

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**TEKNOLOJİ BAĞIMLISI OLAN ÇOCUKLARIN
SOSYAL HİZMET GEREKSİNİMLERİ
(ANKARA – 22 BEHMEN İRAN OKULU ÖRNEĞİ)**

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ

Doktora Tezi

Ankara, 2023

TEKNOLOJİ BAĞIMLISI OLAN ÇOCUKLARIN
SOSYAL HİZMET GEREKSİNİMLERİ
(ANKARA – 22 BEHMEN İRAN OKULU ÖRNEĞİ)

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2023

KABUL VE ONAY

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ tarafından hazırlanan “Teknoloji Bağımlısı Olan Çocukların Sosyal Hizmet Gereksinimleri (Ankara – 22 Behmen İran Okulu Örneği)” başlıklı bu çalışma, 08.06.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tarık TUNCAY (Başkan)

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN (Danışman)

Prof. Dr. İshak AYDEMİR (Üye)

Döç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK (Üye)

Döç. Dr. Aslıhan AYKARA (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H. Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾

✓ Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir. ⁽²⁾

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

08/06/2023

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7. 2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandđım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadđımı, yararlandđım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Prof. Dr. Vedat IşIKHAN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ

TEŞEKKÜR

Bu araştırma birçok kişinin katkılarıyla gerçekleşmiştir.

Başta araştırmamda bana yol gösteren ve yardımcı olan değerli doktora tez danışman hocam Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN'a ve doktora tez izleme komitesi üyesi hocalarım Prof. Dr. Tarık TUNCAY'ya ve Prof. Dr. İşhak AYDEMİR'e katkıları için teşekkür ederim. Ayrıca doktora tez savunma jüri üyeleri değerli hocalarım Doç. Dr. Melahat DEMİRBILEK'e ve Doç. Dr. Aslıhan AYKARA'ya katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Hacettepe üniversitesi, sosyal hizmet bölümündeki tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Ankara - 22 Bahman İran Okulu'nda araştırmanın uygulanmasında bana yardımcı olan eğitim kurumu yönetici ve yetkililerine ve ölçeği içtenlikle doldurup görüşmeye katılan değerli öğrencilere teşekkür ederim.

Ailem hayatımdaki en büyük şansım. Hayatım boyunca beni cesaretlendiren ve destekleyen aileme, özellikle annem Zahra MOVAHHEDİ-GHADİM'e teşekkür ederim. Ayrıca çalışmalarımda ve tez yazımında beni sabırla destekleyen değerli eşim Dr. Leila SANATIPOUR'a teőekkürü bir borç bilirim.

Araştırmanın alana katkılar getirmesi dileğiyle. . . .

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ

08.06.2023 / ANKARA

ÖZET

POURAKBARIANNIAZ, Mohammadreza. *Teknoloji Bağımlısı Olan Çocukların Sosyal Hizmet Gereksinimleri (Ankara – 22 Behmen İnan Okulu Örneği)*, Doktora Tezi, Ankara, 2023.

Bu çalışmanın amacı teknolojiye (internet, sosyal ağlar vs.) bağımlı çocukların sosyal hizmet gereksinimlerinin belirlenmesi, sosyal destek ve çocukların teknoloji bağımlılığını önleme, baş etme ve kurtulma sürecinde karşılanmamış ihtiyaçlarının giderilmesi için bir model geliştirmektir.

Bu amaç doğrultusunda, teknoloji (internet, sosyal ağlar vs.) bağımlılığı olan öğrencilerden 3 çocuk bağımlı, 6 çocuk risk grubu içerisinde ve eşik grubunda da 5 çocuk olmak üzere toplam 14 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Teknoloji (internet, sosyal ağlar vs.) bağımlılığı olan öğrencilerin sosyal hizmet gereksinimlerinin tespiti için ve o gereksinimleri karşılamak için model geliştirmeye çalışılmıştır ve onların ihtiyaç duydukları (veya kendileri farkında bile olmadıkları gereksinimler) konuları ayrıntılı bir şekilde sosyal hizmet perspektifinden ve disiplinine uygun irdeleyebilme açısından araştırma nitel bir yapıda tasarlanmıştır.

Görüşmelerden elde edilen veriler; Teknoloji Bağımlısı Çocukların Bireysel Danışmanlık ve Bilgilendirme Gereksinimleri, Aileleri, Arkadaşları, Okul, STK'lar ve Devlet Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri, Teknoloji Bağımlısı Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar ve Sosyal Hizmet, Teknoloji Bağımlısı Çocuklar ve Yabancılaşma ve Teknoloji Bağımlısı Çocuklar ve Covid-19 Pandemisi olmak üzere dokuz ana tema üzerinden analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda, teknoloji bağımlılığı olan çocukların ihtiyaçlarının giderilmesinde aile, okul, arkadaş, STK'lar ve devlet tarafından sunulan hizmetlerin yetersiz kalması ile birlikte kamu tarafından sunulan sosyal hizmet uygulamaları konusunda eksiklikler bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca teknoloji bağımlısı çocuklar yurtdışında bulunma ve eğitime devam etme durumunda (yabancılaşma) ve covid-19 gibi kriz döneminde farklı zor durumlar ile karşı karşıya kalabilir ve bu gereksinimleri kendisi, sosyal hizmet uzmanları ve diğerleri (aile, okul, arkadaş, STK'lar ve devlet) tarafından karşılanması gerekmektedir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, ihtiyaçları (sosyal hizmet gereksinimleri) olduğunu ve ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin planlanması yönündeki taleplerini dile getirmiştir. Araştırma, bu talep ve öneriler doğrultusunda sosyal hizmetin teknoloji bağımlılığı olan çocuklarda bağımlılık öncesi, bağımlılık süreci ve bağımlılık sonrası süreçlerinde önerileri ile sonlandırılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Sosyal Hizmet, Teknoloji Bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı, Çocuklarda Bağımlılık, Çocuklarla Sosyal Hizmet, Yabancı Öğrenci Çocuklar, Covid-19 Pandemisi.

ABSTRACT

POURAKBARIANNIAZ, Mohammadreza. *Social Work Needs of Technology Addicted Teenagers, (Case study of 22 Behmen Iran School in Ankara)*, Doctoral Thesis, Ankara, 2023.

The aim of this study is to develop a model for determining the social work needs, to prevent technology addiction, to meet the unmet needs of children in the coping and recovery process and social support programming for technology-dependent children (internet, social networks, etc.).

For this purpose, in-depth interviews were conducted with a total of 14 participants, 3 of whom are addicted to technology (internet, social networks, etc.), 6 children are in the risk group and 5 children are in the threshold group.

It has been tried to develop a model for the determination of the social work needs of students with technology (internet, social networks, etc.) addiction and to meet those needs, and a research has been carried out in order to examine the issues that children need (or needs that they are not even aware of) from a social work perspective and discipline, it is designed in a qualitative structure.

The data obtained from the interviews; It has been analyzed over nine main themes: "Individual Counseling and Information Requirements of Technology Addicted Children", Needs that may be encountered by their "Families", "Friends", "School", "NGOs" and "the State", "Social Policies and Social Services for Technology Addicted Children", "Technology Addicted Children and foreignness" and "Technology Addicted Children and Covid-19 Pandemic".

As a result of the research, in meeting the needs of children with technology addiction, it has been determined that there are deficiencies in the services provided by the "family", "school", "friends", "NGO's" and "state" and they are insufficient. In addition, children addicted to technology in the conditions of being abroad and continuing their education (abroad) and in a time of crisis such as Covid-19 may face different difficult conditions and these needs must be met by themselves, social workers and others (family, school, friends, NGO's and State).

Children with technology addiction stated that they have needs (social service needs) and their demands for the planning of services for their needs. In line with these demands and suggestions, the research was concluded with the recommendations of social work

in pre-addiction, addiction process and post-addiction processes for children with technology addiction.

Keywords

Social Work, Technology Addiction, Internet Addiction, Addiction In Teenagers, Social Work With Teenagers, Foreign Student Teenagers, Covid-19 pandemic.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xxvii
TABLolar DİZİNİ	xxviii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xxix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	4
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1. 4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI	7
1. 5. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	9
1. 6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	10
2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. BİLGİ ÇAĞININ YARATTIĞI DEĞİŞİKLİKLER: TEKNOLOJİ, BİLGİSAYAR VE İNTERNET.....	11

2.1.1. Teknoloji	11
2.1.2. Bilgisayar	14
2.1.2.1. Bilgisayara Kullanım Amaçları	14
2.1.2.2. Bilgisayar kullanım şekilleri	15
2.1.3. İnternet	16
2.1.3.1. İnternet Etkileri	17
2.1.3.2. Dünya’da İnternet	21
2.1.3.3. Türkiye’de İnternet	22
2.2. SANAL DÜNYA (SANAL İLİŞKİLER) VE BAĞIMLILIK TÜRLERİ	30
2.3. BAĞIMLILIK	31
2.4. İNTERNET BAĞIMLILIĞI	32
2.4.1. İnternet Bağımlılığının Belirtileri	34
2.4.2. İnternet Bağımlılığının Etkileri	36
2.4.2.1. Ruhsal Etkileri	36
2.4.2.2. Sosyal Etkileri	37
2.4.2.3. Bedensel Etkileri	37
2.4.2.4. Akademik Etkileri	38
2.4.3. İnternet Bağımlılığının Kriterleri ve ilgili yaklaşımlar	38
2.4.3.1. Golberg’in Kriterleri	39
2.4.3.2. Young’ın Kriterleri	40
2.4.3.3. Suler’in Kriterleri	41
2.4.3.4. Beard ve Wolf’un Kriterleri	43
2.4.3.5. Shapira ve Arkadaşlarının Kriterleri	44

2.4.4. Patolojik İnternet Kullanımı Modeli	44
2.4.5. İnternet Bağımlılığı Davranışı	45
2.5. ÇOCUKLARDA TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI	45
2.5.1. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığının Belirtileri	46
2.5.1.1. Yoksunluk	46
2.5.1.2. Kontrol Güçlüğü	47
2.5.1.3. İşlevsellikte Bozulma	47
2.5.1.4. Sosyal İzolasyon	47
2.5.2. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığının Etkisi	48
2.6. ÇOCUKLARIN SOSYAL ÇEVRESİ VE İNTERNET	
BAĞIMLILIĞI	49
2.6.1. Çocukların aile, yakın çevre ve arkadaşları ile iletişim ve etkileşimi	51
2.6.1.1. Çocuklarda İletişim ve Etkileşim	53
2.6.1.2. Çocuklarda İletişim Araçları ve Etkileşim Ortamı ..	54
2.6.2. Aile ve Yakın Çevre İle Olan İlişkiler ve İnternet Bağımlılığı İlişkisi	55
2.6.3. Okul Arkadaşları ve İnternet Bağımlılığı İlişkisi	56
2.6.4. Suça Sürüklenme ve İnternet Bağımlılığı İlişkisi	57
2.7. SOSYAL HİZMET	57
2.7.1. Sosyal Hizmetin Temelleri	58
2.7.1.1. Bilgi Temeli	58
2.7.1.2. Beceri Temeli	59
2.7.1.3. Değer Temeli	59

2.7.2. Sosyal Hizmetin Amaçları	60
2.7.3. Sosyal Hizmetin İşlevleri	60
2.7.3.1. Mikro Düzeyi	61
2.7.3.2. Mezzo Düzeyi	61
2.7.3.3. Makro Düzeyi	62
2.7.4. Okulda Sosyal Hizmet	62
2.7.5. Sosyal Hizmet ve Bağımlılık	63
2.7.5.1. Bağımlılığı Olan Bireyle Sosyal Hizmet	63
2.7.5.2. Bağımlı aileleriyle sosyal Hizmet	64
2.7.5.3. Bağımlı Gruplarla Sosyal Hizmet	65
2.7.6. Bağımlı Çocuklarla Sosyal Hizmet	67
2.7.6.1. Bağımlı Çocuklarla Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanı'nın Roller ve Görevleri	67
2.8. KURAMSAL YAKLAŞIMLAR	69
2.8.1. Teknoloji Bağımlılığı ve Sistem Yaklaşımı	70
2.8.2. Teknoloji Bağımlılığı ve Güçlendirme Yaklaşımı	71
2.8.3. Teknoloji Bağımlılığı ve Ekolojik Yaklaşımı	72
2.8.4. Teknoloji Bağımlılığı ve Bilişsel Davranışçı Yaklaşımı	72
2.9. ÇOCUKLUK VE ERGENLİK DÖNEMİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLİŞKİSİ	73
2.10. YABANCILIK	76
2.10.1. Çokkültürlülük	78
2.10.2. Çokkültürlülük ve Sosyal Hizmet	79
2.11. COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİ	79

3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	82
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	83
3.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER	84
3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM	84
3.4. KATILIMCILARIN ÖZELLİKLERİ (ÖZNELER)	85
3.4.1. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Tanıtıcı Özellikleri	88
3.4.2. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Ailelerinin Tanıtıcı Özellikleri	89
3.4.3. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Arkadaşlarının Tanıtıcı Özellikleri	91
3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	92
3.6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	95
3.6.1. İnternet Bağımlılık Ölçeği	95
3.6.2. Görüşme Formu	96
3.7. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI	97
3.8. ETİK KONULAR	99
3.9. ARAŞTIRMANIN SÜRE VE OLANAKLARI	99
4. BÖLÜM: TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN SOSYAL HİZMET GEREKSİNİMLERİNE İLİŞKİN ANALİZ	100
4.1. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN SOSYO- DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	100

4.1.1. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları	100
4.1.2. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Boş Zamanları Yaptığı Aktiviteler	101
4.1.3. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Okul Dışında Aldıkları Eğitimler	102
4.1.4. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Aile üyelerinin Yaş, Meslek ve Eğitim Durumları	103
4.1.5. Çocukların Aile Bireyleri İle İlişki Durumları	104
4.1.6. Çocukların Sorunlarını Paylaştığı Kişiler	104
4.2. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN İNTERNET ERİŞİMİ VE KULLANIMLARI	104
4.2.1. Çocukların Kullandıkları Telefonun Cinsi	105
4.2.2. Çocuklar Telefon, Tablet Ya Da Bilgisayar Kullanırken Yalnız Olmayı Tercih Etme Durumları	105
4.2.3. Çocukların İnternetle İlk Tanıştıkları Yaş Grupları	106
4.2.4. Çocukların İnternete Eriştikleri Yer	106
4.2.5. Çocukların İnterneti Daha Çok Kullandıkları Konular	106
4.2.6. Çocukların İnternette Oynadıkları Oyun Türleri	107
4.2.7. Çocukların İnternette Kendilerine Örnek Aldıkları Kişiler	107
4.2.8. Çocukların İnternetteki Reklamlarla (Oyun/ Alışveriş vb.) İlgilenme Durumları	108
4.2.9. Çocukların İnternette En Çok Yapmaktan Hoşlandıkları Konular	109

4.2.10. Çocuklarda İnternet Üzerinden Tek Başına Kredi Kartıyla Alışveriş Yapma Durumu	110
4.2.11. Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu İnterneti Kullanma Sıklıkları	110
4.2.12. Çocukların İnternet Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Yönleri	111
4.2.13. Çocukların İnternete 1-2 Gün Ulaşamadıkları Zaman Hissettikleri Duygular	114
4.2.14. Çocukların Kullandıkları Sosyal Ağlar Sayısı	116
4.2.14.1. Çocukların Sosyal Ağ Hesaplarında Profillerinin Gizli veya Açık Olma Durumları	116
4.2.14.2. Çocukların Profil Resmine Koydukları Fotoğraflar	116
4.2.15. Çocukların Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımların Konusu	117
4.2.16. Çocukların Tanımadıkları Kişilerle İletişim Kurmaları ve İletişim Kurdukları Kişilerin Yaş Aralıkları	118
4.2.17. Çocukların Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımların Onlar İçin Beğeni Sayısının Önemli Olup Olmama Durumu	119
4.2.18. Çocukların Sosyal Medyadaki Takipçi Sayısının Onlar İçin Önemli Olup Olmama Durumu	119
4.2.19. Çocuklara Göre Sosyal Ağ Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Yönleri	120

4.2.20. Çocukların Kendilerini İyi İfade Etme Ortamları	123
4.2.21. Çocukların Siber Dünyası Hakkında Bilgi Sahibi Olup Olmama Durumları	125
4.2.21.1. Çocukların Tanımadıkları Kişiler Tarafında İnternet Üzerinden, İletişime Geçme İsteklerine Karşı Verdikleri Tepkiler	126
4.2.21.2. Çocukların İnternette Mesaj Göndererek, Onları Rahatsız Eden Sitelere Karşı Verdikleri Tepki Durumları	127
4.2.21.3. Çocukların İnternette Cinsel İçerikli Görüntülere Karşı Tepki Verme Durumları	127
4.2.21.4. Çocukların Başkasının Parasını ve Malını Alma veya Zarar Verme Konusunda Yanlış Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Verme Durumları	127
4.2.21.5. Çocukların İnternet Üzerinde Kumar Oynamaya Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Durumları	128
4.2.21.6. Çocukların İnternette Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Kullanmaya Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Durumları	128
4.2.21.7. Çocukların İnternette Şiddet İçeren Davranışlara Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepkileri	129

4.2.21.8. Çocukların İnternet Üzerinden, Kötü Düşünceler (Tehlikeli veya Yasadışı Faaliyetler) Öğretmeye Çalışan Kişi veya Sitelere Karşı Tepki Durumları	129
4.2.21.9. Çocukların Başkasının Bilgisayar, Ağ veya Sitesini Heklemek Konusunda Onları İkna Etmeye Yönlendiren veya Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Durumları	130
4.3. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN ARKADAŞ SİSTEMLERİ	130
4.3.1. Çocukların Okul Arkadaşlarıyla İlişki Durumları	131
4.3.1.1. En Yakın Okul Arkadaş Sayısı, Okul Arkadaşlarıyla Samimiyet Derecesi ve Okul Dışında Görüşme Sıklığı ve Şekli	131
4.3.1.2. Çocukların Okul Dışında Arkadaşlarıyla Görüşme Nedeni Ve Konusu	133
4.3.1.3. Çocukların Okul Arkadaşlarıyla Oynadıkları Oyunlar	133
4.3.1.4. Çocukların Okul Arkadaşlarıyla İnternet Aracılığıyla İletişimini Devam Ettirme Durumları ...	134
4.3.2. Çocukların İnternet Arkadaşlarıyla İlişki Durumları	134
4.3.2.1. Çocukların İnternet Üzerinden Kurduğu Yakın Arkadaşlarının Sayısı ve Cinsiyeti	134

4.3.2.2. Çocukların Yeni Arkadaşlık Kurmak İçin İnterneti Kullanım Dereceleri	135
4.3.2.3. Çocukların İnternette Tanıştığı Arkadaşlarıyla İlişki ve Samimiyet Dereceleri	136
4.3.2.4. Çocukların İnternette Tanıştığı Arkadaşlarıyla Görüşme Sıklıkları, Şekli ve Nedeni	136
4.3.3. Çocukların Akraba ve Mahalle Arkadaşlarıyla İlişki Durumları	136
4.3.3.1. Çocukların İnternet Üzerinden Kurduğu Yakın Arkadaşlarının Sayısı ve Cinsiyeti	136
4.3.3.2. Çocukların Akraba ve Mahalledeki Yakın Arkadaşlarıyla Görüşme Sıklıkları, Şekli ve Nedeni	137
4.3.4. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığıyla Mücadelede, Bağımlılığı Önlemek ve Bağımlılıktan Kurtulma Hususunda Arkadaşın Rollerini	137
4.4. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN AİLE SİSTEMLERİ	139
4.4.1. Çocukların Ailenin İstemediği Sitelere Girme Dereceleri ..	139
4.4.2. Çocukların Odaya Başkası Girdiğinde Aktif Oldukları Siteyi Değiştirme Dereceleri	140
4.4.3. Çocukların Ailelerinin, İnternet Kullanımı İle İlgili Sınırlama Durumları	140

4.4.4. Çocukların İnterneti Aile Bireylerinden Daha İyi Kullanabilme Durumları	141
4.4.5. Çocukların Anne-Babalarının İnternet Kullanım Miktarları	141
4.4.6. Çocukların Ailelerinin İnternet Kullanırken Onları İhmal Etme Durumları	141
4.4.7. Çocukların Sosyal Ağlarla, Aile Üyeleriyle İletişim Kurma Dereceleri	142
4.4.8. Çocukların Ailelerinin İnternetteki Paylaşımından Rahatsız Olma Durumları	142
4.4.9. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığıyla Mücadelede, Bağımlılığı Önlemek ve Bağımlılıktan Kurtulma Hususunda Ailenin Rollerini	142
4.5. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN OKUL SİSTEMİ	145
4.5.1. Çocukların Okulda Telefon Kullanma İmkanları	145
4.5.2. Çocuklara Göre “Yüz Yüze Eğitim İle İnternet Üzerinde Faydalandıkları Dersler Arasındaki Fark”	145
4.5.3. Çocukların Okul Öğretmenleriyle İlişki ve Samimiyet Dereceleri	147
4.5.4. Çocukların Okul Öğretmenlerinin Dersi Anlatma Yetisi ...	148
4.5.5. Çocukların Öğretmenlerinin Ders Sırasında Telefonla Meşgul Olma ve Öğrencinin Etkilenme Durumları	149
4.5.6. Çocukların Okulda İnternetin Zararlı Kullanımıyla İlgili Ders Alma Durumları	149

4.5.7. Çocukların İnterneti Öğretmenleri İle İletişim Kurmak İçin Kullanma Durumları	150
4.5.8. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığıyla Mücadelede, Okul Yönetimi ve Öğretmenlerinin Katkıları	150
4.6. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARA GÖRE TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDE SOSYAL HİZMET UZMANININ KATKILARI	153
4.7. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDAN (STK) BEKLENTİLERİ	155
4.8. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDE DEVLETTEN BEKLENTİLERİ	157
4.9. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUK VE YABANCILIK .	160
4.9.1. Çocukların İnan Dışında Bir Ülkede Yaşamak Hakkında Düşünceleri	161
4.9.2. İnan Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının Çocukların Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkisi	162
4.9.3. İnan Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının Çocukların Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisi	163
4.9.4. Çocukların İnan Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Etkisi	164
4.9.5. Çocukların İnan Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının İnternete Erişim ve Çalışma Düzeyi Üzerindeki Etkisi	165

4.10. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUK VE COVID-19

SALGIN DÖNEMİ	165
4.10.1. Covid-19 Salgınının Çocukların Hayatına Etkisi	165
4.10.2. Covid-19 Salgınının Çocukların Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkisi	168
4.10.3. Covid-19 Salgınının Çocukların Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisi	168
4.10.4. Çocukların Covid-19 Salgınının Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Etkisi (Covid-19 Salgını Öncesi ve Sonrasını Karşılaştırın)	169
4.10.5. Çocuklara Göre Covid-19 Salgınının İnternete Erişim ve Çalışma Düzeyi Üzerindeki Etkisi	170

4.11. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN BAĞIMLILIKLA MÜCADELE YÖNTEMLERİNİ

DEĞERLENDİRMELERİ	171
4.11.1. Çocuklara Göre İnternet Bağımlısı Olan Bireyler İçin Farklı Hizmetlerin Geliştirilmesinin Gerekliliği ve Geliştirilmesi Gereken Hizmetlerin Türü	172
4.11.2. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığından Kurtulmakla İlgili Yeni Bilgilere ve Becerilere Ulaşmakta, Mevcut Kaynakların Yeterliliği	173
4.11.3. Çocukların Teknoloji Bağımlılığı Konusunda, Paylaşmak İstedikleri Diğer Konular	174

5. BÖLÜM: TARTIŞMA VE MODEL	176
5.1. TARTIŞMA	177
5.1.1. Tema 1: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Bireysel Danışmanlık ve Bilgilendirme Gereksinimleri	178
5.1.2. Tema 2: Teknoloji Bağımlılığı olan Çocukların Arkadaşları Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri .	189
5. 1. 2. 1. okul Arkadaşları	189
5. 1. 2. 2. İnternet Arkadaşları	191
5. 1. 2. 3. Akraba ve Mahalledeki Arkadaşları	192
5.1.3. Tema 3: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Aileleri Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri	193
5.1.4. Tema 4: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Okul Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri	197
5.1.5. Tema 5: Teknoloji Bağımlısı Çocukların STK'lar Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri	202
5.1.6. Tema 6: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Devlet Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri	205
5.1.6. 1. Devletin Yasama Organı	205
5.1.6.2. Devletin Yürütme Organı	205
5.1.6.3. Devletin Yargı Organı	209
5.1.7. Tema 7: Teknoloji Bağımlısı Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar ve Sosyal Hizmet	210
5.1.8. Tema 8: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Gereksinimleri ve Yabancılık	213

5.1.8.1. Yabancı Ülkede Yaşamının Çocukların Bireysel Hayatında Olan Olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimler	215
5.1.8.2. Yabancı Ülkede Yaşamının Çocukların Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Gereksinimler	216
5.1.8.3. Yabancı Ülkede Yaşamının Çocukların Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Gereksinimler ..	216
5.1.8.4. Yabancı Ülkede Yaşamının Çocukların Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Gereksinimler	217
5.1.9. Tema 9: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Gereksinimleri ve Covid-19 Pandemisi	219
5.1.9.1. Covid-19 Salgınının Çocukların bireysel Hayatında olan olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimler	219
5.1.9.2. Covid-19 salgınının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerindeki olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimler	223
5.1.9.3. Çocukların Covid-19 Salgınının Aile İlişkileri Üzerindeki Olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimleri	224
5.1.9.4. Çocukların Covid-19 Salgınının Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Olumsuz Etkisine	

İlişkin Gereksinimleri (Covid-19 Salgını Öncesi ve Sonrasını Karşılaştırıldığında)	225
5.2. MODEL ÖNERİSİ	227
5.2.1. Birey (çocuk)	228
5.2.1.1. Bağımlılık Öncesi	228
5.2.1.2. Bağımlılık Dönemi	229
5.2.1.3. Bağımlılık Sonrası	230
5.2.2. Aile	230
5.2.2.1. Bağımlılık Öncesi	230
5.2.2.2. Bağımlılık Dönemi	232
5.2.2.3. Bağımlılık Sonrası	233
5.2.3. Arkadaş	234
5.2.3.1. Bağımlılık Öncesi	234
5.2.3.2. Bağımlılık Dönemi	234
5.2.3.3. Bağımlılık Sonrası	235
5.2.4. Okul	236
5.2.4.1. Bağımlılık Öncesi	236
5.2.4.2. Bağımlılık Dönemi	237
5.2.4.3. Bağımlılık Sonrası	238
5.2.5. Sosyal Hizmet Uzmanları (SHU)	239
5.2.5.1. Bağımlılık Öncesi	239
5.2.5.2. Bağımlılık Dönemi	240
5.2.5.3. Bağımlılık Sonrası	241
5.2.6. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	242

5.2.6.1. Bağımlılık Öncesi	242
5.2.6.2. Bağımlılık Dönemi	243
5.2.6.3. Bağımlılık Sonrası	245
5.2.7. Devlet (yasama, yürütme ve yargı organları)	245
5.2.7.1. Bağımlılık Öncesi	246
5.2.7.2. Bağımlılık Dönemi	247
5.2.7.3. Bağımlılık Sonrası	249
5.2.8. Yabancılık	250
5.2.8.1. Bağımlılık Öncesi	250
5.2.8.2. Bağımlılık Dönemi	252
5.2.8.3. Bağımlılık Sonrası	252
5.2.9. Covid-19 Pandemisi	253
5.2.9.1. Bağımlılık Öncesi	253
5.2.9.2. Bağımlılık Dönemi	256
5.2.9.3. Bağımlılık Sonrası	257
5.3. MODEL ÖZETİ	259
SONUÇ	263
ÖNERİLER	266
KAYNAKLAR	270
EK 1. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (AİLE-VELİ ONAMI)	285
EK 2. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (AİLE-VELİ ONAMI) – FARŞÇA ..	287
EK 3. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (ÖĞRENCİ)	289

EK 4. GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (ÖĞRENCİ) – FARŞÇA	290
EK 5. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU (SES KAYDI İZİNİ)	291
EK 6. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU (SES KAYDI İZİNİ) – FARŞÇA	292
EK 7. ÖLÇEK (İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ)	293
EK 8. ÖLÇEK (İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ) – FARŞÇA	295
EK 9. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU	297
EK 10. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU – FARŞÇA	302
EK 11. ÖLÇEK KULLANMA İZİNİ	306
EK 12. ANKARA- 22 BEHMEN İRAN OKULU MÜDÜRÜNÜN ONAYI .	308
EK 13. ETİK KOMİSYON İZİNİ	309
EK 14. DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	310

KISALTMALAR DİZİNİ

APA:	Amerikan Psikiyatri Derneği
BT	Bilişim Teknolojileri
BTK:	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
DSM-5:	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Mental Bozuklukların Tanısal Ve Sayımsal (İstatistiksel) El Kitabı, Beşinci Baskı (DSM-IV)
İBÖ:	İnternet Bağımlılığı Ölçeği
PİK:	Patolojik İnternet Kullanımı
SPSS:	Statistical Package for the Social Sciences Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
SHU:	Sosyal Hizmet Uzmanı
STK:	Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Türkiye’de İnternet Erişim İmkkanı Olan Haneler ve Bireylerde İnternet Kullanımı, 2012-2022	23
Tablo 2. Bireylerin İnternet Kullanım Sıklığı (%), 2022	23
Tablo 3. Düzenli İnternet Kullanan Çocukların İnternet Kullanım Amaçları, 2021	25
Tablo 4. Düzenli Cep Telefonu/Akıllı Telefon Kullanan Çocukların Yaş Grubuna Göre Telefonu Kullanım Amaçları (%), 2021	26
Tablo 5. Düzenli Cep Telefonu/Akıllı Telefon Kullanan Çocukların Yaş Grubuna Göre Telefon Kullanımı Davranışları (%), 2021	27
Tablo 6. Yaş Grubuna Göre Çocukların Bilişim Teknolojisi Kullanımı (%), 2013, 2021	28
Tablo 7. Yaş Grubuna Göre Sadece Kendi Kullanımına Ait Bilişim Teknolojileri Ürünü Olan Çocukların Oranı (%), 2021	28
Tablo 8. Düzenli Dijital Oyun Oynayan Çocukların Cinsiyetine Göre Oynadıkları Oyun Türleri (%), 2021	30
Tablo 9. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Cinsiyet, Yaş, Bağımlılık Durumu ve Eğitim Durumlarına (sınıf ve son dönem karne notu) İlişkin Tanıtıcı Özellikleri	88
Tablo 10. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Yaşadığı Aile Modeli, Aile üyelerinin Yaş, Meslek ve Eğitim Durumlarına İlişkin Tanıtıcı Özellikleri.....	89
Tablo 11. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların En Yakın Arkadaşlarına İlişkin Tanıtıcı Özellikleri.....	91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. İnternet Normal (İhtiyaca Uygun) Kullanımından, İnternet Bağımlılığına Kadar Giden Aşamaları	33
Şekil 2. Çalışmada İzlediğimiz Yolun Haritası	94
Şekil 3. Model Özeti	259
Şekil 4. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığı Öncesi Yapılması Gereken İşlemler	260
Şekil 5. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocuklar Üzerinde Yapılması Gereken İşlemler	261
Şekil 6. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığından Kurtulduktan Sonra Yapılması Gereken İşlemler	262

GİRİŞ

“İnternet” insanlık tarihi açısından yeni bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. İnternet her geçen gün ağları ile dünyayı sarmakta ve küresel bir iletişim aracı olarak önemli toplumsal değişimlere öncülük etmektedir. Sistem bir yandan gelişimini sürdürürken bir yandan da bu sisteme dahil olmak isteyenlerin adaptasyon süreci yaşanmaktadır. Milyarlarca insan ağıdadır; ulusal ve uluslararası şirketler, organizasyonlar, ülkeler ve devletler, kısacası toplumun bütün dinamikleri, sınırları henüz çizilememiş bu ortamda kendisi için yer arayışındadır.

Öncüllerine oranla çok daha kısa sürede benimsenen ve “küreselleşen” internetin bu yönünü anlayabilmek için rakamlara bakmak yeterli olacaktır. Bugün itibarıyla, dünyada 1 milyarın üstünde insan (Mart 2019 rakamları 4 milyar 383 milyon) bu aracın kullanıcısı durumundadır. Böylesine büyük bir kitle söz konusu olunca bilim adamları gereğini yerine getirmek ve bu aracın bireyler, toplum ve sosyal sistemler üzerindeki etkileri, yarattığı dönüşümleri açıklayabilmek uğraşı içerisindeyler.

Dünyanın her tarafındaki bilgisayarların birbirine bağlanmasını sağlayan, küresel bir iletişim aracı olarak toplumsal değişimlere neden olabilen internet, son yıllarda hızla gelişmiştir. İnternet hayatın birçok alanında etkin bir şekilde kullanılmaktadır ancak bazı kullanıcılar aşırı ve kontrolsüz kullanımları nedeniyle sorunlar yaşamaktadır. İnternet kullanımının hızla yaygınlaşması ve kullanım alanının genişlemesi, bazı olumsuz yönleri de çocuklarla ilgilidir.

İnternetin sağlıklı kullanımı, herhangi bir fiziksel ya da ruhsal rahatsızlık olmadan uygun zaman aralıklarında kullanılması olarak yorumlanabilir. İnternet kullanan kişilerin gerçek yaşam ve internet ortamını birbirinden ayırt edebilmesi internetin sağlıklı kullanıldığını düşündürülebilir (Davis, 2001, s. 187-195).

Teknolojinin doğru kullanımı ile çocuklar, onun yadsınamaz yararlarından faydalanırlar, ancak gerek miktar (gereğinden fazla) gerekse kullanım şekli (yanlış ve zararlı kullanım) açısından yanlış kullandıklarında zararlarından kaçınamaz duruma düşerler. Örneğin internet doğru kullanılmadığında internet bağımlılığı gibi olumsuz etkiler bırakabilir. Çocuklarda internet bağımlılığı ve sosyal ağlar bağımlılığı bu sıradadırlar. İnternet bağımlılığı yaygınlığını tanımlamak, araştırmak, sosyal hizmet müdahale planı oluşturmak, bağımlılığı önlemek veya tedavi sürecinde bırakmaya yardımcı olmak ve

olumsuz etkilerin minimuma indirmek ve hatta bıraktıktan sonra bağımlılığın geri dönüşün engelleme amaçlı ile bu çalışmayı ele aldık.

Çocukların evde, okulda, internet kafede ya da buldukları her yerde internet başında uzun süreler geçirmeleri internet bağımlılığının alt yapısını oluşturabilmektedir (Lim vd., 2004, s. 836-837). Alanyazında "internet addiction" olarak adlandırılan internet bağımlılığı kavramı, farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir. İnternet bağımlılığı kavramları arasında "patolojik internet kullanımı" (Young, 2004, s. 105-111), "problemlerli internet kullanımı" (Cao vd., 2011, s. 1) "internet bağımlılığı" (Nalwa ve Anand, 2003, s. 653-656), "patolojik internet kullanımı" (Gönül, 2002, s. 105), "problemlerli internet kullanımı" (Köroğlu vd., 2006, s. 151), "internet bağımlılığı" (Gökçearslan ve Günbatar, 2012, s. 13) bulunmaktadır. Bu kadar farklı isimler kullanılmasının sebebi problemlerli internet kullanımının duyuşsal, davranışsal ve bilişsel özelliklerinden biri ile yaklaşılmışından kaynaklanmaktadır (Davis, 2001, s. 187-195). Yapılan bilimsel çalışmalarda internet bağımlılığı için 12-18 yaş döneminin çok kritik bir devre olduğu belirtilmiştir (Tsai ve Lin, 2003, s. 649-652).

Bu araştırmada "Çocukların teknoloji (İnternet, sosyal ağlar vs.) Kullanımından Karşılaştıkları Zararlar" tanımı içinde yer alan Türkiye'de (Ankara'da) çocukların teknoloji bağımlı, internet bağımlı ve özellikle sosyal ağlar bağımlılığı kaynağı olan sorunları üzerinde odaklaşmaktadır. Araştırma sonucu toplanan veriler ve yapılan analizler sonucu elde edilen bilgilerden faydalanarak, çocukların sosyal hizmet gereksinimlerinin giderilmesine yönelik hem çocuğun kendisine ve hem çevresindeki insanlara ve de topluluklar ve hatta devlete öneriler şeklinde bir model oluşturmağa çalışılmıştır. Araştırma Covid-19 salgını döneminde ve yabancı öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir, o yüzden zamansal ve mekânsal olarak özel koşullarda (yabancılık ve kriz döneminde) yaşayan çocukların gereksinimlerinden de değinilmiştir.

İnternet, teknoloji ve kültürler arası etkileşimde meydana gelen gelişmeler sonucunda son yıllarda çok önemli bir yere sahip olmuştur. Online alışveriş, banka işlemleri, bilgi edinme ve aktarma, oyun oynama ve sanal iletişim gibi aktiviteler için internetin kullanımı büyük bir oranda artmıştır (Tsai ve Lin, 2001). İnternetin bu kadar yaygınlaşmasının sonucu olarak bazı değişimler de meydana gelmiştir. Artık kitap kokan kütüphaneler tarihe karışmış çevrimiçi kütüphaneler yaygınlaşmıştır, arkadaşlarla oynanan sekseğin ve saklambacın yerini bilgisayar oyunları almıştır ve yüz yüze iletişim azalmış ifadesi olmayan düz yazı şeklindeki sanal iletişim yaygınlaşmıştır. İnternet dünyasının meydana

getirdiği bu gibi değişiklikler, bazı olumlu sonuçların yanında zarar verici bazı durumlara da neden olmuştur (Cengizhan, 2005). Bu zarar verici etmenlerden birisi “internet bağımlılığı”dır.

İnternet bağımlılığının önemli bir sorun olmasının yanında gelecek olarak görülen ergen nüfusta yaygınlaşması bu sorunun daha da büyük boyuta taşınmasına neden olmuştur. Ergenlerin kendilerini tanımlama konusunda arayışlara girdikleri, hem bedensel, hem duygusal hem de düşünsel anlamda büyük değişimler yaşadıkları bu dönemde ergenlerin internetle kurdukları yoğun bağ, onların her türlü gelişimini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Healy, 1999). Bu noktada, internet bağımlılığı ile ilişkili olabilecek değişkenlerin incelenmesi ve internet bağımlılığının daha yaşanmadan önüne geçilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, teknoloji bağımlısı olan çocukların sosyal hizmet gereksinimlerini belirlemektir.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Günümüzde teknoloji bağımlılığı (internet, sosyal ağlar vb.) toplumların karşı karşıya kaldığı sorunlardan biridir. Çocuklarda teknoloji bağımlılığı yaygınlığını tanımlamak, önlemek ve tedavi amaçlı sosyal hizmet müdahale planı oluşturmak için bu çalışmayı ele aldık. Bu araştırma, çocukların teknolojinin yanlış kullanımı ve teknoloji bağımlılığı sonucunda karşılaştıkları sorunları üzerine odaklanmaktadır. Bu yüzden “Teknoloji bağımlısı olan çocuklarda sosyal hizmet gereksinimleri nelerdir ve sosyal hizmet uzmanları tarafından sunulan hizmetler ne olabilir?” tezin sorunsalı olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde internet kullanımı olmazsa olmaz yaşam koşullarından biri ve gerekli bir araç olarak görülmekte ve günlük yaşamı kolaylaştırmada önemli bir rol oynamaktadır ancak internetin aşırı kullanımı birtakım sorunlara ve hastalıklara neden olmaktadır. Teknoloji bağımlılığı bireyi, çevresindekileri ve toplumu olumsuz etkileyen sorunlardan biridir. Bağımlı kişi “çocuk” olduğunda bu konu daha da önem kazanır çünkü zarar verme olasılığı artar ve kişinin, çevresindekilerin ve toplumun geleceği daha olumsuz etkilenir.

Türkiye’de yaşayan internet bağımlı ve sosyal ağlar bağımlı çocuklar psiko-sosyal, eğitim ve daha farklı sorunlarla karşılaşır, zorluklar yaşamaktadırlar. İnternet bağımlılığı ve sosyal ağlar bağımlılığı çocukların gelecek hayatlarını tehdit eder ve toplumu olumsuz etkilemektedir. Bağımlı çocuklar bu sorunların karşısında uyum güçlükleri yaşamaktadırlar. Bu sorunlar sebebiyle çocukların bireysel yaşamları ve sosyal yaşamları olumsuz etkilenir. Çocukların gelecek hayatları üzerindeki bağımlılığın olumsuz etkisini ortadan kaldırmak için onlara yardımcı olunması ve sosyal hizmet felsefesinin inançlarına dayanarak çözüm önerileri geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın problemi, teknoloji bağımlılığı olan çocukların (yabancı öğrencilerin) özel yaşamlarını ve toplumu etkileyen problemlerin ortaya koyması, çocukları bu bağımlılıktan kurtarma ve topluma kazandırma yöntemlerin belirlenmesi ve de bağımlı çocukların gereksinimlerinin giderilmesine ilişkin olarak geliştirilmesi gereken çözüm önerileridir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmanın temel amacı, teknoloji bağımlısı çocukların (yabancı öğrencilerin) sosyal hizmet gereksinimlerinin belirlenmesidir. Bu çerçevede çocukların teknolojiye bağlanma, sosyal destek, kurtulma süreçleri ve sosyal hizmet gereksinimleri incelenmiştir.

Bu çalışmada çocuğun (yabancı öğrencinin) kendisi, ailesi ve çevresindeki insanlar, çocuğun teknoloji bağımlılığının etkileriyle baş etme ve kurtulma amacıyla geliştirilebilecek stratejiler ve bu süreçte ihtiyaç duydukları ve yararlanabildikleri sosyal destek mekanizmaları değerlendirmeye çalışılmıştır.

Bu ana amaç doğrultusunda aşağıda yer alan alt amaçlarla ilgili sorulara cevap aranmıştır:

- Teknoloji bağımlısı çocukların sosyo-demografik özellikleri nelerdir? (Cinsiyet, sınıf, yaş, aile ile birlikte zaman geçirmesi, vs.)
- İnternet bağımlılık ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar nelerdir?
- Teknoloji bağımlısı çocukların aile ve yakın çevresiyle olan ilişkileri nasıldır?
- Teknoloji bağımlısı çocukların okul sisteminde durum ve ilişkileri nasıldır?
- Teknoloji bağımlısı çocukların arkadaş ilişkileri nasıldır?
- Devlet, sivil toplum kuruluşları ve sosyal hizmet uzmanları nasıl teknoloji bağımlısı çocukların kurtulmalarında ve diğer çocukların bu bağımlılığa yakalanmamaları için yardımcı olabilirler?
- Teknoloji bağımlısı çocukların sosyal destek durumları nasıldır?
- Çocuklarda teknoloji bağımlılığı ile yabancı bir ülkede yaşamak ve okumak arasındaki ilişki nedir?
- Çocuklarda teknoloji bağımlılığı ile Covid-19 krizi ve pandemi arasındaki ilişki nasıldır?

Sosyal hizmet bakış açısından, teknolojiye bağımlı çocukların baş etme, kurtulma ve sosyal destek açısından karşılanmamış ihtiyaçlarının giderilmesi için bir model geliştirilmiştir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler ile birlikte internet aynı hızla günlük hayatımızın her alanına girmiştir. Temelinde ortaya çıkış amacı iletişimi artırarak, bilgi paylaşımını kolaylaştırmak ve araştırmacılara yeni olanaklar sunmak olan internetin hayatımızdaki vazgeçilmez yeri ve önemi de her geçen gün artmaktadır (Çakır-Balta ve Horzum, 2008). İnternet önceleri yalnızca iş amaçlı kullanılırken, gün geçtikçe teknolojiyle özel olarak ilgilenmeyen kullanıcılar tarafından günlük yaşamlarındaki bazı işleri kolaylaştırmak ya da iş hayatının zorluklarından kaçmak için de kullanılır olmuştur (Oğuz vd., 2008).

Teknoloji ve ilgili ürünler dünyaya yayılışı ve herkes tarafından kullanımı hızla artıyor. Bazı bilim adamları internet bağımlılığını birinci dünya sorunu olarak tanımlıyor. Araştırmalara göre dünya nüfusunun %6'sının internet bağımlısı olduğu tahmin ediliyor. Dünyada yaklaşık 8 milyar insan düşünüldüğünde, yaklaşık 420 milyon insanın internet bağımlısı olduğu görülmektedir. Bu, dünya nüfusunun tamamının internete erişimi olmamasına rağmen (yaklaşık %63,1'i internet kullanıcısıdır) ve tüm dünya nüfusunun internete erişimi olsaydı, internet bağımlılığı olan insan sayısı bundan daha fazla olurdu.

Günümüzde internet kullanımı olmazsa olmaz tesisler ve temel araçlardan sayılır ve günlük yaşamı kolaylaştırmağa vesile oluyor, fakat internetin aşırı kullanımı birtakım sorunlar ortaya çıkarır ve hastalıklara sebep oluyor. Bağımlılık durumunda kişinin kendisini ve çevresindeki insanları ve toplumu olumsuz etkilemektedir. Bağımlı kişi "Çocuk " olduğunda, hasar görme olasılığının yüksek olması ve toplumun geleceğini daha fazla etkilemesi için, konun önem taşıyor. Sosyal ağlara bağımlılığı neden olan problemler ve çocuğun ve toplumun öngörülen sıkıntılarından kurtulma veya en azından azaltma araştırmanın önemli olmasını göstermektedir. Okulda sosyal hizmet uzmanlarının daha etkin bir biçimde görev alması öngörülebilecektir.

Ergenlik döneminde olan çocukların internet kullanımına yönelik durumlarını ortaya çıkarmak için kanıt temelli yaklaşımlara gereksinim vardır. Son yıllarda, çocukların internet ve sosyal medya kullanımına yönelik durumlarının objektif olarak değerlendirildiği çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Bu çalışmada ergenlik döneminde olan çocukların internet kullanımına yönelik durumlarını değerlendiren güncel literatür doğrultusunda ele alınmıştır.

İnternet kullanımının alt yaş sınırının gittikçe düştüğü araştırmalar tarafından belirtilmektedir. Gelişim dönemleri açısından çocukların kontrolsüz internet kullanımları çeşitli açılardan riskler doğurur yapıdadır. Özellikle psikolojik, sosyal ve duysal gelişim açısından kritik öneme sahip ergenlik döneminde internet ve sosyal medya kullanımındaki artış çocukları olumsuz yönde etkilemektedir.

Literatürde sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimleri alanlarında sıklıkla işlenen bir konu olan internet kullanımına yönelik çalışmalar son yıllarda çoğalarak artmaktadır. Bireyi biyolojik, psikolojik ve sosyal bağlamı çerçevesinde bir bütün olarak çevresi ile birlikte ele alan sosyal hizmet bakış açısıyla internet ve sosyal medya kullanımına ilişkin yapılan çalışmalar ise olması gereken boyutta değildir. Buradan hareketle yapılan çalışma ergenlik döneminde olan çocukların internet kullanımına yönelik durumlarını sosyal hizmet bakışı açısı ile ele alması açısından önemlidir.

Bu noktada çocukların internet ve sosyal medya kullanımına ilişkin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerleri çerçevesinde araştırma; alana ilişkin ulusal ve uluslararası mevcut kanun ve uygulamaların irdelenmesi, çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal sorunlarının çözümünün kolaylaştırması amacı ile “Sosyo-demografik özelliklerle durumun ilişkilendirilmesi”, “Aile yapısı ve ilişkilerinin etkisi”, “Okul sisteminin etkisi”, “Akran ilişkilerinin etkisi”, “Çevresel ilişkilerin etkisi” ve “İnternet erişiminin etkisi” ile ilişkili sorunlar hakkında derinlemesine bir inceleme yapılacak olması açısından oldukça önemlidir. Ergenlerin internet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve uğradıkları gelişimsel kayıpların analiz edilmesi ve çocukların internet ve sosyal medya kullanımına yönelik sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirmeye çalıştığı için önemlidir. Ayrıca bu konuda çalışan sosyal hizmet uzmanlarına yol gösterici olacağı için ve ileride yapılacak olan araştırmalara zemin hazırlayabileceği için de önemli olduğu düşünülmektedir.

1. 4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI

Teknoloji: Teknoloji, “ürün ve hizmet üretiminde kullanılan veya kullanılabilecek üretim bilgisi ve bu bilginin türetilme ve kullanılma becerisidir (Odman, 2010). Türk Dil Kurumu teknolojiyi “bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri, bunların kullanım biçimlerini kapsayan uygulama bilgisi, uygulayım bilimi” olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanımın ise “insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü” olduğu

görülmektedir (TDK Sözlük, 2017). Bu araştırmada ise "Teknoloji", Ankara-22 Behmen İran okulunda öğrenim gören 15-17 yaşındaki çocuklar için bilgisayar, internet, sosyal ağlar, çevrimiçi veya çevrimdışı oyunlar ve benzeri olarak tanımlanmaktadır.

İnternet: İki veya daha çok sayıda bilgisayarın birbiriyle bağlantısı anlamına gelen internet, bilgisayar ağlarının aralarında tekrar bağlantı kurmalarıyla oluşan, dünya çapında yaygın bilgisayar ağlarına dayalı bir iletişim sistemidir (İçel, 1998). Dünya yüzeyindeki bilgisayarların birbirleriyle iletişimine belirli elektronik dil ve kurallar çerçevesinde imkân veren internet aynı zamanda "çok yönlü" bir kitle iletişim aracıdır (Morris ve Ogan, 1996). İnternet farklı bilim dallarında ve endüstrilerde, iletişimde, eğlence ve hatta tıpta ve daha binlerce uygulamada farklı kullanıcıları ile modern yaşamın olmazsa olmaz bir parçası haline gelmiştir ve çoğu insan tarafından internetsiz yaşama devam etmek mümkün görülmemektedir. Türk Dil Kurumu interneti "genel ağ" olarak tanımlamaktadır (TDK Sözlük, 2021). Bu araştırmada ise "İnternet", Ankara-22 Behmen İran okulunda öğrenim gören 15-17 yaşındaki teknoloji bağımlılığı olan çocukların evde, okulda, internet kafede ya da buldukları her yerde, bilgisayardan, cep telefonundan, tableten vs. bağlandıkları ağ olarak tanımlanmaktadır.

Sosyal Ağ: Sosyal ağlar (social network), bireylerin internet üzerinde insanların yaratmış olduğu sanal toplumsal yaşam içinde kendilerini tanımlayarak, aynı kültür seviyesinde rahatlıkla anlaşabilecekleri diğer insanlarla internetin sunmuş olduğu olanaklar aracılığı ile iletişim kurmalarını sağlayan ağlardır. Sosyal ağlar, kullanıcıların yoğun etkileşim deneyimi yaşadıkları ve bu sayede kullanım oranları gün geçtikçe artan internet uygulamalarıdır. Yapılan araştırmalar ve kullanım istatistikleri, internette geçirilen sürenin büyük bir bölümünün sosyal ağlarda geçirildiğini göstermektedir. Çevrimiçi sosyal ağ, "sosyal teknolojiler sayesinde bir grup insan tarafından kullanılan etkinlikler bütünü" şeklinde tanımlanmaktadır (Hamid vd. 2009). Sosyal ağlar kullanıcılar arasındaki ilişkilerin temel ilgi ve faaliyetler olduğu en saf biçimdeki online topluluklardır. Örneğin MySpace, Facebook ve Twitter gibi (Akar, 2010). Bu araştırmada ise " Sosyal Ağlar ", Ankara-22 Behmen İran okulunda öğrenim gören 15-17 yaşındaki teknoloji bağımlılığı olan çocukların çevrimiçi kullandıkları Telegram, WhatsApp, Facebook, Instagram, YouTube, Twitter vb. platformlar olarak tanımlanmaktadır.

Bağımlılık: Bağımlılığın sözcük anlamı; birey ve nesne (si) arasında bireyin seçimiyle başlayan aynılık ve süreklilik özelliği taşıyan çok boyutlu bir ilişkidir. Bu ilişki her ne kadar bireyin özgür iradesi ile başlamış ise de bireyin özerkliği zaman içinde ortadan kalkmaktadır. "Bağımlılık, bir maddeyi kullanmayı bırakamama ya da bir davranışı kontrol

edememe durumu" şeklinde tanımlanmaktadır (Egger ve Rauterberg, 1996). Bu araştırmada ise "Bağımlılık", Ankara-22 Behmen İnan okulunda öğrenim gören 15-17 yaşındaki çocuklarda teknoloji aletlerinin kullanımını kontrol edememe durumu olarak tanımlanmaktadır.

Teknoloji bağımlılığı: Teknolojik bağımlılıklar, davranışsal bağımlılıklar kapsamındadır ve dolayısıyla da bağımlılığın temel yapılarını içerir (yani, dikkat çekme, ruh hali değişikliği, tolerans, geri çekilme, çatışma ve nüksetme) (Griffiths ve Widyanto, 2006). Teknoloji bağımlılığı, teknolojik aletlerin aşırı veya patolojik kullanımı ve kullanım arzusunun engellenememesi, onlar ile geçirilmeyen vaktin önemsiz gelmesi ve olmadığında olumsuz duygular içine girilmesi ve sosyal, aile, eğitim ve iş yaşamında problemlere yol açması ile belirli klinik bir rahatsızlık olarak tanımlanabilir. Bu araştırmada ise "Teknoloji Bağımlılığı", Ankara-22 Behmen İnan okulunda öğrenim gören 15-17 yaşındaki çocuklarda Günüş (2009) tarafından geliştirilmiş olduğu ölçeği yararlanarak yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon boyutların ölçümü ile bağımlılıkları tespit edilmesi ile tanımlanmaktadır.

Çocuk: Günümüzde teknolojinin yaygınlaşması ile yeni bağımlılıklar görülmektedir. İnternet bağımlılığı da bunlardan biridir. Her yaşta ve cinsiyette görünen bir rahatsızlık olmasına rağmen diğer bağımlılıklara göre daha erken yaşlarda başlamaktadır. Özellikle 12-18 yaşları riskin en yüksek olduğu dönemler olarak görülmektedir. Bu araştırmada ise "Çocuk", 15-17 yaş arası olan ve Ankara-22 Behmen İnan okulunda öğrenim gören kişiler olarak tanımlanmaktadır.

1. 5. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Araştırma kapsamında kullanılan görüşme formu ve ölçeğin araştırmanın amacına uygun olduğu, çocuklara sorulan sorulara verdiği cevapların objektif ve içten olduğu ve elde edilen verileri değerlendirmek için analizlerin yeterli ve geçerli olduğu varsayılmaktadır. Bu araştırmada İnan ve Türkiye'nin coğrafi yakınlığı ve sosyo-kültürel yakınlığı dikkate alındığında, bir çok kültürel farklılık faktörünün etkisi az olduğu varsayılmaktadır.

1. 6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan, yalnızca ulaşılabilenler yani görüşmelerin gerçekleştirildiği tarih aralığında Ankara - 22 Behman İnan okulunda (yabancı bir ülkede) eğitim alan öğrenciler ve yalnızca gönüllü olanlar ile görüşülebilmiş olması araştırmanın bir sınırlılığıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırmanın Covid-19 pandemisi ile aynı dönemde yürütülmesi ve yüz yüze görüşmelerin kısıtlılığı nedeniyle WhatsApp üzerinden görüşmelerin yapılmış olmasıdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. BİLGİ ÇAĞININ YARATTIĞI DEĞİŞİKLİKLER: TEKNOLOJİ, BİLGİSAYAR VE İNTERNET

Günümüzde insanların yaşamını devam ettirebilmesi için ihtiyaçlarından biri teknolojik araçların sağladığı olanaklardan yararlanmaktır. Teknolojik aletler başında bilgisayar olmak üzere hemen hemen hayatın her kösesinde yer almakta ve yaşamın devam ettirmesinde kolaylık sağlamaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte insan hayatı da gelişmiş, değişmiş ve kolaylaşmıştır. Teknoloji uygulamalarının yansıdığı alanlarda teknolojik olarak gelişim de görülmektedir. Teknolojik gelişmelerin ulaşım, iletişim, internet ve elektronik cihazların kullanımından tarım, sanayiye ve turizme kadar ilerlemelerin de yolunu açmıştır (Karakaya, 2010). İnternet olarak adlandırılan ve bilgisayar sistemlerini birbirine bağlayan ve iletişimi kolaylaştıran elektronik ağ, insanların ihtiyaçlarını, ihtiyaçlarını karşılama biçimlerini, kısacası yaşam biçimlerini değiştirmektedir. İnternet yardımıyla insanlar pek çok alandaki bilgilere kolay, ucuz ve hızlı bir şekilde ulaşabilmektedirler. İnsanlar teknolojik cihazları ve interneti kullandıklarında olumlu ve olumsuz etkilerine maruz kalmaktadırlar. Örneğin bir çalışmada 12-18 yaş grubu çocukların öğrenmelerini destekleme amacı ile kullanılan internet teknolojilerinin olumlu taraflarının olduğu gibi internet bağımlılığı gibi olumsuz yan etkilerinin de olabileceği belirtilmektedir (Ögel, 2012, s. 47-60).

2.1.1. Teknoloji

Teknoloji belli amaçlara ulaşmada, belli sorunları çözmede, gözleme dayalı ve kanıtlanmış bilgilerin uygulanmasıdır (Demirel, s.91, 1993). Alkan'a (1998) göre teknoloji ise genel anlamda kazanılmış yeteneklerin işe koşulmasıyla doğaya egemen olmak için gerekli işlevsel yapılar oluşturma olarak ifade edilmektedir. Teknoloji genel anlamında kazanılmış yeteneklerin işe koşulmasıyla doğaya egemen olmak için gerekli işlevsel yollar oluşturmaktır (Alkan, 1998, s. 13).

Teknoloji, yönetim, süreç, düşünceler ve makine ve insan organizasyonlarının integre olduğu kompleks bir yapıdır (Hoban, 1965, s. 242).

Genelde, insan yeteneklerini genişletmek ve insan ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan bilgiye teknoloji diyebiliriz. Teknoloji insanların kendi amaçlarına uygun olarak doğal dünyayı kullanmasıdır. Teknoloji, bilimi kullanarak hayatı kolaylaştırmak için yapılan her şeydir. Teknoloji mal veya hizmetlerin üretiminde veya buna yönelik amaçların gerçekleştirilmesinde kullanılan beceriler, yöntemler, işlemler, tekniklerin derlenmesi veya bilimsel araştırmalardır. Teknoloji, teknolojik bilgilerin hayat ile bütünleşmesini sağlayan tüm ekonomik ve sosyal faaliyetleri içerisine alan bir kavramdır. Bu anlamıyla teknoloji, günlük hayatta yazılı ve görsel medyada karşılaşılan ve birçok kişi tarafından kullanılan bilgisayar, telefon, tablet ve elektronik cihazlar ile bunların çeşitli uygulamaları şeklinde kullanılmaktadır (Güçlü, 2015).

Günlük hayatın her alanında (eğitim, bankacılık, yönetim, iş, tarım, ulaşım vb.) teknoloji kelimesi çok sık kullanılmaktadır. Teknoloji sözcüğü herkes tarafından anlaşılan anlam sadece belli bir nokta üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu yoğunlaşılacak nokta ise teknolojinin fiziksel donanım anlamıdır (hardware). Halbuki, teknolojinin kuramsal boyutu da (software) bulunmaktadır (işman, 2001).

Teknoloji insanoğlunun gereklerine uygun yardımcı alet ve araçların yapılması ya da üretilmesi için gerekli bilgi ve yetenektir. Teknoloji ayrıca, bir sanayi dalıyla ilgili üretim yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri kapsayan bilgidir. Bir insan etkinliği olarak teknoloji, insanlık tarihinde bilim ve mühendislikten önce ortaya çıkmıştır. Teknolojinin, bilimin uygulamacı yönü olduğu görüşleri de vardır. Teknoloji kavramı mevcut olan mal ve hizmetlerin üretimi ve bunların pazarlanma durumlarını iyileştirmekle birlikte, yeni mal ve hizmetler geliştirmek amacıyla kullanılan bilgi kaynağıdır. Teknolojinin yalnızca insanların akıllarında bulunan ve soyut olan bir tarafı daha vardır ki bu taraf genel olarak bilgi birikimi şeklinde adlandırılmaktadır (Kılınçarslan ve Dinç, 2007).

Teknoloji, günümüzde veri paylaşımının en etkin bir biçimde kullanılarak keşiflere yön vermesinin etkin bir parçası olarak da tanımlanabilmektedir.

Teknoloji “insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü” (TDK, 2022) olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji, günümüzde veri paylaşımının en etkin bir biçimde kullanılarak keşiflere yön vermesinin etkin bir parçası olarak da tanımlanabilmektedir.

Teknoloji bir mühendis için herhangi bir malın üretilebilmesi için yararlanılan bir yöntemler silsilesi, bir iktisatçı için ülkelerin ekonomik durumlarını ve yaşam

standartlarını arttıran bir araç ve kaynak ve ürün arasında kalan bir ölçüm tekniğidir. Teknolojinin elde edilmesi için; firmanın kendi araştırmasını yaparak, ihtiyacı olan teknolojik donanımları üretmesi, bu üretilen donanımların transferi ve eskimiş ve mevcut teknolojilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Kısaca üretilen mallar ve bunlar için gerekli olan makine, teçhizat, emek ve teşkilatlanma teknolojiyi oluşturur (Dura, 1994).

Teknoloji kullanımındaki başlıca problem teknolojinin kontrolsüz kullanılmasıdır (Ertemel ve Aydın, 2018). Teknolojinin kontrolsüz kullanılması sonucunda özellikle çocuklarda dikkat ve konsantrasyon eksikliği birlikte sosyal ilişkilerde ve akademik performansta gerileme gibi problemlerle karşılaşmaktadır (Ertemel ve Aydın, 2018; Savcı ve Aysan, 2017).

Teknoloji sayesinde bilgi alışverişi kolaylaşmıştır. Dünyanın öteki ucunda gerçekleşen bir olaydan anında haberimiz olabilir. İnsanların hayatı kolaylaşmıştır. Örneğin internetten alışveriş yapılabilir. İnsanlar duygu ve düşüncelerini yazılı olarak hızlı bir şekilde ifade edebilirler. Sağlık alanında hastalıkların erken teşhisini sağlarken aynı zamanda daha kolay çözüm bulunabilir. Teknoloji sayesinde insanların ulaşım da atlarla veya yürüyerek gidilen yollar çok uzun zaman almaktaydı haftalar hatta aylar alabilmekteydi. Şimdi ise çok kısa sürelerde isteğimiz yerlere ulaşabiliyoruz. Teknoloji, hayatın diğer yönleri gibi, eğitimde ve eğitimle ilgili değişim, dönüşüm ve gelişmelerde önemli bir rol oynamıştır. Ancak her zaman olumlu ve eksiksiz bir etkiye sahip değildir ve beklenmedik etkileri de olabilir. Örneğin eğitimde teknoloji destekli dönüşüm, geleneksel bilgi ve öğrenme kaynakları ile eğitim kurumlarına olan ihtiyacı ortadan kaldırmamakta, bilakis bu kaynak ve kurumların etkinliğini artırıcı imkânlar sunmaktadır (UNESCO, 2019).

Teknolojinin pek çok faydasının yanında insanların yaşamları üzerinde olumsuz etkileri de olmuştur. İnsanları tembelleştirmiştir. Hazıra alıştırmıştır. İnsanların çoğu tam bir tüketici olmuştur. Küresel ısınmaya sebebiyet vermiştir. Çevre kirliliği artmıştır. Teknoloji ile birlikte çeşitli ve yeni hastalıklar ortaya çıkmıştır ama yine teknoloji sayesinde de çözüm bulunabilmektedir. Teknoloji insanlar arasındaki yüz yüze iletişimi azaltmıştır.

Teknoloji ürünlerinin neredeyse tamamı elektrikle çalışmaktadır. Elektrikle çalışan her alet bir elektromanyetik alan oluşturur. İnsan beyninin de kendine ait bir elektromanyetik alanı vardır. Çünkü sinirler nöronlar aracılığıyla elektriksel uyarıları beynin çeşitli yerlerine ulaştırarak çalışırlar. Bu nedenle günlük hayatta kullandığımız her elektrikli cihaz mutlaka bizi olumsuz etkilerler. Teknolojik araçlar insanın vazgeçilmez bir parçası

ve insanların var oluşunu teslim alan bir araç haline gelmiştir. Bu teslim alınış da en uç seviyelere ulaşarak bağımlılık haline dönüşmüştür (Aslan ve Yazıcı, 2016; Aksu ve Işıklı, 2019; Anandi ve Gududur, 2018; D'Arcy ve Gupta, 2014; Gerhart, 2017). Bu durum sonucunda da bazı etkinliklerin uzun sürelerle kullanılması veya yapılması insanların yaşam kalitesini bozabilmekte ve çeşitli olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir (Anandi ve Gududur, 2018; Kuss vd., 2013; Erses ve Müezzın, 2018; Techatassanasoontorn ve Tanvisuth, 2010; Vaghefi ve Lapointe, 2014; Zwanenburg, 2013).

Teknolojik araçların uzun süre kullanımı da farklı türlerde bağımlılığa etki edebilmektedir. Bu bağımlılıklar arasında internet, dijital oyunlar, cep telefonu, bilgisayar, televizyon vb. bağımlılıklar son günlerde en çok karşılaşılan bağımlılıklardır (Aslan ve Yazıcı, 2016; Müezzın, 2017; Tarafdar vd., 2013; Şahin vd., 2013; Winkler vd., 2013).

İletişim teknolojileri olarak Televizyon, Telefon, Bilgisayar, İnternet, Sosyal Medya ve Sosyal Ağlar vs. Günümüzde insanoğlunun yaşamının önemli bir parçası olmuştur.

2.1.2. Bilgisayar

Bilgisayar icat edildikten bu yana insanlara pek çok alanda kolaylık sağlarken bir yandan da insanları kendisine bağımlı hale getirmektedir. Günümüzün çocuklar, gerek bilgisayar gerek internet gerek cep telefonlarıyla bir teknoloji devrimi içerisinde yer almaktadırlar (Brown ve Bobkowski, 2011). Artık sosyal çevreleri bile dijital tabanlı olmuştur (Santrock, 2017).

2.1.2.1. Bilgisayara Kullanım Amaçları

Günümüzde insanlar çevrimdışı veya çevrimiçi olan uygulamalarla bilgisayarı birçok amaçla (iş, eğitim, iletişim, eğlence, boş zamanlarının doldurması vs.) kullanırlar. Onlardan bazıları:

- Bilgisayar kullanma becerisini artırmak
- Uzaktan çalışma
- Haberleri takip etmek
- Müzik dinlemek veya film izlemek ve resim, film veya müzik dosyası işlemek
- E-Okula bilgi girmek, öğrenci gelişimi ile ilgili kayıt tutmak (yazılı sonuçları, ödevler, vs.), sınav sorusu hazırlamak ve ders planına dayalı etkinlik hazırlamak

ve derste kullanılan dokümanları hazırlamak (Testler, öğrenci notları, görsel sunular vs.)

- E-posta alıp göndermek
- Çeşitli konuları öğrenmek veya konuları öğretmek veya pekiştirmek (Öğrencilere film izletmek, eğitici oyunlar oynatmak vs.)
- İsis'i kullanmak (İl ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nin bilgi teknolojileri kullanarak işlemleri yürütme örneğin özlük bilgilerinin takibi, hizmet içi eğitim başvurusu, tayin başvurusu vs.)
- Chat yapmak ve çeşitli bilgi paylaşım gruplarına (forumlar, mesleki gruplar, haber gruplar vs.) üye olmak
- İnternet üzerinden alışveriş yapmak, internet bankacılığı ve internette bilgi aramak
- Oyun oynamak; Bilgisayar ve internet kullanımının her geçen gün artmasının nedenlerinden biri eğlence ve oyun aracı olarak da kullanılmasıdır (Rideout vd., 2010).

Çocuklar bilgisayarı çoğunlukla oyun oynamak ya da internete girmek için kullanmaktadır (Çakır vd., 2011). Çocukların bilgisayarla küçük yaşlarda tanışmış olmaları, ergenliğin başında iken henüz karar verme ve yargılama becerilerinin gelişmemiş olması bilgisayar oyunu bağımlısı olmalarına sebep olabilmektedir (Bilgin, 2015).

Bilgisayar ve internetin katkıları ile verdiği zararlar düşünüldüğünde çocuklar için bir tehdit ya da fırsat olması, yetişkinlerin farkındalık düzeyi ve kontrollü kullanma noktasında kararlılık seviyeleri ile ilgilidir (Oğuz, 2018).

2.1.2.2. Bilgisayar kullanım şekilleri

- Çevrimdışı Olan İşlemler (Offline/İnternetsiz)

Bilgisayar programlarının bazısı internete bağlanmadan kişinin ihtiyacını gidermek için kullanılmaktadırlar. Çocuklar da farklı amaçlarla çevrimdışı olan zaman bilgisayar kullanırlar. Eğitim amaçlı okumalar, yazmalar, ödev hazırlamak, çizgi film izlemek, müzik dinlemek veya çevrimdışı olan oyunlarla zaman geçirebilirler.

- Çevrimiçi Olan Uygulamalar (Online/İnternet)

Yeni iletişim teknolojilerinden biri olan internet hem bilgiye ulaşmak hem de diğer iletişim teknolojilerinin önünü açmak bakımından günümüzde önemli bir yere sahiptir. İnternet, geçmişten günümüze bir iletişim devrimi oluşturmuştur. İnternet kavramının kapsamında

yer alan sosyal medya ise, zaman ve mekân sınırlaması olmadan, paylaşım ve tartışmaların esas olduğu araç hizmet ve uygulamalardır. Sosyal medya, insan etkileşimini ve internet teknolojisini kapsayan geniş bir ağıdır (Öztürk ve Talas, 2015).

2.1.3. İnternet

İngilizce “international” ve “network” kelimelerinden meydana gelen internet, bireylerin, devlet kurumlarının ya da özel kuruluşların ürettikleri, derledikleri bilgileri yayınlayabilecekleri ve aynı zamanda gereksinim duydukları her türlü bilgiye kolayca ve hızlı bir biçimde erişebilecekleri bir araçtır (Tsai ve Lin, 2001).

İnternet, geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı bir iletişim biçimine sahiptir. Geleneksel kitle iletişim araçlarında (televizyon ve radyo gibi) çoğu zaman tek yönlü ve edilgen bir iletişim vardır. Kullanıcının da aktif olduğu internet dünyası ise bireye karşılıklı etkileşim kurma imkanı verir. İsteddiği konuda yorum yazabilmekte ve bilgisini paylaşabilmektedir. Gün geçtikçe, bu bilgi akışını sağlayan kanallar git gide artmaktadır (Gürcan, 1999).

İnternetteki iletişim kanallarının artışı ve bilgi çeşitliliği, her zaman doğru ve sağlıklı sonuçlar ortaya çıkarmamaktadır. Yanlış bilgiye ulaşmak ya da zarar verici kanalları yoğun olarak kullanmak kişinin kurduğu iletişimi olumsuz yerlere taşıyabilir. Bu noktada, bu bilgilerin elenmesi ve kanalların doğru analiz edilmesi de önemlidir. İnternet kullanımının kişiye cazip gelmesinde çok amaçlı kullanımı önemli bir paya sahiptir. Bu çerçevede, internetin kullanım amaçları şöyle listelenebilir (Gürcan, 1999; Tsai ve Lin, 2001): Bilgisayar ağına bağlı tüm bilgisayarla iletişim kurmak, elektronik posta almak/göndermek, sohbet etmek, anında karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmak, bilgi, makale, teknik rapor gibi sınırsız kaynağa erişim olanağı, herkese açık yazılımlara ücretsiz erişmek, kitap, konferans, duyuruları takip etmek, kayıt işlemlerini yapmak, bilgi bankalarına ve arşivlere erişmek, kütüphane kataloglarına ulaşmak, her türlü alışveriş, seyahat rezervasyonları yaptırmak ya da bilet almak, bankacılık, hisse senedi alım satımı yapmak, açık artırmalara katılmak, çeşitli resmi başvuru ve işlemler yapmak, e-mail yoluyla uzmanlara ulaşarak bilgi edinmek ve günlük gazete/televizyon haberlerini izlemek.

Burada da görüldüğü üzere internet, farklı birçok alanda bireyin fazla zaman harcamadan işlerini halletmesini sağlayacak ve onu eğlendirecek olanaklara sahiptir. İnternetin bir

araç olmaktan çıkıp bir amaca dönüşmesi ile çeşitli olumsuz etkilerinin olduğu bilinen bir olgudur. Her yolun özgürce, hatta birçok açıdan denetimsizce açık olması ve aynı zamanda bu yolların çeşitliliği, sorunların temelini oluşturmaktadır. Örneğin, aile içinde zamanının büyük çoğunluğunu internet başında geçiren ve buna bağlı olarak yüksek internet faturasının gelmesi aile içi çatışmalara yol açmaktadır. Buna ek olarak, internet kafelere gidilmesi durumunda hem zaman hem de para kaybı meydana gelmektedir. İnternetin aşırı kullanılması ise internet bağımlılığına yol açabilmekte ve etkileri büyüyen sorunları gündeme getirmektedir (Young, 2004)

Cengizhan'a (2005) göre, internet, bireylere sınırsız imkânlar sağlayan ve milyarlarca bilgisayarı birbirine bağlayarak dünyamızı çevreleyen önemli bir ağ teknolojisidir. İş yerlerinden evlere okullara kadar, internet hemen her yerde, günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş durumdadır. İnternet'in bireyler tarafından aşırı kullanımı ile ilgili olarak çeşitli araştırmalar bu durumu internet bağımlılığı, patolojik İnternet kullanımı ve İnternet davranış bağımlılığı gibi terimlerle ifade edilmiştir. Bunlar arasında en yaygın kullanıma sahip olan ise İnternet bağımlılığı terimidir.

2.1.3.1. İnternet Etkileri

Bir iletişim teknolojisi olarak internet teknolojisinin pozitif ve negatif etkileri vardır.

2.1.3.1.1. İnternetin Pozitif Etkileri

Bilginin ve iletişimin küresel boyutlara taşınmasını sağlayan internet, dünyanın hemen her yerinde öncelikle iletişim ağlarının geliştirilmesi, bilginin çok kolay bir şekilde ulaşılabilir hâle gelmesi, belge ve dosyaların genel bir ağ üzerinden gönderilebilmesi boyutuyla gelişmeye başlamıştır. Bu işlevine ek olarak internet üzerinde sosyal medya organları oluşmuş, elektronik ticaret yapılmaya başlanmış, çok yönlü iletişim ortamları meydana gelmiş, etkileşimli uygulamalar ve oyunlarla internet her evin vazgeçilmezi hâline gelmiştir.

İnternet, haberleşmeden bilgi paylaşımına, habercilikten medyaya, tanıtım ve reklamdan seyahat ve tatile, kamu hizmetlerinden bankacılık ve ticarete, eğlenceden sosyal ilişkiler ve kültürler arası etkileşime, çevre ve sağlıktan eğitime ve günlük yaşamı ilgilendiren pek çok alanda olumlu getiriler ve yenilikleri hayatımıza getirmiştir (BTK, 2019).

Sağlıklı internet kullanımı çocukların yaşadıkları deneyimlerini yönlendirmelerine, hızlarını ayarlamalarına ve bilgi toplarken okuma, yazma, seçme, sınıflandırma gibi çeşitli becerilerini kullanmalarına yardımcı olmaktadır. Kontrolsüz internet kullanımı ise çocuğun ve gencin fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Caplan, 2002).

Cömert ve Kayıran'a göre internetin çocuk ve ergenler için olumlu yanlarının olduğu gözardı edilmemelidir. Bu olumlu yanlar:

- İnternet çocuklara özellikle bilgilenmede ve eğitimde büyük yararlar sağlamaktadır. Çocuklar, okullarda, projeler için bilgi toplamakta, başka bir okuldaki veya ülkedeki uzmanlara yazılarını gönderip fikirlerini almakta, değişik okullardaki öğrenciler ile birlikte proje yürütebilmekte, kendi okullarında araç-gereç olmadığı için yapamadıkları simülasyonları gerçekleştirebilmektedir.
- Çocuklar, e-posta, sohbet odaları aracılığıyla kendilerine yeni arkadaşlar edinmekte, değişik ülkelerden kişileri tanımaktalar. Ayrıca uzmanlarla yazışarak, ilgilendikleri konuda bilgi edinebilmektedirler.
- İnternet, çocukları yaratıcılığa da özendirilmektedir. Gördüklerinden veya okuduklarından etkilenen, bilgi edinen çocuklar, kendileri de birşeyler yapmak istemektedir.
- İnternet, özellikle bilgisayar oyunları ile çocukların eğlenmesine yardımcı olmaktadır.
- İnternet, çocukların küresel bir dünyada yaşadıkları gerçeğini vurgular. Çocuklar, başka ülkeler hakkında çok çabuk ve geniş bir şekilde bilgi edindikleri gibi, dünyanın hemen her tarafından arkadaş da edinebilir (Cömert ve Kayıran, 2010).

2.1.3.1.2. İnternetin Negatif Etkileri

Teknolojik gelişmeler ve internet hayatın her alanında karşımıza çıkmakta ve sağladığı yararlar kadar zararlarıyla hayatımızı etkilemektedir. İnterneti gereğinden fazla kullanıldığında vakit kaybına neden olur ve insanlar işlerini daha kolay halletmeye alıştıkları için tembelleşmekte, kolaya kaçmaktadırlar. İnternetin aşırı kullanımı, bireyin yaşamında akademik başarısının yanı sıra sosyal izolasyona dolayısıyla yalnızlığa,

temel ihtiyaçları ertelemeye, uyku kalitesi gibi birçok olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Ögel, 2014; Aslan ve Yazıcı, 2016).

İnternetin yararlı yanlarının olmasıyla birlikte aşırı ve bilinçsiz kullanımında çocuklar sosyal, kişisel, akademik gelişimleriyle ilgili sorunlar yaşayabilmektedir (Gencer, 2017).

Çocukların bilgisayar oyun bağımlılığı olması aileleriyle ve çevresindeki diğerk kişilerle sorun yaşamaları geleceğey yönelik sağıksız adımlar atılmasına neden olur (Bilgin, 2015).

İnternetin başka zararlarından bazıları:

- Zararlı siteler çocukların ve yetişkinlerin ruh sağılığının bozulmasına neden olur
- İnternet üzerinden oynanan oyunlar çocukların zamanlarını boşa harcamalarına ve şiddete yönelmelerine neden olur.
- Aile içinde iletişim ve paylaşımın azalmasına neden olur
- Göz, boyun, bel ve el bileklerinde çeşitli rahatsızlıklara neden olur.
- Çocuklar, pornografi sitelerine girebilir. Yaşları ve gelişimleri ile uyumsuz görüntü ve bilgilerle karşılaşabilir.
- İnternette ulaşılabilen oyunlar nedeniyle aşırı şiddetle karşılaşp şiddete karşı duyarsızlaşabilir ve öğrendiklerini uygulayabilir.
- Kumar oyunlarına meyilli olabilir. Buradaki oyunları oynayarak alışkanlık haline getirebilir.
- Uyuşturucu madde temin edip bunları kullanabilir.
- Yanlış kişilerle tanışp, onlar tarafından yasal ve sağıklı olmayan ortamlara çekilebilirler. Kandırılıp kullanılabilirler.
- İnternet bağımlılığı sık görülen bir hastalık olarak karşımıza çıkabilir.
- Uzun süre bilgisayar başında kalarak sosyalleşme yönünde sorun yaşar.
- Uzun süre bilgisayar başında kalarak beden hareketsiz kalır. Fiziksel sağılık sorunları yaşayabilir.
- İnternetin aşırı kullanımı, bireyin yaşamında akademik başarısının yanı sıra sosyal izolasyona dolayısıyla yalnızlığa, temel ihtiyaçları ertelemeye, uyku kalitesi gibi birçok olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Ögel, 2014; Aslan ve Yazıcı, 2016).
- İnternet ve bilgisayarın aşırı kullanımı, özellikle okul çağındaki ergenlerin hem akademik hem de kişisel gelişimini olumsuz yönde etkilemekte, problemler internet kullanımı kişiyi bağımlı hale getirebilmektedir. Ergenler üzerinde yapılan

araştırmalar problemlı internet kullanımının ergenleri yoğun şekilde etkilediğini ortaya koymuştur (Doğan vd., 2008, s. 108).

Çocuklar ve ergenleri internetin olumsuz etkilerinden korumaları için bazı yaptırımların yapılması gerekiyor; Cömert ve Kayıran'a göre yapılması gerekenler şunlardır:

- Ebeveynler çocuklarına bilgisayar ve internet erişimi sağladıklarında görevlerinin bittiğini düşünmemeli, internette meydana gelen tehlikelerden korumak için internet ve bilgisayar kullanımını en azından "ev içi denetleme" yapabilecek seviyede öğrenmeleri gerekmektedir.
- Çocukların, bilgisayar ve internet ile hangi yaşta tanışmaları gerektiği ve hangi program ve oyunların çocuklarının gelişimine olumlu etki yaptığını araştırılmalı ve buna göre davranılmalıdır.
- Ergenler ve çocuklar için internete giriş ve çıkış saatleri takip çizelgesi yapılmalıdır. Çocuğun tüm uğraşı yalnızca bilgisayar ve internet olmamalıdır.
- Anne ve baba çocuğuna, küçük yaşlardan itibaren iyi bir boş zaman faaliyeti vermelidir. Sanal ortamın, doğal ortamın sınırlarını geçmemesine dikkat edilmelidir.
- Çocukların arkadaşlarıyla özellikle doğal yollardan görüşmelere yönlendirilmeli, onlara bu konuda yeni olanaklar sağlanmalıdır. Sanal kütüphaneler kullanılırken gerçek kütüphaneler rafa kaldırılmamalı ve kitap okuma alışkanlıkları kaybedilmemelidir.
- Ebeveynler, bilgisayar oyunlarını; çocuğun evde yaramazlık yapmaması, kendilerini rahatsız etmemesi ve onları oyalaması için gerekli bir araç olarak görmemelidir. Zaman zaman çocuklarıyla bilgisayar oyunlarını birlikte oynamalıdır.
- Oynanan oyunların, üstün ve zayıf yanlarını aile içerisinde tartışmalı, eksik yönlerini eleştirmeli, çocuklara kişilik katkılarının olup olmadığını değerlendirmelidir.
- Oyun zamanlarını belirlemeli ve çocukların bu sürelele uymasını sağlamalıdır. Çocuklarına internette vakit geçirme ve internet kafe ziyaretlerini azaltma konusunda katı kısıtlamalar ve cezalar vermek yerine onlarla karşılıklı konuşmayı ve ikna yolunu seçmelidir.
- Çocuklarını pornografik içerikli veya kumar oynanan internet sitelerini ziyaret ederken görürlerse, onları azarlamamalı, yaptığının yanlış olduğu ve kendisine zarar vereceği yönünde karşılıklı olarak konuşmalıdır.

- Toplumumuzun yeni tanıştığı internetin sayısız yararları vardır. İnternetin kısa sürede benimsenmesi ve günlük yaşamımızdaki yeri bunun bir göstergesidir. Bilgi toplumunun önemli bir parçası olacak çocuk ve gençlerin, sanal risklere karşı önlem alması, hem kendilerinin hem de toplumun geleceği açısından önemlidir (Cömert ve Kayıran, 2010).

2.1.3.2. Dünya’da İnternet

“We Are Social” ve “Hootsuite” ortaklığında yayınlanan yeni “Dijital 2022 Küresel Genel Bakış Raporu”unda yayınlanan verilere göre dünya nüfusu Ocak 2022’de 7,91 milyar ulaşmıştır. Dünya nüfusunun 5,31 milyarı, üçte ikisinden fazlası (67,1%) 2022’nin başında bir cep telefonu kullanıyor. Son bir yılda yeni mobil kullanıcı sayısı 95 milyon artmıştır (We Are Social, 2022).

Küresel internet kullanıcıları, 2022’nin başında 4,95 milyara yükseldi ve internetin nüfuz ettiği oran şu anda toplam dünya nüfusunun yüzde 62,5’ini oluşturuyor.

Ocak 2022’de dünya çapında 4,62 milyar sosyal medya kullanıcısı vardır. Bu rakam dünya toplam nüfusunun yüzde 58, 4’üne eşittir (bir kişiye ait birden fazla hesap bulunabiliyor ya da kurumlar ve kuruluşlar yan hesaplar açabiliyorlar). İnternet kullanıcılarının son 10 yılda iki katından fazla artarak 2012’nin başında 2,18 milyar iken 2022’nin başında 4,95 milyara çıkmıştır.

En son veriler, internet kullanıcılarının son 12 ayda 192 milyon arttığını ve bunun 2021’de yıllık yüzde 4,0’lık bir büyümeyle sonuçlandığını göstermektedir.

Sosyal medya kullanıcıları son on yılda internet kullanıcılarından bile daha hızlı bir büyüme kaydetmiştir. Bugünkü toplam 4,62 milyar sosyal medya kullanıcısı sayısı, 2012’de belirlenen 1,48 milyar rakamdan 3,1 kat daha fazladır.

Geçen yıl 424 milyon yeni kullanıcı sosyal medya kullanmaya başlamıştır. Dünyanın “favori” sosyal medya platformlarında Facebook hala başı çekiyor. Instagram 4. sırada olmasına rağmen küresel internet kullanıcılarının yüzde 14,8’i Instagram’ı favori platformları olarak tanımlarken, bu oran Facebook için yüzde 14,5’tir. YouTube, platformun izleyicisinin Facebook’tan neredeyse iki kat daha hızlı büyümesiyle, geçen yıl Facebook ile arasındaki farkı kapatmıştır. YouTube’un şu anda en az 2,56 milyar aktif

kullanıcısı var, bu da en son Facebook kullanıcı toplamının kabaca yüzde 88'ine denk gelmektedir.

Bununla birlikte, başka bir Meta platformu olan WhatsApp internet kullanıcılarının yüzde 15,7'sinin en sevdikleri mesajlaşma uygulaması olarak seçildi ve ilk sıralarda yerini almıştır. Instagram, küresel düzeyde dördüncü sırada yer almaktadır ve geçen yıl diğer platformlar arasında en hızlı büyümeyi yakalamıştır.

İnsanlar dünya ortalamasında günde ortalama 2 saat 27 dakika sosyal medyayı kullanıyor. Bu, internette harcanan zamanın yaklaşık %35'i denktir. Bununla birlikte, sosyal medyanın internette harcanan toplam süredeki payı, Covid-19 pandemisinin başlangıcından bu yana aslında biraz düşmüştür. Analizler bunun nedeninin, insanların son iki yılda çeşitli yeni çevrimiçi etkinlikleri benimsemesinden kaynaklandığını göstermektedir.

2.1.3.3. Türkiye'de İnternet

"We Are Social" ve "Hootsuite" ortaklığında yayınlanan yeni "Dijital 2022 Küresel Genel Bakış Raporu"nda yayınlanan verilere göre Türkiye'deki internet kullanıcılarının internette günlük olarak harcadığı ortalama zaman 8 saat. Bunun mobil cihazlarda geçirilen süresi 4 saat 16 dakika, bilgisayarlarda geçirilen ise 3 saat 44 dakika görülmüştür. Türkiye'deki mobilin web trafiğindeki payı %69,8, yani kullanılan internetin yarısından fazlası mobil cihazlardan sağlanıyor. Sosyal medya kullanıcılarının nüfusa oranı Türkiye'de %80 oranındadır. İnternet kullanıcılarının sosyal medyada harcadığı zaman ortalama 2 saat 27 dakika ve her bir internet kullanıcısının ortalama 8.1 sosyal platformda hesabı vardır.

Türkiye'de internete erişim imkanı olan hane oranı

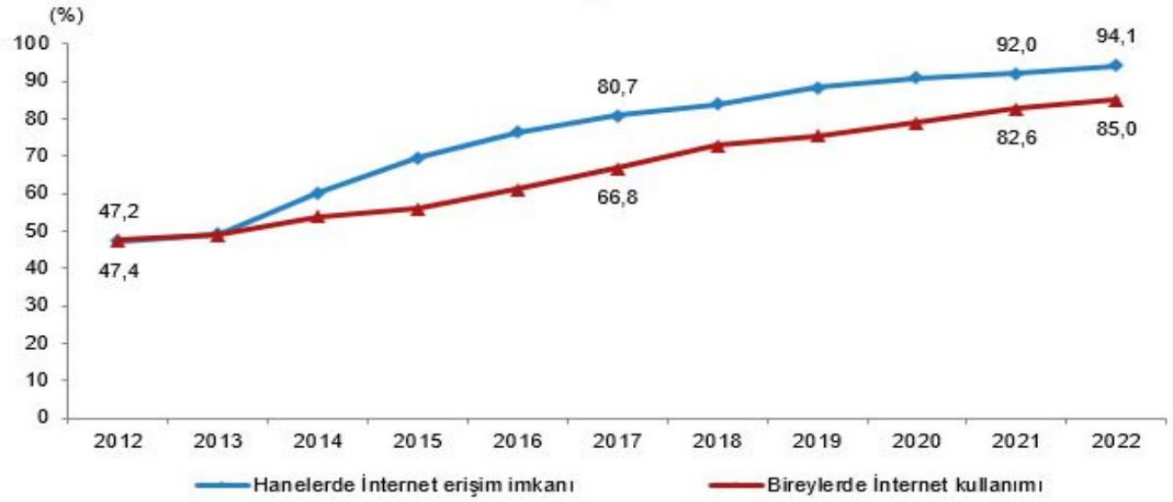
Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2022) verilerine göre hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması sonuçlarına göre 2022 yılında (2021 yılına göre %2,1 artışla) hanelerin %94,1'inin evden İnternete erişim imkanına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu oran 2020 ve 2021 yıllarında sırasıyla %90,7 ve %92,0 olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'de internet kullanan bireylerin oranı

Türkiye İstatistik Kurumu (2022) verilerine göre internet kullanım oranı 2022 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %85,0 olduğu belirlenmiştir. Bu oran, 2020 ve 2021

yıllarında sırasıyla %79,0 ve %82,6'dı. Erkeklerin internet kullanım oranınının 2022 yılında %89,1, kadınların ise %80,9 olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Türkiye'de İnternet Erişim İmkânı Olan Haneler ve Bireylerde İnternet Kullanımı, 2012-2022

İnternet kullanan bireylerin düzenli interneti kullanma oranı

Türkiye İstatistik Kurumu (2022) verilerine göre 16-74 yaş grubundaki tüm bireylerin %82,7'sinin, 2022 yılının ilk 3 ayını kapsayan dönemde İnterneti düzenli olarak (hemen her gün veya haftada en az bir defa) kullandığı görülmüştür. Bu oran 2021 yılı ilk üç ayını kapsayan dönemde %80,5 idi ve düzenli İnternet kullanımı 2020 yılı %76,5'ti. 2022 yılında düzenli olarak İnternet kullanan erkeklerin oranı %86,9, kadınların ise %78,6 olduğu görülmüştür.

Tablo 2: Bireylerin İnternet Kullanım Sıklığı (%), 2022

	Toplam	Erkek	Kadın
Düzenli internet kullanımı	82,7	86,9	78,6
Günde birkaç defa	69,1	73,3	64,9
Günde bir defa veya hemen her gün	10,9	11,0	10,9
Haftada en az bir defa (ancak her gün değil)	2,7	2,6	2,9
Haftada bir defadan az	0,7	0,7	0,7

(Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir)

E-devlet hizmetlerini kullanan bireylerin oranı

Türkiye İstatistik Kurumu (2022) verilerine göre Türkiye'de Ağustos 2022'e dayanan son 12 ay içinde özel amaçla resmi makamların web sitelerini ve uygulamalarını kullanan ve İnternet üzerinden kamu hizmetlerinden yararlanan bireylerin oranı %68,7 olduğu görülmektedir. E-devlet hizmetlerini kullanım amaçları arasında, %64,4 ile resmi makamlar veya kamu hizmetleri tarafından kendisi hakkında saklanan kişisel bilgilere erişme ilk sırayı almıştır. Bunu, %48,5 ile kamu kurumlarından veya kamu hizmetlerinden bir randevu alma veya rezervasyon yaptırma ve %44,1 ile kamu kuruluşlarına ait web sitelerinden bilgi edinme takip etmektedir.

Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanımı

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yürütülen bir araştırmada 6-15 yaş grubundaki çocuklara bilişim teknolojileri (bilgisayar, internet, cep telefonu, dijital oyunlar ve sosyal medya) kullanımı, kullanım sıklıkları ve kullanım amaçları ilk kez 2013 yılında ve değişimi izleyebilmek amacı ile tekrarı 2021 yılında sorulmuştur.

Çocukların internet kullanım oranı

İnternet kullanımı, 6-15 yaş grubundaki çocuklar için 2013 yılında %50,8 iken 2021 yılında %82,7 olduğu görülmüştür. İnternet kullanımı cinsiyete göre incelendiğinde; 2013 yılında %53,7 olan erkek çocukların İnternet kullanım oranının 2021 yılında %83,9'a, 2013 yılında %47,8 olan kız çocuklarının İnternet kullanım oranının ise 2021 yılında %81,5'e yükseldiği görülmüştür.

Düzenli internet kullanan çocukların artma oranı

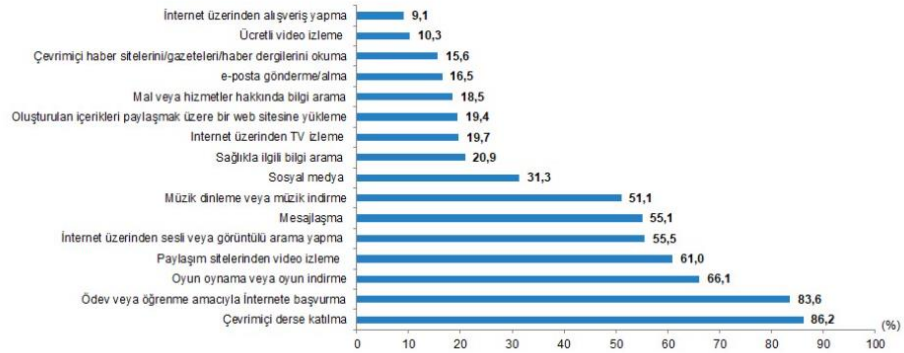
Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre internet kullanan çocukların %90,1'i hemen her gün, %8,5'i haftada en az bir defa, %1,4'ü ise haftada bir defadan az İnternet kullandığını beyan etmiştir. Hemen her gün veya haftada en az bir defa olmak üzere düzenli İnternet kullandığını beyan eden çocukların oranı ise %98,6 olmuştur. Bu oran, 2013 yılında %91,8 idi. Düzenli İnternet kullanan erkek çocukların oranının 2013 yılında %92,8 iken 2021 yılında %98,9, kız çocukların oranının ise 2013 yılında %90,7 iken 2021 yılında %98,4 olduğu görülmüştür.

Düzenli İnternet kullanan 6-15 yaş grubundaki çocuklar, haftalık ortalama 12 saat 25 dakika ders içi, 6 saat 59 dakika ders dışı zamanlarında İnternet kullandığı belirlenmiştir.

Çocuklarda internet kullanım amaçları

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre düzenli internet kullanan 6-15 yaş grubundaki çocukların internet aracılığı ile yürüttüğü faaliyetlerde, çevrimiçi derse katılma %86,2 ile ilk sırayı alırken %83,6 ile ödev veya öğrenme amacıyla internete başvurma ikinci sırada yer aldı. Bunu, %66,1 ile oyun oynama veya oyun indirme, %61,0 ile paylaşım sitelerinden video izleme, %55,5 ile internet üzerinden sesli veya görüntülü arama yapma izledi. Çocukların internette en az yürüttüğü faaliyet ise %9,1 ile internet üzerinden alışveriş yapmaları belirlenmiştir.

Tablo 3: Düzenli İnternet Kullanan Çocukların İnternet Kullanım Amaçları, 2021

Düzenli internet kullanan çocuklarda sosyal medya kullanım oranı

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre düzenli internet kullanan çocukların %31,3'ü interneti sosyal medya için kullandığını belirtilmiştir. Sosyal medyayı kullanan 6-15 yaş grubundaki çocukların %77,7'sinin hemen her gün, %16,5'inin haftada en az bir defa, %5,8'inin ise haftada bir defadan az sosyal medya kullandığı görülmüştür. Düzenli İnternet kullanıp hemen her gün veya haftada en az bir defa olmak üzere düzenli sosyal medya kullandığını beyan eden çocukların oranı %94,2 olmuştur. Bu oran, 6-10 yaş grubundaki çocuklarda %84,6 iken 11-15 yaş grubundaki çocuklarda %95,9 olduğu belirtilmiştir.

Çocuklarda günlük sosyal medya kullanım miktarı

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre düzenli sosyal medya kullanan çocuklar, sosyal medyayı hafta içi günde ortalama 2 saat 54 dakika, hafta sonu günde ortalama 2 saat 44 dakika kullanmışlar. Hafta içi ve hafta sonu sosyal medya kullanımını cinsiyete göre incelendiğinde ise; sosyal medya kullanımının hafta içi erkek çocuklar için günde

ortalama 2 saat 54 dakika, kız çocuklar için 2 saat 53 dakika, hafta sonu erkek çocukları için günde ortalama 2 saat 37 dakika, kız çocukları için 2 saat 52 dakika olduğu görülmüştür.

Çocuklarda cep telefonu/akıllı telefon kullanım miktarı

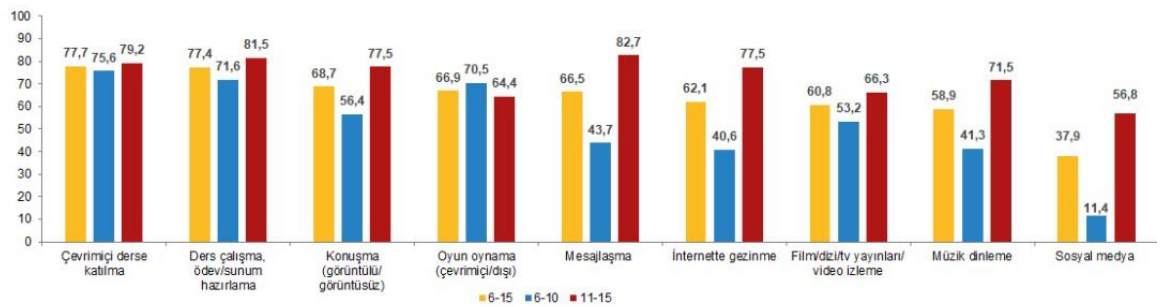
Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre cep telefonu/akıllı telefon kullandığını belirten 6-15 yaş grubundaki çocukların oranı, 2021 yılında %64,4 olmuştur. Cep telefonu/akıllı telefon kullanma oranı, erkek çocukları için %65,7, kız çocukları için %63,0 olmuştur. Cep telefonu/akıllı telefon kullanma oranı yaş gruplarına göre incelendiğinde ise bu oranın 6-10 yaş grubundaki çocuklarda %53,9 olduğu, 11-15 yaş grubundaki çocuklarda ise %75,0'a yükseldiği görülmüştür.

Çocuklarda cep telefonu/akıllı telefon kullanım amacı

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre cep telefonu/akıllı telefon kullanan çocukların %84,6'sı hemen her gün, %13,3'ü haftada en az bir defa, %2,1'i ise haftada bir defadan az cep telefonu/akıllı telefon kullandığını beyan etmişler. Cep telefonu/akıllı telefon kullanıp hemen her gün veya haftada en az bir defa olmak üzere düzenli cep telefonu/akıllı telefon kullandığını beyan eden çocukların oranı ise %97,9 olmuştur.

Düzenli cep telefonu/akıllı telefon kullanan çocukların telefonu kullanım amaçları incelendiğinde; 6-15 yaş grubundaki çocukların en fazla %77,7 ile çevrimiçi derse katılma amacı ile cep telefonu/akıllı telefon kullandıkları görülmüştür. Bunu, %77,4 ile ders çalışma, ödev/sunum hazırlama, %68,7 ile görüntülü veya görüntüsüz konuşma ve %66,9 ile çevrimiçi/çevrimdışı oyun oynama amaçları izlemiştir.

Tablo 4: Düzenli Cep Telefonu/Akıllı Telefon Kullanan Çocukların Yaş Grubuna Göre Telefonu Kullanım Amaçları (%), 2021

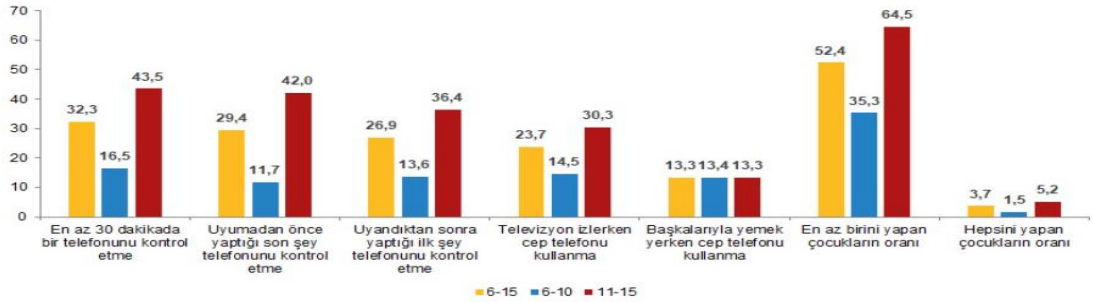

Çocukların cep telefonu/akıllı telefonunu sürekli kontrol etme durumları

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre düzenli cep telefonu/akıllı telefon kullanan 6-15 yaş grubundaki çocukların %32,3'ü cep telefonu/akıllı telefonunu en az 30 dakikada bir (her yarım saate bir) kontrol ettiğini belirtmiştir. Bu oran, erkek çocuklarında %32,8 iken kız çocuklarında %31,7 belirtilmiştir. Düzenli cep telefonu/akıllı telefon kullanan ve her yarım saatte bir telefonunu kontrol ettiğini belirten 11-15 yaş grubundaki çocukların oranı %43,5 iken 6-10 yaş grubundaki çocukların oranı %16,5 belirtilmiştir.

Düzenli cep telefonu/akıllı telefon kullanıp en az 30 dakikada bir telefonunu kontrol eden, uyumadan önce en son ve uyandıktan sonra ilk yaptığı şey telefonunu kontrol etmek olan, televizyon izlerken ve başkalarıyla yemek yerken dahi telefon kullanan çocukların oranı %3,7 iken bunlardan en az birini yapan çocukların oranı %52,4 olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 5: Düzenli Cep Telefonu/Akıllı Telefon Kullanan Çocukların Yaş Grubuna Göre Telefon Kullanımı Davranışları (%), 2021

Çocuklarda bilgisayar kullanma oranı

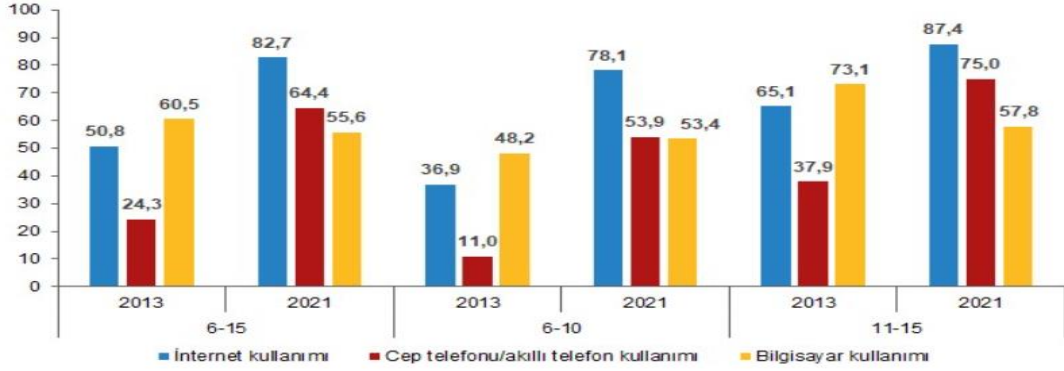
Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre 6-15 yaş grubundaki çocukların %55,6'sı bilgisayar (masaüstü/dizüstü/tablet) kullandığını belirtmiştir. Bilgisayar kullandığını belirten çocukların yaş grubu incelendiğinde; 2021 yılında 6-10 yaş grubundaki çocukların %53,4'ü, 11-15 yaş grubundaki çocukların %57,8'i bilgisayar kullandığını beyan etmişler.

Çocukların kullandığı bilgisayar türü

Bilgisayar kullanan 6-15 yaş grubundaki çocukların en fazla %57,2 ile tablet bilgisayar kullandığı görülmüştür. Tablet bilgisayar kullanan çocukların oranı 2013 yılında %7,3'tü. Dizüstü bilgisayar (laptop, notebook vb.) kullanan çocukların oranı 2013 yılında %34,4

iken 2021 yılında %47,4, masaüstü bilgisayar kullanan çocukların oranı ise 2013 yılında %76,6 iken 2021 yılında %27,2 olduğu belirtilmiştir.

Tablo 6: Yaş Grubuna Göre Çocukların Bilişim Teknolojisi Kullanımı (%), 2013, 2021

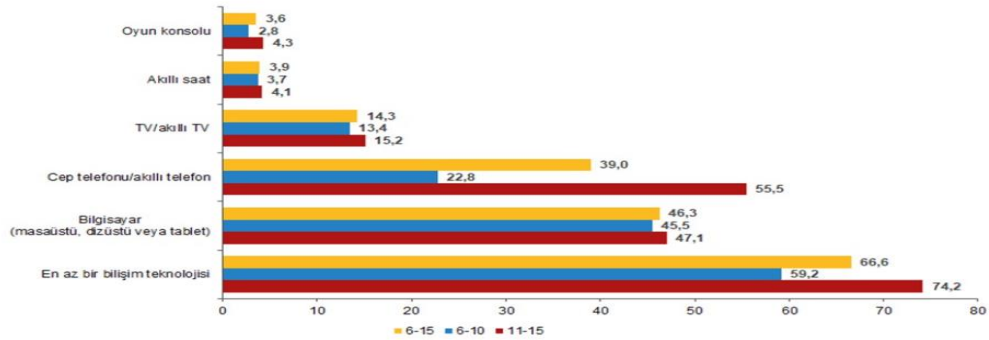

Sadece kendi kullanımında en az bir bilişim teknoloji ürünü olan çocukların artış oranı

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre bilgisayar (masaüstü/dizüstü/tablet), cep telefonu/akıllı telefon, TV/akıllı TV, akıllı saat ve oyun konsolu teknoloji ürünlerinden en az birinin sadece kendi kullanımında olduğunu beyan eden 6-15 yaş grubundaki çocukların oranı, 2021 yılında %66,6 olduğu belirtilmiştir. Sadece kendi kullanımında en az bir bilişim teknoloji ürünü olan çocukların oranı cinsiyete göre incelendiğinde; bu oranının 2021 yılında erkek çocuklarda %67,8, kız çocuklarda ise %65,4 olduğu görülmüştür.

Sadece kendi kullanımında bilgisayarı olan çocukların oranı 2013 yılında %24,4 iken 2021 yılında %46,3, cep/akıllı telefonu olan çocukların oranı ise 2013 yılında %13,1 iken 2021 yılında %39,0 olduğu belirtilmiştir.

Tablo 7: Yaş Grubuna Göre Sadece Kendi Kullanımına Ait Bilişim Teknolojileri Ürünü Olan Çocukların Oranı (%), 2021

Dijital oyun oynayan kız ve erkek çocukların oranı

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre çocukların %36,0'ı dijital oyun oynarken bu oran 6-10 yaş grubundaki çocuklarda %32,7, 11-15 yaş grubundaki çocuklarda ise %39,4 olduğu belirtilmiştir. Dijital oyun oynama oranı cinsiyete ve yaş grubuna göre incelendiğinde; 6-15 yaş grubundaki erkek çocukların dijital oyun oynama oranı %46,1 iken kız çocuklarının dijital oyun oynama oranı %25,4 oldu. Bu oran, 6-10 yaş erkek çocuklarda %38,7, kız çocuklarda %26,4, 11-15 yaş erkek çocuklarda %53,7, kız çocuklarda %24,4 olduğu belirtilmiştir.

Kız ve erkek çocuklarda dijital oyun oynama süresinin oranı

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre dijital oyun oynadığını belirten 6-15 yaş grubundaki çocukların %94,7'si hemen her gün veya haftada en az bir defa olmak üzere düzenli olarak dijital oyun oynadığını beyan etti. Düzenli dijital oyun oynadığını belirten 6-15 yaş grubundaki erkek çocukların oranının %96,2 ve kız çocukların oranının %91,8 olduğu görülmüştür.

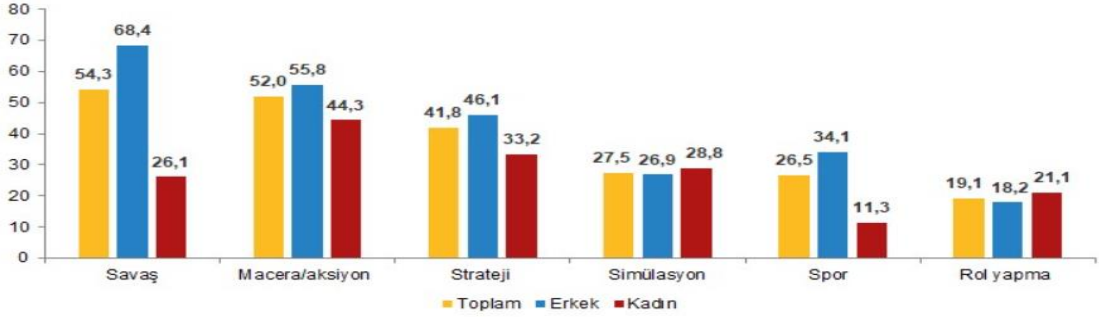
Düzenli dijital oyun oynadığını belirten erkek çocukları hafta içi günde ortalama 3 saat 2 dakika, kız çocukları 2 saat 18 dakika, hafta sonu ise erkek çocukları 2 saat 59 dakika, kız çocukları 2 saat 11 dakika dijital oyun oynadığını beyan etmişler.

Çocuklarda en fazla oynanan dijital oyun türü

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre düzenli dijital oyun oynadığını belirten 6-15 yaş grubundaki çocukların %54,3'ü savaş oyunlarını oynadığını belirtmiştir. Bunu %52,0 ile macera/aksiyon, %41,8 ile strateji, %27,5 ile simülasyon ve %26,5 ile spor oyunları izlemiştir. Rol yapma %19,1 ile en az oynanan oyun türü olmuştur.

Düzenli dijital oyun oynadığını belirten çocukların oynadıkları dijital oyun türleri cinsiyete göre incelendiğinde; 6-15 yaş grubundaki erkek çocukların en fazla oynadığı oyun türünün %68,4 ile savaş oyunu, kız çocukların ise %44,3 ile macera/aksiyon olduğu görülmüştür. Dijital oyun oynadığını belirten çocukların oynadıkları oyun türü yaş grupları ayrımında ele alındığında ise 6-10 yaş grubunda en fazla oynanan dijital oyun türü %49,6 ile macera/aksiyon olurken 11-15 yaş grubunda %66,3 ile savaş oyunları olduğu görülmüştür.

Tablo 8: Düzenli Dijital Oyun Oynayan Çocukların Cinsiyetine Göre Oynadıkları Oyun Türleri (%), 2021

Ebeveynlerin çocuklarının dijital oyunları hakkında düşünme şekli

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre düzenli dijital oyun oynayan çocukların dijital oyunlarla ilgili kişisel düşünceleri sorulduğunda; 6-15 yaş grubundaki çocukların %58,4'ünün ebeveynlerinin kendisi hakkında çok fazla oyun oynadığını düşündüklerini belirtmişler. Düzenli dijital oyun oynayan çocukların %47,3'ü planladığı süreden daha fazla oyun oynadığını, %42,6'sı fazla oyun oynamanın sorumluluklarını aksatmaya neden olduğunu, %42,3'ü oyun oynamak için çok fazla zaman harcadığını ve %28,0'ı dijital oyun oynamadığı zaman kendisini huzursuz ve mutsuz hissettiğini ifade etmişler.

Çocukların ekran başında daha fazla kalabilmek için yaptıkları şeyler

Çocuklara; bilgisayar, cep telefonu/akıllı telefon, internet ve sosyal medya kullanımı, dijital oyun oynama, TV izleme gibi faaliyetler için ekran başında geçirdikleri sürenin neden olduğu durumlar sorulduğunda, 6-15 yaş grubundaki çocukların %35,9'u ekran başında daha fazla zaman geçirdiği için daha az kitap okuduğunu belirtmişler. Bunu sırasıyla %33,5 ile daha az ders çalışmak, %27,7 ailesi ile daha az vakit geçirmek, %25,4 ile arkadaşlarıyla yüz yüze daha az görüşüp daha az oyun oynamak ve %17,2 ile daha az uyumak takip etmektedir.

2.2. SANAL DÜNYA (SANAL İLİŞKİLER) VE BAĞIMLILIK TÜRLERİ

Sanal dünya; gerçek hayatı taklit etmek, gerçek dünyanın en önemli yönlerini canlandırmak için tasarlanmış üç boyutlu bir bilgisayar ortamıdır. Sanal dünyalar gerçek dünyaya benzer olabilir. Detaylı kasaba ve şehirler, yollar ve nehirler, mağazalar ve müzeler sanal dünyalarda karşılaşılabilecek özelliklerdir. Bazı sanal dünyaların hikâyesi fantastik olsa da her sanal dünya gerçek hayattan öğeler barındırmak zorundadır. Sanal dünyalar sosyal medya kavramının bir parçasıdır çünkü sosyal ağlar bu tip ortamlarda

çok önemlidir. Ayrıca bu bilgisayar ortamının kullanıcıları sosyal medya için önemli birçok içerik oluşturur: Eğitsel konular, sanal dünya oyunları, bloglar vb. Oluşturulan bu içerik sanal dünyanın önemli bir parçasıdır ve büyük bir yatırım gerektirir. Bu da sanal dünyaların ekonomik boyutunun anlaşılabilmesi için önemlidir. (Öztürk ve Talas, 2015).

Sanal dünya iletişim teknolojisinin bir sonucu olarak televizyon, telefon, bilgisayar, internet, sosyal medya ve sosyal ağlar vs. yeni bağımlılık türlerini karşımıza çıkarmıştır. Facebook, Instagram, İmo, Line, Oovoo, Skype, Snapchat, Tango, Telegram, Twitter, Viber, WhatsApp, vs. farklı sosyal medyalarda ortalama 50 bin ve 800 milyon arası kullanıcı sayısı değişiyor ve yaklaşık 75 tane farklı işlevlerle kullanılmaktadır. Örneğin fotoğraf paylaşımı, tasarım paylaşımı, dosya paylaşımı, sosyal bookmarking, video paylaşımı, arkadaşlık sitesi, sosyal ağ siteleri, yer bildiri, blog/microblog, sanal kütüphane, sosyal yardım, dil öğrenimi, profesyonel ağlar, veri tabanı, müzik keşfetme, film eleştirmenliği, vs.

Bir bağımlılık hâlini alan sosyal medya son derece kompleks etkileşimlerin iç içe geçtiği, bir iletişim kanalı olarak kullanılmaktadır ve aynı zamanda insanlar üzerinde önemli etkiler yaratabilir. Oyun, haberleşme, bilgi alışverişi, multimedya paylaşımı gibi birçok öğeyi barındırır ve insanları kendisine bağlı kılıyor (Turel ve Serenko, 2012).

Teknolojik sanal dünyada yetersiz denetim ve bilinçsiz kullanım, bilgisayar oyunları endüstrisini çocuklar ve gençler için tehde dönüştürmüştür. Örneğin şiddetin kullanımının, bir yandan ruh ve beden sağlığı açısından kitleler üzerindeki etkisi tartışılırken, diğer taraftan Orta Doğu başta olmak üzere, dünyanın hemen her köşesinde yaşanan çatışmalar, savaşlar, sanal dünyada kendine daha fazla yer bulmaktadır (Çavuş vd., 2016).

2.3. BAĞIMLILIK

Bağımlılık, bir nesneye, kişiye veya bir varlığa karşı duyulan önlenemez istek, başka bir iradenin güdümü altına girme durumu, ruhsal ve bedensel sağlıklarına ya da sosyal hayatlarına olumsuz tesir etmesine rağmen kişilerin belirli bir takıntılı durumu tekrarlamaya ilişkin önlenemez şekilde istek duymaları ve bunu devam ettirmeleri durumudur. Bağımlılık insanda mental aktivitesi ile ilişkili patolojik bir davranışı yansıtır. Ruhsal ve bedensel sağlıklarına ya da sosyal yaşamlarına zarar vermesine karşın, insanların belirli bir takıntılı durumu yinelemeye yönelik engellenemeyen bir istek

duymaları ve bunu sürdürmeleri halidir. Bağımlılık dediğimiz zaman aklımıza ilk önce bazı kimyasal veya bitkisel maddelere duyulan bağımlılık gelir. Bununla beraber, günümüzde “alveriş bağımlılığı”, “internet bağımlılığı”, kumar bağımlılığı”, seks bağımlılığı” ve “yeme-içme bağımlılığı” gibi tıbbi yardım gerektiren başka bağımlılık türleri de vardır (Uzby, 2010).

Sigara, alkol, uyuşturucu gibi maddelere bağımlı olunabilmektedir. Bağımlılık sadece madde bağımlılığı olarak algılanmamalıdır davranışsal bağımlılıklarda bulunmaktadır (Griffiths, 1999). Fiziksel madde ile bağlantısı olmayan pek çok bağımlılık türü bulunmaktadır. Yeme, alışveriş, seks, bilgisayar, internet, televizyon ve oyun bağımlılığı davranış tabanlı bağımlılıklardandır (Griffiths, 1999; DiMaggio vd., 2001; Kim ve Kim, 2002).

Bağımlılık kişiyi sosyal, psikolojik, biyolojik olarak etkileyen bir durumdur (Çelik ve İskifoğlu, 2020). Diğer yandan, alkol, uyuşturucu veya tütün kullanımı gibi bireye ve topluma zararlı etkileri olan bağımlılıklar gibi davranışsal bağımlılıklar da toplumda ve bireyin iş, aile hayatında hem ekonomik hem de kişilerarası iletişim ve etkileşim bağlamında da ciddi olumsuz etkilere yol açtığı gözlemlenmiştir (Baykan, 2014).

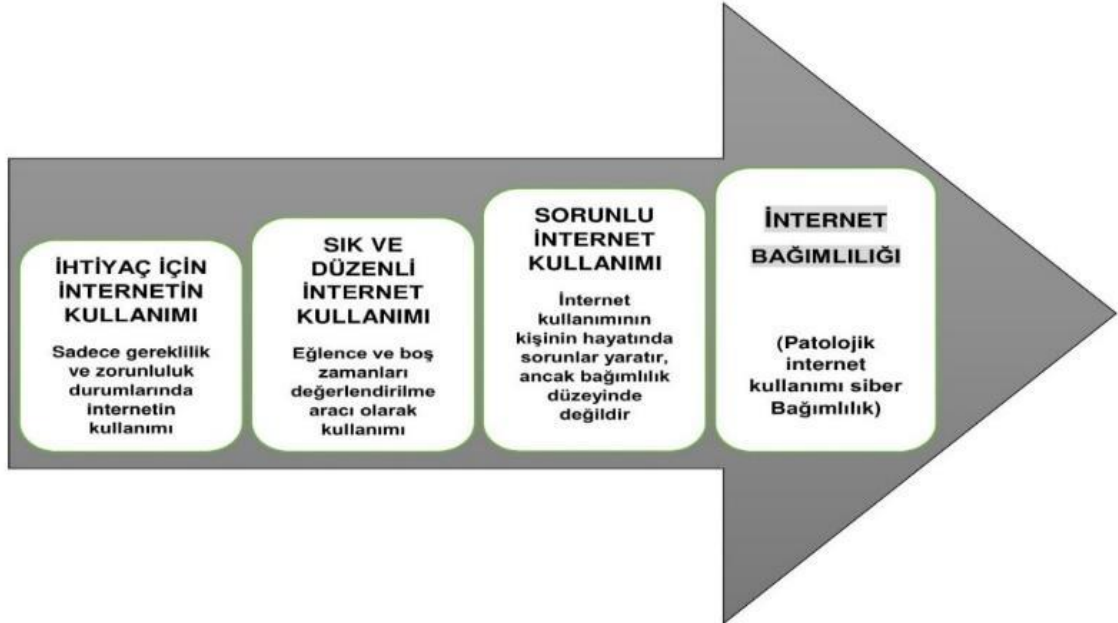
2.4. İNTERNET BAĞIMLILIĞI

İnternet bağımlılığı, kişisel yaşamda bireylerin aşırı internet kullanımının olumsuz etkilerini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. İnternet bağımlılığında da alkol bağımlılığına benzer olarak, bağımlı kişilerin alışkanlıktan ötürü kendilerini bağımlı oldukları unsurun etkisine maruz bırakması, ondan ayrılamaması şeklinde gerçekleşir (Lengel, 2004). İnternet bağımlılığı, madde bağımlılığından farklı olarak dürtüler değil, “davranışlar” üzerinde etki göstermektedir. Bu çerçevede, internet bağımlılığına en yakın bozukluk, DSM IV’te dürtü kontrol bozuklukları başlığı altında yer alan “patolojik kumar oynama” olarak görülmektedir (Griffiths, 1999; Young, 2004).

İnternet bağımlılığı, aşırı internet kullanımı veya patolojik internet kullanımı; Aşırı internet kullanımı, kullanım arzusunun engellenememesi, internette geçirilmeyen vaktin önemsiz gelmesi, internet olmadığında olumsuz duygular içine girilmesi ve sosyal, aile ve iş yaşamında problemlere yol açması ile belirli klinik bir rahatsızlık olarak tanımlanabilir (Young, 1996; Griffiths, 1999).

İnternet bağımlılığı, patolojik kumar oynama gibi, madde kullanımına bağlı olmayan bir çeşit dürtü-kontrol bozukluğu olarak tanımlanabilir (Young, 1996). İnternet bağımlılığı (internet addiction) kavramı zaman içerisinde farklı klinisyen ve araştırmacılar tarafından değişik şekillerde adlandırılmıştır. Bu kavramlar “patolojik internet kullanımı (pathological internet use)” (Davis, 2001), “problemlili internet kullanımı (problematic internet use)” (Caplan, 2002; Kaltiala-Heino vd., 2004), “internet bağımlılığı bozukluğu (internet addiction disorder)” (Gonzalez, 2002), “internet istismarı (internet abuse)” (Young ve Case, 2004), “aşırı internet kullanımı (excessive internet use)” (Yang ve diğerleri, 2005) şeklinde alan yazında yer almaktadır.

İnternet kullanım şekilleri kullanım miktarına göre düşükten yükseğe doğru dört basamakta özetlenebilir (Şekil 1). İlk aşamada "İhtiyaç için internetin kullanımı" kişi sadece gereklilik ve zorunluluk durumlarında interneti kullanır, ikinci aşamada “sık ve düzenli internet kullanımı” bu aşamada kişi interneti bir eğlence aracı olarak görür ve boş zamanlarını internet ile değerlendirir, üçüncü aşamada “sorunlu internet kullanımı” veya “internet kötüye kullanımı” bu aşamada kişi internet kullanımı sonucu problemlerle karşı karşıya kalabilir, dördüncü aşama ise “patolojik internet kullanımı”, “kompulsif internet kullanımı”, “siber bağımlılık” ve “internet bağımlılığı” aşamasıdır ki kişi bağımlılık durumuna gelmiş ve internet kullanımının en üst düzeydedir (Ögel, 2014).

Şekil 1: İnternet Normal (İhtiyaca Uygun) Kullanımından, İnternet Bağımlılığına Kadar Giden Aşamaları

2.4.1. İnternet Bağımlılığının Belirtileri

İnternet bağımlılığının belirtilerini ise şu şekilde tanımlamak mümkündür (Griffiths, 1999; Cengizhan, 2005):

- Her gün internete bağlanma isteği yaşaması, bağlı iken zamanın farkında olmaması, çok zaman geçirdiği söylendiğinde ise bu durumu inkâr etmesi ya da ne kadar zaman geçirdiği sorulduğunda yalan söyleyerek bu zamanı olduğundan daha az göstermeye çalışması,
- İletişim kurması gereken durumlarda herkese mail adresi, sohbet odası adları vermesi veya dağıtmaya çalışması,
- Alışverişlerin internet üzerinden yapılması,
- Bilgisayarın başında çok fazla zaman geçirdiği için hem suçluluk yaşaması hem de bilgisayar başında olmaktan büyük bir zevk alması nedeniyle arada kalması,
- İnternet dışı uğraşlara ilginin kaybolması, bilgisayardan uzak kalındığında aklın bilgisayarda olması ve sinirlilik hallerinin meydana gelmesi,
- E-postada bir şey var mı diye bilgisayara bakmak için aşırı bir istek duyması,
- Sosyal faaliyetlerinin azalması, dostları tarafından anlaşılama problemi yaşaması,
- Spor faaliyetlerinden uzaklaşması ve kondisyon kaybı yaşaması,
- İş verimliliğinin düşmesi, sürekli uykusuz kalma ve yorgunluk gibi olumsuz durumların oluşması,
- Aile fertlerine yeterli zamanı ayıramama nedeni ile aile bağlarının zayıflaması ve hatta çevresindeki kişilerin azalması,
- Diğer iş ve kişilerle zaman geçirildiğinde onların internet başında geçirilecek vakti aldıklarını düşünerek bundan rahatsızlık duyması,
- İnsanlarla internet üzerinden konuşmayı yüz yüze konuşmaktan daha kolay bulması ile iletişim kanalını sanal iletişimle sınırlaması,
- Bilgisayar kullanımı nedeniyle eşler arasında anlaşmazlık ve sorun çıkması.

Bu belirtiler incelendiğinde, internet bağımlılığı oluştuğundan sonra bireyin yaşamındaki her öğenin bu durumdan olumsuz etkilendiği görülmektedir. Bu çerçevede, internet bağımlılığının önlenmesinin sadece kişiyi bu bağımlılık durumundan kurtarmakla kalmayacağı, oluşması muhtemel sorunların da önüne geçeceği düşünülmektedir (Young, 2004). İnternet bağımlılığı sonucunda oluşacak sorunları önlemenin bir yolu,

kişiyne internet kullanımında cazip gelen durumları saptamaktır (Griffiths, 1999; Küçükkaragöz, 2002).

Bununla bağlantılı olarak, bazı kuramlar internet kullanımının nedenlerine ilişkin açıklayıcı bazı fikirler öne sürmüştür. Davranışçı kuram iki temel öğrenme stiliyle internet bağımlılığını açıklamıştır.

Bunlardan biri olan klasik koşullanma temelinde, internetin kişi için başta anlam taşımazken online oyunlar ve sohbetler ile eğlendiğinde bu keyfi sürekli yaşama isteği oluştuğu söylenebilir. Edimsel koşullanma temelinde ise internet aracılığıyla bilgilere çabucak ulaşmanın ve insanlarla sanal iletişim kurmanın pekiştirici olduğu düşünülmektedir (Küçükkaragöz, 2002; Beard, 2005).

Sosyal öğrenme kuramına göre kişi, çevresindekilerin davranışlarını gözlemler ve sonra da bunlar içinden kendine uygun gördüğü davranışları sergiler. Sosyal öğrenme sürecinde model alınan kişinin özellikleri model alma üzerinde etkilidir. Ergenlik döneminde birey, daha çok akranlarını model alır. Akranlar arası yaygın internet kullanımı yönündeki eğilim, bireyi internete bağı bir hale getirdiği düşünülmektedir. Gestalt kuramı açısından birey, bağımlılık sürecinde bilgisayara fazla yoğunlaştığı için bilgisayarla ilgili aktiviteler “şekil” ve onun dışındaki her türlü unsur daha az önem taşımamasından ötürü “zemin” olarak görür. Bunun yanında internetin çok yönlü kullanımı nedeniyle birey interneti hayatının bir “parçası” olarak değil “bütünü” olarak görür. Bilişsel yaklaşımlara bakıldığında ise daha çok “mantıkdışı inançlar” ve bu inançların değişimi üzerine durdukları görülür. Belirtileri arasında da bahsedildiği gibi birey, internet başında kaldığı saati eksik söylemekte ve buna kendisini de inandırmakta, internetin başında daha fazla kalmak için kendisini de kandıran bahaneler bulmaktadır. Gelişimsel yaklaşıma bakıldığında, kişinin sosyalleşme ihtiyacına, sosyal yeteneklerden yoksun olması durumunda sanal ortamlarda karşıladığına vurgu yapmaktadır (Ülgen, 1995). Özellikle ergenlik döneminde önemi artan akranların çeşitli talepleri ergen üzerinde ciddi bir yönlendirme oluşturur. Ayrıca ergenin içinde bulunduğu toplumsal yapının etkisiyle karşılaştığı çeşitli anne baba tutumları ve meslek seçimi gibi faktörlerle onun üzerinde baskı oluşturmakta ve kendini internet içindeki sanal dünyaya kapatmasına yol açmaktadır (Beard, 2005).

Sosyo-kültürel bakış açısı ise aşırı internet kullanımını harekete geçiren ailesel, sosyal ve kültürel dinamikler üzerinde durmaktadır. Örneğin; kişi, interneti önce aile içi anlaşmazlıktan kaçmak için kullanıyorken bir süre sonra bu kaçışın bağımlılığa

dönüştüğünü öne sürmektedir. Kullanıcılar, çevrelerindeki diğer kişilerle tanışma, eğlenme ve sorunları çözme yolu olarak interneti görmelerine neden olmaktadır (Bacanlı, 1998; Beard, 2005).

Bütün bu bilgilerin yanında önemli olan bir diğer unsur da internet bağımlılığının daha çok kimler üzerinde etkiye sahip olduğudur. Yapılan çalışmalara bakıldığında, bu grubun çoğunlukla ergenlik dönemindeki bireyler olduğu görülmektedir (Bölükbaş, 2003; Lim ve Bae, 2004). Bu çerçevede, ergenlik dönemini ve bu dönemde yaşanan başlıca değişimleri görmek gerekmektedir.

“Yanlış olduğunu bildiği halde kendini durduramamak”, “Giderek harcanan zamanın artması”, “Aile ve arkadaşların ihmal edilmesi”, “Boşluk hissi, depresyon”, “Bilgisayar başında olmayınca huzursuzluk veya sinirlilik”, “Yaptıkları konusunda yalan söyleme”, “Bilgisayar başında kendini iyi hissetme” ve “Kontrolünü kaybetmek” parametreleri İnternet ve bilgisayar bağımlılığının belirtileri arasında sayabiliriz

2.4.2. İnternet Bağımlılığının Etkileri

Diğer bağımlılık türlerinde de görüldüğü gibi internet bağımlılığı da kullanıcının hayatını olumsuz yönde etkileyecek çeşitli sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçlar internet kullanıcısının üzerinde ruhsal, sosyal, bedensel ve akademik olarak birçok etki yaratmaktadır.

2.4.2.1. Ruhsal Etkileri

Diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi internet bağımlılığı konusunda da kullanıcıda yoksunluk belirtileri gözlenir. Kişiler interneti kullanmadıklarında kendilerini huzursuz ve gergin hissederler. Ruh halleri internet kullanımına göre değişen bireyler; internet kullanırken kontrolsüz, interneti kullanmadıklarında depresif olabilmektedir. İnternette amaçsızca çevrimiçi kalmak insanlarda psikolojik sorunlar meydana getirmektedir. Yüz yüze iletişimde zorlanma, kolayca kaçma, yalan söyleme gibi davranışlar zamanla içselleştirilebilir ve ilerde bireyde davranış halini alabilir. İnternet, sosyal ilişkilerde azalmaya sebep olarak bireylerin kendilerini mutsuz ve yalnız hissetmelerine yol açmaktadır (Çetinkaya, 2013, s. 44-45). Uzun süreli mutsuzluk ve yalnızlık da depresyona yol açmaktadır.

İnternet bağımlısı bireylerde depresyon, kaygı bozuklukları ve kişilik bozuklukları görülebilmektedir. İnternet bağımlılığının ruhsal etkilerinin daha iyi anlaşılması, sosyal etkilere de bağlıdır.

2.4.2.2. Sosyal Etkileri

İnsan sosyal bir varlıktır ve bir toplumun içine doğar, o toplumda büyür ve gelişir. İnternet bağımlısı kişi, asosyalleşme derecesine gelebilir ve sosyal anlamda izolasyona uğrar. Sürekli internete maruz kaldığından dolayı sosyalleşmenin diğer evrelerini gerçekleştirememektedir. Bireyler toplumsal kimlik kazanmakta güçlük çekmekte ve toplumun örf, adet ve geleneklerini öğrenmede eksiklik yaşamaktadır. Bireyde internetin davranış kalıpları gelişerek birey toplumun değil, internet toplumunun normatif beklentilerini üstlenmektedir (Çetinkaya, 2013, s. 40-41). Bireyde aile ve arkadaş ilişkilerinde kopmalar görülmekte, internet dışındaki etkinliklere karşı isteksizlikler oluşabilmektedir (İşsever, 2016, s. 24-25).

İnternet bağımlılığı toplumu olumsuz etkilemekte, toplumdaki insan kaynaklarının verimliliğini ve etkinliğini azaltmakta, bağımlılığın çeşitli boyutlardaki olumsuz etkilerini azaltmak ve bağımlıları tedavi etmek için topluma maliyetler yüklemektedir.

2.4.2.3. Bedensel Etkileri

İnternet bağımlısı bireyler sağlık sorunları açısından risk altındadır. Bilgisayar kullanımı sebebiyle oluşan birçok sağlık problemi bilgisayar ekranındaki elektromanyetik alandan kaynaklanmakta ve radyasyon riski taşımaktadır. Hareketsizlikten dolayı fiziksel sorunlar ve obezite sorunuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Uzun süre bilgisayar kullanımı; sırt, baş, omuz, el-bilek ve boyun ağrısına yol açabilmektedir. Göz kataraktından beyin tümörüne kadar ulaşan hastalıklara sebep olabilmektedir (Çetinkaya, 2013, s. 42-43).

Bunun dışında internet bağımlılığının yol açtığı bedensel belirtilere; gözlerde kuruluk, migren ağrıları, kişisel hijyeni sağlamada yetersizlik, uyku bozuklukları ve uyku düzenindeki değişiklikler örnek verilebilir.

2.4.2.4. Akademik Etkileri

İnternet bağımlılığının akademik etkileri ile diğer etkileri arasında ilişki bulunmaktadır. İnterneti uzun süre bilinçsizce kullanan birey yalnızlaşmakta, uykusuzluk ve yorgunluk sebepleriyle ders kaçırabilmektedir. İnternet bağımlısı bireylerin ders çalışma sürelerinde azalmalar görülmektedir. Ders ayırması gereken zamanın büyük bir kısmını bilgisayar ve internete ayırması, akademik başarısını olumsuz yönde etkilemektedir (Çetinkaya, 2013, s. 43-44).

İnternet kullanımına bağlı olarak verimsiz çalışma alışkanlıkları, düşük notlar ve okuldan atılma gibi problemlerle karşı karşıya kalınmaktadır. Ayrıca kişilerde okula devamsızlık ve okula gitmeyi reddetme; internet ortamında uzun süre vakit geçirme sebebiyle uykusuz kalan bireylerin derslerde dikkatlerini toplamakta zorlandıkları görülmektedir (Esen, 2010, s. 31).

2.4.3. İnternet Bağımlılığının Kriterleri ve ilgili yaklaşımlar

İnternet bağımlılığının birtakım kriterleri bulunmaktadır, literatürde bazı araştırmacıların yapmış olduğu sınıflandırmalar aşağıda yer almıştır.

“Sağlıklı internet kullanımı” düşünsel, davranışsal herhangi bir rahatsızlık duymaksızın, uygun bir zaman diliminde, istedik amaca ulaşmak için internet kullanımınıdır. Bazı bireyler internet kullanımını gereksinim duydukları miktarla sınırlarken, bazılarının bu sınırlamayı yapamadığı, iş ve sosyal yaşamlarında aşırı kullanım nedeniyle bazı sorunlar yaşadıkları görülmüştür. İnternet kullanımı davranışını sorun düzeyinde tanımlarken değişik araştırmacılar farklı nedenselliklere dayanarak farklı ifadeler kullanmıştır. Bunlar “internet bağımlılığı”, “patolojik internet kullanımı”, “problemlerli internet kullanımı”, “aşırı internet kullanımı”, “kompulsif internet kullanımı” ve hatta “internetomani” olarak sayılabilir (Shaw ve Black, 2008).

İnternet çocuklar, yetişkinler ve yaşlılar dahil olmak üzere herkes için gerekli ve yararlıdır ve günümüzün olmazsa olmazıdır. Ancak hemen her alanda olduğu gibi aşırı ve tehlikeli bir durum söz konusuysa müdahale edilmelidir. İnternet bağımlılığı tedavisinde her konuda olduğu gibi geç kalınmamalıdır. Tanı kriterlerinin belirlenmesi önem taşımakta olup ve erken teşhis ve tedavi müdahaleleri çok faydalı ve etkilidir.

2.4.3.1. Golberg'in Kriterleri

Psikiyatri uzmanı Dr. Ivan Goldberg 1996 yılında "İnternet bağımlılığı" terimini ilk kez kullanmıştır ve Amerikan Psikiyatri Birliği (APA)'nın 1994'te yayınladığı DSM-IV'de yer alan alkol bağımlılığı tanı ölçütlerinden faydalanarak patolojik internet kullanımını nitelendirmek için, göstergeler geliştirmiştir (Balci ve Gülnar, 2009; Esen, 2010).

Goldberg, internet bağımlılığını "madde bağımlılığı" kriterlerini kullanarak tanımlamıştır. İnternet bağımlılığını klinik olarak belirgin bir şekilde bozulmaya veya sıkıntıya yol açan uygunsuz durum olarak nitelendirmiştir. Tanı ölçütünü 12 aylık bir dönem içinde ortaya çıkabileceğini kriterlerle ortaya koymuştur. Bu kriterlerden en az üçü veya daha fazlası ortaya çıkararak kendini göstermektedir.

1. Tolerans gelişimi aşağıdakilerden biriyle tanımlanmıştır:

- a. İstenen keyfin alınabilmesi için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi
- b. Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımı ile alınan keyifte azalma olması

2. Yoksunluk gelişmesi aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Uzun süreli internet kullanımı sonunda, aşağıdakilerden en az iki tanesinin günler içinde ortaya çıkması (1 ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişilerin bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarda olumsuz etkilere neden olmuştur. Bu olumsuz etkiler;

- a. El ve ayaklarda titreme (psiko-motor /ajitasyon)
- b. Bunaltı
- c. İnternette neler olduğu hakkında takıntılı düşünceler
- d. İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurma
- e. İsteyerek ya da istemeyerek tuşlara basma hareketi yapma da tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi
- f. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete veya benzeri servislere bağlanma

3. İnternet kullanımı genellikle planlandığından daha uzun süreler alır.

4. İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar vardır.

5. İnternet ile ilgili eylemlere çok uzun süreler ayrılır (kitap almak, yeni web tarayıcıları ve programları denemek, dosyaları düzenlemek vb.)

6. İnternet kullanımı nedeniyle önemli toplumsal mesleki etkinlikler veya boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır veya azaltılır.

7. İnternet kullanımı, yol açtığı sorunlara (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma vb.) rağmen aşırı olarak devam eder.

Goldberg; internet ve madde bağımlılığının tanımını yaparak, medikal belirtilere, sosyal sorunlara ve günlük yaşantının aksamaması üzerinde durmuştur. Madde bağımlılığı tanı kriterlerini kullanarak internet bağımlılığını tanımlayan Goldberg, internet bağımlılığının tanımını aşağıdaki ölçütlerle açıklamıştır (Goldberg, 1996).

On iki aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan aşağıdakilerin üçü veya daha fazlası ile belirli, klinik olarak belirgin bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımı.

1. Aşağıdakilerden biri ile tanımlanan tolerans gelişimi
 - a. İstenen keyfin alınabilmesi için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi
 - b. Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımı ile alınan keyifte azalma olması
2. Aşağıda tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi. Ağır ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az 2 tanesinin günler içinde ortaya çıkması (1 ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişilerin bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarında sıkıntı yaşamaması
 - a. Psikomotor ajitasyon
 - b. Bunaltı
 - c. İnternette neler olduğu hakkında takıntılı düşünceler
 - d. İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurma
 - e. İsteyerek ya da istemeyerek tuşlara basma hareketleri yapma
 - f. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internette veya benzeri servislere bağlanma
3. İnternet kullanımı çoğunlukla tasarlanandan daha uzun süre alır.
4. İnternet kullanımını bırakmak veya kontrol etmek için sürekli bir arzu veya başarısız çabalar vardır.
5. İnternet ile ilgili faaliyetlere çok uzun süreler ayrılır.
6. İnternet kullanımı önemli toplumsal, mesleki veya psikolojik sorunlara rağmen aşırı olarak devam eder (DiNicola, 2004).

2.4.3.2. Young'ın Kriterleri

Kimberly S. Young 1996'da Amerikan Psikoloji Derneği'nin yıllık toplantısında, DSM-IV'ün "patolojik kumar oynama" tanı ölçütlerinden uyarladığı göstergeleri kullanarak,

“internet bağımlılığı”nı ortaya koymuştur. Yine aynı göstergeleri kullanarak klinik vakalar bildirmeye başlamış ve ardından bağımlı internet kullanıcılarının tedavisi için İnternet Bağımlılığı Merkezi’ni kurmuştur (O’Reilly, 1996; Griffiths, 1999).

Günümüzde teknolojinin simgesi olan internet ile ilgili “İnternet addiction” yeni kavram olarak internetin aşırı kullanımı ve bu aşırı kullanımın yol açtığı sorunları ifade için kullanılmaktadır. Daha sonraları farklı araştırmacılar ve klinisyenler, aşırı internet kullanımı ve bununla ilişkili davranışlar için, problemlerli internet kullanımı (promlematic internet use), patolojik internet kullanımı (pathological internet use), internet bağımlılığı (internet dependency), internet bağımlılığı bozukluğu (internet addiction disorder), aşırı internet kullanımı (excessive internet use), internet istismarı (internet abuse), gibi farklı kavramların kullanımını tercih etmişlerdir.

Young (1996), DSM-IV’te yer alan ve internet bağımlılığına en yakın bozukluk olduğunu düşündüğü patolojik kumar oynama kriterlerinde değişiklik yaparak internet bağımlılığı için tanı ölçütlerini oluşturmuştur. Young’ın tanımladığı 8 ölçütten 5’inin yaşanması durumunda birey bağımlı olarak adlandırılabilir.

Young (1996) tarafından belirlenen tanı kriterleri şunlardır;

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş,
2. Doyuma ulaşmak için internete bağlı kalma süresinde artışa ihtiyaç duyma,
3. İnternet kullanımını azaltmaya yönelik yada bırakmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma,
4. İnternet kullanımının azaltılması durumunda yoksunluk belirtileri olması,
5. Başlangıçta olduğundan daha uzun süre internete bağlı kalma,
6. Aşırı internet kullanımı sebebiyle okul, iş, aile ve arkadaş çevresiyle sorunlar yaşama,
7. Aile bireylerine, terapisteye veya başkalarına internet kullanım süresi ile ilgili yalan söyleme,
8. İnterneti sorunlardan kaçmak veya olumsuz duyguları gidermek için kullanma.

2.4.3.3. Suler’in Kriterleri

Suler (1999) sağlıklı ve problemlerli internet kullanımının ayırt edilebileceğini belirtmiş ve bu ayrımı yapabilmek için 8 kriter belirlemiştir. Bu kriterler;

1. İnternetteki etkinliğin karşıladığı ihtiyaçların sayısı ve türü. Birey fiziksel, manevi, kişisel veya kişilerarası ihtiyaçlarını karşılamak için interneti kullanıyor olabilir. Kullanıcı için karşılanmaya çalışılan ihtiyaç sayısı arttıkça internetin önemi de o oranda artmaktadır.
2. Karşılanmamış ihtiyaçların altında yatan yoksunluğun derecesi. İnternet kullanıcısının ihtiyaçları ne kadar bastırılır veya inkar edilirse, ihtiyaçlarını karşılamak isteyen kullanıcı bastırmanın derecesine göre daha fazla başka yollar aramaktadır. İnternet ortamı çoğunlukla bu ihtiyaçların gerçek hayatta olduğundan daha kolay giderilebildiği bir yerdir.
3. İnternet aktivitesinin türü. İnternetteki aktiviteler ne kadar çok sayıda özelliği içeriyorsa, internet kullanıcısı o kadar sayıda ihtiyacını temin etmek için interneti kullanmak istemektedir. Değişik türdeki internet etkinlikleri ihtiyaçları etkileyişleri bakımından çok fazla çeşitlilik gösterebilir.
4. İnternetin kullanıcının gerçek hayattaki işlevselliğine etkisi. Fiziksel, sağlık, iş ve okul performansı ve kişilerarası ilişkilerdeki işlevsellik etkilenmiş olabilir. İnternet kullanımına bağlı olarak problem gösteren alanların sayısı ve problemin boyutu patolojinin ciddiyetini göstermektedir.
5. Bunaltıya dair öznel duygular. Kullanıcının internet etkinliklerine ilişkin depresyon, öfke, suçluluk, hayal kırıklığı ve yabancılaşma duyguları patolojik internet kullanımının uyarıcı işaretleridir.
6. İhtiyaçlar hakkında bilinç düzeyindeki farkındalık. Bastırılmış ihtiyaçlarını internet aracılığıyla doyuran kişi katarsisle ilgili bir etkinlik ortaya koymaktadır. Bu etkinlik, gerçek karşılanmamış ihtiyaç doyurulmadığı sürece tekrar edilmek zorundadır. Kişi internet etkinliklerinin altında yatan karşılanmamış ihtiyaçlarını bilinçli farkındalık düzeyinde anlamalı, bu aktivitelerle ilgili çatışma ve yoksunluğu çözmelidir.
7. Deneyim ve dahil olma süreci. İnternet kullanıcıları deneyim kazandıkça internette gerçekleştirdikleri etkinliklerin gerçek hayat ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılanmadığını ve ilgi çekiciliğinin giderek kaybolduğunun farkına varırlar. Genellikle deneyim, kullanıcılara aşırı dahil olmayı gerektiren faaliyetlerden kaçınmaları konusunda yardım etmektedir.
8. Gerçek hayat ve sanal hayat arasındaki denge ve entegrasyon. Sağlıklı internet kullanımı, internet aktiviteleri ile gerçek dünya aktivitelerini entegre eder. Patolojik internet kullanımı, genellikle gerçek hayattan uzaklaşmış çevrimiçi bir hayat ile sonuçlanmaktadır.

2.4.3.4. Beard ve Wolf'un Kriterleri

Berd ve Wolf, Young'un internet bağımlılığı tanı ölçütünü düzenleyerek geliştirmiştir (Bread ve Wolf, 2011). Bazı terimlerin anlaşılabilir olması gerektiğine vurgu yapmıştır. (Örneğin; internette geçirilen zamanda elde edilen bilgi bu mudur? Bu mu anomiktir? İçinde hangi etkinlik türleri vardır? Birey bununla meşgul mudur?) gibi sorularla bağımlılığı anlaşılabilir düzeye getirerek, keşif yapma düzeyinde çalışmalar yapmıştır. Young'ın tanımladığı sekiz ölçütü iki grupta toplamış, ilk beşini internet kullanımı niteliklerine göre gruplandırmışlardır. Buna göre, kişinin her bir kriterdeki durumu mutlaka yaşamış olması gerekmektedir. Diğer üç madde ise kişilerin internet kullanımından dolayı zarara uğraması olarak gruplandırılmış, internet bağımlılığı tanısı koyulabilmesi için ise, kişinin en az bir tanesini yaşamış olması gerekmektedir. Berd ve Wolf'a göre; internet bağımlılığı dürtüler sonucu değil, doyuma ulaşmak için giderek artan internet kullanımı, yaşanmış girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanması üzerinde durmuştur.

Aşağıdakilerden hepsini mutlaka daha önce birey deneyimlemiş olmalı

1. İnternet ile ilgili zihinsel meşguliyet (daha önce yapılan veya bir sonraki çevrimiçi faaliyeti göz önüne alarak),
2. Doyumun gerçekleştirilebilmesi için artan sürelerde internet kullanma ihtiyacı,
3. İnternet kullanımını kontrol etme, azaltma ve durdurmada başarısız girişimlerde bulunma,
4. İnternet kullanımını azaltma veya durdurma girişiminde bulunulduğu zaman huzursuz, sinirli, öfkeli veya bunalmış olma,
5. Gerçekte belirlenenden daha fazla çevrimiçi kalma.

Aşağıdakilerden en az bir tanesi bireyde görülmüş olmalı.

1. İnternet kullanımı yüzünden önemli bir ilişki, iş, mesleki veya akademik kariyer fırsatını tehlikeye sokma veya riske atma,
2. İnternet kullanımının boyutlarını saklamak için aile üyelerine, terapisteye veya diğerlerine yalan söyleme,
3. İnterneti sorunlardan, kaygı, depresyon ve suçluluk gibi duygulardan kaçış yolu olarak kullanma.

2.4.3.5. Shapira ve Arkadaşlarının Kriterleri

İnternet bağımlılığı terimini dürtü-kontrol rahatsızlığı olarak kavramsallaştıran ve DSM-IV-TR'nin kompulsif satın alma dürtü-kontrol bozukluğu modelini baz alarak internet bağımlılığı tanı kriterlerini geliştiren Shapira ve arkadaşlarının (2003) tanı kriterleri şu şekildedir;

1. Aşağıda ifade edilenlerden biri veya daha fazlası ile belirli internet kullanımı ile ilgili uyumsuz zihinsel uğraşın olması:
 - a. Karşı koyulmaz şekilde hissedilen internet kullanımı ile ilgili zihni meşgul etme,
 - b. İnternet kullanımının başlangıçta planlanandan daha uzun süre olması.
2. İnternet kullanımının ya da kullanımı ile ilgili zihin meşguliyetinin sosyal, mesleki veya diğer bir işlevde klinik olarak belirgin sıkıntı veya rahatsızlığa sebep olması.
3. İnternet kullanımının yalnızca hipomani(çok neşeli ve heyecanlı, enerjik vs.) veya mani (hipomaninin bir üstü ve depresyonun tam tersi) periyotları ile ortaya çıkmaması ve başka bir eksen bozukluğu ile açıklanmaması.

2.4.4. Patolojik İnternet Kullanımı Modeli

Grohol internet kullanımını “patolojik internet kullanımı” olarak ele almıştır. Üç aşamalı patolojik internet modeli geliştirmiştir.

Grohol'a göre; patolojik internet kullanımı hem yeni kullanıcılara hem de mevcut kullanıcılarda üç aşamalı gelişim sürecini takip eder. **Birinci aşamada** birey, internetteki yeni bir uygulama karşısında “büyülenir”. Yeni aktivite karşısındaki bu büyülenme ya da saplantı aşırı internet kullanımına neden olur ve bu durum bağımlı ikinci aşamaya geçene kadar devam eder. **İkinci aşamada**, online kullanıcı, aşırı kullanım nedeniyle yeni teknoloji karşısında hayal kırıklığına uğrar hatta sıkılır ve bırakır. Bu dönem, bağımlı üçüncü aşamaya geçene kadar devam eder. **Üçüncü aşamada**, kullanıcı dengeyi sağlar ve interneti, hayatının diğer alanlarındaki işleyişi etkilemeyecek şekilde “normal” bir seviyede kullanmaya başlar (DiNicola, 2004). Böylelikle Grohol, internet bağımlılığını, basit ve anlaşılır aşamalı model ile ele almıştır.

2.4.5. İnternet Bağımlılığı Davranışı

Hall ve Parsons internet bağımlılığına, problemlili internet kullanımı ile ilgili tanımlar yapmıştır. Bu tanımlamalarda, problemlili internet kullanımı sekiz farklı açıdan ele alınmıştır. Bunlar; internet ile ilgili kaygı, çevrimiçi olarak daha fazla vakit geçirme ihtiyacı, internet kullanımını azaltmak için tekrar tekrar girişimde bulunma, internet kullanımını azaltmak istemeden geri çekilme, zaman yönetimi konuları, ortamsal sıkıntılar (iş, aile, okul ve arkadaşlarla), çevrimiçi harcanan zaman hakkında yalan söyleme ve internet kullanımı yoluyla duygu durum değişikliğidir. Hall ve Parsons'un internet bağımlılığı incelemelerinde, internete erişim arttıkça internet kullanımı ile ilgili davranış bozuklukları da beraberinde artmıştır (Hall ve Parsons, 2001).

2.5. ÇOCUKLARDA TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI

Günümüzde teknolojinin yaygınlaşması ile yeni bağımlılık türleri görülmektedir. İnternet bağımlılığı da bunlardan biridir. Her yaşta ve cinsiyette görünen bir rahatsızlık olmasına rağmen diğer bağımlılıklara göre daha erken yaşlarda başlamaktadır. Özellikle 12-18 yaşları riskin en yüksek olduğu dönemler olarak görülmektedir. Bu araştırma ortaokul öğrencileriyle çalışmış ele alarak gerçekleştirilmiştir. Ergenlerde, hatta ergenlik öncesi dönemde olanlar aynen yetişkinler gibi psikolojik olarak internete bağımlı hale gelebilirler (Ögel, 2014).

Bağımlılıktan kurtulma bağımlılık yapan madde ya da fiilin tamamen terkedilmesi anlamına gelmez, bağımlılık olarak tanımlanan seviyenin altına düşmesi yeterlidir.

Çocuklukta yaşanan olayların kişiliğin gelişmesinde büyük bir etkisi vardır. Bu yüzden ergenlik ve yetişkinlik hayatına yön veren kişilik, çocuklukta yaşanan olaylara bağlıdır.

Bireyin çocukluk döneminden çıkarak yetişkinlik dönemine hazırlanması ergenlik dönemi olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik dönemi sonucu olarak bireyde psikolojik, biyolojik, fizyolojik açıdan değişimler yaşanır ve bu değişimlerle beraber toplumsal ve bilişsel açıdan da aşamalar kaydeder. Bunun sonucunda da çeşitli sorunlarla karşılaşılabilir. Bu dönemin sorunsuz bir şekilde atlatılabilmesi, çocukluk döneminde yaşanan olaylara bağlıdır denilebilir. Çünkü çocukluk döneminde anne ve babayla kurulan ilişkiler ergenlik döneminde bireyin ailesi ve arkadaşlarıyla kuracağı ilişkilerin temelleridir ve ona göre şekillenmektedir. Bağlanma faktörü tarafından bakıldığında ergenlik sadece yetişkinliğe geçmek için olan bir geçiş dönemidir. Anne baba ile kurulan sağlıklı iletişim sonucu

oluşan güvenli bağlanma ile ergen, problemleriyle etkili bir şekilde baş edebilmektedir. Bireyin gelişmesi ve işlevlerinin artmasıyla beraber ergenlik döneminde bağlanma davranışları bebekliğe göre çok daha az görülmektedir. Bu dönemde ergen ailesinden çok arkadaş çevresine yönelmeye başlar. Ancak birey anne ve babaya bağlanma davranışından tamamen kopmamaktadır. Bebeklik döneminde fiziksel yakınlık ihtiyacı duymanın aksine ergenlik döneminde bağlanma figürüne karşı duygu, endişe, sıkıntı gibi paylaşımlar bulunmaktadır. Bebeklerde güvenli bağlanma durumu olduğu gibi ergenlerde de arkadaşlarına güvenli bağlanma olayı söz konusu olabilmektedir ve bu bağlanım arkadaşlıkları daha güçlü kılabilir (Hamarta, 2004, s. 30'dan akt: Karakuş, 2012).

Ergenin yaşadığı fiziksel ve psikolojik değişimler nedeniyle aile içinde de değişiklikler yaşanmaktadır. Bu değişikliklerle ergen ailesiyle çatışma yaşayabilmekte ve kendisini anlamadıklarını düşünerek ailesinden uzaklaşabilmektedir. Aynı zamanda ergen ve ailesinin çatışma sebebinin bir güç dengesi için yarışması olarak da söylenilebilir (Kaplan ve Aksel, 2013). Ergenlerin aileleriyle yaşadıkları problemler arkadaş ilişkilerini de etkileyebilmektedir.

2.5.1. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığının Belirtileri

Çocuklarda sosyal ağlar, oyun, internet ve bir kelimeyle, eğer tanımlamak istiyorsak teknoloji bağımlılığı bazı etkilerin kaynağı olabilir. Çocuklarda teknoloji bağımlılığı riski incelenirken internetin yanlış kullanımından kaynaklanan yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlev bozukluğu ve sosyal izolasyon boyutları göz önünde bulundurulmalıdır.

2.5.1.1. Yoksunluk

“Teknoloji Bağımlılığı” diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi kullanıcılarda aşırı internet ve bilgisayar kullanımı, aşırı bilgisayar oyunu oynama ve internet formlarını kullanma olarak açıklanmıştır. 1994 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği “bağımlılık” tanısını tolerans, yoksunluk ve mecburi kullanım isteğinin olması gibi belirtilerle açıklamıştır. Bilgisayar oyunu oynama, sürekli dokümanları düzenleme veya etkileşimli tartışma gruplarında sürekli bulunma gibi bilgisayar aktivitelerinde kullanım süresinin giderek artması, toleransın psikolojik belirtileri olarak tanımlanmaktadır. Bilgisayar kullanan bireyler problemleri davranışlarının farkında olmalarına rağmen sürekli olarak bilgisayar kullanmaya devam etmektedirler. Bu bireyler bilgisayara ulaşamadığı zamanlarda ise

psikolojik yoksunluk semptomları olan sinirlilik ve kaygı gibi belirtiler göstermektedirler (Orzack, 1998).

2.5.1.2. Kontrol Güçlüğü

Teknoloji bağımlısı olan kişilerde Kontrol güçlüğü sıkıntısı yaşamaktadırlar ve gereğinden fazla bağımlı oldukları konuya (örneğin internete) doyumsuz bir ilgi var, onun kullanmasını sınırlamakta ya da kontrol etmekte güçlük çekerler. Her gün ilk akla gelen konu odur. Her defasında, bir öncekinden daha uzun süre kalmak isterler. Çoğu zaman planladıklarından daha uzun süre kalırlar ve kullanmadığı zamanlarda bile onu düşünürler. Aynı konuyla daha fazla zaman geçirmek için, başka planlarını iptal edebiliyorlar. İstedikleri zaman ayrılamazlar. Onun için çok şeyden hatta uykudan vaz geçebilirler. Çocukların internet başında geçirdiği süreye yönelik araştırmalar sonucu onların, internete girme isteğine karşı koyup koyamadığı, internetten ayrılması gerektiği zaman bunu gerçekleştirip gerçekleştirmediği ve geçirdiği sürenin farkında olup olmadığı gibi davranışlarda yaşadıkları zorluklar tespit edilmiştir (Polat vd., 2019).

2.5.1.3. İşlevsellikte Bozulma

Teknoloji bağımlısı olan çocuklarda işlevsellikte bozulma farklı göstergeleri olabilir. İnternetin aşırı kullanımı nedeniyle çocuklar birçok problemle karşı karşıya gelirler, örneğin aile içi sorunlar, arkadaşlar arasında iletişim problemleri, sosyal hayat ve etkinliklere (spor, sinema, kitap okuma vb.) ilgi azalması, ev ve okul sorumluluklarının yerine getirilmemesi ya da ihmal edilmesi ve benzer sorunlar. Genel olarak çocuğun günlük yaşamda uygulaması gereken aktiviteleri yerine getirip getirmediğini, aile ile yaşanan sorunlar, diğer sosyal aktiviteleri yerine getirmedeki eksiklikler ve gündelik sorumlulukları ihmal gibi konularda yaşadıkları zorluklar tespit edilmiştir (Polat vd., 2019).

2.5.1.4. Sosyal İzolasyon

Teknoloji bağımlısı olan çocuklarda sosyal izolasyon ve yabancılık hissi yaşanır. Sosyal hayattan izole olduğuna bağlı, şiddeti ve belirginliği değişebilir. Bu durumda çocuk kendini tüm dünyadan ve diğer insanlardan ayrı hisseder, çevresindeki herkesten kendini aşağı ya da farklı görür, kalabalıklardan kaçmaya başlar. Kendini toplumun dışında

görüp ve benliğini sorgular, grup içinde rahat edemez, gergin ve utangaç olur, uyum sağlamak için diğer insanlar gibi davranır, sıra dışı yanlarını gizlemeyi tercih ederler. (Müezzın, 2017).

İnternet bağımlısı olan çocuklar, çok fazla internet kullandıklarından dolayı arkadaşlarıyla sorunlar yaşar, internette edindikleri arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlara tercih eder, yaşamdaki arkadaşlarıyla dışarıda görüşmek yerine internette görüşmeyi tercih eder, interneti kendisinin en iyi arkadaşı bilir ve internetsiz bir yaşam anlamsız/boş gelir. İnterneti ve sanal dünyada fazla zaman geçirmeden dolayı yüz yüze iletişimde zorluk yaşarlar.

Çocukların sorunlu internet kullandığında aile ve arkadaş çevresi ile yaşadığı sosyal davranış bozuklukları ve internet kullanımı yüzünden arkadaşlarıyla sorun yaşayıp yaşamadığı, ailesi ve dış dünya ile olan iletişimde sorun olup olmadığı ve gerçek hayat yerine sanal bir dünyayı yeğleyip yeğlemediğini önemsemediği gibi benzer konularda yaşadıkları zorluklar tespit edilmiştir (Polat vd., 2019).

Yabancılaşma ve yalnızlık da önemli nedenler arasındadır. Bireyin toplumdaki uzaklaşmasını ifade eden “yabancılaşma” internet bağımlılığıyla ilişkili olarak sorunlu davranışların anlaşılması için önemli bir kavramdır. Yalnızlık kavramının da yabancılaşma, toplumdaki uzaklaşma, can sıkıntısı veya sosyalleşememe gibi kavramlarla da ilişkili olduğu söylenebilir. Yalnızlık depresyon gibi, internet bağımlılığı için hem bir neden hem de bir sonuç olarak düşünülebilir (Ögel, 2015).

Aile içi sorunları olan, sosyal becerileri, benlik saygısı düşük olan öğrencilerin kendilerini çevreden soyutlamaları ve yalnızlaşmaları kaçınılmazdır. Bu alanlarda sorun yaşayan çocukların kendilerini ifade edebilecekleri en rahat alan internet olmaktadır (Ceyhan vd., 2007). Yıldız ve Bölükbaş (2005) bireyin internet kullanma süresi arttıkça, sosyal hayattaki insanlarla daha az ilişkiye girdiğini ve kendisini diğerlerinden izole ettiğini belirtmektedir.

2.5.2. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığının Etkisi

Teknoloji bağımlılığı çocuğun tüm yaşamını farklı boyutlarda etkiler. Bağımlılık çocuğun aile, okul ve arkadaş sistemlerinde sorun çıkarır ve çocuğun suça sürüklenmesine sebep olabilir. Bağımlılık ve sanal dünyanın olumsuz etkilerinden en çok etkilenen kitle,

çocuklar ve gençlerdir. Bağımlılık, çocuklar üzerinde birçok fizyolojik ve psikolojik etki bırakabilmektedir (Arseven, 2020).

İnternet çocukları, kumar ve bahis oyunlarına alıştırma, kumar oynamaya teşvik etme, uyuşturucu satışı ve bu maddeleri kullanmaya alıştırma amacıyla da kullanılabilir. Çocuklar, bağımlılığın yanı sıra sanal kumar, pornografi, şiddet gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmaktadır (Bayzan ve Özbilen, 2012). Dijital bağımlılık ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz etkilemekte, ailede iletişimi koparmakta, aile üyelerinin birbirlerinde giderek uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Sanal dünyada geçirilen uzun süreler, çocuk ve gençlerin kendilerini gerçek sosyal dünyadan izole etmelerine, fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklara yakalanmalarına neden olmaktadır (Utma, 2019). Mutsuzluk, depresyon, karamsarlık, yalnızlık, bunalım, stres bunlardan bazılarıdır (Güney, 2017). Günümüzde dijital bağımlılığa bağlı olarak oluşan yeni yeni birçok ruhsal ve davranışsal hastalıklar ortaya çıkmıştır. Nomofobi, (No-Mobil Phone) akıllı telefonlardan uzak kalınması halinde gerginlik ve panik olma, çevrede gelişen olayları anlayamama, mobil telefonları sürekli olarak kontrol etme ve akıllı telefondan mahrum kalma korkusudur (Polat, 2017; Koca, 2019). Netlessfobi ise internetsiz ortamlarda bireyin olumsuz ruhsal ve davranışsal tepkilerde bulunması, aklında sürekli olarak internete ve sosyal medya bağlanma düşüncesi olması ve internetten mahrum kalma korkusudur (Güney, 2017; Yengin, 2019). Bunların yanı sıra “ego sörfü, blog ifşacılığı, youtube narsizmi, selfitis” gibi dijital bağımlılık ürünü ruhsal ve davranışsal hastalıklar da mevcuttur. Larose vd., (2003) tarafından yapılan çalışmada problemlili internet kullanımının öz-düzenleme kavramı ile ilişkili olduğu bulunmuş ve internet bağımlılığının temel nedeninin öz-düzenleme eksikliği olduğu açıklanmıştır.

2.6. ÇOCUKLARIN SOSYAL ÇEVRESİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI

Çevreyle kurulan ilişkiler ve yaşanan herhangi bir sorunda destek olabilecek diğer insanların varlığı, bireyi ayakta tutan ve zarar verici eylemlere yönelmesini önleyen tampon bir yapıya sahiptir. Bunun temel nedeni, insandaki sosyal destek ihtiyacıdır (Berstein, 1981). Sosyal destek, bireyin çevresinde bulunan, problem yaşamasını önleyen ve yaşadığı problemlerde yalnız olmadığını hissettiren insanların varlığı olarak tanımlanır. Sosyal destek, stres altındaki ya da güç durumdaki bireye çevresindeki insanlar (eş, aile, arkadaş) tarafından sağlanan maddi ve manevi yardımdır. Kriz ve duygusal gerginlik durumlarında bireyler, doğal yardımcı olarak görülen aile üyeleri ve

arkadaşlarına dayanma gereksinimindedir (Sarason ve Levine, 1983; Sandler ve Barrare, 1984; Eker ve Arkar, 1995; Uygun, 2004).

Her türlü olumsuz davranışın temelinde kişinin bağlanma dürtüsünü giderememesinin payı bulunmaktadır. Bu nedenle sosyal desteğin varlığı problemleri önlediği gibi oluşan problemlerin giderilmesinde de faydalıdır (Çakır ve Palabıyıköğlü, 1997).

Sosyal desteğin varlığı, kişi üzerinde birçok olumlu sonucu vardır. Çocukların uzun bir süre sosyal hayattan yalıtılması ise geri döndürülemez zihinsel, psikolojik ve sosyal problemlere yol açmaktadır (Davis, 1949). Bu çerçevede, diğer insanların kişinin hayatındaki önemi ve etkisi çok büyüktür. Sosyal destek ihtiyacının karşılanması bireye psikolojik iyi olma hali kazandırır. Kişi, aldığı destekle kendini daha güvende hisseder ve hedefleri iyiye yönelir. Kişiler arası uyumu artırır ve kişilik yapısının oluşumunu olumlu yönde etkiler. Kişi, destek aldığı ölçüde destek verme eğilimi içine girer. Bu da sosyal çevrede destek mekanizmasının yayılmasını daha fazla modellenmesini sağlar. Konuşmak istediğinde güven duyacağı birilerinin varlığını hisseder. Sosyal desteğin yoksunluğu ise zararlı eylemlere yönelme riskini artırır. Kişi, destek boşluğunu başka kanallarda aramaya başlar. Özellikle yakın çevrede algılanan sosyal desteğin oluşan problemleri gidermede de etkisi vardır. Sıkıntılar, diğerlerinin varlığıyla üstesinden gelinebilir hale gelir.

Görüldüğü üzere sosyal desteğin birçok faydası bulunmaktadır; ancak bu fayda sağlayıcı etki, birden fazla kanaldan sağlanmaktadır. Bunları üç temel grupta toplamak mümkündür. Bunlar: “aileden algılanan sosyal destek”, “arkadaşlardan algılanan sosyal destek”, “özel bir insandan algılanan sosyal destek”. Aileden algılanan sosyal destek, kişinin aile üyelerinden karşıladığı destek ihtiyacını tanımlamaktadır. Bu durumda kişinin annesinden, babasından, kardeşlerinden, çocuklarından ve eşinden sosyal destek gördüğünü düşünmesi aileden algılanan sosyal destek kapsamındadır.

Arkadaşlardan algılanan sosyal destek, kişinin yakın çevresinde bulunan arkadaş ve dostlarından karşıladığı destek ihtiyacını tanımlamaktadır. Özel bir insandan algılanan sosyal destek ise aile ve arkadaş çevresi dışındaki insanları (flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor gibi) kapsamaktadır (Yörükoğlu, 1983). Bu üç temel grubun birbirleri arasında etkililik düzeyine bakıldığında kişiden kişiye farklılık gösterdiği görülmektedir; örneğin ergenlikte aile desteğine kıyasla arkadaş desteği ön plana çıkmaktadır. Burada önemli olan, herhangi bir kanaldan kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal desteğin karşılanmasıdır (Çakır ve Palabıyıköğlü, 1997).

Sosyal desteğin az olması ve hatta bulunmaması durumunda birey, yaşadığı destek ihtiyacından ötürü kendini başka kanallara yönlendirecek ve farklı bir arayışa girecektir. Ergenlik dönemindeki problemlerin yoğunluğu itibariyle bu dönemde sosyal destek ihtiyacı karşılanmayan birey, bir arayışa yönelir (Yörükoğlu, 1983). Eğer çocuk, sosyal destek hissetmezse özel olma ve anlaşılma hissini başka obje veya durumlarda arar.

21. Yüzyılda internet kullanımının yaygınlaşması nedeniyle bu obje ya da durumun tanımı, daha çok internet kullanımı ile birleşmektedir. Çocuklar, çevrelerindeki insanlardan destek alamadıklarında bu ihtiyaçlarını sanal ortamlarda gidermeye yönelmektedir (Tsai vd., 2001). Yapılan bazı çalışmalara göre de çeşitli nedenlerden dolayı bozulan aile ilişkileri ergenin internete ya da farklı şiddet içerikli durumlara yönelmesine neden olmaktadır (Duncan, 1981; Winder ve Rau, 1982; Cornell, 1989). Çocuğun internet bağımlılığına yönelmesini engelleyen anahtar da ebeveynlerin elindedir. Ebeveynlerin çocuğuyla kurdukları doğru iletişim, çocuğunun yaşadığı bir problemde güvenle onun yanında durması, çocuğun başka bir kanala duyduğu ihtiyacı ortadan kaldıracaktır (Coyne ve Dovvney, 1991; Dökmen, 1994; Canver, 2006).

Sosyal desteğin yanında bireyin doğru iletişim yollarını bilmesi, sorunlarını çözmesini sağlayacak ve onu zararlı faktörlerden koruyacaktır. Bu çerçevede, iletişim becerisi ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye bakılacaktır.

2.6.1. Çocukların Aile, Yakın Çevre Ve Arkadaşları İle İletişim ve Etkileşimi

İletişim, iletilmek istenen bilginin hem gönderici hem de alıcı tarafından anlaşıldığı ortamda bilginin bir göndericiden bir alıcıya aktarılma sürecidir. İnsanlık tarihi boyunca iletişim hep önemliydi, dolayısıyla da bütün çağlarda düşünürlerin, bilim insanlarının öncelikli ilgi konusu ve de alanı oldu. Son iki yüzyıl içerisinde ise iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin de sağladığı olanaklarla iletişimin, yalnızca toplumsal düzlemde değil, bireysel düzlemde de yaşamın her kesitinde etkisini göstermesine tanıklık etmekteyiz. Bu da iletişimin, yalnızca bilim çevrelerinin değil, giderek tüm insanların, bütün toplum kesimlerinin öncelikli gündem konuları arasında yer alması sürecini getirdi (Güngör, 2011).

Veriler ve mesajlar tarih boyunca insanlar arasında çeşitli biçimlerde değiş tokuş edilmiştir. Uzun yıllarca işaret dili, konuşma ve yazı insanlar arası ilişkinin araçları olmuştur. Basım ve yayın sektörünün ortaya çıkmasından sonra kitap, dergi ve gazeteler vasıtası ile iletişim araçları artmıştır. Elektrik ve elektronik araçlar (Telgraf, Radyo ve

Televizyon vs.) üretimi ve kullanımı ile ve ardından dijital iletişim teknolojileri (iletişim üretmek için üretilen teknolojik araçlar) ile iletişim araçları en yüksek hacim ve hızına ulaşmıştır.

Etkileşim bireylerin ve grupların birbirlerine davranışlarındaki tüm tavırları tanımlamaktadır. Sonsuz çeşitlilikteki ilişkilerde eylemler ve tepkilerdeki temel özellik karşılıklıdır (sözlü-sözlü olmayan, bilinçli-bilinçsiz, sürekli-nedensel vs.). Etkileşim, en kapsayıcı anlamda iletişim gibi sürekli gelişen bir süre olarak görülür (Simpson ve Galbo,1986). Jonassen'e göre etkileşim iki organizma arasındaki aktiviteye işaret etmektedir (Jonassen,1988). Etkileşim yeni medyanın katma değerli anahtar özelliklerinden biri olarak kabul edilmiştir. Etkileşimli olmak, kullanıcının erişim sağladıkları ortamın içeriğine müdahale edebilmesi ve değiştirebilmesi anlamına gelmekteydi.

Yeni medya ile birlikte bireyler 'izleyici' konumundan 'kullanıcı' durumuna dönüşmektedir (Lister ve diğerleri, 2009). Etkileşimde iki özellik tanımlanmıştır. Bunlar iletişimin yönü ve iletişim süreci üzerindeki kontroldür. Bu özellikler; insan-insan, insan-sistem ve insan-içerik etkileşimindeki farklı seviyeleri açıklayabilmek için uyarlanabilir ve uygulanabilirler (Jones, 2003).

Etkileşim, enformasyon ve iletişim teknolojileri araçlarıyla, interaktif televizyonun veya dokunmatik ekranların kullanımı gibi düşük seviyeli alanlardan, birden çok fonksiyonun kullanıldığı sanal gerçeklik gibi yüksek seviyeli uygulamalara kadar geniş bir aralıkta gerçekleşebilmektedir. Kullanıcının bir klavye ile komut girmesi ya da fare ile seçim yapması gerçekleşebilecek etkileşim için belirli bir kısıtlama oluşturabilmektedir. Yapılacak seçimler sadece daha önceden bilgisayarda programlanmış olan operasyonları işaretleyebilmektedir. Bu bakış açısıyla teknolojik unsurlar işaret edilse de etkileşimin her zaman sosyal ve iletişimsel bir boyutu bulunmaktadır (Andrews ve Haythornthwaite, 2007).

Etkileşim ortamın bir özelliği değildir, süre ilişkilidir ve iletişim ayarlarının değişken özelliğidir. Bir dizi mesajın birbirleriyle ilişkilerinin ve özellikle sonraki mesajların öncekilerle olan yakınlığının boyutudur.

Araştırmacılar, iletişimin çoğunlukla etkileşim amacıyla ilgili olduğunu belirtmektedir. Etkileşim öncelikli olarak paylaşılan yorumlayıcı bağlamlar yerleştirmektedir. Etkileşim, tekrarlamalı bir süre olarak konuşmalı etkileşimin ortak üretilmiş anlama götürdüğü davranışı tanımlar ve belirler. Konuşmayı dinleme ile birleştirir. Özel, birebir, yüz yüze ve

diğer biçimlerdeki iletişimi kapsayacak şekilde genel bir kavramdır. Etkileşim kavramı dikkatimizi, psikoloji ve sosyolojinin kesişimine, kitle ve kişisel iletişim arasındaki köprüye, dolaylı ve dolaysız iletişimin karşılaşmasına, yazılı ve sözlü arasındaki paradoksa çekmektedir. İletişimde etkileşim, kabul ve memnuniyet tutum boyutları ile ilişkilidir. Fakat aynı zamanda kalite, motivasyon, eğlence anlayışı, biliş sellik, öğrenme, açıklık, samimiyet ve sosyallik unsurları ile bağlantılıdır (Rafaeli ve Sudweeks,1997).

2.6.1.1. Çocuklarda İletişim ve Etkileşim

İletişim en geniş anlamda bilgi paylaşma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. İster bilgiyi yaymak, ister eğitmek, ister eğlendirmek, ister etkilemek ya da yalnızca ifade etmek olsun, bilgi vermeye ilişkindir, başka bir deyişle, bilgiye yönelik davranıştır. (Anderson,1996). İletişimle insan diğer insanlarla, diğer düşüncelerle ve diğer durumlarla bağlar kurmaktadır (Erdoğan, 2002). Lazar, kişiler arası iletişimi tüm insan iletişiminin temeli olduğunu kabul ederek kişiler arası iletişimi bireylerin birbirlerini anlaması için gerçekleştirilen etkileşim olarak tanımlamıştır (Lazar, 2001).

Bireylerin kendini ve çevresini anlayabilmesi için iletişime girmesi önemli ve gereklidir. Gelecekte yetişkin olacak çocukların gelişiminin sağlıklı olabilmesi için aile içi iletişime önem verilmesi ve konunun ele alınarak irdelenmesi gerekmektedir (Şahin ve Neriman, 2012).

Çocuğun gelişimini, kişiliğini ve zekâsını olumlu yönde etkileyen iletişim, son yüzyılda en temel gereksinimlerden biri olmakla birlikte, insanın kendini var edebilmesi için doğru iletişim becerilerine sahip olması gerekmektedir.

Sosyal ve duygusal gelişimin temelini, tıpkı diğer gelişim alanlarında olduğu gibi insanların doğuştan getirdiği genetik yapıları oluştursa da bu temel çocuğa sunulan çevresel koşullar içinde biçimlenmektedir (Cüceloğlu, 1991).

Çocukların akranları ile kurdukları sosyal etkileşim, onlarlar için sosyal bir destektir; pek çok olumlu davranışın, bilişsel becerilerin pekişmesini ve arkadaşlık ilişkilerinin artmasını sağlamaktadır (Sandall ve Schwartz, 2014). Sosyal etkileşimle ilgili tüm bu belirtilen önemli kazanımların edinilmesi, çocukların akranları ile en uzun vakit geçirdiği ortam olan okulda mümkün olmaktadır.

Çocuklar ebeveynlerinden ve aile içi diğer bireylerden bir şeyler öğrenmenin yanı sıra birlikte oynadıkları akranlarıyla da öğrenebilirler. Çocuğunuz diğer çocuklarla etkileşime

girdiğinde, öğrenme süreci hızlanır. Diğer çocuklarla etkileşim kurmak için çabalar. Akranı olan diğer çocukların düşüncelerini ve fikirlerini anlamaya ve onlara karşı kendisini ifade etmeye ve fikirlerini savunmaya çalışır. Ayrıca çocuklar diğer çocuklarla oynarken ve etkileşimse iken etraflarındaki dünyayı keşfetmeyi de öğrenirler ve sosyal becerilerini çok geniş düzeylerde geliştirirler. Genel olarak çocuklara aile içinde, arkadaşları ve akranları ile birlikte veya günlük yaşamında olsun oyun alanı veya başka yerlerde oyun oynamasını ve akranları ile etkileşim imkânı sağlamak, uzun vadede onlara büyük fayda sağlayacaktır.

2.6.1.2. Çocuklarda İletişim Araçları ve Etkileşim Ortamı

Günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak insan hayatı birçok yönden değişmiş ve dönüşmüştür. Öyle ki bu gelişmeler insan hayatındaki en köklü alışkanlıkların bile değişmesine, yerini bir başkasına bırakmasına neden olmuştur. Teknolojik gelişmelere paralel olarak insan hayatı içinde değişen şeylerden biri de iletişim kurma biçimidir. İnsanoğlu zaman içinde önceleri ateş ve duman ile kurmuş olduğu iletişimi günümüzde en az çaba ile zaman ya da mekân gibi sınırlara takılmaksızın kurma imkânına elektronik ortamın kullanımı ile sahip olmuştur (Esen, 2019).

Elektronik ortam, genel anlamda elektrik enerjisinin kullanımı ile verilerin sayısallaştırılarak kaydedildiği ve saklandığı ortamdır (Kaya, 2015, s. 58- 59; Akkurt, 2011, s. 19). Bu açıdan başta internet olmak üzere telefon, faks, e- posta gibi iletişim araçları elektronik ortamın birer unsurudur (Arslan, 2021, s. 24; Turan, 2008, s. 88). İnternet ve elektronik ortam kavramı eş değer kavramlar olarak değerlendirilse de elektronik ortam, içine interneti de alan fakat sadece onunla sınırlı olarak açıklanamayacak bir kavramdır. Bu kavramların eş değer kavramlar olarak düşünülmesinin sebebi ise internetin en yaygın kullanılan elektronik ortam unsuru olmasındandır.

İnternet, birden fazla bilgisayarın birbirleri ile bilgisayarlar ağlarının aralarında tekrar bağlantı kurması suretiyle gittikçe genişleyen dünya çapında bir iletişim aracıdır. (İçel, 2021, s. 495; Kaya, 2019, s. 21) Ağların ağı olarak bilinen internet ile birbirine bağlı bilgisayar ve diğer akıllı sistemler aracılığı ile geniş bir iletişim ağı oluşturulmaktadır (Kaya, 2019, s. 22). İnternetin en çok tercih edilen kitle iletişim araçlarından olmasındaki önemli etkenlerden biri de web teknolojisinde meydana gelen gelişmelerdir. Web teknolojisi bugüne kadar web 1.0 biliş ağı, web 2.0 iletişim ağı, web 3.0 işbirliği ağı, web

4.0 ise entegrasyon ağı olarak tanıtılmıştır (Aghaei, Nebatbakhsh ve Farsani, 2012, s. 1). Web 1.0, web teknolojisinin ilk halini oluştururken web 2.0 teknolojisi ile birlikte iletişim tek yönden çift yöne geçiş yapmıştır. Web 3.0 teknolojisinde ise sadece insanların değil aynı zamanda makinelerin de verileri anlamlandırabilmesi amaçlanmıştır (Kapan ve Üncel, 2020, s. 278- 284; Aghaei, Nebatbakhsh ve Farsani, 2012, s. 1). Web 4.0 teknolojisi simbiyotik web olarak adlandırılmakta olup, insan ve insan etkileşiminden ziyade insan ve makine etkileşiminin ön planda olacağı bir teknolojidir (Choudhury, 2014, s. 8099; Çiner, 2022, s. 23). Web teknolojilerinin zaman içinde bu şekilde gelişmesi insanların bu ortam içinde birçok işlemi gerçekleştirmesine de zemin hazırlamıştır. Öyle ki insanlar internet ortamı içinde birbirleri ile iletişim kurabilmekte, ülke ve dünya gündemini takip edebilmekte, film izleyerek, müzik dinleyerek, alışveriş yaparak eğlenceli vakit geçirebilmekte ve daha birçok hizmetten faydalanabilmektedir.

2.6.2. Aile ve Yakın Çevre İle Olan İlişkiler ve İnternet Bağımlılığı İlişkisi

Anne-babanın ve aile ortamının çocuğun ilk doğduğu andan itibaren devam eden süreç içerisinde çocuğa etkisi büyük olmaktadır. Anne-babanın kişilik yapıları, eğitim durumları, meslekleri, bedensel ve ruhsal hastalıkları, psikososyal durumları, sosyokültürel statüleri, yetiştirme tarzları ve kendi anne-babalarından gördükleri muamele, çocuğa yaklaşım tarzları, çocuk için ayırdıkları vakit vb. durumlar, çocuğu birinci planda etkiler. Aile ortamı çocuğun sağlıklı bedensel ve ruhsal gelişimini etkilemektedir. Çocuğun yaş dönemleri ve gelişim özellikleri anne-baba çocuk ilişkilerinde rol oynar. Ergenlik dönemindeki değişim ve gelişim sürecinin bir parçası olarak, ergenlerin hem kendileri hem de çevreleri ile olan ilişkilerinde bazı değişimler yaşanır. Bunlar doğal değişimlerdir ve çocuğun bireysel kimliğini oluşturma sürecinin bir parçasıdır. Ergenliğin başlamasıyla birlikte çoğunlukla aile ilişkileri yeniden düzenlenir, özerklik arzusu artar ve aileden uzaklaşma görülür. Ergenlerin ilgisi sosyal etkileşimlere kayar ve önce aynı cinsiyetten arkadaşlıklara, daha sonra aynı cinsiyetten arkadaş gruplarına ve son olarak da karşı cinsin de yer aldığı arkadaş gruplarına odaklanırlar.

Ergenlik döneminde gençlerin başkalarıyla ilişkilerinde değişiklikler yaşanırken, kendi benlikleri hakkında da yeni bir anlayış gelişir. Benlik ile ilgili “Aile üyelerine bağımsızlık ve kimlik geliştirme” ve “Özgüven” kavramlarda, değişim başlar. Ergenlik döneminde arkadaşlarla geçirilen süre artar. Anne-babalar ve diğer aile üyeleri ile geçirilen zaman gittikçe azalır. Ergenin davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardıma gereksinimi vardır. Bu

gereksinimi karşılayan ve ergenin yaşamında etkili olan toplumsal kurum ailedir, fakat internet bağımlılığı söz konusu olduğunda ailenin rolü ve etkisi azalıyor ve gerekli faydayı sağlayamıyor.

Ailede kardeşler arasında kurulacak ilişkilerin niteliği, hem ailenin mutluluğu hem de kardeşlerin iyi bir yetişkin olup olmaması bakımından son derece önemlidir. Kardeşler arasında olumlu ilişkiler kurmak için öncelikle kardeşler arasında iyi ilişkiler kurulmasını engelleyen ya da kurulmuş iyi ilişkileri bozan etkenlerin bilinmesi gerekir. Kardeşler arasındaki ilişkileri bozan nedenlerin başında kıskançlık, saldırganlık, bağımlılık, her şeyi tekeline alma eğilimi vb. davranış bozuklukları gelir ki bunlar aslında tüm insanlar arası ilişkileri bozan davranış şekilleridir. Ancak yetişkinler duygu ve davranışlarını kontrol altına almayı sağlayabilirler. Bu yüzden iyi ilişkileri zedeleyecek türden davranışlar çocuklarda daha sık görülür.

Teknolojinin sürekli ilerlemesiyle neredeyse herkeste bulunan akıllı telefonlar günlük hayatı kolaylaştırdığı kadar ailelerin parçalanmasında da en büyük etkenlerden biri haline geldi. Aile bireyleri yerine akıllı telefonlar, tabletler ve bilgisayarlardan sosyal medyada vakit geçirme aileleri ciddi oranda kötü etkiliyor. Bağımlılık haline geldiğinde etkisi daha çok ve belirgin oluyor.

Yapılan araştırmaların sonucunda, bireyin internet bağımlılık düzeylerinin aile ilişkileri üzerinde etkisi Kanıtlanmıştır. internet bağımlılık düzeyi artıkça aile içi ilişkileri kötü yönde etkilenir ve aile üyelerini arasındaki pozitif bağ ve sevgi zedelenir.

2.6.3. Okul Arkadaşları ve İnternet Bağımlılığı İlişkisi

İnternet bağımlılığı çocuğun başkalarıyla olan ilişkilerin kötü yönde etkiler. Okul arkadaşlarıyla olan ilişkide zedelenir, fakat tam tersi de olabilir. Bu anlamda ki internet konularında (örneğin internet oyunları vs.) çok konuşulan ve ilgilenen arkadaş ortamlarında, çocuk internete yönelmesi ve kontrolsüz devamında internet bağımlısı olma potansiyeli vardır.

Arkadaş ortamında internet ve internet etkinlikleri ile ilgili konuşmaların geçmesi, bireyin arkadaş ortamlarından dışlanmamak ve bu ortamlarda kabul görmek adına da internete yönelmesi ile sonuçlanabilmektedir (Günüç, 2009).

2.6.4. Suça Sürüklenme ve İnternet Bağımlılığı İlişkisi

İnternet ve bilgisayar suiistimalinde ölçüt, her zaman çok fazla vakit kaybına yol açmadığı için ortamdaki çok iletilen mesajla ilintilidir. Bozukluk, ortaya çıkan problemler açısından değerlendirilir. Kötüye kullanım arasında, işteki suiistimal (kullanımı yasaklanan bazı web sitelerine girmek, kişisel e-postalarla meşgul olmak, iskambil veya benzeri oyunlar oynama vs.), bilgisayar yoluyla suç işleyenler (virüs yayıcıları, kredi kartı dolandırıcıları, cinsel suiistimalciler vs.) yer almaktadır.

Çocuk internet bağımlısı olduğunda, bilgisayar önünde ve internette geçirdiği zaman daha çok ve çocuğun suça sürüklenmesi ihtimali daha fazla oluyor.

2.7. SOSYAL HİZMET

Sosyal bilim literatüründe hem bir bilim dalı hem de meslek olarak kabul gören sosyal hizmetlerin tarihsel arka planı, amacı ve faaliyet biçimlerini açıklamadan önce onun kavramsal tanımını ya da tanımlamalarını belirtmek önemli bir husustur. Ancak sosyal hizmetlerden faydalanan kişilerin ve kendilerine sunulan hizmetlerin çeşitliliği nedeniyle kavramın salt bir tanımını yapmak güç olabilmektedir. Bu nedenle, kısa ve öz tanımlamaların yapılması sosyal hizmet tarihinde devamlı bir tartışma konusu olmuş fakat esasen insanların yaşamlarını kolaylaştırabilmek adına yardım sağlamayı hedefleyen bir meslek olarak tanımlanabilmektedir (Duyan, 2014, s. 6).

Esasen sosyal hizmet kavramı öncelikli olarak insanlar arasındaki eşitsizlikleri azaltmaya ve hatta yok etmeye hizmet eder. Fakat farklar ve eşitsizlikler çok derin ve fazla ise önceliğinin yönünü değiştirerek yardıma muhtaç bireylere yardım ulaştırmaya hedefler. Eşitsizliklerin giderilmesine yönelik çabalarının yanında bu eşitsizliğe yoğun bir şekilde maruz kalan bireylere yardım ulaştırır. Bu anlamda bakıldığında sosyal hizmet kavramı günümüzde popülerleşse dahi aslında her zaman toplumların refahı ve insanların barış içerisinde yaşayabilmeleri açısından her devletin temel görevlerinden biri olarak tarih boyunca var olmuştur. Sosyal hizmet kavramının daha anlaşılır bir şekilde açıklanabilmesi için hizmet, sosyal adalet ve insan ilişkileri kavramlarının ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bunlarla beraber sosyal hizmet kavramı açısından önemli unsurlar verilmeli, sosyal hizmet kavramı total olarak ifade edilmelidir (Taşcıoğlu, 2019, s. 4).

Mesleğin kavramsal olarak kaynağına bakıldığında yardım etme davranışı görülmektedir. Bu davranışın aslında insanlık tarihi boyunca var olduğu ancak bir bilim dalı kürsüsü haline gelmesi ile daha kurumsal ve nitelikli hale geldiği savunulabilir. Sosyal hizmet mesleğinin evrensel düzeyde tanımı yapılabilmesi için uluslararası niteliğe sahip olan Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) girişimde bulunmuştur. IFSW sosyal hizmeti “toplumun gelişmesini, toplumun değişmesini, toplumdaki sosyal uyumu, bireylerin güçlendirilmesi ve toplum üyelerinin özgürleşmesini destekleyen, uygulamaya dayalı bir meslek ve akademik bir disiplindir” şeklinde tanımlamaktadır. Bir başka kuruluş olan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW)’ne göre sosyal hizmet; birey, grup ve toplumların sosyal açıdan işlevsel olabilmelerini sağlayacak imkanları oluşturmaya yardım eden disiplin olarak tanımlamaktadır (Ayan, 2019, s. 6).

2.7.1. Sosyal Hizmetin Temelleri

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Hizmet temelleri Bilgi Temeli, Beceri Temeli ve Değer Temeli olmak üzere üç başlık altında açıklanmıştır.

2.7.1.1. Bilgi Temeli

Sosyal hizmet mesleğinin bilgi temeli deneye ve araştırmaya açık (Kut, 1988, s. 34’den akt: Koç, 2015, s. 17) “uygulama ve kuramsal bilginin “ birleşmesine ihtiyaç duyar. Sosyal hizmetin bilgi temeli hayatın koşullarıyla değişmektedir. Örneğin politikalarla, yeni araştırmalar sonucunda veya siyasal değişikliklerle (Koç, 2015, s. 18).

Sosyal hizmet bilgisi kuramsal bilgi, olgulara dayanan bilgi, uygulamaya dayanan bilgi olarak üçe ayrılmaktadır. Kuramsal bilgi sosyal hizmetin amacını, işleyişini, yapması gerekeni, insanları ve durumları açıklar. Olgusal bilgi yasal bilgileri içerir, örneğin hukuk, sosyal politika, sistemler gibi. Kişisel bilgi deneyim sonucu oluşan ve müracaatçıya yarar sağlayan bilgidir. Sosyal hizmet uzmanları mesleki açıdan kazandıkları tecrübeleriyle bilgilerini geliştirir ve müracaatçıların yararına kullanarak problem çözme becerilerini geliştirebilirler (Koç, 2015, s. 20).

Ergenlik dönemindeki çocukların internet ve sosyal medya kullanımı hakkındaki araştırmaların çoğalmasında ve yapılan araştırmaların çoğalmasıyla birlikte literatürde bu

konu hakkında daha fazla bilginin varolması, konunun daha anlaşılabilir ve geliştirilebilir olmasını sağlayabilmek açısından önem taşımaktadır.

2.7.1.2. Beceri Temeli

Beceri, belirli bir etkinliği belirli bir sürede etkili ve tutarlı bir biçimde yerine getirme yeteneği olarak tanımlanabilir (Thompson, 2013, s.124). Sosyal hizmet uzmanları, farklı uygulama alanlarında farklı müracaatçı gruplarıyla çalışan profesyonellerdir. Sosyal hizmet uzmanlarının etkili bir müdahale gerçekleştirebilmek için uygun becerileri kullanabilmeleri gerekmektedir (Duyan, 2010, s.93).

Sosyal hizmetin bilgi temeli, karşılaşılan problemde uzmana bir kolaylık sağlayacaktır. Ancak bilginin kullanılabilmesi, yeterli olabilmesi için beceri temeline ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları beceri temelini en iyi uygulama yoluyla geliştirebilirler. Beceri, sosyal hizmetin bilgi temelini kullanarak nerede ne yapılacağı ve hangi araçların etkili kullanılacağı farkındalığıdır. Sosyal hizmet becerileri mikro, mezzo, makro olarak üçe ayrılmaktadır. Mikro uygulamalar bireylerle, mezzo uygulama gruplarla, makro uygulama da topluluklarla çalışma becerisini gerektirmektedir (Koç, 2015, s. 23).

Örneğin araştırmamızın konusunda “internet bağımlısı olan çocukların sosyal hizmet gereksinimleri”ni incelediğimizde, internet bağımlısı çocuğun kendisiyle çalıştığımız konular mikro düzeyde ele alınırlar. Ailesi, arkadaşları, yakın çevresi ve ortak problem yaşayan kişilerden oluşturduğumuz grupları incelediğimizde mezzo düzeyde, ve toplum söz konusu olduğunda makro düzeyde araştırmayı devam ediyoruz.

Ergenlerin yaşadıkları değişimler, sorunlar göz önünde bulundurularak bu bilgilerin sosyal hizmet perspektifinden düzenlenmesi ve müdahalelerin belirlenmesi önem taşımaktadır.

2.7.1.3. Değer Temeli

Sosyal hizmet mesleğinin temel değerleri ve ilişkili ilkeleri hizmet, sosyal adalet, bireylerin değer yargıları, insan ilişkilerinin önemi, dürüstlük ve yeterlik değerleri olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır (Reamer, 2006: 251-255).

Değer temeli sosyal hizmetin etik ilkelerini oluşturmaktadır. Koç (2015), “değerler neyi yapmak ya da yapmamak önemlidir sorusunun üzerinde durur ve etik ise neyin iyi neyin kötü olduğu üstünde durur. Değerler bize neyi kesin olarak yapmamız gerektiğini söylemezler, ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler” şeklinde ifade etmiştir.

Ergenliğin gelişim açısından önemli bir dönem olması ve sosyal hizmetin odak noktasının insan olmasının yanı sıra bireyin üstün yararının sağlanmasının istenmesi ergenlerin internet ve sosyal medya kullanımı araştırması bakımından önem taşımaktadır.

2.7.2. Sosyal Hizmetin Amaçları

Sosyal hizmet toplumda yaşayan her bireyin, hayatının her aşamasında ve yaşamının her döneminde her yönden mümkün olduğu kadar ileri bir refah düzeyine sahip olması için çaba göstermektedir. Bu bağlamda sosyal hizmetin temel amacı, toplumun ve bu toplumda yaşayan kişilerin refahi arasında denge ve eşitliğin sağlanmasıdır. Bu temel amacın yanında sosyal hizmetin bir başka amacı ise; toplumda yaşayan kişilerin veya grupların istedikleri refah düzeyine varmaları için onlara en uygun ve kolay yolları bulmalarında yardımcı olmak ve bu sırada yapılacak işlemler diğer kişilerin yollarını engelliyor veya onların haklarını ve refah düzeylerini olumsuz etkiliyorsa, bu kişilere yardımcı olmaktır (Ergüt, 2019, s. 13).

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW)'na göre, sosyal hizmetin dört temel amacı bulunmaktadır. Bunlar; bireylerin karşılaştığı sorunlar ile baş edebilme ve kapasitelerini artırma, bireylerin kaynak ve hizmetlere ulaşımını sağlamak, sosyal hizmete ilişkin sistemin aktif ve insan hakların uygun bir şekilde işlemesini sağlamak ve son olarak sosyal politikaların gelişmesine katkı sağlamaktır. Yine aynı kurumun sosyal hizmetin beş temel değeri olarak sıraladığı; insan onur ve değeri, sosyal adalet, insanlığa hizmet, dürüstlük ve hak çerçevesinde faaliyetler yürütmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla amaçlar belirlenmeden önce sosyal hizmet mesleği, belli başlı değerleri ön planda tutabilmektedir (Ayan, 2019, s. 11-12).

2.7.3. Sosyal Hizmetin İşlevleri

Sosyal hizmet literatüründe mesleğin ya da disiplinin üç asıl işlevi ileri sürülmektedir. Bunlar sırasıyla; Danışmanlık, Kaynak Yönetimi ve Eğitim İşlevleridir. Danışmanlık

işlevinde mesleğin uzmanları liderliğinde sosyal sorunların çözümüne yönelik birey, aile, grup ve toplumlarla çalışmalar yapılır. Kaynak yönetiminde ise, bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda hizmete ve buna bağlı olarak kaynaklara ulaşmaları sağlanılır. Bu işlevde mesleğin uzmanları kaynak bulmada ya da sunmada bağlantı sağlayarak, bireyi savunucu rol alır. Diğer bir işlev olan eğitimde ise, yine mesleğin uzmanları ile doğrudan ilişkilidir. Bu işlevde sosyal hizmet uzmanlarının araştırma, bilgilendirme, öğretim gibi nitelikleri rol oynar. Bu işlev sıralamasından da anlaşılacağı üzere meslek, sorun çözme odaklı iş görür. Ancak söz konusu işlevlerin yerine getirilmesi yine bu alanda faaliyet yürüten bireylerin rol becerilerine bağlı olabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları mesleğin sahip olduğu işlev listesine uygun olarak sahada rolünü başarı bir biçimde sergilemeye çalışarak hedef kitlenin sorunu çözüme kavuşturmaya çalışır (Ayan, 2019, s. 14).

Sosyal hizmet mesleki olarak sadece bireye odaklanmamaktadır. Sosyal hizmet bireyi, “çevresi içinde birey” anlayışıyla değerlendirmektedir. Dolayısıyla sorunların çözümünde mikro, mezo, makro sistemlerden faydalanılmaktadır. Bu sistemler hitap ettikleri çalışma grubuna göre farklılık göstermektedir (Coşkunoğlu, 2019, s. 54).

2.7.3.1. Mikro Düzeyi

Mikro düzey uygulamalara bakıldığında bireyler ve aileler odak noktasında yer almaktadır. Yaşam döngüleri içinde karşılaştıkları krizler, maddi-manevi veya duygusal sorunlar yaşayan müracaatçıların sorunların çözümünde mikro düzey uygulama etkili olabilmektedir. Rehberlik ve danışmanlık hizmeti mikro düzeydeki uygulamaların başlıca hizmetlerindedir. Sosyal çalışmacılar müracaatçıyla birlikte hazırlanan planları gerçekleştirmekte; model olma, müracaatçıları gerçeklerle yüzleştirme, müracaatçıların düşünce yapısını değiştirme tekniklerini kullanmaktadırlar (Duyan, 2014). Bu tarz uygulamaların hedef kitleleri küçüktür.

2.7.3.2. Mezzo Düzeyi

Mezzo düzey uygulamalara bakıldığında müracaatçının toplumsal çevresini oluşturan küçük gruplara odaklanılmaktadır. Aile yaşamından çok müracaatçının toplumsal çevresindeki kişilerarası ilişkilere ağırlık verilmektedir. Okul, komşu, terapi gruplarındaki kişiler, arasındaki ilişkiler buna örnek verilebilir. Özellikle gruplar bu tür uygulamaların odak noktasındadır. Mezzo düzeyde uygulamada gruplara odaklanıldığından grup kompozisyonunun belirlenmesi, üyelerin seçilmesi, grup üyelerinin seçilmesi, grubun

amaç ve hedeflerinin belirlenmesi gerekir. Sosyal hizmet uygulamasında gruplarla çalışılırken görev ve tedavi grupları olmak üzere gruplar ikiye ayrılarak belli başlı yöntemler uygulanmaktadır (Duyan, 2014). Bu tür uygulamalar hedef kitlenin sorunlarına etkili müdahalelerle çözmektedir.

2.7.3.3. Makro Düzeyi

Makro düzeyde uygulamanın temel amacı ise, toplumsal düzeyde bir değişim yapmaktır. Risk altında bulunan ya da incinebilecek, korunmaya muhtaç grupların karşılaştıkları veya karşılaşmaları muhtemel olan toplumsal sorunların ihtiyaç analizi yapılmakta ve bu analize istinaden politikalar üretilmektedir. Dezavantajlı konumda bulunan gruplara yönelik bu tür politikaların etkin olması gerekmektedir (Coşkunoğlu, 2019, s. 55).

2.7.4. Okulda Sosyal Hizmet

Özbesler ve Duyan (2010)'a göre "Okul sosyal hizmeti (school social work), sosyal hizmet disiplininin özel bir uygulama alanıdır ve okul ortamlarında öğrencinin okul performansına, okul başarısına etki eden biyopsikososyal faktörler üzerine odaklanır. Okul sosyal hizmeti, öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemi, aile ve yaşam koşulları nedeniyle yaşadıkları sorunların çözümü, gereksinim duyulan hizmetlerden yararlanmaları ve böylece eğitim etkinliklerini başarı ile sürdürmelerini sağlama gibi psikososyal hizmetleri, eğitim ekibi ile ekip çalışması anlayışında yürütmektedir. Bu çalışmanın amacı, okul ortamlarında öğrencilerin karşılaştığı biyopsikososyal ve ekonomik sorunların çözümünde eğitim ekibine katkı sağlayabilecek role sahip sosyal hizmet disiplininin, ekip çalışması ilkeleri doğrultusunda yürütebileceği çalışmaları ve profesyonel rolünü ortaya koymak, sosyal hizmet uzmanlarının okul ortamlarında istihdam edilmelerinin gereğini ve önemini vurgulamaktır".

Okul sosyal hizmeti; bir sosyal hizmet uzmanının sorumluluğunda, çocuğun üstün yararını temel alan, öncelikli olarak eğitim gören çocuk ve gençler ile ailelerinin karşılaştıkları ekonomik, psikolojik ve sosyal ihtiyaç ve sorunlarının giderilmesine ve çözümlenmesine yönelik olarak çalışmalar yürütmeyi hedefleyen, bu hedefi gerçekleştirirken de bu ihtiyaç ve sorunlara yönelik olarak okulda ve toplumda bulunan çeşitli kaynaklar ve hizmetler arasında etkili bir işbirliği ve koordinasyon sağlayan, çalışmalarını "ekip çalışması" anlayışıyla yürüten, sosyal hizmetin mesleki bilgi, yöntem,

teknik ve becerini mesleğin etik ilkelerini esas alarak mesleki müdahale ve uygulamalarda bulunan bir sosyal hizmet alanıdır(Babahanoğlu ve Başer, 2017).

Sosyal hizmet uzmanlarının okuldaki faaliyetlerinin kapsamı geniş olabilir ve bunlardan bazıları şunlardır: bireysel danışmanlık, grup çalışmaları, kriz müdahalesi, aile desteği ve kaynak sağlama vs.

2.7.5. Sosyal Hizmet ve Bağımlılık

Bu bölümde bağımlılığın tedavisinde çok disiplinli ekibin üyesi olan sosyal hizmet uzmanlarının bireylerle, ailelerle ve gruplarla sosyal hizmet uygulamaları ele alınmıştır.

2.7.5.1. Bağımlılığı Olan Bireyle Sosyal Hizmet

Bireylere yardım sağlamanın bir yöntemi olarak kabul edilen bireylerle sosyal hizmet uygulaması 1917'de Marry Richmond tarafından yazılan sosyal teşhis kitabına dayanmaktadır. Bireylerle sosyal hizmet uygulaması sosyal hizmet uzmanı ile müracaatçı arasındaki ilişki ve etkileşimin bir ürünü olarak değerlendirilmektedir. Sosyal hizmet uzmanı ile müracaatçısının arasında kurulan bu ilişki yardım edici, amaç üzerinde uzlaşılan bir mesleki ilişkidir (Duyan, 2010, s.202).

Sheafor ve Horejsi'ye göre bağımlı bireylerle çalışan bir sosyal hizmet uzmanı aşağıdaki esasları dikkate almalıdır (Sheafor ve Jorejsi, 2014, s.569-570).

1. Çocuklarda teknoloji bağımlılığı toplumda çok yaygın bir sorundur. Çocuk teknoloji bağımlısı olduğunu kabul etmese bile sosyal hizmet uzmanı çocuğun kişisel yaşamını, aile düzenini ve sosyal yaşamını olumsuz yönde etkileyeceği hakkında dikkatli olmalıdır. Mesleki değerlendirmelerinde çocuğa çeşitli teknolojik araçları nasıl, neden ve ne kadar kullandıklarını ve yaşadıkları sorunları sormalıdırlar. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanının bağımlı kişiyle yaptığı motivasyonel görüşme, kişisel sorunları ile teknolojik araçların zararlı kullanımı ve teknoloji bağımlılığı arasındaki bağlantıyı anlamasına yardımcı olur.
2. Sosyal hizmet uzmanları bağımlılığın psikolojik gücünü asla hafife almamalıdır. Bağımlılık, bireyin duygu durumunda değişiklik yaratan şey ile kurduğu patolojik bir ilişkidir. Örneğin kibar ve dürüst bir insan, bağımlı olduğu davranışı veya madde

kullanımını sürdürmek için yalan söyleyen, aldatan, dahası sevdiklerini incitebilen bencil birine dönüşür.

3. Sosyal hizmet uzmanları, bağımlılığın psikolojik gücünü asla hafife almamalıdır. Bağımlılık, bir kişinin psikolojik durumunu ve ruh halini değiştiren bir şeyle sahip olduğu patolojik bir ilişkidir. Örneğin, nazik ve dürüst bir insan, bağımlısı olduğu davranışını veya kullanımını sürdürmek için yalan söyleyen, sevdiklerine ihanet eden ve hatta onları inciten bencil bir kişiye dönüşür.
4. Planlanan görüşme sakın bir halde ve normal şartlar altında yapılmalı, eğer danışan görüşmeye olağandışı koşullarda gelirse, mesleki çalışma yapabilmek için görüşmenin normal bir zamanda yapılması gerektiği kibar ama kesin bir dille anlatılmalıdır. Bu durumda, danışan sosyal hizmet uzmanıyla tartışabilir ve sinirlenebilir. Bu durumda sosyal hizmet uzmanı sakın kalmalı ve kararında katı olmalıdır.
5. Sosyal hizmet uzmanları, bağımlılığın gerçek yaşamdaki sonuçları için kalkan olmamalı ya da bunlardan bağımlı bireyi korumamalıdır. Örneğin müracaatçıya borç para vermemek.
6. Sosyal hizmet uzmanları, bir bağımlıyla çok uzun süre yaşamının bir sonucu olarak ortaya çıkan duygusal bağımlılığın davranış modelinin farkında olmalıdır. Bir bağımlıyla birlikte yaşayanlar, bağımlının sorumsuz davranışlarına bahaneler uydurur, bağımlıyı korur, kendi ihtiyaçlarını ihmal ederler.

Sosyal hizmet uzmanları, bağımlı bireyin tedaviye motivasyonunu arttırmada, tedavi ekibiyle ilişkilerini geliştirmede, ailesi hakkında bilgi toplama ve tedavi sonrası izleme çalışmalarında yer alır. Sosyal hizmet uzmanının hastanın sosyal destek kaynaklarını harekete geçirmesi, hasta ve ailesi arasındaki ilişkisinin kurulmasına yardımcı olması ve kurtulma sonrası toplum içinde izleme çalışması yapması tedavinin başarısında önemli bir rol oynamaktadır (Duman, 2001, s.96-97).

2.7.5.2. Bağımlı aileleriyle sosyal Hizmet

Aile, bireyin yaşamında çok önemli bir yeri olan, üyelerinin beslenme, bakım, eğitim, kültürel değerleri kazanma, sosyalleşme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayan birincil çevredir (Turan, 1999, s.118). Ailelerle sosyal hizmet denildiğinde ise aile üyelerinin

gelişimsel ve duygusal gereksinimlerini yetkin bir şekilde karşılayabilmeyi öğrenebilmesi için ailelere yardımcı olma şeklinde ifade edilebilir (Collins, Jordan ve Coleman, 2012).

Mutlu'ye göre bağımlı bireylerin aileleriyle çalışan sosyal hizmet uzmanların rol ve fonksiyonları şu şekilde sıralanabilir (Mutlu, 2013, s.16).

1. Aileyle mesleki ilişki sürecini başlatmalı, iş birliği yapmalı ve ailenin problem çözme ve baş etme kapasitesini arttırmalıdır.
2. Aileyi bağımlılık süreci, bağımlılık tedavisi hakkında bilgilendirmeli ve ailenin tedaviye katılımını sağlamalıdır.
3. Aile üyeleri arasında kısır döngüye dönüşen iletişimlerin yerine problem çözücü yeni iletişim tarzlarının oluşmasına yardımcı olmalıdır.
4. Aile üyelerinin her birinin kendi yaşamlarıyla ilgili sorumluluk üstlenmelerine ve aile içindeki bağımlı bireyin sorumluluklarını üstlenmemelerine yardımcı olmalıdır.
5. Aile bireylerinin bağımlı birey ve sistemle kurdukları, bağımlılığı besleyen sağlıklı ilişkilerinin sonlanmasına yardımcı olmalıdır.
6. Aileyi gerektiğinde toplumsal hizmet ve kaynaklardan yararlandırmalıdır.

2.7.5.3. Bağımlı Gruplarla Sosyal Hizmet

Sosyal grup çalışması, amaca yönelik etkinliklerin küçük gruplar aracılığıyla gerçekleştirildiği, grup üyelerinin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılayarak, sorunlarıyla daha etkili bir biçimde baş edebilmelerine yardımcı olan sosyal hizmet mesleğinin bir yöntemidir (Bulut, 1999, s.152).

Bağımlılığı olan müracaatçılara yönelik tedavi, onların sosyal becerilerini ve kişilerarası ilişkilerinin kalitesini geliştirerek onlara yardım edilebilir; çünkü grup çalışması bu konular üzerinde odaklanır ve tedavisinin önemli bir bileşenidir. Fisher'e göre, aşağıdaki nedenlerle bağımlılarla grup çalışması önem taşımaktadır (Fisher, 2006).

1. Gruplar, bağımlı insanların sıklıkla yüz yüze geldikleri izolasyon duygusunu azaltırlar. Bu kişiler, diğer insanların benzer problemlerle mücadele ettiklerini gördükçe rahatlama duygusunu yaşarlar.

2. Gruplar, bağımlı insanlara iyileşebilecekleri umudunu aşarlar, bu genellikle bu insanların gruptaki diğer insanların bağımlılıklarından kurtulduklarını gözlemledikçe ortaya çıkar.
3. Gruplar, üyelerine diğer psiko-sosyal problemlerin yanı sıra bağımlılıklarıyla nasıl başa çıkacaklarını öğrenme fırsatı sağlar, bunu benzer türdeki durumlarla diğer üyelerin nasıl başa çıktıklarını gözlemleyerek gerçekleştirir.
4. Gruplar, üyelerine grup liderinin, misafir kolaylaştırıcıların, eğitmenlerin ve diğer üyelerin sundukları materyal aracılığıyla iyi, yeni bir bilgi birikimi sağlar.
5. Grup, diğer üyelerin saygı ve becerilerinden aldığı geribildirim doğrultusunda üyelerin benlik kavramlarını geliştirmeye ya da değiştirmeye yardım eder (örneğin benlik saygısı ve benlik imajı).
6. Grup, üyelere kendi ailelerinde yoksun oldukları desteği sağlar. Grup, ayrıca ailelerindeki ilişkileri geliştirmek için alternatif yollar sağlar.
7. Grup, üyeler grup dışındaki hayatlarında zor görevler üstlendiklerinde veya anksiyete geliştirdiklerinde duygusal ve etkili bir destek sağlar. Bu, destek vermek, pekiştirmek ya da yol göstermek şeklinde olur.
8. Grup, üyelerine yaşamlarında yetersizlik duygusunun üstesinden gelmek için bağımlısı olduğu konu yerine sosyal beceriler kazanmalarına yardım eder. Grup, sosyal beceriler öğrenmek için birçok fırsatlar sunar, bunu diğer üyeleri gözlemleyerek ya da diğer üyelerin koçluğunda yapar. Daha sonra üyeler, güvenli ve destekleyici bir çevrede bu becerileri denerler.
9. Grup üyeleri farklı bağımlılıklar ile, birbirleriyle karşı karşıya gelebilirler. Sosyal grup içerisinde karşı karşıya gelmenin etkililiği grupta özellikle benzer durumlara ve benzer problemlere sahip insanlardan alınan geri bildirim sınırlarına dayanır.
10. Grup tedavisinin etkileri grup bağlamının sınırlarını aşabilir, bunu grup oturumlarının dışında da üyelerin birbirlerine destek vermelerini teşvik ederek yapar.

2.7.6. Bağımlı Çocuklarla Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet uzmanları, dezavantajlı durumdaki bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi için çalışır. Bağımlılık, bireyin dezavantajlı konuma gelmesini sağlayabilir. Bu nedenle yakın tarihte hayatımıza giren internet bağımlılığını tanımak ve bireyin hayatına olan etkilerini anlamak sosyal hizmet uzmanının birey ve grup çalışmalarındaki rolüne yardım edecektir. İnternet bağımlılığı, hayatımızın bir parçası haline gelen internetin patolojik kullanımını tanımlamak için kullanılır (Günel, 2021).

Sosyal hizmet uzmanı çocuklarda bağımlılık konusu ile ilgili bilgi, beceri ve değer temellerini ele alarak, alanda ihtiyaç duyulan bilgileri, belirli beceriler eşliğinde ve bazı değerler ışığında bağımlılığı olan çocuklara, aileleri ve yakın çevrelerine ve de topluma, bağımlılığın önlenmesi, bağımlı çocuğun tedavisi ve çocuğun sosyal hayatının bağımlılığın etkisiyle bozulmuş yönlerinin onarımı amacıyla uzmanlık alanıyla ilgili görevlerini yerine getirmek için harekete geçmelidir. Bilgi, beceri, değer temeli sosyal hizmet uygulamalarının daha etkili olmasını sağlayan, sosyal hizmet uzmanlarına yol gösteren kavramlardır. Sosyal hizmet uzmanları sahip oldukları bilgi, beceri ve değer donanımıyla problemlerin çözümünü kolaylaştırmayı amaçlar.

Bağımlılık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, danışma, tıbbi tedavi, bakım hizmetleri, ebeveyn eğitimi, mesleki rehabilitasyon, sosyal ve yasal hizmetleri içeren müdahale stratejilerine aşina olmalıdırlar. Genellikle sosyal hizmet uzmanı tarafından bağımlılığı olan müracaatçılar ve ailelerine yönelik müdahaleler "izleme ve değerlendirme", "krize müdahale", "bireysel danışmanlık ve grup danışmanlığı", "çift danışmanlığı", "aile danışmanlığı", "bakım planlaması ve taburculuk planlaması", "bilgi ve eğitim", "savunuculuk ve kaynaklara havale etme" ve "relaps önleme planlaması" işlemlerin içerir.

İzleme, temel amacı müracaatçıların müdahale sürecindeki kazanımlarını koruyup korumadıklarını belirlemek olan, müdahalenin tamamlanmasından sonra müracaatçının içinde bulunduğu durumun kimi yönlerden yeniden ele alınmasıdır (Duyan, 2010, s.254).

2.7.6.1. Bağımlı Çocuklarla Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanı'nın Roller ve Görevleri

Çocuk ve bağımlılık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının rol ve görevlerini anlamak için öncelikle sosyal hizmetin tanımını anlamak gerekmektedir. Çünkü odağına

insanı (çocuğu) alan ve insanların iyilik hali için mücadele eden sosyal hizmet mesleğinin rol aldığı düşünölmektedir. Sosyal hizmet uzmanının mesleki rolleri; korumacı, kolaylaştırıcı, geliştiriciyileştirici, rehabilite edici, savunucu, aracı, eğitici ve öğretici, güçlendirici, danışmanlık, araştırmacı, sosyalleştirici, çözüm üretici, planlayıcı ve uygulayıcı, iletişim kurucu (etkileşim sağlayıcı), vaka yöneticisi, personel geliştirici, iş yükü yöneticisi, meslek elemanıdır. Ayrıca sosyal hizmet uzmanının en önemli işlevi sosyal vaka tanımlaması, incelemesi ve yönetimi işlenecek ve bireylerle sosyal hizmet uygulamasının nasıl bir süreçten geçtiği açıklanacaktır.

Sheafor ve Horejisi (2003) sosyal hizmet uzmanının mesleki rollerini ve buna karşılık gelen rollerini sıralamıştır. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanının birbiriyle bağlantılı on rolü olduğunu belirtmiştir.

Bağlantı Kurucu Rolü: Sosyal hizmet uzmanı müracaatçının durumunu ve kaynaklarını değerlendirir me, havale etme, hizmet sunum sistemleri arasında bağlantı kurma ve bilgi verme işlevi,

Savunucu Rolü: Sosyal hizmet uzmanı müracaatçı veya vaka savunuculuğu, sınıf savunuculuğu işlevi,

Öğretici Rolü: Sosyal hizmet uzmanı toplumsal ve günlük yaşam becerilerinin kolaylaştırılması, temel koruma işlevi,

Danışman Rolü: Sosyal hizmet uzmanı psiko-sosyal değerlendirme ve teşhis, dengeyi korumaya yönelik bakım, sosyal tedavi, uygulamanın değerlendirmesi işlevi,

Vaka Yöneticisi Rolü: Sosyal hizmet uzmanı müracaatçının belirlenmesi ve yönlendirilmesi, müracaatçının değerlendirilmesi, hizmet ve tedavi planlaması, bağlantılandırma ve hizmetlerin eşgüdümü, takip ve hizmet sunumu gözleme, müracaatçının desteklenmesi işlevi,

İşyükü Yöneticisi Rolü: Sosyal hizmet uzmanı çalışma planı hazırlama, zaman yönetimi, kalitenin sürdürölmesini gözleme, bilgi işleme işlevi,

Personel Geliştiricisi Rolü: Çalışanların oryantasyonu ve eğitimi, personel yönetimi, süper vizyon, konsültasyon işlevi,

Yönetici Rolü: Yönetim, kurum içi ve dışı eşgüdüm, politika ve program geliştirme ve program değerlendirme işlevi,

Sosyal Değişme Ajanı Rolü: Sosyal sorunların ve politikaların analizini yapma, toplumun ilgisini harekete geçirme ve sosyal kaynakların geliştirilmesini sağlama işlevi,

Profesyonel Rolü: Kendini değerlendirme, kişisel ve mesleki gelişim ve sosyal hizmet mesleğinin güçlendirilmesi işlevlerine sahiptir.

Zastrow (2014: 712-713), sosyal hizmet uzmanlarının sağlık alanında rollerini şu şekilde ifade etmiştir:

1. Son dönem hastalara ve ailelerine baş edebilmeleri için yardım.
2. Mastektomi (göğüs ameliyatı) olmuş bireylere yardım.
3. Bulaşıcı hastalığı olan bireylere ve çevresine danışmanlık.
4. Travma sonrası stres tepkileri gösteren bireylere danışmanlık.
5. Engelli çocuğu olan çiftlere danışmanlık.
6. İntihar teşebbüsünde bulunan bireylere danışmanlık.
7. İl dışından gelenlere sosyo-ekonomik destek ve barınma konusunda yardım.
8. Evde sağlık hizmetleri kapsamında sosyo-ekonomik ve psikososyal destek.
9. Bağımlılara yönelik danışmanlık.
10. Engelli bireylere ve yakınlarına danışmanlık.

Zastrow'a göre teknoloji bağımlılığı olan çocuklarla çalışan sosyal hizmet uzmanların sağlık alanında rolleri şu şekilde özetlenebilir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklara ve ailelerinin baş edebilmeleri için yardım.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklara tedavi ve kurtulma aşamalarında yardım.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklara, ailelerine, yakınlarına ve çevresine yönelik danışmanlık.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, bağımlılıktan kurtulduktan sonra tekrar başlamaması için danışmanlık.

Bağımlı Çocuklarla Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanı'nın görevi ise maddi, sosyal ve kültürel yönden sıkıntı yaşayan bireylere grup ya da topluluklara tanılar koyarak, içlerinde buldukları problemleri çözmelerinde onlara yardımcı olmaktır.

2.8. KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

İnsan hayatında teknolojinin giderek önem kazanması ve insanlara ve toplumsal yapıya olumlu ve olumsuz etkisi çeşitli kuramsal bakış açılarının gündeme gelmesini sağlamış ve bu süreç çeşitli yaklaşımlar ile irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde teknoloji bağımlılığı ve bazı yaklaşımlar (Sistem Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşımı ve Bilişsel Davranışçı Yaklaşımı) yer almaktadır.

2.8.1. Teknoloji Bağımlılığı ve Sistem Yaklaşımı

Sistem yaklaşımını en iyi, sistemin tamamını ele almak, sistemin parçalarını ele almaktan daha yararlıdır ifadesi ile tanımlayabiliriz. Sistem yaklaşımı, sistemin gelişimi, dönüşümü, ilişkileri ve etkileşimleri üzerinde durur. Sistem yaklaşımını anlamak için sistemin ne olduğunu ve amacının ne olduğu bilinmesi gerekmektedir. Sistem “belirli bir zaman aralığında her bir parçanın en az bir diğeriyle daha az ya da daha çok istikrarlı olarak doğrudan ya da dolaylı nedense ilişki içinde olduğu birleşenlerin karışımıdır” (Buckley, 1967).

Bir sistemin parçaları farklı olsa da birbirlerine bağlıdır. Fakat sistemin bir bütün olabilmesi için parçalar etkileşim halinde olmalıdır. Parçaların bütünlüğü olmadan sistem olamaz. Sistemin tanımına baktığımızda, insanlar için uygulanabilirliği görebiliriz. Çünkü insanlar da psikolojik, biyolojik, fiziksel olarak kategorilendirilebilir ve bütün bunlar insanların parçasıdır denilebilir. Bu parçaların sistemden ayrılması ve derin bir şekilde incelenme yapılması mümkündür ancak sistemin işleyebilmesi için bu parçaların bütününe ihtiyaç duyulmaktadır. Eğer parçalardan bir tanesi bile ortadan kalksa sistem işleyemez hale gelir (Preston- Shoot ve Agass, 1990).

Parçalara alt sistemler de denilebilir. Sistemin en büyüğü hariç tüm sistemler, bir sistemin alt-sistemidir. Örneğin güneş sisteminde dünya bir parça ve alt sistemdir. Dünya da alt sistemleri olan bir sistemdir. Sistem yaklaşımının en önemli özellikleri sistemi oluşturan alt sistemlerin bilinebilir olmasıdır.

Sistem yaklaşımının alt sistemden başka açık sistem, kapalı sistem, sınırlar, denge, eşitlik, eşitsizlik, durulum, eşsonuçluluk gibi terminolojisi vardır.

Teater’a göre, bu kavramların birer tanımı aşağıda belirtilmektedir.

Açık Sistem: Çevreyle etkileşimde bulunur ve bunun sonucu çevreden etkilenir ve aynı zamanda etkiler. Çevreden gelen etkilere tepki vererek uyum sağlama sürecini gerçekleştirir.

Kapalı Sistem: Kapalı sistemler çevrelerinden etkilenmezler çünkü çevreleriyle ilişki kurmazlar. Çünkü değişime direnç gösterirler.

Sınırlar: Her sistemin kendine özel bir sınırı bulunmaktadır. Böylelikle kendilerini diğer sistemlerden ayırabilirler. Psikolojik ya da fiziksel sınırlar örnek olarak söylenebilir.

Denge: Denge iç parçaların sabit kalmasını sağlayan bir süreçtir.

Eşitlik: Sistemin çevreyle etkileşiminden sonra aldığı mesajlardan dengesini korumasıdır.

Eşitsizlik: Çevreyle olan etkileşim sonucu alınan mesajların sisteme etki etmemesidir.

Durulum: Sistemin bir hedefe yönelmesini sağlar.

Eşsonuçluluk: Var olan sorun birçok yönüyle ele alınır ve sorunun başka çözümlerinin olması da mümkündür.

Sistem yaklaşımının temel amacı bir değişim yaratmak ve bu değişimle bireyi geliştirmeyi sağlamaktır. Bu değişim olumlu bir değişim olmalıdır. Sistemin alt sistemleriyle de hedef belirlenmek amaçlanır (Teater, 2015, s. 27-30).

Eğer sistemin herhangi bir parçasında bir değişim yaşanır bu değişim sistemin diğer parçalarını da etkiler. Alt sistemde olunan durum gibi sistemler de farklı sistemlerden etkilenebilir veya etkileyebilir.

2.8.2. Teknoloji Bağımlılığı ve Güçlendirme Yaklaşımı

Teknoloji bağımlılığı, teknolojinin ilerlemesi ile birlikte insanların hayatında ortaya çıkan sorunlardan biri olsa da, ondan kurtulmak için çevresindeki insanlar, kurum ve kuruluşlar ve hatta devletlerin harekete geçmesini ve gerekirse büyük ölçekte uluslararası bir çabayı gerektirmektedir. Ayrıca kişinin kendisi de bir şeyler yapmalıdır ki eğer fikirleri, düşünceleri ve hatta davranışları değişmezse başarılı bir sonuca ulaşamaz. Bu bağlamda değişim ve teknoloji bağımlılığından kurtulmak için kullanılması gereken yaklaşımlardan biri de güçlendirme yaklaşımıdır.

“Güçlendirme yaklaşımı, birey için değil birey ile birlikte başarıya ulaşma felsefesini kabul eden bir yaklaşım olarak sosyal hizmette olmazsa olmaz bir noktadadır. Müracaatçı için bir şeyler yapmak yerine müracaatçı ile sonuca ulaşmak her zaman tercih edilmelidir” (Erbay, 2019).

Güçlendirme yaklaşımının uygulandığı bir mücadelenin sonunda müracaatçının değişimi sonucu, problemin üstesinden gelebilecek kadar güç elde etmesi hedeflenir.

“Güçlendirme bireylerin, toplulukların ve organizasyonların eşitliği ve yaşam kalitesini artırmak için sosyal ve politik çevrelerini değiştirmeleri ve yaşamları üzerinde kontrol sahibi olmalarına yönelik sosyal bir eylem sürecidir”(Minkler, 1998).

2.8.3. Teknoloji Bağımlılığı ve Ekolojik Yaklaşımı

Ekolojik yaklaşıma göre birey çevresi olmadan ele alınamaz. Çünkü bireyi birey yapan çevresindeki insanlardır. Bu sebeple ekolojik yaklaşım bireyi çevresi içinde ele alır ve bireyin çevresiyle olan etkileşimini inceler. Ekolojik yaklaşım genel olarak insanların yaşayıp gelişimini, çevrelerinden etkilenerek yeni özellikler kazanmalarını ve potansiyellerini desteklemeyi hedefler. Ekolojik yaklaşım olumlu değişimi gerçekleştirmek için bireyler, aileler, topluluklar arasındaki etkileşimin sürekliliğini sağlamayı, geliştirmeyi amaçlar (Germain, 1979'dan akt: Teater, 2015, s. 33).

Birey ve çevresi arasındaki uyum incelenirken çevre ve kültür arasındaki etkileşim göz önüne alınmalıdır (Gitterman ve Germain, 2008'den akt: Teater, 2015, s. 33). Fiziksel çevre insanların çevresini kapsamaktadır. Sosyal çevre ise daha çok insan ilişkilerini kapsar. Fiziksel ve sosyal çevreler de toplumun kültürüne, değerlerine göre şekillenir. Aynı şekilde toplumun kültürü insanların iletişimini, etkileşimini belirlemektedir (Teater, 2015, s. 33).

Fiziksel ve sosyal çevre insanların yaşam koşullarını tamamen etkilediği için insanların kişiliklerinin gelişmesinde de etki sahibidir. Çevresi içindeki bireyler analiz edilerek kolayca anlaşılabilirler. Çünkü çevresi içindeki birey birbirlerine bağlı ve etkileşim içindedir. Ekolojik yaklaşımda bu olaya birey çevre uyumu denilebilir. Bireyler yaşamlarına devam ettikçe çevrelerine uyum sağlamaya çabalamaktadırlar (Gitterman ve Germain, 2008'den akt: Teater, 2015, s. 33-35).

2.8.4. Teknoloji Bağımlılığı ve Bilişsel Davranışçı Yaklaşımı

Bilişsel davranışçı yaklaşım, davranışçı ve bilişsel terapinin bir araya gelmesiyle oluşan bir terapi biçimidir. Davranışçı terapi ile öğrenmenin rolü, davranışların değiştirilebilirliği ve süreçlerin gözlenmesi esasken, bilişsel terapinin ilgisi, kişilerin kendi fikirlerinin verdikleri önem, dilin önemi, benlik algısı ve kişilerin düşünceleriyle davranış uyumları arasındaki ilişkilere (Teater, 2015).

Sosyal hizmet alanlarının içerisinde birleştirilen davranışçı ve bilişsel terapiler bu alandaki müdahalelerin yetersiz olmasına karşı yapılan eleştiriler nedeniyle oluşmuştur (Howe, 2009'dan akt: Barbra Teater, 2015).

Psikolojik stres ve bozuklukları yaratan davranışçı ve bilişsel yaklaşımları bir araya getiren bilişsel davranışçı yaklaşımdır. Bilişsel davranışçı yaklaşımın amacı; psikolojik stres ve bozukluklar karşısında müracaatçıyı hafifletmek ve davranışlar ile duyguları değerlendirme kapsamına alarak değiştirmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Bilişsel davranışçı yaklaşım geçmişle veya gelecekle ilgilenmez. Şimdinin problemleri üzerinde durulur ve bu problemlerin çözümüne odaklanır. Bu süre zarfında sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçının eşit biçimde yer alması vurgulanmaktadır. Bilişsel davranışçı yaklaşım uygulamasında sosyal hizmet uzmanı müracaatçının davranış ve duygularının farkında olmalı, ortaya konulan problem ile ilişkilendirerek daha olumlu ve kabul edilebilir sonuçlara ulaştırıcı müdahaleler sağlayabilmelidir (Teater, 2015).

Bilişsel davranışçı yaklaşıma göre müracaatının yaşadığı problemler müracaatçının hissettiği olumsuz duygulardan ve bu duyguların hareketleri etkilemesiyle meydana çıkan olumsuz davranışlardan kaynaklanmaktadır. Yani oluşan olumsuzluklar hissedilen duygularla, düşüncelerle ve davranışlarla ilişki içindedir. Bu nedenle de onların belirli olaylar karşısında verdikleri tepkiler davranışsal açıdan önem taşır (Vonk ve Early, 2009'dan akt: Barbra Teater, 2015).

Ellis'in araştırmalarına göre kişiler içinde buldukları olay karşısında belli bir davranış sergilerler ve sergilenen bu davranış başka bir olayı tetikleyerek duygusal sonuçlara yol açar (Teater, 2015).

2.9. ÇOCUKLUK VE ERGENLİK DÖNEMİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLİŞKİSİ

Lise öğrencilerinin de içinde bulunduğu ergenlik dönemini fırtınalı, dengesiz, değişken, çatışmalı ve stresli bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde kimlik bulma en önemli problemdir. Yaşanan bu kimlik krizi, özellikle lise öğrencilerinin duygusal iletişimlere yöneldiği, meslek seçimine karar vermek zorunda kaldığı ya da meslek seçimi için girdiği sınavlarda büyük bir rekabet içine girdiği dönemde ortaya çıkmaktadır. Bu süreçler, lise öğrencileri üzerinde gerginlik yaratmakta ve çeşitli sorunlara yol açmaktadır (Ekşi, 1985; Yörükoğlu, 1983).

Literatürde ergenlerin karşılaştığı ve kimlik krizini yaratan stres kaynakları onları çeşitli risk faktörleriyle de karşı karşıya bırakmaktadır. Bu çerçevede, temel olarak ergenlerin yaşamındaki risk faktörleri şu şekilde toparlanabilir (Güler, 1996; Conger ve Galambos,

1997): aile içi rol çatışmaları, aile içi tutarsız ve dengesiz ilişkiler, ebeveynlerin medeni durumu, kardeşlerle yaşanan sorunlar, akrabalarla yaşanan sorunlar, okul yöneticileri ve öğrenciler arası yaşanan sorunlar, sosyal ilişkilerde yalıtılmışlık ve yabancılaşma, uygun olmayan referans gruplarını seçme.

Bu sorunlardan bazıları, diğer gelişim dönemlerinde de etkisini göstermektedir; ancak bu durumlardan etkilenme oranı ergenliğin daha yoğun olarak kendini gösterdiği lise döneminde çok daha fazladır. Ergenlik sürecinde değişen duygusal yapı ve duyguları uç boyutlarda yaşamaya yönelik eğilim, durumu daha sancılı bir hale getirmektedir. Kahramansı eğilimler, en özel yaşantıları kendi yaşantıları olarak görmelerine neden olur. Onlara göre en büyük aşk, en büyük acı onlara aittir; kimse onları anlayamaz ve onlara yardımcı olamaz (Aydın, 2005). Bu tip durumlar, ergenin çeşitli problemler yaşamasına yol açar. Bu problemlerden bazıları, kaygı düzeyindeki artış, başarısız olma korkusu, onaylanmama, reddedilme, cezalandırılma korkusu, alkol, madde ve internet bağımlılığı, umutsuzluk ve üzüntü duygusu içinde olma, anlaşılama duygusu ve kendini beğenmemedir (Güçlü, 2001; Young, 2004; Aydın, 2005).

Öğrencilerin ergenlik döneminde yaşadığı bu problemler, hayatları ile ilgili çeşitli isteksizlik durumlarına da yol açar; çeşitli kaynaklarda bu isteksizlik durumlarından bahsedilmiştir (Hawton, 1986).

Bu isteksizlik durumları aşağıda listelenmiştir:

3. **Yalnızlık İsteği:** Ergen, yaşadığı içsel tutarsızlıklar nedeniyle çevresinden uzaklaşma isteği yaşar.
4. **Vücuttaki Ahenksizlikler ve Sakarlık:** Hızlı büyüme nedeniyle meydana gelen sakarlıklar, ergeni hata yapma kaygısına iter ve bu kaygıdan ötürü hareket etmektan kaçınır.
5. **Çalışma İsteksizliği:** Fiziksel olarak hızlı büyümesi bütün enerjisini çekmekte ve ders çalışma isteğini azaltmaktadır.
6. **Can Sıkıntısı:** Bu dönemde ergen, daha önce zevkle yaptığı aktivite ve görevlerden bıkip toplumsal eylemlerden kendini çeker.
7. **Huzursuzluk:** Ergen, uzun süre bir yerde oturamaz. Bu fiziksel gerginlik, onu durmadan diğer insanlarla çatışmaya iter.
8. **Toplumsal Zıtlık:** Çevredekilerin etkinliklerine katılmakla kalmaz, her an kavga ve saldırıya hazır bir durumda onların neşe ve huzurlarını engellemeye çalışır.

9. **Otoriteye Karşı Direniş:** Ergen, kendinden büyük herkesle çatışma halindedir. Karşı gelemediği zaman ise gergin ve küskündür.
10. **Karşı Cinse Yönelmiş Zıtlık:** İki cins arasında açık düşmanlık belirtisi duygu, düşünce ve davranışlarda kendini gösterir.
11. **Duygu Yoğunluğunun Artması:** Hiçbir şeyden hoşnut olmama, her söylenenin kendine yöneltmiş bir eleştiri gibi alma ve alınma çok yoğundur.
12. **Cinsiyetle Fazla Uğraşma:** Cinsiyet organlarındaki büyüme ve bu büyümenin yarattığı duygular, ergenin ilgisini bu bölgelere çekmektedir.
13. **Kendine Olan Güven Duygusunda Azalma:** Ergen, kendisi ve toplumsal ilişkileri ile ilgili ümitsiz ve güvensizdir; başarısızlık kaygısı yaşar.
14. **Aşırı Çekingenlik:** Bu dönemde ergenler, doktor önünde bile soyunmak istemezler. Eylemleri için hazırlanırken kendilerini saklamaya çalışırlar. Odalarını kimsenin görmesini istemezler.
15. **Gündüz Rüyalari ve Hayaller:** Kendilerini haksızlığa uğramış, ihanete kurban gitmiş kimseler olarak hayal ederler. Kahramansı bir senaryoyla kendilerini özel hissetmek isterler.

Bu tip karmaşık duygular yaşamasına rağmen ergen, kurduğu psikolojik ve sosyal etkileşim sürecinde gelişmekte ve kendini tanıyarak ve anlayarak var olan potansiyelini açığa çıkarmaktadır. Özellikle sosyalleşmesi, sağlıklı ve tutarlı bir kişilik geliştirmesinde, anne-babasıyla kuracağı iletişim ve etkileşim sürecinin önemi hemen hemen herkes tarafından bilinmektedir. Ebeveynlerinin kendilerini koşulsuz olarak sevdiğine inanmaları ve ilişkilerde duyguları kullanmadıklarını görmeleri onlar için çok önemli bir destektir. Aile bireyleri arasında duygular ve düşünceler paylaşıldıkça, birbirlerinin farklı yönlerine saygı gösterdikçe ilişkiler derinleşir, içtenlik kazanır ve karşılıklı güven duygusu artar (Aydoğdu, 2003).

Ancak bu tip paylaşımlar olmazsa ergenin güveneceği bir desteği de kalmamış olur. Bu noktada, aile ve arkadaş ortamlarından alamadıkları gerekli desteği ve onlarla yaşadıkları iletişim problemlerini ve derslerindeki başarısızlıkları gidermek konusunda çözüm bulamadıkları için kendilerini sanal bir dünyada ifade etmeye çalışmaktadırlar. Kendini önemli gören ve kimlik arayışında olan ergene kahramanlaştırdığı çevrimiçi oyunlar, internette tanıştığı kişilerle hesap verme zorunluluğu olmadan yaptığı sanal sohbetler cazip gelmektedir (Aydoğdu, 2003; Orhan ve Akkoyunlu, 2004; Lim vd., 2004).

Ergenlerdeki düşük benlik saygısı ve diğer uyum problemleri ile başa çıkma stratejisi olarak problemleri internet kullanımı ile ilerleyebilmektedir. İnternet ve bilgisayar oyunlarının aşırı kullanımının, ödüllendirici bir davranış olarak görülmesi ve dolayısıyla oluşan negatif duygularla (korku, huzursuzluk ve hayal kırıklığı) mücadele etmeye yarayan bir strateji olarak kullanılması internete olan yönelmeyi artırmaktadır (Chou ve Hsiao, 2000; Lim vd., 2004).

Ergenlerin internet bağımlılığına varacak yoğunlukta internet kullanmalarına neden olan sosyal desteğin azlığı ya da yokluğu, iletişim konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları, akademik başarılarının düşük olması ve cinsiyet farklılığı gibi bazı nedenler bulunmaktadır. Bu nedenler ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiler ortaya çıkarıldığında internet bağımlılığının önüne geçilmesi konusunda da imkan oluşacağı düşünülmektedir.

2.10. YABANCILIK

Farklı bir kültüre sahip bir ülkede yaşayan öğrencilerde yalnızlık, uyum sorunu, içine kapanma durumları görülebilir. Bu durumda arkadaşlar, aile ve okulun, öğrencilerin okula ve topluma uyum sürecini hızlandırma, kendilerini rahat ifade etmelerini ve toplumda iletişim kurma becerilerini geliştirme ve oluşan olumsuz psikolojik durumlarına karşı işbirliği içinde olmaları gerekir. Yabancı ülkede yaşayan insanların sosyal çevre etkileşimleri, günlük alışkanlıkları ve davranışları kaybolabilir. Göç ve sonucu olan yabancılığın psikolojik ve sosyal refah üzerindeki etkileri özellikle çocuklar, kadınlar, engelliler ve sınırlı para kaynakları olanlar için büyüktür. Göçmenler kendi ülkelerinde yoksulluk, insan kaçakçılığı, savaşa maruz kalma ve doğal afetler gibi travmatik olayları yaşamakla birlikte yeni ortama uyum sağlamak zorluk yaşarlar ve önyargı ve ayrımcılığın bunu daha da arttırabiliyor (Takeuchi vd., 2007).

Yabancı Ülkede Öğrencilik

Yabancı bir ülkede yaşarken ve öğrenim görürken sosyal sorunlar da dahil olmak üzere pek çok sorunla karşılaşmak kaçınılmazdır. Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümü büyük oranda ailesi ve okula düşmektedir. Öğrencilerin durumlarını yerinde görmek, aile yapısını öğrenmek ve yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencilerle kaynaşmasını sağlamak için çok çeşitli etkinliklerin yapılması sorunların çözümünde etkili olabilir. Öğrencilerin topluma uyumu ile ilgili çalışmalar yapılarak sağlıklı bireylerin

topluma kazandırılması gerekmektedir (Takır ve Özerem, 2019, s. 662). Bu sorunlardan bazıları şunlardır:

Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerin aileleriyle ilgili karşılaştıkları sorunlar

Öğretmenlerin, kültür farklılıkları ile ilgili karşılaştıkları sorunlar

Öğretmenlerin, eğitim sistemi farkı ile ilgili karşılaştıkları sorunlar

Öğretmenlerin, dil sorunu ile ilgili karşılaştıkları sorunlar

Öğretmenlerin, farklı yaş grubundaki öğrencilerle ilgili karşılaştıkları sorunlar

Öğretmenler, yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarını çözmek için planlama, veli desteği, dil, öğrenci seçimi, öğrenci-öğretmen etkileşimi ve okul-aile iletişimi yollarını geliştirmiştir ve aşağıdaki önerilerde bulunmuşlardır: “ebeveyn eğitimi”, “çok kültürlü eğitim”, “bireyselleştirilmiş program”, “oryantasyon”, “öğretmen öğrenci etkileşimi”, “özel okul”, “öğrenciye sorumluluk verme”, “okul aile işbirliği”, “eğitim öğretim programında değişiklik”, “türk çocuk bakıcısı”, “öğretmenlere yabancı dil öğretimi” vs.

Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu öğrencilerin problemlerinin çözümüne yönelik öneriler (Turan ve Polat, 2012):

1. Yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi ile ilgili kurslar açılabilir. Ekstra Türkçe dersleri verilebilir. Türkçelerini geliştirmeleri için öğrencilerle kaynaşmalarını sağlamak ve kültür kaynaşması amaçlarıyla çeşitli aktiviteler ve ev ziyaretleri yapılabilir.
2. Etkili bir eğitim-öğretim süreci için okul aile iletişimi çok önemli olduğu için velilerle etkili bir iletişimin sağlanması ve işbirliği için çeşitli günler ve etkinlikler düzenlenebilir.
3. Yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili televizyon programları yapılabilir. Türkçelerini geliştirmeleri için sadece kendi dillerindeki yayınları değil, Türkçe televizyon yayınlarını izlemeleri gerektiği üzerinde durulabilir.
4. Değişik ülkelerden gelen öğrencilerin sosyal ve kültürel olarak kaynaşmalarını sağlayacak kültür merkezleri açılabilir. Bu merkezlerde sayesinde öğrencilere Türkçe öğretimi yapılabilir. Çok kültürlü ortamların gerektirdiği sevgi, saygı ve hoşgörü ortamları bu sayede yaratılabilir.

5. Yabancıların çoğunlukta olduğu ve turizm yerlerine yabancı dil bilen öğretmen veya rehber öğretmenler atanabilir veya öğretmenlere yönelik yabancı dil dersleri verilebilir. Bu sayede okul aile iletişimi daha rahat sağlanabilir. Bu sayede yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumunda, sorunların belirlenmesinde, çözüm yolları üretilmesinde ve gerekli koordinasyonun sağlanmasında dil bilen öğretmen veya rehber öğretmenlerden yararlanılmış olacaktır.
6. Yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarıları üzerine araştırmalar yapılabilir.
7. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin nicel araştırmalar yapılabilir.

2.10.1. Çokkültürlülük

Çokkültürcülük, toplumsal çeşitliliğin belli biçimlerinin yani kolektif kimliklerin kamu alanına siyasi araçlar kullanılarak yansıtılmasını esas alan bir değerler ve uygulamalar bütünüdür.

Çokkültürlülük, farklı kültürel grupların bir arada yaşadığı veya etkileşimde bulunduğu bir ortamı ifade eder. Bu ortamlarda insanlar, farklı etnik, dini, dil, geleneksel ve kültürel arka planlardan gelirler. Çokkültürlülük, toplumda çeşitliliği ve farklılıkları kabul etme, değerlendirme ve kutlama fikrine dayanır.

Çokkültürlü bir toplumda, insanlar farklı değerleri, inançları, gelenekleri ve davranışları paylaşırlar. Bu, zengin bir kültürel mozaik yaratır ve toplumun çeşitli perspektiflerden yararlanmasını sağlar. Çokkültürlülük, hoşgörü, saygı, anlayış ve diyalog gibi değerleri teşvik eder. Çokkültürlülük, farklı kültürlerin bir arada yaşadığı ve çeşitliliğin değerlendirildiği bir toplumsal ve kültürel paradigmayı ifade eder.

Çelik (2008)'e göre "Çokkültürlülük 1980lerle birlikte modern topluma ve ulus devlet modeline getirilen eleştiriler ile artan küreselleşme eğilimleri sonucu yaygınlık kazanmış bir sosyo-kültürel olgudur".

Çokkültürlü bir toplumun avantajları şunlarından "kültürel çeşitlilik", "yaratıcılık ve yenilik", "tolerans ve anlayış" ve "ekonomik faydalar" sayılabilir.

Çokkültürlülüğün avantajı yanı sıra bazı zorlukları da beraberinde getirebilir. "Dil bariyerleri", "kültürel çatışmalar", "sosyal eşitsizlik", "kimlik ve entegrasyon sorunları" ve "istikrar ve güvenlik" vb. o zorluklardan bazıları sayılmaktadır.

2.10.2. Çokkültürlülük ve Sosyal Hizmet

Çokkültürlülük ve sosyal hizmet arasında önemli bir ilişki vardır. Sosyal hizmet, insanların refahını artırmak, sosyal adaleti sağlamak ve toplumsal sorunlarla başa çıkmak amacıyla hizmet sunan bir mesleki alandır. Çokkültürlü toplumlarda sosyal hizmet, kültürel çeşitliliği dikkate alan ve farklı kültürel grupların ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen bir yaklaşım gerektirir.

Çokkültürlü bir toplumda sosyal hizmet, “Kültürel Uyumluluk”, “Çeviri ve Arabuluculuk”, “Kültürel Danışmanlık”, “Toplumsal Adalet ve Eşitlik” vs. şekillerde etkili olabilir:

2.11. COVID-19 PANDEMI DÖNEMİ

Çin'in Hubei eyaletinin başkenti Wuhan'da Aralık 2019'da yetişkin bireyler nedeni bilinmeyen ciddi pnömoni nedeniyle hastanelere başvurmuş, koronavirüs (COVID-19), olarak adlandırılan bu salgın 31 Aralık 2019'da Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) bildirilmiştir (Singhal, 2020). COVID19, 12 Mart 2020 itibariyle DSÖ tarafından, küresel bir salgın olarak duyurulmuş (Andrews, 2020). Türkiye'de ilk vaka 11 Mart 2020'de tespit edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020). Hükümetler hastalığın (Covid-19) yayılmasını engellemek için okulların kapatılması (Rundele ve Ark., 2020), ev tabanlı uzaktan öğrenme modellerinin kullanılması (Golberstein ve ark., 2020), açık alanlara girişlerin yasaklanması, çalışma rutinlerinin değişmesi (Ornell ve ark, 2020) ve zorunlu “sosyal mesafe” nedeniyle yüz yüze etkileşimlerin sınırlandırılması (Andrews, 2020) gibi bir dizi önlem almıştır.

İnsanlar doğal olarak birlikte yaşamaya ve organize gruplar olarak işlev görmeye alışkındır (Marsden, 2020), sosyal izolasyon önlemleri insanlarda çeşitli psikolojik sorunlar ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kırık ve Özkoçak., 2020). Önlemler nedeniyle evde kalan birçok bireyde internet, teknoloji kullanımı ve dijital oyunları oynama oranı büyük oranda artmıştır (King ve ark., 2020). Dijital oyunların pandemi ile birlikte son dönemde arttığı gözlenmektedir. Özellikle akıllı telefon kullanımının sıklığı ve dijital oyunlara erişim kolay olduğundan dolayı popüler ve yaygın eğlence aracı haline gelmiştir (Karataş, 2021).

Bilgisayar veya video oyunları oynama davranışının salgın sona erdikten sonra da yeni davranış olarak devam etmesi beklenmektedir. Sosyal izolasyon sürecinde oyunlar rahatlamanın bir yolu olsa da, oyunlarla normalden uzun süre zaman geçirmek cazip

gelebilir ve özellikle gençler için yeni davranışsal bağımlılıklar ortaya çıkabilir (Marsden, 2020).

Covid-19 pandemisi, insan yaşamının ve küresel toplumun birçok yönünü kökten değiştirmiştir. Salgın boyunca, bilgi almak, yaşamsal ihtiyaçları karşılamak ve sosyal bağlantıları korumak için yaşamın hemen hemen her alanında teknoloji kullanımında artış olmuştur (Babaarslan, 2021).

Pandemi öncesinde araştırmalarda ebeveynlerin çocuklarının dijital teknolojiye fazla maruz kalmasını tercih etmedikleri bulgusu öne çıkarken pandemi ile beraber ebeveynler çocuklarının dijital okuryazarlığın farklı alanlarında hız kazanmalarına yardımcı olacak çalışmalara katılmasını arzu etmeye başlamışlardır. Pandemi sırasında eğitim ve iletişim gibi alanlarda dijitalleşmenin baskın çıkması ile birlikte birçok ebeveynde dijital olana karşı algı çocuk eğlencesinin ötesine geçen bir şey olarak değişmiş görünmektedir (Antle ve Fraunberger, 2020).

Salgın boyunca, bilgi almak, yaşamsal ihtiyaçları karşılamak ve sosyal bağlantıları korumak için yaşamın hemen hemen her alanında teknoloji kullanımında artış olmuştur (Goldschmidt, 2020).

Eğitim alanında fayda sağlamak isteniyorsa teknolojinin sunduğu eğitim fırsatlarından özellikle kriz dönemlerinde yararlanabilmek için öğretmenlere ve öğrencilere gerekli donanım ve becerinin sağlanması gerekmektedir (Parczewska, 2020). Pandemi sırasında psikolojik iyi oluşun korunması amacıyla ebeveynlere çocukların çevreleri ile sosyal bağlantıları devam ettirebilmeleri için telefon görüşmeleri ve görüntülü arama yapmalarını önermiştir. Sosyal izolasyon ile birlikte insanlar video konferanslar aracılığı ile arkadaşlarıyla bir araya gelebilmektedir. Çevrimiçi platformlar ayrıca bireylerin, canlı hizmetler yayınlayarak önceki topluluklarıyla (ibadethaneler, spor salonları ve toplum merkezleri gibi) etkileşimde kalmaları ve yeni bağlantılar kurmaları için yollar sağlamaktadır. Covid19 salgını sırasında toplumun teknolojiye olan güveni artmıştır. Bu nedenle teknolojiden nasıl yararlanılacağına dair bilinçli seçimler yapmak önem kazanmıştır. Sonuç olarak, mevcut Covid-19 krizi, insan yaşamının iyileştirilmesinde teknolojinin bilinçli kullanımına yönelik iyi uygulamaları keşfetmeleri için klinisyenler, araştırmacılar, politikacılar, işverenler ve bireylere fırsat sunmaktadır (Garfin, 2020).

Kriz döneminde dünyanın dört bir yanındaki insanların panik, fobi, sağlık kaygısı, uyku bozuklukları ve disosiyatif benzeri semptomlara kadar çeşitli zihinsel sağlık sorunlarıyla

karşılaşması beklenmektedir. Bunların yanı sıra, bağımlılık yapıcı davranışlar, izolasyon döneminde potansiyel rahatsızlık nedenleri olabilmektedir. Daha sonra, özellikle gençler için daha yeni davranışsal bağımlılıklar ortaya çıkabilmektedir (Mackenzie, ve Smith, 2020).

İnsanlara sosyal mesafeyi koruyarak ve seyahatten kaçınarak evde kalmaları tavsiye edilmektedir. Okullar, restoranlar, barlar, ofisler, mağazalar kapatılmış ve artık bazı şeyler erişilemez hale gelmiştir. Ev ortamında kalmak ve toplumdan soyutlanmak, madde tüketimi riskini de azaltmaktadır. Ayrıca sosyal kutlamalar ve partilerin sınırlı olması da madde kullanımı riskini azaltmaktadır. Covid-19'un yayılmasını azaltmak için, sosyal uzaklaşma tekniği genellikle teşvik edilmektedir. Bu durumun arkasında yatan neden sosyalleşmeyi sınırlamak değil, enfeksiyonun yayılmasını önlemek için fiziksel mesafeyi arttırmaktır. Bu durumda bireyler çevrim dışı yerine çevrim içi sosyalleşmekte özgürdür. Bununla birlikte, çevrimiçi sosyalleşmenin, doğrudan sosyalleşmede gerçekleşmesi beklenen akran baskısı yaratması beklenmemektedir. Yukarıdaki faktörler, dünyanın pek çok yerindeki sosyal kısıtlama ve kilitli durumların kısa vadede riskli bir olay olabileceğini, çünkü bireylerin çoğu zaman zaman yaşamı tehdit edebilen ciddi geri çekilme semptomlarına sahip olabilmektedir (Banerjee, 2020).

Pandemi döneminde zevk kaynakları kapalı alan aktiviteleri ile sınırlı olduğundan insanlar uzun bir süre televizyon ve elektronik aletlerini izleyerek geçirmektedir. Pandeminin etkisi uzun süre devam ettiğinde, televizyon ve elektronik cihazların art arda izlenmesi de muhtemelen devam edecektir. Bu durum daha sonra davranışsal bağımlılıkla sonuçlanabilmektedir. Genç neslin, özellikle gelişmekte olan ülkelerde davranışsal bağımlılıklar geliştirme şansı daha yüksek olmaktadır (Dubey vd., 2020).

Covid-19'un yaygınlığı, evde karantina ve yaşam tarzı değişiklikleri nedeniyle, internet bağımlılığı dramatik şekilde artabilen bozukluklar arasında yer almaktadır. Öte yandan, internet bağımlılığı, anksiyete ve depresyon gibi diğer zihinsel bozuklukların gelişme şansını artırabilmektedir. İnternet bağımlılığı ayrıca bir kişinin fiziksel sağlığını tehlikeye atabilmekte ve sosyal, mesleki ve eğlence etkinliklerini azaltabilmektedir. İnternet bağımlılığının psikolojik sorunlarını azaltmaya yardımcı olmak ve çözümler sunmak için eğitim ve danışmanlık programlarını uygulamanın yardımcı olabileceği düşünülmektedir (Marsden vd., 2020).

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın yöntemi olan nitel yöneme dair bilgiler verilmiştir, daha sonra araştırmanın özneleri ve araştırmanın yapıldığı yerler hakkında ayrıntılı bilgiler sunulmuştur. Bölümün sonunda ise araştırma süreci, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi kısımlarına yer verilmiştir.

Çocukları teknoloji bağımlılığından koruma veya yakalanmalarını önleme süreci ve teknoloji bağımlılığı olan çocukların tedavileri ve hatta kurtulduktan sonraki sürecinde sosyal hizmet gereksinimlerini keşfedebilmek, sosyal politikalar çerçevesinde bireysel ve kolektif gereksinimlerin neler olduğunu anlayabilmek, gereksinimler ile sunulan hizmetlerin ne ölçüde örtüştüğünü ortaya koyabilmek ve birey, aile, toplum, kuruluşlar ve hatta devlet seviyesinde farkındalık yaratmak için nitel araştırma yöntemini uygun olduğuna göre tercih edilmiştir. Nitel araştırma, teknoloji bağımlılığı olan çocuklarla çalışmak ve sosyal hizmet gereksinimlerini bulmak için uygun bir yöntemdir.

Nitel araştırma yöntemi, araştırmanın tasarlanması ve gerçekleştirilmesinde araştırmacıya esneklik sağlamaktadır. Araştırmanın her aşamasında duruma göre yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirme, araştırmanın kurgusunda değişiklikler yapma nitel araştırmanın özünü oluşturmaktadır. Nitel araştırmaların bir özelliği de keşfedici olmalarıdır. Keşfedici özelliğe sahip araştırmalar, üzerinde az çalışılmış konuları aydınlatmada oldukça kullanışlı ve yararlıdır (Neuman, 2012, s. 228).

Nitel araştırma, araştırma yapılacak olan alanın hassasiyeti ile paralel olarak katılımcıların bakış açısıyla var olan durumu ortaya koymak açısından en uygun yöntemdir. Nitel araştırma araştırmacılara, olay örüntülerini ortaya çıkarmak adına detaylara inme fırsatı verir (Kümbetoğlu, 2005).

Maxwell'e göre (2005) nitel araştırma, katılımcıların bakış açılarını bizzat kendi ifadeleriyle ortaya koymayı amaçladığı, onların içinde bulunduğu durumu kendi bağlamı(konteks) içerisinde değerlendirdiği, öne çıkan kısımları incelediği kadar arada kalmış kısımları da irdediği, yaşananların nasıl bir süreç içerisinde gerçekleştiğini inceldiği ve neden sorusundan çok nasıl sorusuna yanıt aradığı için araştırmacılar tarafından tercih edilir.

Bu çerçeveden hareketle, teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal hizmet gereksinimlerini bulmak ve yaşadıkları sorunlara ayrıntılı bir şekilde eğilme, etkilerinin miktarını ve şiddetini azaltmak için sosyal politikalar geliştirme ve sosyal hizmet disiplininin bulunduğu yeri irdeleyebilme açısından araştırma nitel bir yapıda tasarlanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların deneyim, sorun ve ihtiyaçlarını anlamak ve bu bireylerin ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin üretilmesine katkı sağlamak amacıyla yapılan araştırmada nitel bir araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma deseni, Teknoloji bağımlılığı olan çocuklarla yapılan derinlemesine görüşmelerle daha kapsamlı ve ayrıntılı bilgilerin toplanması ve kişilerin doğal ortamlarında gözlemlenmesini, böylece okuyuculara betimsel ve gerçekçi veriler sunulmasını sağlar.

Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 41). Nitel araştırmanın temel özellikleri “doğal ortam, doğrudan veri toplama, zengin betimlemelerin yapılması, sürece yönelik, tümevarımcı veri analizi, katılımcının bakış açısı ve araştırmanın desenlerinde esneklik” şeklinde sıralanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020, s. 253).

Genel tanımı ile araştırma modeli, araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır. Araştırma amacına uygun ve ekonomik olanak, verilerin toplanması ve çözümlenmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir. Bu araştırmada çocukların teknoloji bağımlılığı ile ilgili yaşadıkları sorunların çözülebilmesi ve hatta yakalanmamaları için çevrelerindeki insanlardan, kurum ve kuruluşlardan ve makro düzeyde devletten beklentileri ve sosyal hizmet gereksinimlerinin neler olabileceğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçlara ulaşmak için bu araştırmada, “nitel yaklaşım” modeli kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan nitel araştırma yaklaşımı “bireyin davranış kalıplarının doğru bir şekilde analiz edilebilmesi için kendi gözünden algılanması gerekliliği üzerinde duran ve farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanan fenomenolojik (olgubilimsel) yaklaşımdır” (Büyüköztürk vd., 2020, s. 22).

3.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER

Araştırma sürecinde, Covid-19 salgınının neden olduğu kısıtlamalar nedeniyle yüz yüze görüşme mümkün değildir, böylece Ankara merkezde yaşayan ve 22-Behmen İran okulunda 2020-2021 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 15-17 yaş arası yabancı uyruklu çocuklarla WhatsApp ortamında görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ankara – 22 Behmen İran okulu, İran Eğitim ve Öğretim Bakanlığı (uluslararası ilişkiler ve yurtdışı okullar departmanı) kapsamındaki okullardan biridir. İran eğitim sistemi 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim olarak üç kademeye ayrılmıştır. Birinci kademe altı yıl süreli ilkokul (1. 2. 3. 4. 5. ve 6. sınıf), ikinci kademe üç yıl süreli birinci ortaokul (7. 8. ve 9. sınıf) ve üçüncü kademe üç yıl süreli ikinci ortaokul (10. 11. ve 12. sınıf) olarak düzenlenmiştir. Ankara – 22 Behmen İran okulu İran eğitim sistemi altındadır ve birinci sınıftan on ikinci sınıfa kadar tüm öğrenciler bu okulda okumaktadır. Tüm sınıflardaki öğretim kaynakları, İran'da öğretilen aynı kitaplardır. Bu okulda eğitim veren öğretmenlerin tamamı İranlı öğretmenlerdir ve kurallara göre öğretim ve konuşma dili İran'ın resmi diline göre Farsçadır. Bu okulda Ankara'daki İran Büyükelçiliği çalışanları ve öğretmenlerin çocukları ile Ankara'da yaşayan İranlı ailelerin çocukları eğitim görmektedir. Çocukların sınavından sonra notlar İran'a gönderiliyor. Diplomalar ve eğitim sertifikaları İran Eğitim ve Öğretim Bakanlığı tarafından düzenlenerek okula gönderilir. Bu okul, ana derslerin yanı sıra öğrenciler için ücretsiz Türkçe ve İngilizce dil eğitimi, çeşitli spor, resim, aşçılık vs. kursları düzenlemektedir.

3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmanın evreni Türkiye-Ankara merkezde, 2020-2021 eğitim öğretim yılında 22-Behmen İran okulunda 15-17 yaş arası öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Toplam 15-17 yaş arası 54 öğrencinin yer aldığı bu okulda, öğrenci sayısının az olması nedeniyle tüm öğrencilere ulaşmaya çalışılmış, anket ve görüşme formunu öğrenciler tarafından cevaplamaya çalışılmıştır. Ancak bunlardan sadece 28'i geri dönüş yapıp, olumlu görüş bildirerek araştırmaya katılmayı kabul etmişlerdir. 9 anketin ve görüşme formunun eksik cevaplanması nedeniyle geçersiz sayıldı ve geri kalan 19 öğrenciden 5'i internet bağımlılığı ölçeğinden aldığı puanlara göre, bağımlılığı olmadıkları tespit edilmiş ve analize alınmamıştır. Sadece 14 çocuğun cevaplarının araştırmanın amacına tam olarak uygun olduğundan incelenerek analiz edilmiştir. Araştırma evreni, araştırmacının belirlediği koşullara uyan grubun tamamıdır. Bu araştırmanın örnekleme ise, araştırmanın

evreninin tamamından oluşmuştur. Çalışma sonucunda, bağımlı grup kapsamında, toplam 14 çocuktan, 3 çocuk bağımlı olarak tanınmış, risk grubu içerisinde ise 6 çocuk ve eşik grubunda da 5 çocuğun olduğu görülmüştür.

3.4. KATILIMCILARIN ÖZELLİKLERİ (ÖZNELER)

Araştırmada Ankara merkezde, 2020-2021 eğitim öğretim yılında 15-17 yaş arası öğrenim gören uluslararası öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda görüşmelerin gerçekleşmesi üç gruptan, 3 çocuk teknoloji bağımlılığı olan, 6 çocuk risk grubu içerisinde olan ve 5 çocuk eşik grubunda olmak üzere toplam 14 katılımcıdan oluşmuştur.

Katılımcıların mahremiyetini sağlamak üzere farklı isimler verilmiştir. Katılımcılara yönelik kendi söylemlerine dayanan tanıtıcı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

- **Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız)**

İran doğumlu, 13 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 10-11 yaşında internetle tanışmıştır. Uyanıkken günün neredeyse her saati internette meşgul olmaktadır. Annesi 39 yaşında, memur ve günlük ortalama 3 saat internet kullanmaktadır. Babası 36 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük ortalama 2 saat internet kullanmaktadır. Lise öğrencisi olan 1 abisi var.

- **Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız)**

İran doğumlu, 13 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 10 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günde 5-6 saat, hafta sonu 7-8 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 50 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 5 saat internet kullanmaktadır. Babası 58 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük ortalama 3-4 saat internet kullanmaktadır. Üniversite mezunu özelde çalışan 1 abisi var.

- **Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız)**

İran doğumlu ve 14 yaşından beri Ankara'da yaşamaktadır. Ebeveynlerinden biriyle (annesi) yaşıyor. 8 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günde ortalama 3 saat, hafta sonu 5-6 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 50 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 2 saat internet kullanmaktadır. Babası 56 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük 1-2 saat internet kullanmaktadır. Ailenin tek çocuğudur.

- **Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek)**

İran doğumlu,15 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 14 yaşından itibaren interneti ve sosyal ağları fazla kullanmaya başladı. Günlük en az 3 saat sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 36 yaşında, memur ve günlük 1-2 saat internet kullanmaktadır. Babası 39 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük ortalama 1 saat internet kullanmaktadır. 15 yaşında bir kız kardeşi var.

- **Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız)**

İran doğumlu, 15 yaşından beri Ankara'da ve ebeveyninden biriyle (annesi) aynı evde yaşamaktadır. 10 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günde 5-6 saat, hafta sonu 3-4 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 45 yaşında, ev hanımı ve günlük 1-2 saat internet kullanmaktadır. Babası 50 yaşında, emekli memur ve günlük 1-2 saat internet kullanmaktadır. kreşe giden 1 kız kardeşi var.

- **Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız)**

İran doğumlu,15 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 10 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günde 8-9 saat, hafta sonu yemek saati hariç tüm gün internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 49 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 1 saat internet kullanmaktadır. Babası 59 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük ortalama 3 saat internet kullanmaktadır. 10 yaşında bir erkek kardeşi (ilkokul öğrencisi) ve 13 yaşında bir kız kardeşi (ortaokul öğrencisi) var.

- **Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek)**

İran doğumlu,12 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 9 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günlük ortalama 4 saat, hafta sonu ortalama 6 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 40 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 5 saat internet kullanmaktadır. Babası 42 yaşında, makine mühendisi ve şirket sahibi ve günlük ortalama 7 saat internet kullanmaktadır. Üniversite öğrencisi olan 1 abisi var.

- **Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız)**

İran'da doğdu ve aile İran'da iken, üç yıl önce tek başına Türkiye'ye geldi ve akrabalarından birinin yanında Ankara'ya yerleşti. Anne ve babasından ayrı ve yalnız yaşamaktadır. 13 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günlük 5-6 saat, hafta sonu 3-4 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 49 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 3-4 saat internet kullanmaktadır. Babası 55 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük ortalama 1-2 saat internet kullanmaktadır. 21 yaşında ve üniversite öğrencisi olan 1 abisi var.

- **Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız)**

İran doğumlu ve 1 yıl önce ailesiyle birlikte Türkiye'ye gelip ve Ankara'ya yerleşmişler. Ebeveyninden biriyle (annesi) aynı evde yaşamaktadır. 8 yaşında internetle tanışmıştır. Günlük en az 4 saat sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 40 yaşında ve ev hanımı ve Babası 49 yaşında, memurdur. Sürekli kendi odasında olduğu için annesinin ortalama internet ve sosyal ağlar kullanım miktarını bilmiyor. Babası çoğu zaman evin dışında olduğu için babasının internet ve sosyal ağlar kullanım miktarını da bilmiyor. 8. sınıf öğrencisi olan 1 kardeşi var.

- **Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız)**

İran doğumlu, 14 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 11-12 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günlük 5-6 saat, hafta sonu 1-2 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır (hafta sonları daha fazla aile ile zaman geçirmektedir). Annesi 46 yaşında, ev hanımı ve günlük 1 saat civarında internet kullanmaktadır. Babası 47 yaşında, memur ve İnterneti sadece bir şey yapmak için kullanmaktadır. Ortaokul öğrencisi olan 1 kardeşi var.

- **Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız)**

İran doğumlu, 13 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 10 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günlük ortalama 6 saat, hafta sonu 4-5 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 43 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 3-4 saat internet kullanmaktadır. Babası 49 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük ortalama 1-2 saat internet kullanmaktadır. Ailenin tek çocuğudur.

- **Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek)**

İran doğumlu, 12 yaşından beri Ankara'da ve anne-babasıyla aynı evde yaşamaktadır. 14 yaşında internetle tanışmıştır. Hafta içi günlük ortalama 3 saat, hafta sonu günlük ortalama 5 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 39 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 1-2 saat internet kullanmaktadır. Babası 45 yaşında, mühendis (özelde çalışıyor) ve günlük en az 3 saat internet kullanmaktadır. 8. sınıf öğrencisi olan 1 kardeşi var.

- **Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek)**

İran doğumlu, 12 yaşından beri Ankara'da ve ebeveynlerinden biriyle (annesi) aynı evde yaşamaktadır. 13 yaşından itibaren interneti ve sosyal ağları fazla kullanmaya başladı. Hafta içi günlük ortalama 4-5 saat, hafta sonu günlük ortalama 12 saat internet ve sosyal medya kullanmaktadır. Annesi 40 yaşında, özelde çalışıyor ve günlük ortalama 8 saat internet kullanmaktadır (Şirketini ve işini

yürütmek için interneti kullanıyor). Babası 47 yaşında, kendi mağazası var ve ve İrane'de yaşıyor. Üniversite öğrencisi olan 1 abisi var.

- **Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek)**

İran doğumlu ve 1 yıl önce ailesiyle birlikte Türkiye'ye gelip, Ankara'da ve ebeveyninden biriyle (annesi) aynı evde yaşamaktadır. 7 yaşında internetle tanışmıştır. Günlük en az 6 saat sosyal medya kullanmaktadır (hafta sonu günlük ortalama 3 saat inebiliyor). Annesi 47 yaşında, ev hanımı ve günlük ortalama 1 saat internet kullanmaktadır. Babası 52 yaşında, memur ve günlük ortalama 2-3 saat internet kullanmaktadır. Üniversite mezunu 1 abisi var.

Bu araştırma nitel bir araştırma şeklinde yapıldığından, teknoloji bağımlılığı olan çocuklara, ailelerine ve arkadaşlarına ilişkin bazı tanıtıcı özelliklerin açıklanması, derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilen bireylerin sosyal yaşantılarını daha iyi anlamak açısından önemlidir.

3.4.1. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Tanıtıcı Özellikleri

Tablo 9: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Cinsiyet, Yaş, Bağımlılık Durumu ve Eğitim Durumlarına (sınıf ve son dönem karne notu) İlişkin Tanıtıcı Özellikleri

		Sayı
Cinsiyet	Kız	9
	Erkek	5
	Toplam	14
Yaş	15 yaşında	4
	16 yaşında	5
	17 yaşında	5
	Toplam	14
Bağımlılık Durumu	Bağımlı Grubu	3
	Risk Grubu	6
	Eşik Grubu	5
	Toplam	14
Eğitim durumu	9. sınıf	4
	10. sınıf	5
	11. sınıf	5
	Toplam	14
Karne (Eğitim puanı)	Pekiyi = A (85-100)	8
	İyi = B (70-84,99)	4
	Orta = C (60-69)	2
	Toplam	14

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların tanıtıcı özellikleri cinsiyet, yaş, bağımlılık durumu ve eğitim durumu (sınıf ve son dönem karne notu) olarak ele alınmıştır. 9'u kız 5'i erkek toplam 14 kişi olan araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların yaş dağılımı 15-17 arasındadır. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bağımlılık durumuna bakıldığında, 3 çocuk bağımlı gruba, 6 çocuk risk gruba ve 5 çocuk eşik gruba ait olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı öğrencilerin eğitim durumlarına bakıldığında, dokuzuncu sınıfta 4, onuncu sınıfta 5 ve onbirinci sınıfta 5 kişi eğitimlerine devam etmektedir. Bu öğrencilerin karne ve eğitim puanlarına bakıldığında, 8 öğrencinin puan değerleri 85,00 – 100 arası (pekiyi derece), 4 öğrencinin puan değerleri 70,00 - 84,99 arası (iyi derece) ve 2 öğrencinin puan değerleri 60,00 - 69,99 arası (orta derece) olduğu görülmektedir.

3.4.2. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Ailelerinin Tanıtıcı Özellikleri

Tablo 10: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Yaşadığı Aile Modeli, Aile üyelerinin Yaş, Meslek ve Eğitim Durumlarına İlişkin Tanıtıcı Özellikleri

		Sayı
Yaşadığı Aile Modeli	Anne babasıyla birlikte	8
	Ebeveynden biriyle birlikte	5
	Yalnız	1
	Toplam	14
Anne Yaşı	40 ve daha az	6
	40 ile 50 arasında	6
	50 ve daha fazla	2
	Toplam	14
Anne Mesleği	Memur	1
	Ev hanımı	11
	Özelde çalışıyor	2
	Toplam	14
Anne Eğitim Durumu	Ortaokul	2
	Lise	6
	Üniversite	6
	Toplam	14
Baba Yaşı	40 ve daha az	2
	40 ile 50 arasında	6
	50 ve daha fazla	6
	Toplam	14
Baba Mesleği	Memur	4
	Özelde çalışıyor	9

	Emekli	1
	Toplam	14
Baba Eğitim Durumu	Lise	7
	Üniversite	7
	Toplam	14
Kardeş sayısı	Yoktur (tek çocuk)	2
	1	11
	2 ve daha fazla	1
	Toplam	14
Kardeş Eğitim Durumu	Okul öncesi	2
	Kreş veya ilkököl	1
	İki kardeşten biri ilkököl diğeri Ortaokul öğrencisi	2
	Ortaokul veya Lise	5
	Üniversite	4
	Toplam	14

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların ailelerinin tanıtıcı özellikleri; çocukların yaşadığı aile modeli, aile üyelerinin yaş, meslek ve eğitim durumlarına olarak ele alınmıştır. teknoloji bağımlılığı olan çocukların yaşadığı aile yapısı ve modeline bakıldığında 8'i anne babasıyla birlikte, 5'i ebeveyninden biriyle birlikte (Genellikle anne ile yaşıyorlar, bu durumda ya anne-baba boşanmış ve ayrılır ya da boşanmış değiller ama baba İran'da çalışıyor ve sürekli İran'a ve Türkiye'ye gidip geliyor ve anne çocukla yaşıyor) ve çocuklardan biri yalnız yaşadığı (Aile, çocuğun eğitim ve gelişmesine İran dışında devam etmesi için çocuğu bir akraba veya tanıdığına emanet eder ve çocuk onlarla birlikte veya onlara yakın çevrede yaşar) görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların, annelerinin yaş durumuna bakıldığında, 6 kişinin 40 yaş ve altı, 6 kişi 40-50 yaş arası ve 2 kişinin 50 ve üzeri yaşda olduğu ve çalışma durumuna bakıldığında ise 1 kişi memur, 11 kişi ev hanımı ve 2 kişi özelde çalışıyor olması ve eğitim durumuna bakıldığında, 2 kişinin ortaokul mezunu, 6 kişi lise mezunu ve 6 kişi üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların, babalarının yaş durumuna bakıldığında, 2 kişinin 40 yaş ve altı, 6 kişi 40-50 yaş arası ve 6 kişinin 50 ve üzeri yaşda olduğu, çalışma durumuna bakıldığında ise 4 kişi memur, 9 kişi özelde çalışıyor olması ve 1 kişi emekli olduğu ve eğitim durumuna bakıldığında, 7 kişi lise mezunu ve 7 kişi üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların kardeş sayılarına bakıldığında, 2 kişinin kardeşi olmadığı (ailenin tek çocuğu), 11 kişinin bir kardeşi olduğu ve 1 kişinin birden fazla kardeşi olduğu görülmektedir. Bu çocukların kardeşlerinin eğitim durumuna bakıldığında, 2 kişinin kardeşi okul öncesi, 1 kişinin

kardeşi kreş veya ilkokul, 2 kişinin kardeşlerinin biri ilkokul diğeri ortaokul öğrencisi, 5 kişinin kardeşi ortaokul veya lise ve 4 kişinin kardeşi üniversite öğrencisi veya mezunu olduğu görülmektedir.

3.4.3. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Arkadaşlarının Tanıtıcı Özellikleri

Tablo 11: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların En Yakın Arkadaşlarına İlişkin Tanıtıcı Özellikleri

		Sayı
En yakın okul arkadaş sayısı	1-2	5
	3-4	7
	5 ve üzeri	2
	Toplam	14
İnternet Üzerinden Kurduğu En Yakın Arkadaş Sayısı	0	1
	1-3	5
	4-9	3
	10-29	2
	30 ve üzeri	3
	Toplam	14
Akraba ve Mahalledeki En Yakın Arkadaş Sayıları	0	2
	1-2	6
	3-4	3
	5 ve üzeri	3
	Toplam	14

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların arkadaşlarının tanıtıcı özellikleri en yakın okul arkadaş sayısı, internet üzerinden kurduğu en yakın arkadaş sayısı ve akrabada/mahalledeki en yakın arkadaş sayıları olarak ele alınmıştır. Bu çocukların en yakın okul arkadaşları sayısına bakıldığında, 5 çocuğun 1-2 arkadaşı, 7 çocuğun 3-4 arkadaşı ve 2 çocuğun 5 ve daha fazla arkadaşı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internet üzerinden kurduğu yakın arkadaş sayısına bakıldığında, 1 çocuğun yakın arkadaşı olmadığı, 5 çocuğun 1-3 arkadaşı, 3 çocuğun 4-9 arkadaşı, 2 çocuğun 10-29 arkadaşı ve 3 çocuğun 30 ve daha fazla arkadaşı olduğu görülmektedir. Bu çocukların akrabada/mahalledeki yakın arkadaş sayısına bakıldığında, 2 çocuğun yakın arkadaşı olmadığı, 6 çocuğun 1-2 arkadaşı, 3 çocuğun 3-4 arkadaşı ve 3 çocuğun 5 ve daha fazla arkadaşı olduğu görülmektedir.

3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Görüşme, insanların bakış açılarını, öznel deneyimlerini, duygularını, değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir. Görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle desteklenmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 40-41).

Okula araştırmacı şahsen gidilerek, anket, görüşme formu örneği ve çevirileri ile birlikte istekli öğrencilerin doldurmaları için, okulun yönetimi ve rehberlik psikolojik danışmanlık birimiyle iş birliği yapılmıştır.

Araştırmada telefon görüşmesi veya WhatsApp programından yararlanarak sesli görüşme tekniği kullanılmıştır ve ölçek ve görüşme formu doldurulmuştur.

Araştırma verilerini toplanmadan önce Ankara – 22 Behmen İnan okulu yönetimi ile görüşmeler sonucunda, araştırmacı Üniversite Etik Formu ile beraber geldiğinde uygulamada ve verilerin toplanmasında herhangi bir sıkıntı ile karşı olmayacağını söylemişlerdir. Araştırmacı tarafından çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için 15/03/2021 tarihli ve E-35853172-300-00001499384 sayılı Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul'undan gerekli izin alınmıştır (Bkz. Ek 13). İzin alınmasının ardından araştırmacı Etik Kurul İzin Belgesi, Ölçek ve Görüşme Formunu ile birlikte 22 Behmen İnan okuluna gidip araştırmaya katılmak için gönüllü olan bir kaç öğrencinin velisinin telefon numarasını vermişlerdir. Görüşmeler sırasında da öğrenciler diğer arkadaşlarıyla bağlantı kurmaya yardımcı oldu. Bu şekilde okulun 15-17 yaş grubundaki tüm öğrencileriyle iletişime geçmeye çalışılmıştır.

Çocuklarla görüşme yapmaya başlamadan önce, çocukların ebeveynine araştırmanın amacı, yapmak istediğimiz ölçek ve görüşme sorularının özeti hakkında bilgi verilmiştir ve çocuklarıyla görüşme izni alınmıştır, aynı zamanda öğrencilerin velilerine görüşmelerin WhatsApp programından yararlanarak gerçekleştirilmesine dair bilgi verilmiş ve veri kaybın önlemek için ses kaydına izni alınmıştır. Ardından çocuklarla tek tek iletişime geçilerek görüşme randevusu alınmıştır. Katılımcı öğrencilerle görüşme zamanı onların en uygun saate göre belirlenmiştir. Bu şekilde 54 öğrencinin yer aldığı bu okulda, okuyan öğrenci sayısının az olması nedeniyle tüm öğrencilere ulaşmaya çalışılmış, ancak bunlardan sadece 28'i araştırmaya katılmayı kabul etmişlerdir. Görüşmeyi kabul eden tüm öğrencilerle yapılan görüşmede gizlilik esasına dayalı ve bilgi

ve izinleri ile görüşmelerin ses kayıt cihazı ile (çocukların bilgisi ve izniyle) kayıt altına alınması sağlanmıştır.

İlk 3 öğrenci ile görüşme ardından bir ön araştırma uygulaması yapılmıştır. Yapılan bu ön araştırmada Görüşme Formundaki soruların sayısı, ifade şekli ve katılımcılardan alınan geri dönüşlerle değişmiş ve danışman hocanın fikirleri ile birlikte araştırmanın temel soruları tekrar gözden geçirilmiş ve çalışmada kullandığımız Görüşme Formunun son hali oluşturulmuştur.

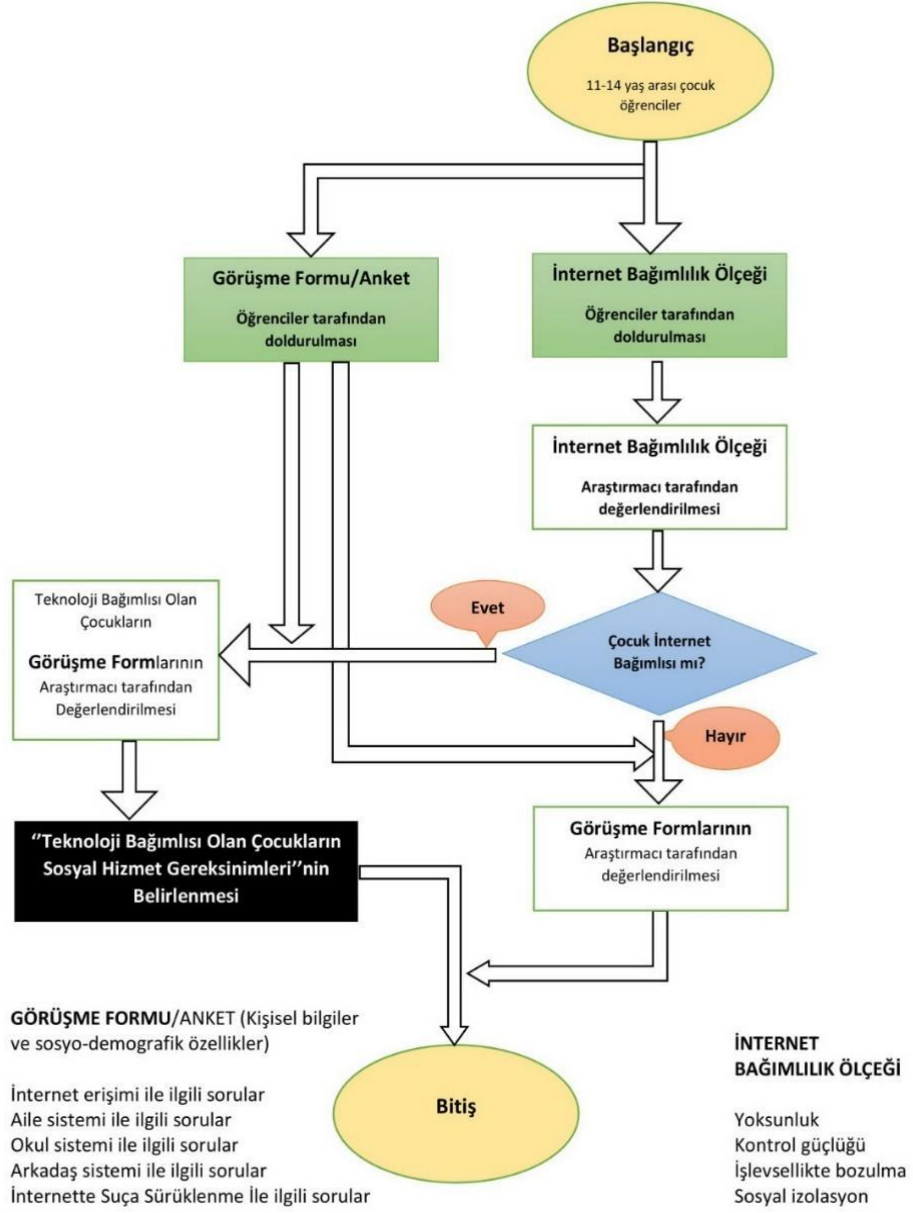
Verilerin çözümlenmesi aşamasında veri kaybının yaşanmaması için ses kaydının önemli olduğu ve elde edilen tüm verilerin gizli tutulacağı taahhüt edilmiştir. Görüşmelerin süresi 40 dakika ile 1 saat arasında değişmiştir. Ortalama görüşme süresi 45 dakika olarak gerçekleşmiştir.

Anket ve görüşme formlarından 9'u eksik cevaplanması nedeniyle geçersiz sayıldı ve geri kalan 19 öğrenciden 5'i internet bağımlılığı ölçeğinden aldığı puanlara göre, bağımlılığı olmadıkları tespit edilmiş ve analize alınmamıştır. Sadece 14 görüşmecinin cevaplarının araştırmanın amacına tam olarak uygun olduğundan incelenerek analiz edilmiştir.

Araştırmanın verileri verilerinin toplanması 25 Mart 2021 ile 15 Temmuz 2021 tarihlerini kapsayan zaman diliminde tamamlanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması 20 Temmuz 2021 ile 28 Şubat 2022 tarihleri arasında yapılmıştır. 28 Şubat 2022 ile 30 Eylül 2022 tarihleri arasında tez yazılmış olup, Kasım 2022 tarihinde tezin sunulması planlanmıştır.

Araştırma süresince yapılacak çalışmalara ilişkin planlama grafiği Şekil 2'de yer almaktadır.

Çalışma Grafiği

Şekil 2. Çalışmada İzlediğimiz Yolun Haritası

3.6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak İnternet Bağımlılık Ölçeği (Bkz. Ek 7) ve Görüşme Formu (Bkz. Ek 9) kullanılmıştır. Ankara-22 Behmen İnan okulu yönetimine şahsen giderek İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Görüşme Formunu onaylatıp daha sonra araştırmaya katılacak çocukların telefon numaraları okul yönetiminden temin edilmiştir. Daha sonra ilk önce çocukların ebeveynleri ile görüşülüp ve onların onayı alındıktan sonra çocuklarla WhatsApp üzerinden iletişime geçilmiş ve İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Görüşme Formunu doldurulmuştur.

3.6.1. İnternet Bağımlılık Ölçeği

İnternet Bağımlılık Ölçeği, Günüş (2009) tarafından DSM-V diğer bağımlılık ölçütleri temel alınarak Türkçe 'ye uyarlanıp geliştirilmiş, dört alt boyuta sahip ve 35 maddeden oluşan bir ölçektir. "Yoksunluk", "Kontrol Güçlüğü", "İşlevsellikte Bozulma" ve "Sosyal İzolasyon" bahsedilen dört boyut arasındadır.

Ölçeğin maddeleri 5'li "Likert" tipi olarak, "1- Tamamen katılıyorum", "2- Katılıyorum", "3- Kararsızım", "4- Katılmıyorum" ve "5- Kesinlikle katılmıyorum" şeklindedir. Ölçek internet bağımlılığına yönelik olarak "Yoksunluk", "Kontrol Güçlüğü", "İşlevsellikte Bozulma" ve "Sosyal İzolasyon" olarak dört temel boyutu ölçmeyi amaçlamaktadır. Buna göre; 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. maddeler **yoksunluk** alt ölçeğini, 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21. maddeler **kontrol güçlüğü** alt ölçeği, 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28. maddeleri **işlevsellikte bozulma**; 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35. maddeleri **sosyal izolasyon** alt ölçeğini oluşturmaktadır.

Ölçeğin puanlanmasında; çocukların bağımlılık durumları hakkında detaylı sonuçlar elde edebilmek için SPSS programında sınıflandırma tekniklerinden "**İki Aşamalı Kümeleme Analizi**" tekniği kullanılmıştır. Ölçekten alınabilecek puan; en düşük 35 ve en yüksek puan 175'tir. Ölçek için Cronbach alfa (α) iç tutarlık katsayısı Günüş (2009) tarafından 0,94 bulunmuştur. Ölçeğin maddelerinin toplam puanı eşik değerinin üstünde olan bireyler için bağımlı ya da olası (risk taşıyan) bağımlı oldukları, madde toplam puanı eşik değerinin altında olan bireyler için ise bağımlı olmadıkları söylenebilecektir.

Çocukların bağımlılık durumlarının belirlenmesi için ve daha detaylı bir sonuç elde etmesi için kümeleme analizi uygulanmıştır. Örneklemin aslında dört alt sınıftan oluştuğu gözlenmiştir. Birinci kümede "bağımlı grubu", ikinci kümede bağımlılık riski taşıyan

grubu”, üçüncü kümede “eşik grup, dördüncü kümede ise “bağımlı olmayan grubu” yer almaktadır.

Likert tipindeki derecelemeler; “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindedir. Ölçek maddeleri 5’ten 1’e doğru puanlandırılmış olup, “Tamamen Katılıyorum” derecesine 5 puan karşılık gelirken “Kesinlikle Katılmıyorum” derecesine 1 puan karşılık gelmektedir. Yani madde puanları 1’den 5’e doğru arttıkça bağımlılık düzeyi de artmaktadır.

Birinci kümede madde toplam puan ortalamaları **118,237 ± (S=10,792)** değerinde olan **bağımlı grup** yer almaktadır.

İkinci kümede madde toplam puan ortalamaları **89,307 ± (S=7,690)** değerinde olan bağımlılık **riski taşıyan** yani olası bağımlı grubu yer almaktadır.

Üçüncü kümede yer alan **eşik grubu** bireylerin madde toplam puan ortalamalarının **67,000 ± (S=5,981)** olduğu görülmektedir.

Dördüncü kümede ise madde toplam puan ortalamaları **44,786 ± (S=6,830)** değerinde olan **bağımlı olmayan grup** yer almaktadır.

İnternet Bağımlılık Ölçeğinden, aşağıdaki sorulara cevap aranarak, elde edilen sonuçlardan, çocuğun “Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, İşlevsellikte Bozulma ve Sosyal İzolasyon” boyutlarında mevcut durumu belirlenmiştir.

- Çocukların “yoksunluk” boyutundan elde eden puanı kaçtır ve durumu nasıldır?
- Çocukların “kontrol Güçlüğü” boyutundan elde eden puanı kaçtır ve durumu nasıldır?
- Çocukların “işlevsellikte Bozulma” boyutundan elde eden puanı kaçtır ve durumu nasıldır?
- Çocukların “sosyal İzolasyon” boyutundan elde eden puanı kaçtır ve durumu nasıldır?

3.6.2. Görüşme Formu

Araştırma amaçlarına uygun olarak araştırmacı tarafından tasarlanıp ve gerçekleştirilmiş bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada çocukların sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı ve anne- baba eğitim düzeyi ve ilişkisi), sınıf düzeyi, internet

kullanım süresi, internet bağlanma biçimleri, evde internet olması durumu ile insanlarla ilişki şekli, mutluluk ve beklentilerin gerçekleşme durumu gibi özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur.

Görüşme formundan, aşağıdaki sorulara cevap aranarak, elde edilen sonuçlardan, çocuğun mevcut durumunun eksik yönleri ve ihtiyaçları belirlenmiştir. Görüşme formunda aşağıdaki alt boyutlara ilişkin sorular yer almaktadır.

1. Çocukların sosyo-demografik bilgileri nelerdir?
2. Çocukların arkadaş sistemi nasıldır?
3. Çocukların aile sistemi nasıldır?
4. Çocukların okul sistemi nasıldır?
5. Çocukların internet erişimi ve kullanımı nasıldır?
6. Çocuklar teknoloji bağımlılığıyla nasıl mücadele etmektedirler?
7. Teknoloji bağımlılığıyla mücadelede çocukların SHU, STK ve devletten beklentileri nelerdir?
8. Teknoloji bağımlılığı olan çocukların yabancılık ile ilgili sorunlar konusunda düşünceleri nelerdir?
9. Teknoloji bağımlılığı olan çocukların COVID-19 pandemisi ile ilgili sorunlar konusunda düşünceleri nelerdir?

3.7. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Veri analizi sürecinin temel amacı ham veriden anlam çıkarmaktır. Bu amaçla araştırmacı okuduklarını, gözlemlediklerini ve katılımcılardan elde ettiği verileri yorumlamalı, azaltmalı ve sağlaştırmalıdır. Veriden anlam çıkarmak için araştırmacı sürekli olarak somut veri seti ile soyut kavramlar arasında ve yine tanımlamalar ve yorumlamalar arasında gidip gelerek tümevarımsal ve tümdengelimsel akıl yürütme süreçlerini birlikte kullanır (Maxwell, 2013).

Araştırma sürecinde kodlar, kategoriler, kavramlar ve gereken tüm detaylarla ilgili notları toplarken, verinin görsel hale getirilmiştir (sıralama, bütünleştirme, şekillendirme). Veri analiz sürecinde; ham veriler arasında tanımlama, sınıflandırma ve bağlantı kurma

döngüsel şekilde bulgular elde etmeye çalışılmıştır, son aşamada, bulgular ile ilgili yorumlamalar yapılmıştır.

Nitel veri analizi yaparken bazen bilgisayar programları kullanılır, aslında nitel veriyi analiz etmiyor; analiz ile ilgili her şeyi yapacak olan araştırmacının kendisidir. Araştırmacı nasıl bir yapı oluşturacağına, neyin kod, neyin kategori olacağına karar verir. Nitel veri analizi için kullanılan programları verileri saklamayı, düzenlemeyi, kodlamayı, verileri geri çağırması ve birleştirmeyi kolaylaştırır. Yazılımlarla metin üzerinde işaretlemeler yapılabilir, kodlar bir bütün halinde görülebilir, indeksleme ve sınıflandırma işlemleri daha kolay oluşturulabilir (Corbin ve Strauss, 2008; Patton, 2014).

Araştırmanın analiz sürecinde ilk olarak ön veri analizinden yararlanılmıştır. Araştırmanın analiz aşamasına geçmeden önce, analizi fikri aşamada sistematik açılardan başlatmaya imkan sağlayan ön veri analizine başvurulmuştur. Ön veri analizi, veri toplama ve analizin örüntülü bir biçimde eş zamanlı olarak yürütülmesine imkan tanır. Ön veri analizi, veri toplama sürecinde araştırmacıyı asıl amacından uzaklaştıracak durumların önüne geçmek, araştırmacının sahadan edindiği verileri ayrıntılı olarak düşünmeye ve eksik görülen noktalara odaklanmaya imkan tanır (Miles ve Huberman, 2015: 50). Nitel tasarımla oluşturulmuş sosyal hizmet araştırmalarında veri toplama süreci ile verilerin çözümlenmeye ve analiz edilmeye başlama süreçleri eş zamanlı yürütülür (D'Cruz, ve Jones, 2004: 150).

Nitel analiz sürecinde araştırmacılar, alanda gerçekleştirmiş oldukları çalışmadan elde ettikleri verilerin içerisinde saklı duran kısımları keşfetmeyi kendisine amaç edinir (Özdemir, 2010, s. 328). Gerçekleştirilen çalışmada nitel araştırmanın da doğasına uygun olarak ön analiz sürecinde not edilen ve derin okumalar sürecinde pekiştirilen ayrıntılı incelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda analiz sürecinde özetle;

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen 14 ses kaydı çözümlenerek kelimesi kelimesine Microsoft Word belgesine aktarılmıştır. Yazılı çözümlenmesi gerçekleştirilen metinler döne döne okunarak öne çıkan temalar belirlenmiştir. Daha sonra bu temaların altlarında gruplanan kategoriler oluşturulmuştur. Kategori oluşturmak için ilk başta birinci derece kodlar ile başlanmış daha sonra ise kuramsal çerçeve ile bağlantılı ileri düzeyde kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Kodlamaların gerçekleştirilmesi ile her kategorinin altında da alt kategoriler oluşturulmuştur. Böylece, genel çatıyı oluşturan temalar, temaların altında kategoriler ve kategorilerin altında alt kategoriler oluşturularak nitel araştırma

tasarımına uygun olarak analiz gerçekleştirilmiştir. Bir sonraki bölümde bahsi geçen temalar ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.8. ETİK KONULAR

Görüşme yapılan çocukların ebeveynleri veya sorumlu kişilere ve sonrada onların izni ve onayıyla çocukların kendilerine, araştırmanın konusu ve amacı ile ilgili gerekli bilgiler verilmiş, onayları alındıktan sonra araştırmaya katılmaları sağlanmıştır. Görüşme esnasında ses kayıt cihazının kullanılabilmesi için katılımcıların ve ebeveynlerinin onayı alınmıştır.

Araştırma sonuçlarını güçlendirme amacıyla katılımcıların ifadeleri olduğu gibi, değiştirilmeden kullanılmış ve katılımcıların gerçek deneyimlerini en etkileyici ve en iyi ifade eden cümle ve kelimeler seçilmiştir ve kavramları katılımcının amacına ve anlatmak istediği konulara yakın bir şekilde aktarmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın yazılması aşamasında, katılımcıların gerçek isimlerini değiştirerek her birine takma isimler verilmiş ve kimliklerinin gizli tutulması sağlanmıştır.

3.9. ARAŞTIRMANIN SÜRE VE OLANAKLARI

Araştırmanın verilerinin toplanması Ankara - 22 behmen İran okulunun öğrencileri ile Mart 2021 ile Temmuz 2021 tarihlerini kapsayan zaman diliminde tamamlanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması Temmuz 2021 ile Şubat 2022 tarihleri arasında yapılmıştır.

Tüm araştırma masrafları araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

4. BÖLÜM

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN SOSYAL HİZMET GEREKSİNİMLERİNE İLİŞKİN ANALİZ

Araştırmanın uygulama aşamasında, öncelikle internet bağımlılık ölçeğini uygulayarak, çocukların bağımlı olup olmadığının tespitine çalışıldı. Bağımlılık ölçeğinin sonucunda öğrenciler gruplandırılmıştır. Bu durumda öğrenciler dört guruba ayrılmıştır. Bunlar; bağımlı olmayan, eşik grup, risk grubu ve bağımlı olanlar grubudur. Sonra hazırlanan görüşme sorularına uygun bir şekilde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kapsam içerisinde bulunan öğrencilerle görüşme yapılmıştır fakat İnternet bağımlısı olmayan öğrenciler değerlendirmeye alınmamıştır ve diğerlerinin yanıtları dikkate alınarak veriler analiz edilmiştir.

4.1. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Bu araştırma, internet bağımlılığı olan 15-17 yaş aralığı çocukların sosyal hizmet gereksinimlerinin tespit ve giderilmesine model sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında araştırma 14 çocuğun katılımı ile yürütülmüştür.

4.1.1. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların tanıtıcı özellikleri cinsiyet, yaş, bağımlılık durumu ve eğitim durumu (sınıf ve son dönem karne notu) olarak ele alınmıştır. 9'u kız 5'i erkek toplam 14 kişi olan araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların yaş dağılımı 15-17 arasındadır. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bağımlılık durumuna bakıldığında, 3 çocuk bağımlı gruba, 6 çocuk risk gruba ve 5 çocuk eşik gruba ait olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı öğrencilerin eğitim durumlarına bakıldığında, dokuzuncu sınıfta 4, onuncu sınıfta 5 ve onbirinci sınıfta 5 kişi eğitimlerine devam etmektedir. Bu öğrencilerin karne ve eğitim puanlarına bakıldığında, 8 öğrencinin puan değerleri 85,00 – 100 arası (pekiyi derece), 4 öğrencinin puan değerleri 70,00 - 84,99 arası (iyi derece) ve 2 öğrencinin puan değerleri 60,00 - 69,99 arası (orta derece) olduğu görülmektedir.

Teknolojik cihazların gereğinden fazla veya yanlış kullanım miktarını artarak; Yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyinden bağımsız (her yaşta, cinsiyette ve eğitim düzeyinde) teknolojik bağımlılık olasılığı artar ve bu bağımlılık sonucunda kişi zararlı etkilerine katlanmak zorunda kalacaktır. Bu durumda çocukların arkadaş ortamı ve aile içi ilişkileri ve de okul ve çevresindeki insanlarla ilişkileri de olumsuz şekilde (özetle sosyal hayat) etkilenmektedir.

Çocuklar bu araştırma ve benzer araştırmaların sonucundan elde edilen bilgilerden haberdar olmaları, özellikle yaşlıları ve aynı sınıflarda eğitim alan öğrenciler söz konusu olduğunda, etkilenmeleri daha fazla ve belki de teknolojik cihazların uygunsuz kullanımından kaçınmaya çalışırlar. Bu konuda sosyal hayattaki zedelenmiş ilişkilerin onarımı için çocuğun sosyal hizmet gereksinimlerinden biri farkında olmak ve bilgilenmektir (teknolojik aletlerin doğru şekilde kullanımı, aksi halde olumsuz etkileri ile karşı karşıya kalma, kurtulma zorluğu vs.).

Çocuğun sosyal yaşamında ve geleceğinde teknolojinin (internet, sosyal ağlar vs.) büyük rolü ve önemi vardır. Örneğin, çocuğun bireysel ve sosyal davranışlarının büyümesinde ve değişmesinde teknolojinin rolü, çocuğun hayatı boyunca sosyal ilişkilerinde teknolojinin rolü, çocuğun sosyal ilişkilerinde ve kariyer geleceğinde teknolojinin rolü ve aile meselelerinde ise çocuğun geleceğinde başarılı bir evlilikte teknolojinin rolü bu durumlar arasında sayılabilir.

Yukarıdakilere ek olarak, çocuklara teknolojik aletlerle aşına oldukları andan itibaren, günlük ve gelecek yaşamlarındaki etkisinin önemini, basit ve anlaşılır bir dilde tanıtılması ve öğretilmesi gereken birçok şey vardır. Örneğin çocuklara öğretmeliyiz ki: İnternet hayatımızı kolaylaştırmak için var, zorlaştırmak, yalnızlaştırmak ya da onsuz yaşayamamak için değil. Çocuklar bu konuları öğrenip ve onları içselleştirmeleri gerekir ki yaşam boyunca farklı aşamalarda en iyi ve optimal karara varmaya yardımcı olsun. Bu kapsamda internet ve teknolojik aletlerin doğru kullanım miktarı ve dengesini sağlamak gerekir.

4.1.2. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Boş Zamanları Yaptığı Aktiviteler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların boş zamanları yaptığı aktivitelere spor, kitap, internet, ailede zaman geçirme, arkadaşla sohbet veya oyun oynama vs. olarak ele alınmıştır. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların boş zamanları yaptığı

aktivitelere bakıldığında çocuklardan 3'ü sanat (resim çizme vs.), 5'i spor yapma (futbol, voleybol, basketbol vs.),9'u internette dolaşma (sosyal ağlar, youtube vs.), 4'ü arkadaşlarla konuşma, 7 kişi oyun oynama, 7kişi kitap okuma, biri alışveriş yapma, biri film izleme ve ikisi dil eğitimi olduğu görülmektedir.

Çocukların boş zamanlarında yaptıkları aktiviteler sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“İnternette geziniyorum, Instagram sayfalarına bakıyorum, Instagram için içerik üretiyorum.”

Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Boş zamanlarımda genellikle film izlerim, futbol ve basketbol oynamayı severim ve boş zamanımın çoğunu internet oyunları oynayarak geçiririm.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

“alışveriş yapmayı severim ve boş zamanlarımda kendimi alışverişle meşgul ediyorum yada telefonumda internette geziniyorum ve bazen de çevrimiçi oyunlar oynuyorum.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Çocukların boş zamanlarında yaptıkları aktivitelerin Covid-19 salgını ve karantina döneminde değiştiği çocuklar tarafından belirtilmiştir ve boş zamanlarında hangi aktiviteleri yaptıkları sorusuna verilen yanıtlardan biri aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Karantinadan önce kurslar vardı, şimdi aile ve kardeşim ile zaman geçiriyoruz. “ Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların boş zamanlarında yaptıkları aktiviteler ile ilgili bilgiler incelendiğinde, sırasıyla çocukların internette dolaşma (sosyal ağlar, YouTube vs.), oyun oynama, kitap okuma, spor yapma (futbol, voleybol, basketbol vs.), arkadaşlarla konuşma, sanat (resim çizme vs.), dil eğitimi, alışveriş yapma ve film izleme şeklindeki aktiviteler yapmaktadır. “İnternette dolaşma” ve “oyun oynama” aktiviteler çoğunlukla teknoloji bağımlısı çocuklarda görünmektedir ki büyük ihtimalle bağımlılıklarına neden olmuştur. Çocuklarda boş zamanın kötü değerlendirmesi ilk aşamada zaman kaybına ve ilerledikçe bağımlılık gibi olumsuz etkiler bıraka bilir.

Çocuklara boş zamanlarını nasıl doğru ve iyi değerlendirecekleri öğretilmeli ve bu imkân sağlanmalıdır.

4.1.3. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Okul Dışında Aldıkları Eğitimler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul dışında aldıkları eğitimlere bakıldığında çocuklardan 3'ü müzik, 3'ü resim, 5'i spor, iki kişi yabancı dil, 9'u internet

eğitimi- fotoğrafçılık- fotoğrafçılık, 3'ü okul dersleri ile ilgili kurslar ve bir kişi dans kursunda eğitim almaktadır.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul dışında aldıkları eğitimle ilgili bilgiler incelendiğinde çocuklar en fazla tercih ettikleri kurslar internet eğitimleri, fotoğraf, fotoğrafçılık vb.) olmuştur.

Okul dışında çocuklar için farklı alanlarda eğitim imkanları değerlendirilmeli ve önemsemeli ve katılım imkânı sağlanmalıdır. Eğitim sırasında kişiler arası bağlantıların gelişmesi ile birlikte, çocuklarda sosyal hayatın geliştirilmesine çalışılmalıdır.

4.1.4. Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Aile Üyelerinin Yaş, Meslek ve Eğitim Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların ailelerinin tanıtıcı özellikleri; çocukların yaşadığı aile modeli, aile üyelerinin yaş, meslek ve eğitim durumlarına olarak ele alınmıştır. teknoloji bağımlılığı olan çocukların yaşadığı aile yapısı ve modeline bakıldığında 8'i anne babasıyla birlikte, 5'i ebeveynen biriyle birlikte (Genellikle anne ile yaşıyorlar, bu durumda ya anne-baba boşanmış ve ayrılır ya da boşanmış değiller ama baba İran'da çalışıyor ve sürekli İran'a ve Türkiye'ye gidip geliyor ve anne çocukla yaşıyor) ve çocuklardan biri yalnız yaşadığı (Aile, çocuğun eğitim ve gelişmesine İran dışında devam etmesi için çocuğu bir akraba veya tanıdığına emanet eder ve çocuk onlarla birlikte veya onlara yakın çevrede yaşar) görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların, annelerinin yaş durumuna bakıldığında, 6 kişinin 40 yaş ve altı, 6 kişi 40-50 yaş arası ve 2 kişinin 50 ve üzeri yaşda olduğu ve çalışma durumuna bakıldığında ise 1 kişi memur, 11 kişi ev hanımı ve 2 kişi özelde çalışıyor olması ve eğitim durumuna bakıldığında, 2 kişinin ortaokul mezunu, 6 kişi lise mezunu ve 6 kişi üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların, babalarının yaş durumuna bakıldığında, 2 kişinin 40 yaş ve altı, 6 kişi 40-50 yaş arası ve 6 kişinin 50 ve üzeri yaşda olduğu, çalışma durumuna bakıldığında ise 4 kişi memur, 9 kişi özelde çalışıyor olması ve 1 kişi emekli olduğu ve eğitim durumuna bakıldığında, 7 kişi lise mezunu ve 7 kişi üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların kardeş sayılarına bakıldığında, 2 kişinin kardeşi olmadığı (ailenin tek çocuğu), 11 kişinin bir kardeşi olduğu ve 1 kişinin birden fazla kardeşi olduğu görülmektedir. Bu çocukların kardeşlerinin eğitim durumuna bakıldığında, 2 kişinin kardeşi okul öncesi, 1 kişinin kardeşi kreş veya ilköğretim,

2 kişinin kardeşlerinin biri ilkokul diğeri ortaokul öğrencisi, 5 kişinin kardeşi ortaokul veya lise ve 4 kişinin kardeşi üniversite öğrencisi veya mezunu olduğu görülmektedir.

4.1.5. Çocukların Aile Bireyleri İle İlişki Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların çocukların aile üyeleri ile ilişki durumlarına bakıldığında, 1 kişinin ilişkisi zayıf, 6'sı orta, 3'ü iyi ve 4'ü çok iyi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların yarısı aile bireyleri ile ilişkileri zayıf ve orta olduğu tespit edilmiştir. Aile bireyleri ile ilişkilerin iyileşmesi çocukların ihtiyaçlarından biridir ve bu durumda ilişkileri zayıf ve orta düzeyden iyi ve çok iyi durumuna götürülmelidir.

4. 1. 6. Çocukların Sorunlarını Paylaştığı Kişiler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların çocukların sorunu paylaştığı kişilere bakıldığında, çocuklardan biri hiç kimse ile sorunu paylaşmıyor, 10 kişi ann, 2 kişi baba ve bir kişi anne ve baba (her ikisi ile) paylaştığı gösterilmektedir.

Aşağıda çocukların sorunu paylaştığı kişiler sorulduğunda Ali'nin (çocuklardan birisi) verdiği yanıt aynen aktarılmıştır.

“Annemle daha rahatım, ama erkek olduğum için babadan destek almamı tercih ederim”
Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Teknoloji bağımlılığı olan çocuk, sorunlarla karşılaştığında (tercihen aile üyeleri, özellikle ebeveyn) gerçek dünyadaki (internetin sanal dünyasında değil) biriyle paylaşmaya ihtiyaç duyar. İster stresi azaltmak ve rahatlatıcı olmak niyetiyle, isterse yardım ve danışmanlık isteği ile olsun, bu konuyu dikkate alarak aile yaklaşmalı.

4.2. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN İNTERNET ERİŞİMİ VE KULLANIMLARI

Bu bölümde çocukların kullandıkları telefonun cinsi, çocuklar telefon, tablet ya da bilgisayar kullanırken yalnız olmayı tercih etme durumları, internetle ilk tanıştıkları yaş grupları, internete eriştikleri yer, interneti daha çok kullandıkları konular, internette oynadıkları oyun türleri, kendilerine örnek aldıkları kişiler, internetteki reklamlarla (oyun/

alışveriş vb.) ilgilenme durumları, internette en çok yapmaktan hoşlandıkları konular, internet üzerinden tek başına kredi kartıyla alışveriş yapma durumu, hafta içi ve hafta sonu interneti kullanma sıklıkları, internet kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri, internete 1-2 gün ulaşamadıkları zaman hissettikleri duygular, kullandıkları sosyal ağlar sayısı, sosyal medyada yaptıkları paylaşımların konusu, tanımadıkları kişilerle iletişim kurmaları ve iletişim kurdukları kişilerin yaş aralıkları, çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımların onlar için beğeni sayısının önemli olup olmama durumu, sosyal medyadaki takipçi sayısının onlar için önemli olup olmama durumu, çocuklara göre sosyal ağ kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri, kendilerini iyi ifade etme ortamları, siber dünyası hakkında bilgi sahibi olup olmama durumları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

4.2.1. Çocukların Kullandıkları Telefonun Cinsi

Çocukların kullandıkları telefonun cinsine ilişkin bulgular incelendiğinde , %14,28'i (n=2) İphone ve %85,71'i (n=12) kişi (İphone olmayan) android telefonlar kullandıkları görülmektedir (Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların hepsi akıllı telefon kullanmaktadırlar).

4.2.2. Çocuklar Telefon, Tablet Ya Da Bilgisayar Kullanırken Yalnız Olmayı Tercih Etme Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların telefon, tablet veya bilgisayar kullanırken yalnız olmayı tercih etme durumlarına bakıldığında, 10 kişi evet, yalnız olmayı tercih ederim ve 4 kişi de hayır, önemsemem diye beyanda bulunmuştur.

Çocukların telefon, tablet ya da bilgisayar kullanırken yalnız olmayı tercih etme durumları sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

"Daha az tartışmak için yalnız kalmaya çalışıyorum, yoksa benim için fark etmez" Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

"Önemli değil ama film, YouTube ve video izlerken sessiz bir yerde ve alanda olmayı tercih ederim." Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Çocukların telefon, tablet vb. kullanırken yalnız olmayı tercih edip etmedikleri sorusuna, yalnız kalmayı tercih etmelerinin sebebini konudan uzaklaşmamak ve konuya odaklanmak olarak belirtmişlerdir.

“Dersler sırasında ve konsantre olmam gerektiğinde yalnız olmayı tercih ederim, ancak bunun dışında gerekli değildir” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Yalnız olmak isterim, konuya olan konsantrem dağılmasın diye” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

4.2.3. Çocukların İnternetle İlk Tanıştıkları Yaş Grupları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internetle ilk tanıştıkları yaş gruplarına bakıldığında, 3 kişi 8 yaş ve altı, 7 kişi 9-11 yaş, 3 kişi 12-14 yaş ve bir kişi de 15 yaş ve üstü yaşta tanışmış olduğu görülmektedir.

Çocukların İnternetle ilk tanıştıkları yaş grupları sorusuna alınan yanıtlardan biri aşağıda aynen aktarılmıştır.

Ben 5 yaşından küçükken, abim ve ben bilgisayar oyunları oynardık. (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

4.2.4. Çocukların İnternete Eriştikleri Yer

Çocukların internete eriştikleri yere ilişkin bulgular incelendiğinde 12 kişi evden erişim sağladıkları ve 2 kişi cep telefonu olduğu görülmektedir.

4.2.5. Çocukların İnterneti Daha Çok Kullandıkları Konular

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların interneti daha çok kullandıkları konulara bakıldığında, 5'i Ödev/araştırma yapma, 5'i Oyun oynama, 7'si Sosyal Ağlar (Facebook, Instagram, Twitter vb.) ve 6'sı Arkadaşlarla iletişim kurma olduğu görülmektedir. Ayrıca bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara interneti kullanma nedenleri sorulduğunda; komik film izlemek, alışveriş yapmak, eğitici içeriklerden keyif almak, film ve müzik indirmek, oyuncu ve şarkıcıları takip etmek, film izlemek, internette ve youtube'da çeşitli sorulara cevap aramak, iletişim kurmak, eğlenmek, online video konferanslara katılmak vs.

Çocukların internette kendilerine uygun olmayan konuları izlemekten uzak durmaları gerekmektedir. Koşullara bağlı olarak, olası risk ve tehditlerden korunmaları için bilgilendirilmeleri veya uyarılmaları veya gerekirse görülmelerini önlemek için ebeveyn tarafından pratik önlemler almaları gerekir.

4.2.6. Çocukların İnternette Oynadıkları Oyun Türleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internette oynadıkları oyun türlerine bakıldığında, biri Hiç oyun oynamıyor, 2'si Çok oyunculu Çevrimiçi oyunlar oynadığı ve Oyun türleri ise 3'ü Yarış oyunları, 8'i Savaş oyunları, biri Spor oyunları ve 5'i Zekâ oyunlar olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların çoğu internette “yarış, savaş, spor ve zekâ” oyunları oynamak üzere, “boş zamanı doldurma, eğlence, mutluluk, stratejik ve Kentsel planlama ve Konut yapma oyunları (inşaat), öğrenme, Heyecan verici oyunlar vs. “ amacı ile oyun oynama alışkanlıkları vardır. Bu durum bazılarında teknoloji bağımlılığına neden olmuştur.

Çocukların boş zaman doldurma, eğlence, öğrenme, heyecan yaşama ve diğer amaçlı oyunları (stratejik planlama gibi oyunlar), yeterli, dengeli ve zararsız olduğu sürece çocuklar için sorun yaratmaz, ancak makul bir miktarın üzerinde olduğunda, ani bir zarar ve tehdit oluşturur ya da tekrarı ile bağımlılık yapar ve uzun dönemlik problemlere sebep oluyor. Bu nedenle önleyici tedbirler alınmalı ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bilgisayar ve internet oyunlarına uygun bir alternatif bulunması gerekmektedir.

4.2.7. Çocukların İnternette Kendilerine Örnek Aldıkları Kişiler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internette kendilerine örnek aldıkları kişilere bakıldığında, 5'i başarılı insanlar, 7'si sanatçılar, biri bilim adamları, 3'ü sporcular ve biri korkunç (tehlikeli) ve güçlü film/oyun karakterlei ve biri ahlaki, davranışı ve programlaması iyi olan yüksek zeka tıp doktoru olduğu görülmektedir.

Çocukların İnternette kendilerine örnek aldıkları kişilerle ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Sanatçı ve sosyal alanda ve kadın hakları konusunda başarılı bayanlar” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Kişiliğim benzer youtuber'ler” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bazıları hayatta başarılı olmak ve başarının doruklarına ulaşmak için başarılı insanları takip etmeği, onları rol model olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Onlara göre başarı zenginlik, güçlülük, meşhurluk ve ünlü

bilim insanı olmak vb. olarak tanımlanır. Bu yüzden internette kendilerine örnek aldıkları kişilere bakıldığında farklı branşlarda ünlü insanların olduğu görülmektedir.

“**Elon Reeve Musk**: Tesla otomotiv şirketinin CEO'su ve **Mark Elliot Zuckerberg**: girişimci ve yüksek zekalı” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

“**Anuşe Ansari**: İranlı Amerikalı iş kadını. Uzaya giden” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Yüksek zekalı insanlar... İşlerinin çoğunda çok zeki ve başarılı olan ve her zaman inisiyatif kullanan insanlar gibi olmayı gerçekten çok seviyorum, örneğin: **Bill Gates**” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Çocukların internette rol model aldıkları kişileri seçerken, bazen yaş özellikleri ve ruhsal durumlarından dolayı korkutucu karakterler ve heyecan verici davranışlar sergileyen kişiler ifade etmişler ve bazı kızlar da rol modelleri, kaba kadın karakterlerin olduğunu beyan etmişlerdir.

“Filmlerdeki Korkunç karakterler, selebritiler, hollywood oyuncularını ve heyecan verici ve kaba bayanlara benzemeyi seviyorum.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“**David Goggins**: İnatçı USA askeri ve dayanıklılık sporcusu ve **Montiego**: Ünlü bahis sitesi sahibi” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, başarılı insanları, sanatçıları, bilim adamlarını, Sporcuları, Film veya Oyundaki Korkunç (tehlikeli) veya güçlü karakterler olmak üzere farklı karakterleri, kendilerine örnek aldıklarını beyan etmişler. Çocuğun internette kendine örnek aldığı kişi veya kişilerin seçimini ve tercihini dikkate alarak, çocuğun hoşlandığı ve zevk alanı, beklenti ve dileklerini anlayıp ve güçlü ve zayıf yanlarını ve potansiyelini ele alarak ruh hali ve kişiliğine uygun yönlendirme yapılmalıdır.

4.2.8. Çocukların İnternetteki Reklamlarla (Oyun/ Alışveriş vb.) İlgilenme Durumları

Teknoloji bağımlılığı olan Çocukların internetteki reklamlarla (oyun/alışveriş vb.) ilgilenme durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde , %50,00'si (n=7) ilgilendikleri ve %50,00'si (n=7) ilgilenmedikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı internetteki reklamlarla (oyun/alışveriş vb.) ilgilendikleri görülmektedir. Çocuğun internetteki reklamlarla ilgisi bir fırsat olarak değerlendirmeli ve onun yararına olan konularda çocuğa yönelik reklamlar tasarlanmalıdır.

4.2.9. Çocukların İnternette En Çok Yapmaktan Hoşlandıkları Konular

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların İnternette En Çok Yapmaktan Hoşlandıkları Konulara bakıldığında, ikisi sohbet etme, 5'i oynama, 6'sı müzik/film indirme ve seyretme, ikisi bilimsel içerik arama ve inceleme, ikisi sosyal ağlarda dolaşma, ikisi spor haberlerini görüntüleme ve takip etme, biri beceri öğrenimi ve eğitimi, ikisi internette yapılan her konu ile meşgul olduğu görülmektedir.

Çocukların İnternette en çok yapmaktan hoşlandıkları sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Modayı internetten takip etmekten ve izlemekten keyif alıyorum.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Kendi fotoğraflarımı paylaşmak” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Sosyal hayatta öne çıkmanın ve kabul görmenin tezahürlerinden biri de modayı takip etmektir. Kişinin bulunduğu çevrede ve toplumda kendini tanıtmının ve öne çıkarmanın yollarından biri, fotoğraflarını, farklı ve bazen şaşırtıcı haberleri, kişisel sözleri, çekici resim veya şiirleri vb paylaşım yapmaktır. İnternet, bu alanı ve toplumu genişletme olanağı sağlar.

“Her zaman her şey hakkında bilgi alabilirsiniz, Kapsamlı - kolay erişim sağlanabilirliği - kişinin daha iyi hissetmesini sağlar” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnternet ticareti ve internetten para kazanma kısacası e-ticareti çok seviyorum ve bunun benim için doğru alan olduğuna inanıyorum.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, internette zaman ve konu sınırı olmadan kolayca erişim sağlayıp gerçekleştirmek ve en çok yapmaktan hoşlandıkları konuları, sohbet etme, oynama, müzik veya film indirme ve seyretme, bilimsel içerik arama ve inceleme, sosyal ağlarda dolaşma, spor haberlerini görüntüleme ve takip etme, beceri öğrenimi ve eğitimi, moda takibi, paylaşımlar yapma, merak ettiği konuların incelemesi ve okul ile ilgili ödev yapmak beyan etmişler.

Bilimin çeşitli alanları ve özellikle astronomi gibi gerçek dünyada yakından deneyimlenemeyen konular ve ilgili filmlerin izlemesi, çocukların internette merak ettikleri ve yapmaktan daha çok keyif aldıkları konular arasında yer almaktadır.

“Astronotik, astronomi ve yıldızlarla ilgili materyaller ilgimi çekiyor ve internette bununla ilgili birçok materyal var ve en son haberler takip edilebilir.” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Astronomi haberlerini, bilim-kurgu filmlerini, film şirketleri ile ilgili haberleri ve ilgili ödülleri ve benzerlerini severim ve internetten takip ederim.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

Çocukların İnternette en çok yapmaktan hoşlandıkları konulara ek olarak, ebeveynlerinin tarafından alternatifler önerip sunma ve çocuğun deneme ve deneyimlemesine eşlik ederek, çocuğun yüksek yararına olan ve en az zararı içeren ilginç konuları keşfetmesine yardımcı olmalarına ihtiyaçları vardır.

4.2.10. Çocuklarda İnternet Üzerinden Tek Başına Kredi Kartıyla Alışveriş Yapma Durumu

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklarda internet üzerinden tek başına kredi kartıyla alışveriş (oyun, kıyafet, kitap vs.) yapma durumuna ilişkin bulgular incelendiğinde , %64,29'i (n=9) alışveriş yaptıkları ve %35,71'i (n=5) alışveriş yapmadıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu internet üzerinden tek başına kredi kartıyla alışveriş yaptıklarını beyan etmişler. Kredi kartı ile alışveriş yapmak, ekonomik uygunluk gerektiren bir faaliyettir, hukuk açısından fail kişinin sorumluluğundadır. Çocuğun yasal yaşa gelmeden özel durumlar hariç (ebeveynlerin bilgisi ve izni ile sınırlı limitte banka tarafında verilmiş kart) alışveriş yapması doğru değil ve anne babalarının konuyu anlayabilecekleri şekilde öğretmelerine ve olası tehlikelere karşı uyarılarına ihtiyacı var.

4.2.11. Çocukların Hafta İçi ve Hafta Sonu İnterneti Kullanma Sıklıkları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların hafta içi ve hafta sonu interneti kullanma sıklıklarına bakıldığında, hafta içi 5'i günlük 3-4 saat ve 9'u günlük 4saat ve üstü, hafta sonu ise biri günde 3 saatten az, 3'ü günlük 3-4 saat ve 10'u günlük 4saat ve üstü çevrimiçi olduğu görülmektedir.

Çocukların hafta içi ve hafta sonu internet kullanma sıklığıyla ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Günde 10-12 saat çevrimiçiyim - sadece yemek yerken telefonumda değilim.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Telefonum çoğu zaman elimde ve günde en az 7-8 saat online oluyorum.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Telefon kullanımım ve online olma sürem günlük olarak değişkenlik gösterse de ortalama 6-7 saat online oluyorum.” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Bazı çocuklar her zaman (7/24) telefonda olduklarını söylemektedirler. Bu çocuklar için haftanın hangi günü olduğunun bir önemi yoktur ve hafta içi ve hafta sonu teknolojik aletleri yanlış kullanılmaktadır.

“Sürekli çevrimiçiyim, telefonum sürekli elimde (7/24) ve yemek, içmek ve uyumak saatleri dışında 24 saat kullanıyorum.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Çocuğun, ebeveyn tarafından teknolojik cihazları gerekli ve yeterli kullanma zamanını öğretmeye ihtiyacı vardır. Bu miktardan daha fazla kullanmaktan kaçınması gerekir ki çocuk bundan kaynaklanan kayıplara uğramasın. Bunu en iyi yolu, çocuğun bilinçli olarak ondan geri çekilmesidir.

4.2.12. Çocukların İnternet Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukları internet kullanımının olumlu yönlerini bulduğu konulara bakıldığında, 4'ü Fazla bilgiye kolay ve hızlı bir şekilde ulaşma, 4'ü Dersler ve ödevler hakkında fazla bilgi elde etme, 3'ü Arkadaşlarla ve bizden uzakta olanlarla daha çabuk iletişim kurma, 5'i Film izleyip ve müzik dinleme ve eğlenceli vakit geçirme, biri Yeni dostluklar edinip ve paylaşımlar yapma, biri Eğitim programlarının tadını çıkarma, 3'ü Tüm çalışmalar internette kolay yapılması, biri Online oynama imkânı daha fazla olması, 4'ü Daha kolay alışveriş yapma, biri Ücretsiz sesli ve görüntülü aramalar (uluslararası aramalar için dolaşım ücreti olmadan) olduğu görülmektedir.

Çocukların İnternet kullanımının olumlu yönleriyle ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Daha çok işlerimiz internet üzerinden yapmak zorundayız, örneğin alışveriş ve eğitim vs.” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Araştırma ve internet çalışması yapmak, dışarı çıkmadan, uçak bileti almak ve bir yere kayıt olmak” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

Çocuklar yeni konuları ve bilimleri öğrenmekten hoşlanırlar, farklı ve çeşitli konuların sunulduğu alan ve yerler onları cezbeder, kolayca erişilebilirlerse, onlar için daha çekici olabilirler. İnternet bu ortamı yaratabilir ve çok çeşitli konuların sunulmasına olanak sağlayabilir.

“İnternet sayesinde çevremizde yeni ve başarılı insanlarla tanışabilir ve böyle insanların var olduğunu görebilir, kendimizi geliştirmek ve daha çok çalışmak için onları takip edebiliriz.” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Yeni bir dil öğrenmek için internetten faydalanabiliriz mesela ben Türkçe ve İngilizceyi interneti kullanarak öğreniyorum.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Çocuklar, gerçek dünyada imkansız veya tehlikeli işleri yapamayacakları veya bunları yaparken risk almaları gereken şeyleri, güvenli ve tehdit içermeyen bir ortamda yapmalarına izin veren bir imkanla karşılaştıklarında, o fırsatı değerlendirip ve o ortamı kullanın ve istediklerini yapmaktan çok mutlu olurlar.

“Güvenli ve fiziksel olmayan ve kemik kırılma riski olmayan oyun oynama (Basit, çekici ve güvenli), Piyasadaki malların varlığı ve fiyatları hakkında farkındalık” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

“Gidemediğimiz ve göremediğimiz yerler hakkında bilgi edinme ve dışarıda zaman ve para harcamalardan kurtulup, zihinsel ve fiziksel yorgunluğu engellemek” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocuklar bazen aile ve toplum hayatındaki sosyal ve duygusal boşlukları internet ve onun yarattığı ilişkilerle doldurmaya çalışırlar ya da yalnızlıklarından kurtulmak için internetle meşgul olurlar ve bu zamanla alışkanlık ve hatta bağımlılığa neden olabiliyor.

“Yalnızlık duygusu kaybolur” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukları internet kullanımının olumsuz yönlerini bulduğu konulara bakıldığında, 6'sı Göz, boyun, bel veya el bileklerinde sorunlara neden olma, biri Boşuna zaman harcama, biri Yalan veya doğru haberlerin ayrıt etmesinde zorluk yaşanması, biri İstem dışı gereksiz bilgi ve uygunsuz fotoğraflara maruz kalmak veya bilgilerimin başkalarıyla paylaşılması, 4'ü İnternet Bağımlılığı, biri İnternette her şeye kolay eriştiğimiz için dışarı çıkmama ve sanal dünyaya dalma ve biri Gerçek dünyayı ihmal etmek ve faydalı ve hayırsever faaliyetlerden uzaklaşma olduğu görülmektedir.

Çocukların internet kullanımının olumsuz yönleriyle ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“İnsanın zamanını alır, bir şey bulmak istediğinde bir bakıyorsun, saatler geçmiş. Fiziksel açıdan, bir yerde sabit oturduğunda göz, boyun vs. sağlık sıkıntıları ortaya çıkıyor” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Çok zaman alıcıdır. Zamanın geçtiğini fark etmiyoruz ve internette çalışırken birdenbire birkaç saatin geçtiğini fark ediyoruz. Bence internetin maliyeti gerçek değerinden fazladır ve çok pahalıdır.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

Çocukların akranlarıyla iletişimi ve etkileşimi önemlidir ancak internet ortamında oluşturulan ilişkiler sağlıklı ilişkiler olmayabilir ve çocuğa verilen bilgiler çocuğun yaşına uygun olmayabilir.

“Arkadaş edinmek ve sosyal bir hayat kurmak dahil her şeyi internetten yaparak, gerçek hayatta doğru arkadaşları bulma ve doğru bağlantılar kurma şansımızı kaybediyoruz.” Muhammed (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

“Bir şeyleri uygun yaştan önce öğrenmek. Bilime ve öğrenmeye ayırmamız gereken zamanı, değersiz konular ve fotoğraflara bakarak harcamak. O zamanda faydalı işler yapmamak” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Çocukların gelişimi sırasında gereksiz ve yanlış bilgiler onların gelişimini olumsuz etkileyerek ahlaki ve davranışsal etkiler bırakabilir. İnternetin aşırı ve kontrolsüz kullanımı bu riski beraberinde getirebilir. Pek çok insan internetin ücretsiz ve ucuz bir fırsat sunduğunu düşünür, ancak o kadar ucuz değildir ve çoğu zaman gereksiz harcamaları teşvik eder. Herkese, özellikle de çocuklara, internetin dolandırıcıların yararlanabileceği mükemmel bir ortam olduğu öğretilmelidir.

“İnternette belli kişiler dışında kimseye faydası olmayan saçma sapan reklamların olması internetin olumsuz tarafı sayılabilir.” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İnterneti kullanmanın bizler için olumsuz yönlerinden biri de internet ve elektrik tüketiminin fazla olması ve gereksiz masraflar olabilir.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar internet kullanımının olumlu yönlerini “fazla bilgiye kolay ve hızlı bir şekilde ulaşma, dersler ve ödevler hakkında fazla bilgi elde etme, arkadaşlarla ve bizden uzakta olanlarla daha çabuk iletişim kurma, film izleyip ve müzik dinleme ve eğlenceli vakit geçirme, yeni dostluklar edinip ve paylaşımlar yapma, eğitim programlarının tadını çıkarma, tüm çalışmalar internette kolay yapılması, online oynama imkanı daha fazla olması, daha kolay alışveriş yapma ve ücretsiz sesli ve görüntülü aramalar (uluslararası aramalar için dolaşım ücreti olmadan) vs.” beyan etmişler.

“İşleri kolayca yaparak, insanları eskisi gibi fiziksel aktivitelerden yavaş yavaş vazgeçirir ve tembelliğe alıştıırır.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Aynı zamanda olumsuz yönlerin de “göz, boyun, bel veya el bileklerinde sorunlara neden olma, boşuna zaman harcamaya, yalan veya doğru haberlerin ayrıt etmesinde zorluk yaşanması, istem dışı gereksiz bilgi ve uygunsuz fotoğraflara maruz kalmak veya bilgilerimin başkalarıyla paylaşılması, internet bağımlılığı, internette her şeye kolay eriştiğimiz için dışarı çıkmama ve sanal dünyaya dalma ve gerçek dünyayı ihmal etmek ve faydalı ve hayırsever faaliyetlerden uzaklaşma” şeklinde beyan etmişler.

“Normal günlük hayattan geri kalma ve işleri ertelemek veya yapmamak” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocuğun teknolojik cihazları (İnternet) kullanmanın olumlu ve olumsuz yönlerini öğrenmesine ihtiyacı var ki, bu araçlardan en faydalı şekilde yararlanıp aynı zamanda en az zararı da üstlenebilsin. Zarardan korunmak için farkındalık ve uyarının yanı sıra internet bağımlılığından ve onun yol açtığı sorunlardan kurtulmak için ebeveynler ve çevrelerindeki insanlar tarafından pratik adımlar atılması gerekmektedir. Uzman doktorların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların ve diğer ilgili kişilerin yardımlarından faydalanmalıyız ki çocuğun vücudundan tüm fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönlerindeki yıkıcı etkiler giderilsin.

4.2.13. Çocukların İnternete 1-2 Gün Ulaşamadıkları Zaman Hissettikleri Duygular

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internete 1-2 gün ulaşamadıkları zaman hissettikleri duygulara bakıldığında, biri hiç (özel bir duygum yok), biri gergin, 4'ü sinirli ve mutsuz, biri kaygılı ve endişeli, biri öfkeli ve kızgın, ikisi sıkıntılı ve sabırsız, biri memnuniyetsiz, biri tedirgin ve ikisi yalnızlık duygusu olduğu görülmektedir.

Çocukların internete 1-2 gün ulaşamadıklarında hissettikleri duygu ile ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Hiç olmadı ama oynayabilmemek durumunun düşüncesi bile beni rahatsız ediyor.” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İnternette uzak olursam ve erişemezsem kendimi kötü hissederim, olumsuz bir duygudur.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İnternetsiz kalmayı düşündüğümde bile kendimi kötü hissediyorum.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

İnterneti ne zaman ve nasıl kullandıklarına bağlı olarak, insanlar ve çocuklar internetsiz kaldıklarında farklı tepkiler verebilirler. Gerçekten ihtiyaç duyulduğu ve gerekli olduğu halde internetin olmaması kişinin ruhsal durumunu bozabilir ancak ihtiyaç karşılandığında bu durum son bulmalı ve uzun süreli dengesiz davranışlar olmamalıdır. Bazen yalnızlık hissi yaşadığında, internette meşgul olm isteği ve gerçek bir ihtiyacı ve tutkusu olmadığında, internet ortamını özlemek hissi teknoloji bağımlılığı olan çocuklarda görülmektedir.

“Nerede olduğuma bağlı, Ailemin yanında eğlenebildiğim durumda etkisi az veya olmayabilir ama yalnızsam ve internete ihtiyaç duyarsam ve internet kesintiye uğrarsa tamamen üzülürüm” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Uzun süre internet olmadığında kişi kendini hayatında boş ve anlamsız hissedebilir, bu durum bağımlılığın derecesine ve seviyesine göre değişebilir. Dış dünyayla, çevreyle ve diğer insanlarla tek iletişim yolu internet olan birinin çevrimdışı kalması gerçekten çok zordur.

“Çok kötü bir his oluşur, bağımlıyım. Yaşam bitmiş gibi gelir bana (yaşam internete bağlıdır)” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnternet olmadığında dünyadan habersiz kalıyorum ve kendimi boş ve kötü hissediyorum.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Teknoloji bağımlısı çocuklar, 1-2 gün interneti kullanamadıkları zaman rahatsızlık, baskı ve çaresizlik, can sıkıntısı ve depresif ruh hali yaşadıkları beyan etmişlerdir. Bu doğal bir tepki olmayıp ve bağımlılık sorununun göstergelerinden sayılabilir ki çocuk ve ailesi farkında olmaları gerek. “İnternete erişemezsem, endişeleneceğimi ve kendimi kötü hissedeceğimi düşünüyorum.” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Kötü hissettiriyor, rahatsız olunur, kendimi baskıda ve çaresiz hissederim.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

“Ne zaman internet kesilse canım sıkılıyor ve moralim bozuluyor.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Teknoloji bağımlısı çocuklar, 1-2 gün interneti kullanamadıkları zaman, üstesinden gelebileceklerini bazen düşünmektedirler ama karşılaşmamağı tercih ederler. Araştırmaya katılan çocuklardan biri daha önce deneyimi olduğunu belirterek ilk günlerde zorlandığını ilerleyen günlerde normalleştiğini belirtmiştir.

“Umurumda değil, kendimi kötü hissediyorum, böyle bir durumla karşılaşmamayı tercih ediyorum çünkü tüm işlerimiz internet üzerinden yapılıyor” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

“Daha önce denedim; İlk gün zor ama ikinci ve üçüncü günler normalleşiyor” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu internete 1-2 gün ulaşamadıkları zaman kendilerini kötü, gergin, sinirli, rahatsız, mutsuz, kaygılı, endişeli, öfkeli, kızgın, sıkıntılı, depresif, çaresiz, sabırsız, memnuniyetsiz, tedirgin, yalnız ve baskı altında hissettiklerini beyan etmişler.

Çocukların internete 1-2 gün ulaşamadıkları zaman kendini kötü, gergin, sinirli, rahatsız ve benzer duygular hissettiklerinde kendisi ve ailesi teknoloji bağımlılığı olasılığının farkında olmalı ve emin olmak için yetkili merkezlere başvurup, mevcut koşullara göre uygun önlemleri almalılardır.

4.2.14. Çocukların Kullandıkları Sosyal Ağlar Sayısı

Çocukların kullandıkları sosyal ağlar sayısına ilişkin bulgular incelendiğinde çocukların hepsinin birden fazla sosyal ağ hesabı olduğu ve sırasıyla WhatsApp, Instagram, Telegram, Facebook, likee, shot, zoom, skype ve discord vs. kullandığı ve çocukların her birinin cep telefonlarında 3-4 hatta daha fazlası yüklü olduğu görülmektedir.

4.2.14.1. Çocukların Sosyal Ağ Hesaplarında Profillerinin Gizli veya Açık Olma Durumları

Çocukların sosyal ağ hesaplarında profillerinin gizli veya açık olma durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde çocukların hiçbirinin profilleri gizli olmadığı görülmektedir. Çocuklarda profilin gizliliği, bilinçli bir tercih olabilir, ancak yine de çocuğun kişilik özelliklerini veya bir sıkıntının varlığını gösterebilir ve bunu dikkate almak onların yararınadır.

4.2.14.2. Çocukların Profil Resmine Koydukları Fotoğraflar

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların profil resmine koydukları fotoğraflara bakıldığında, 9'u kendi fotoğrafım, 3'ü bazen kendi fotoğrafım ve bazen başka fotoğraf ve ikisi kendi fotoğrafım dışında herhangi bir fotoğrafı olduğu görülmektedir.

Çocukların profil resmine koydukları fotoğraflarla ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“İnternette kopyalanan fantezi kızların fotoğrafları (kendi fotoğrafım dışında)” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Bazıları kendi fotoğraflarım ve bazıları internette başka fotoğraflar (benim için güzel olan ne varsa)” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan internet bağımlılığı olan çocukların profil resmine koydukları fotoğraflara ilişkin bulgular incelendiğinde %64, 29'i (n=9) kendi fotoğrafı, %21,43'si (n=3) bazen kendi fotoğrafı ve bazen başka fotoğraf ve %14, 28'i (n=2) ise kendi fotoğrafı dışında herhangi bir fotoğraf olduğu görülmektedir.

Çocukların sosyal ağ hesaplarında profillerinin gizli veya açık olma durumları ve de profil resmine koydukları fotoğraflar önemsiz görünebilir fakat dikkat edilmesi gereken çok

önemli konudur. Bunlar çocuğun sosyal hayata ve iletişim kurmada kendini nasıl ifade etmek istediğini gösterir ve onu dikkate almak çocukların yararınadır.

4.2.15. Çocukların Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımların Konusu

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımlarına bakıldığında, 3'ü hiçbir şey paylaşmadığı, 7'si kendisi ile ilgili, biri arkadaşlarla ilgili, biri oyunlarla ilgili, ikisi gündem konuları, ikisi sanat/film/dizi ve biri spor ve sporcularla ilgili olduğu görülmektedir.

Çocukların paylaşımlarının konusuyla ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Gittiğim yerlerin ve eğlencelerin fotoğraflarını ve videolarını çekerim ve paylaşıyorum” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Gün ve hafta olayları, gönülden gelen yazılar ve notlar” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Lezzetli yemekler yediği yerleri ve restoranları başkalarına tanıtmaması ki onlar da oraya gidip, tadını çıkarabilsinler” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları sosyal medyada yaptıkları paylaşımların konusu özel hayatlarından fotoğraf ve video olduğunu beyan etmişlerdir. Örneğin, yediği lezzetli yemekler, gittiği yerler ve yaptığı eğlenceler, gönülden gelen yazılar ve notlar, günün ve haftanın olayları vb. Bu çocukların bir kısmı sosyal ağlarda yaptıkları paylaşımların konusunun kendi özel hayatları ve aileleri ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir.

“Sosyal ağlardaki paylaşımlarımın konusu genellikle kendi yaptığım müzikler ve kendi fotoğraflarımdır.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

“Ailem ile ilgili fotoğraflar paylaşırım” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan çocuklardan biri komik şeyler paylaştığını belirtmiştir.

“Komik konuları izlemeyi severim ve çoğu zaman komik konular paylaşırım.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Bu çalışmaya katılan çocuklardan biri sosyal ağlarda iki kullanıcı hesabı olduğunu belirtmiştir. Birinde ailesi ve arkadaşları için fotoğraflarını paylaştığını, diğerinde ise satılık ve reklam amaçlı ürünlerin fotoğraflarını paylaştığını beyan etmiştir.

“İki hesabım var; birinde aile ve arkadaşlar için kendi fotoğraflarımı, diğerinde İran’a online satış yapıyorum ve ürünlerin fotoğraflarını ve de beni tanımak için özel hayatımı paylaşıyorum (Reklam amaçlı)” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımların konusu onların düşüncelerini ve önemseydiği konuları gösterebilir. Bu konu çocuğun ebeveynleri tarafından göz ardı edilmemelidir.

4.2.16. Çocukların Tanımadıkları Kişilerle İletişim Kurmaları ve İletişim Kurdukları Kişilerin Yaş Aralıkları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların tanımadıkları kişilerle internette iletişim kurmaları ve iletişim kurdukları kişilerin yaş aralıklarına bakıldığında, 7’si hiç iletişim kurmadığı, 3’ü iletişim kurduğu kişilerin yaş aralığı 14-19 ve 4’ü iletişim kurduğu kişilerin yaş aralığı 20 ve üzeri olduğu görülmektedir.

Çocukların tanımadığı kişilerle iletişim kurma ve yaş aralıklarıyla ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Bazen gerçek dünyada olmadıkları için tanımadığım insanlarla iletişim kuruyorum, yaşlarını doğru söylüyorlar mı bilmiyorum ve onlara inanmıyorum ve güvenemiyorum.” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan çocukların bir kısmı sosyal ağlarda birden fazla kullanıcı hesabına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Farklı hesapların hedef kitlesi farklı olduğu için her hesapta tanımadıkları kişilerle iletişim kurma amacı ve iletişim kurdukları kişilerin yaş aralığı farklı olduğunu beyan etmişlerdir.

“Benim Instagramda bir (çalışma) sayfam var. Küçük yaşıma rağmen çocukluğumdan beri spor (voleybol) ile uğraşıyorum ve küçük yaşta koçluk derecesi (diploma) alabildim ve şimdi öğrencilerim var, o yüzden tanımadığım kişileri de (iş alanında) cevaplamak zorundayım” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Birden fazla hesabım var, sadece iş hesabımı da tanımadığım insanlarla bağlantı kuruyorum, sayfam fazla görünsün diye...” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı Tanımadığı kişilerle iletişim kurmayı beyan etmişler. Çocukların sanal ortamda bilinmeyen kişilerle iletişim kurmaları yüksek risk taşımakta ve karşı tarafın gerçek kimliğinin tanınmasının imkânsız olması nedeniyle tehlikeli olabilir ve çocuklar için zararlı sonuçlar da doğurabilir. Çocukların aile üyeleri ve büyükler tarafından bu tehlikelerin varlığından haberdar etmelerine ve böyle bir riskli durumda nasıl tepki vermelerinin öğretilmesine ihtiyaçları

vardır. Çocuk bu kişilerle iletişim kurmaya çalışmaması ve ebeveynlerin bilgisi ve onayı olmadan yapılan isteklere olumlu yanıt vermemesi için uyarılmalıdır.

4.2.17. Çocukların Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımların Onlar İçin Beğeni Sayısının Önemli Olup Olmama Durumu

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımların onlar için beğeni sayısı önemli olup veya olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde , %50, 00'si (n=7) beğeni sayısının onlar için önemli olduğu ve %50, 00'si (n=7) önemli olmadığı görülmektedir.

Çocuklardan biri, sosyal medyada yaptığı paylaşımların beğeni sayısı onun için önemli olup veya olmadığı ile ilgili sorusunu farklı yanıtlamıştır, çünkü iki farklı kullanıcı hesabı var ve beğeni sayısının farklı kitleler için önemi onun için farklıdır. bu yanıt aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Sosyal medyada iki hesabım var, biri kişisel ve aile hesabı, diğeri ise iş hesabım. Az sayıda üyesi olan hesapta (aile üyeleri ve arkadaşlar) beğeniler sayısı benim için önemli değil. Ancak iş hesabımda, beğeni sayısı benim için önemli çünkü beni daha görünür ve göze çarpıcı kılıyor” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı sosyal medyada yaptıkları paylaşımlara gelen beğeni sayısının onlar için önemli olduğunu beyan etmişler.

Bu çekicilik ve önemsemek çocukta zamanla bağımlılığa yol açabilir daha sonra da doyumsuz ve kontrolsüz şekilde devam ederek çocukta zihinsel meşguliyet ile birlikte farklı etkileri çocuğun sosyal hayatını tehdit etmektedir.

4.2.18. Çocukların Sosyal Medyadaki Takipçi Sayısının Onlar İçin Önemli Olup Olmama Durumu

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal medyadaki takipçi sayısının onlar için önemli olup veya olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde , %50,00'si (n=7) takipçi sayısı onlar için önemli olduğu ve %50,00'si (n=7) önemli olmadığı görülmektedir.

Çocuklarda sosyal medyadaki takipçi sayısının onlar için önemli olup olmama durumu ile ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Takipçi sayısı benim için önemli, ne kadar çok olursa o kadar mutlu ve tatmin oluyorum. Takipçilerim, takip ettiklerimden daha çok olduğunu isterim.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan çocukların bir kısmı sosyal ağlarda takipçi sayısının kendileri için önemli olduğunu belirtmişler bu da geniş bir sosyal çevreye ve çok sayıda arkadaşa sahip olmak istediklerini göstermektedir. Diğerleri, sosyal ağlardaki takipçi sayısının kendileri için önemsiz olduğunu belirtmişlerdir.

“Takipçi sayısı benim için çok önemli değil çünkü çok aktif değilim ve sadece görmek ve eğlenmek için kullanıyorum.” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Bu araştırmaya katılan çocuklardan biri sosyal ağlarda birden fazla kullanıcı hesabına sahip olduğunu ve farklı hesaplarda hedef kitle farklı olduğu için her hesabın takipçi sayısı onun için önemli ya da önemsiz olduğunu ifade etmiştir.

“İki Instagram hesabım var, biri aile ve yakın arkadaşlar için bir hesap ve takipçi sayısı sınırlıdır, diğer her kese açık ve görünebilir bir hesaptır ve orada takipçi sayısını önemsiyorum” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı sosyal medyadaki takipçi sayısının onlar için önemli olduğunu beyan etmişler. Çocukların sosyal medyada takipçi sayısının onlar için önemli olup olmama durumu ve önemsemiği, çocuğun sanal ortamda iletişime verdiği önemi gösterebilir. Aynı zamanda sosyal hayatında olan bu ortamdaki arkadaşları tarafından nasıl görüldüğünü ve gönderilerinin başkaları tarafından nasıl karşılaştığını merak ettiğini gösterebilir. Bu konu çocuğun ebeveynleri tarafından göz ardı edilmemelidir.

4.2.19. Çocuklara Göre Sosyal Ağ Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre sosyal ağ kullanımının olumlu yönlerine bakıldığında, 5'i Sosyal ağlarda paylaşılan yararlı bilgi elde etmek – Eğitim almak, 7'si Arkadaşlarla ve bizden uzakta olanlarla sohbet etmek ve daha çabuk iletişim kurmak, biri Gidemediğimiz ve göremediğimiz yerleri sosyal ağlarda paylaşılan postlarda görebilmek, biri Film izleyip ve müzik dinlemekle eğlenceli vakit geçirmek, biri Dışarıda zaman ve para harcamalardan kurtulup, zihinsel ve fiziksel yorgunluğu engellemek, biri Yeni dostluklar edinip ve paylaşımlar yapmak ve 6'sı İnternette her şeye kolay erişilebilir (Alışveriş ve farklı bilgiler vs.) olduğu görülmektedir.

Çocuklarda sosyal ağ kullanımının olumlu yönleri ile ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Sosyal ağların kullanımı ile zaman boşa gitmiyor” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Yüz yüze daha fazla zaman ayıramıyoruz, uzaktan bazı işleri yürütebiliriz” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre zamanın optimal kullanımında sosyal ağ kullanımının faydalı olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca insanların iletişim kurmada, birbirlerinden haberdar olmada ve gerektiğinde dosya gönderme işini yapabilmelerinde sosyal ağların yararlı olduğunu beyan etmişlerdir.

“Birbirimizden haberdar olup ve dostça fotoğraflar paylaşıyoruz” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İletişim kurma – fotoğraf gönderme - aile ve arkadaşların yaşam koşullarından haberdar olmak” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Kolayca iletişim ve konuşma” Muhammed (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Günümüzde pek çok şeyin online olarak yapıldığını vurgulayan bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar, sosyal ağların alışveriş, eğitim, reklam vb. işlerde yararlı olduğunu beyan etmişlerdir.

“Daha çok işlerimiz internet üzerinden yapmak zorundayız, örneğin alışveriş ve eğitim vs.” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnternette yemek hazırlamak için bile eğitim alıyoruz” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

“Reklam verebilirsiniz. Bir iş sahibi olabilir ve kolayca para kazanabilirsiniz. Ünlü olabilir ve yeteneklerinizi insanlara tanıtabilirsiniz” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

Bu araştırmaya katılan çocuklar, sosyal ağların ilgi duydukları konular hakkında bilgi almak ve başarılı insanların yaşam tarzlarını ve yollarını öğrenmek için yararlı olduğunu belirtmişlerdir.

“Arkadaşların ve hayranı olduğum kişilerin hayatları hakkında bilgilenme” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnternet vasıtasıyla, çevremizdeki yeni ve başarılı İranlı veya İranlı olmayan insanlarla tanışıp ve böyle bireyler var olduğunu görüp, daha fazla ilerleme ve çaba göstermek için onları takip edebiliriz” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan çocuklardan biri, Covid-19 ve karantina döneminde sosyal ağlar birbirimizin ve ailemizin durumu hakkında en iyi iletişim ve bilgi alma aracı olduğunu belirtmiştir.

“Şimdi Covid-19 durumunda arkadaşlarımızla ve ailemizle bağlantı kurabiliriz” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre sosyal ağ kullanımının olumsuz yönlerine bakıldığında, 3'ü olumsuz etkisi olmadığı, biri aile içi yüz yüze iletişim ve

paylaşımlara engel olması, ikisi göz, boyun, bel veya el bileklerinde sorunlara neden olması, ikisi boşuna zaman harcama, 3'ü yasal sorunların yaşanması, biri yalan veya doğru haberlerin ayırt etmesinde zorluk yaşanması, ikisi toplumdan uzaklaşıp, yalnızlaşma, biri istem dışı gereksiz bilgi ve uygunsuz fotoğraflara maruz kalmak veya bilgilerimin başkalarıyla paylaşılması, biri takipçi sayısının artmasını bekleme (stres kaynağı) ve 4'ü bağımlılık yapması olduğu görülmektedir.

Çocuklarda sosyal ağ kullanımının olumsuz yönleri ile ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Bağımlı oldum, öyle ki yapmazsam çökülürüm” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Sosyal ağların bağımlılığa yol açabileceğini vurgulayan bu araştırmaya katılan çocuklar, zamanı optimal kullanmaları üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

“İnsanın zamanını alır, bir şey bulmak istediğinde bir bakıyorsun, saatler geçmiş. Fiziksel açıdan, bir yerde sabit oturduğunda göz, boyun vs. sağlık sıkıntıları ortaya çıkıyor” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Öğrenmeye ayırmamız gereken zamanı, değersiz siteler ve sayfalarda, değersiz konular ve fotoğraflara bakarak harcamak” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnstagrama fazla zaman ayırmak, aldatmacılık ve dolandırıcılık Instagramda fazladır, farklı sayfalar var ki çok sayıda takipçileri var ve insanları yanlış yönlendirirler ve paraların alıp, dolandırıcılık yapıyorlar. Bazı sayfalar, gençlerin fikrini değiştirerek, bir çeşit beyin yıkama yapıyorlar” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar, sosyal ağların olumsuz etkilerini bazı örneklerle beyan etmişlerdir. Örneğin tanımadıkları kişilerle iletişim kurmak, saldırıya uğramak ve dolandırıcılarla karşılaşmak ve ailelerin önemsemediği sonucu çocukların erken yaşta sosyal ağlarla tanışmaları vs. bunun da çocuğun zararına olduğunu belirtmişlerdir.

“Bilinmeyen kişilerden mesaj alma” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Saldırıya uğramak ve Artan dolandırıcılık” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

“Çocuklar çok küçük yaşta telefon ve tablet kullanıyorlar ve bu çok zararlıdır ve annelerin buna izin vermemesi gerektiğini düşünüyorum” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan çocuklardan biri, sosyal ağlarda yapılan paylaşımların gerçek dışı olduğunu vurgulayarak, yanlış veya eksik bilgi aktarıldığını belirterek, olayların tamamının gösterilmediğini ve sadece güzel taraflarının gösterildiğini, o da ailelerin dağılmasına sebep olduğuna inandığını beyan etmiştir.

“Kıskanmak ve sorunlar yaşamak ve ailelerin dağılması. Herkes hayatının en güzel anlarını filme alıyor ve fotoğraflıyor, hiç kimse kötü ve tatsız anların fotoğraflarını veya videolarını çekmez. İnsanlar bunun arkasında ne olduğunu bilmiyor ve onu kıskanıyorlar. Bu, sorunlara ve ailelerin dağılmasına neden oldu. Mutlu bir günün perde arkasında haftalarca süren sefalet ve zorluklar olabileceğini kimse fark etmez” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar sosyal ağ kullanımının olumlu yönlerini “sosyal ağlarda paylaşılan yararlı bilgi elde etme – eğitim alma, arkadaşlarla ve bizden uzakta olanlarla sohbet etme ve daha çabuk iletişim kurma, gidemediğimiz ve göremediğimiz yerleri sosyal ağlarda paylaşılan postlarda görebilme, film izleyip ve müzik dinlemekle eğlenceli vakit geçirme, dışarıda zaman ve para harcamalardan kurtulup, zihinsel ve fiziksel yorgunluğu engelleme, yeni dostluklar edinip ve paylaşımlar yapma ve sosyal ağlarda her şeye kolay erişilebilir (alışveriş ve farklı bilgiler vs.)” beyan etmişler. Aynı zamanda olumsuz yönlerin de “aile içi yüz yüze iletişim ve paylaşımlara engel olması, göz, boyun, bel veya el bileklerinde sorunlara neden olması, boşuna zaman harcama, yasal sorunların yaşanması, yalan veya doğru haberlerin ayırt etmesinde zorluk yaşanması, toplumdan uzaklaşıp, yalnızlaşma, istem dışı gereksiz bilgi ve uygunsuz fotoğraflara maruz kalmak veya bilgilerimin başkalarıyla paylaşılması, takipçi sayısının artmasını bekleme (stres kaynağı), bağımlılık yapması vs.” şeklinde beyan etmişler.

Çocuklar tarafından sosyal ağların olumlu ve olumsuz yönlerinin gerçek ve daha eksiksiz bilinmesi onların kullanım şekli ve miktarını etkileyebilir ve olumsuz yönlerini öğrendiğinde ondan uzaklaşmasına yardımcı olabilir. Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar zararlı kullanım şekli ve miktarını azaltamaz, uzak duramaz ve kendini tutamaz ki bu durumda aile veya yetkili uzmanların devreye girmeleri ve yardımcı olmaları gerekmektedir.

4.2.20. Çocukların Kendilerini İyi İfade Etme Ortamları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların kendilerini iyi ifade etme ortamlarına bakıldığında, 3'ü olumsuz etkisi olmadığı, 6'sı sanal ortamda (internette), 5'i gerçek dünyada ve 3'ü benim için fark etmez şeklinde olduğu görülmektedir.

Çocuklarda kendini iyi ifade etme ortamı ile ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“İnternette kendimi daha kolay tanıtabilirim” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İnsanlar kendilerini sanal dünyada gerçeklikten farklı tanıtıyor ve tanımlıyor. Kendimi sosyal ağlarda tanıtmak benim için daha kolay” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Yüz yüze görüşmede strese giriyorum ve dehşete düşüyorum” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Bu araştırmaya katılan çocuklardan bazıları, İnternette kendini daha kolay ifade edebildiklerini söylemişler, fakat diğerleri gerçek dünyada ve yüz yüze ortamda kendilerini İyi İfade edebilmelerini beyan etmişlerdir.

“Kendimi gerçek dünyada daha iyi tanıtıyorum” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Kendimi ifade etmede, tanışma ve karşılıklı anlamak yüz yüze şeklinde daha fazla mümkün oluyor” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Karşıdaki insanı yüz yüze görmek ve iletişim kurmak daha iyidir bence. Sanal iletişimde eziyet çekiyorum” Muhammed (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

“Yüz yüze ve gerçek dünyada, kendimi daha iyi ifade edebileceğimi düşünüyorum. Yüz yüze tanışmada, ses tonu ve vücut hareketlerinin etkisi vardır. Kendimi gerçek ne olduğuma yakın şekilde tanıtmaya çalışırım” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

Çocuklara kendilerini iyi ifade edebildikleri ortamlar sorulduğunda, bazıları için gerçek dünyadaki yüz yüze ortamı ile sanal dünyadaki ortamın farklı olmadığı görülmektedir.

“Fark etmez benim için. (aynı seviyede)” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Fark etmez benim için. Paylaştıklarım, kendimi gerçek şekilde gösteren konulardır. Onlar benim hayatımın ve malımın aynı gerçekliğidir” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Çocuklara kendilerini iyi ifade edebildikleri ortam sorulduğunda, çocuklardan biri internette kişinin gerçek kişiliğini ortaya koyamama ihtimaline vurgu yaparak, insanların kendilerini istedikleri gibi tanıtabileceklerini ve ifade edebileceklerini belirtmiştir.

“İnternette kendinizi dilediğiniz gibi tanıtabilirsiniz” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları (%42,86) sanal ortamda (internette) kendini iyi ifade etmesin beyan etmişler.

Çocukların sanal ortamda (internette) kendini iyi ve daha kolay (stres yaşamadan) ifade etmesi veya kendini gerçekte olduğundan farklıdır tanıtmaya isteği (kendini dilediği gibi tanıtmaya), onların yüz yüze ve gerçek sosyal hayatta iletişim kurma ve kendini ifade etmekte sıkıntı yaşadığını göstermektedir. Bu konu çocuğun ebeveynleri tarafından önemsemeli ve göz ardı edilmemelidir.

4.2.21. Çocukların Siber Dünyası Hakkında Bilgi Sahibi Olup Olmama Durumları

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların siber dünyası hakkında bilgi sahibi olup olmama durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde, %50, 00'si (n=7) bilgi sahibi olduğu ve %50, 00'si (n=7) bilgi sahibi olmadığı görülmektedir.

Çocukların siber dünyası hakkında bilgi sahibi olup olmama durumları ile ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

"Siber dünya duyduğumda hep hesapları hacklemeyi ve başkalarının hesaplarını boşaltma yı düşünürüm." Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Siber dünyada başkalarının internet hesaplarını (onların bilgisi ve rızası dışında) hacklemek, sosyal ağlarda hakaret etmek gibi şeyler yapabilirsiniz." Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Siber saldırı; Örneğin -Evin Cezaevi- kameralarına siber saldırı gerçekleşti. Heklemek (Kimseyi hekleme gerek yok ve bunu yapmayacağım)" Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı siber dünyası hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. "Zararlı oyunlar ve uygunsuz reklamlar ve siteler", "hesapları hekleyerek banka hesabı hırsızlığı", "başkalarının kişisel bilgilerini satmak", "başkalarının internet hesabını hekleme (izni ve rızası olmadan)", "sosyal ağlarda hakaret", "bahis siteleri (haberlerde söylendi ve bilgilendirildi)", "başkalarının izni ve onayı olmadan, fotoğraflarını paylaşmak", "siber saldırı; örneğin "bir cezaevinin iç kameralarının heklenmesi", vs. bahsettikleri konulardan bazılarıdır.

"Var olduğunu biliyorum ama pek bilgim yok çünkü böyle bir şeyin peşinden gitmiyorum" Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

"Fazla bilgim yok, Zararlı oyunlar ve yanlış reklamlar ve siteler..." Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Fazla bir şey bilmiyorum, sadece başkalarının banka hesaplarını çalmak, başkalarının kişisel bilgilerini satmak ve benzeri şeyler duydum." Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

"Siber dünya hakkında pek bilgim yok, duyduğuma göre siber dünyada bahis siteleri var (haberlerde söylendi ve bilgilendirildi) ve başkalarının fotoğraflarının onların bilgisi, izni ve onayı dışında paylaşım yapılıyor." Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

"Çok bilgim yoktur, Yanlış şeylerin peşinden gitmeyi hiç sevmem" Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocukların siber dünyası hakkında bilgi sahibi olması oldukça önemlidir, aksı takdirde siber tehditler mağduru olabilir veya bilmeden ve istem dışı benzer suçlar işleyebilir. Bu durumu önlemek için çocuğun ebeveyn ve bilir kişiler tarafından bilgilendirmeye ihtiyacı vardır. Bu konuda bilgi sahibi olmak çocuğun yararınadır ve peşinde olmakla farklıdır, en azından karşılaştığında ne yapacağını anlar ve kayıplara katlanmak zorunda kalmaz.

İnternette çocukların karşılaşılabilecekleri tehdit edici konulara verilen tepkilerden en doğrusunu seçme ve uygulamayı öğrenmeye ihtiyacı vardır (tepki vermeme ve dikkate almama, siteyi kapatma veya değişme, İzlemeye ve Konuşmaya devam etmeme, reddetme, raporlama, engelleme, siteyi bildirme vb.). Çocuğun internet üzerinden, kötü ve uygunsuz kişi veya sitelerle karşılaşması ve tanımadığı kişiler tarafından internet üzerinden, iletişime geçme isteği, siteler tarafından mesaj göndererek, onu rahatsız etmesi, cinsel içerikli görüntülere maruz kalması, başkasının parasını ve malını alma veya zarar verme konusunda yanlışa teşvik eden sitelere maruz kalması, kumar oynamaya teşvik eden sitelere maruz kalması, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanmaya teşvik eden sitelere maruz kalması, internette şiddet içeren davranışlara teşvik eden sitelere maruz kalması, kötü düşünceler (tehlikeli veya yasadışı faaliyetler) öğretmeye çalışan kişi ya da sitelere maruz kalması ve başkasının bilgisayar, ağ veya sitesini hekleme konusunda onu ikna etmeye yönlendiren veya teşvik eden sitelere maruz kalması çocukları tehdit eden konular ve karşılaşılabilecekleri durumlardan bazıları sayılabilir.

4.2.21.1. Çocukların Tanımadıkları Kişiler Tarafında İnternet Üzerinden, İletişime Geçme İsteklerine Karşı Verdikleri Tepkiler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların tanımadıkları kişiler tarafında internet üzerinden, iletişime geçme isteklerine karşı verdikleri tepkilere bakıldığında, biri "hiç karşılaşmadım", 8'i "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 5'i "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, internet üzerinden herhangi bir yolla doğrudan iletişime geçmeyi deneyen tanımadıkları kişilerle karşılaştıklarında "Raporladım", "Reddettim", "Kendilerini tanıtmalarını isterim", "Engelledim, Sevmiyorum, aramasına izin vermiyorum", "tanıdığım birisi ise devam etmem ama tanıdığım kişi olmaz ise, kim olduğunu merak eder ve konuşmaya devam ederim", "Karşı cins olursa engellerim, yoksa konuşurum çünkü bana zarar veremez" ve "Tanıdık biri ise, numaramı ve adresimi veririm, yoksa engellerim" şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.2. Çocukların İnternette Mesaj Göndererek, Onları Rahatsız Eden Sitelere Karşı Verdikleri Tepki Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internette mesaj göndererek, onları rahatsız eden sitelere karşı verdikleri tepkilerine bakıldığında, 4'ü "hiç karşılaşmadım", 5'i "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 5'i "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, İnternette mesaj göndererek, rahatsız eden sitelerle karşılaştıklarında "Hemen engellerim", "Genelde engelliyorum. devam edip takip etmeme gerek yok", "1-2 kere uyarırım tekrarı olursa engellerim", "Reklamsa engellerim, mesaj ise silerim", "Siteyi bildiririm ve engellerim" ve "kendimden büyüklere gösteririm" şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.3. Çocukların İnternette Cinsel İçerikli Görüntülere Karşı Tepki Verme Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internette cinsel içerikli görüntülere karşı tepki verme durumlarına bakıldığında, 3'ü "hiç karşılaşmadım", 3'ü "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 8'i "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, İnternette cinsel içerikli görüntülerle karşılaştıklarında "Siteyi ziyaret etmeye devam etmem ve siteden ayrılırım", "Ziyaret etmeye devam etmem, siteyi kapatırım", "Kendim açmışsam bakarım, reklamsa bazen merak ederim", "Hızlı bir şekilde siteyi değiştiririm", "Hoşuma gitmez, siteyi değiştiririm", "İzlemeye devam ederim", "Duruma göre değişir, izlerim veya belirli bir tepki vermem ve reddederim" ve "İzlemeye devam etmem ve tepki göstermem" şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.4. Çocukların Başkasının Parasını ve Malını Alma veya Zarar Verme Konusunda Yanlış Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Verme Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların başkasının parasını ve malını alma veya zarar verme konusunda yanlış teşvik eden sitelere karşı tepki verme durumlarına

bakıldığında, 5'i "hiç karşılaşmadım", 4'ü "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 5'i "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, “Başkasının parası veya malını alma veya zarar verme konusunda” ikna etmeye yönlendiren veya teşvik eden sitelerle karşılaştıklarında “Tahrik oldum ama yapmadım”, “Takip etmem ve siteyi kapatırım”, “Birisi Instagram üzerinden banka hesaplarıma erişmek istedi, kötü bir deneyim oldu”, “Karşılaşırsam bildiririm”, “Reddederim” ve “Karşılaştım, raporladım Google’a ve sitenin bilgilerin gönderdim kapatsınlar diye siteyi kapatırım” şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.5. Çocukların İnternet Üzerinde Kumar Oynamaya Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internet üzerinde kumar oynamaya teşvik eden sitelere karşı tepki durumlarına bakıldığında, 5'i "hiç karşılaşmadım", 4'ü "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 5'i "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, internet üzerinde kumar oynamaya teşvik eden sitelerle karşılaştıklarında “Takip etmem ve siteyi kapatırım veya engellerim”, “1-2 kere siteye girdim ama kumar yapmadım”, “Kumar oynamaktan korkuyorum - siteyi hızlı bir şekilde engellerim”, “Belirli bir tepki vermem ve reddederim”, “Neredeyse risk alıyorum ve denemek isterim”, “Siteden ayrılırım”, “Karşılaştım, tepki vermedim , kumar ve bahis siteleri, Instagram ‘da reklamları vardı” ve “Karşılaştım, tahrik olmadım ve tepki vermedim” şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.6. Çocukların İnternette Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Kullanmaya Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internet üzerinde kumar oynamaya teşvik eden sitelere karşı tepki durumlarına bakıldığında, 3'ü "hiç karşılaşmadım", 6'sı "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 5'i "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, internette sigara, alkol ve uyuşturucu kullanmaya teşvik eden sitelerle karşılaştıklarında “Karşılaştım, denemeyi ve yapmayı seviyorum ama sitede tepki vermedim”, “Takip etmem ve siteyi kapatırım veya engellerim”, “Böyle sitelere girmem (Siteden çıkıyorum ve arkadaşlarımı bu sitelere girmemeleri konusunda bilgilendiriyorum)”, “Karşılaştığımda tahrik olmam ve tepki vermem”, “1-2 kere denedim (bu siteler ile işim yok)”, “Sitede değil, denemeyi severim, Mesela arkadaşımınla birlikte nargile ve alkolün tüketildiği bir toplantıya gittik”, “Karşılaştım ve reddettim” ve “Sigarayı sevmiyorum ama izler ve beğeniyorum” şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.7. Çocukların İnternette Şiddet İçeren Davranışlara Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepkileri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internette şiddet içeren davranışlara teşvik eden sitelere karşı tepkilerine bakıldığında, 5'i "hiç karşılaşmadım", 3'ü "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 6'sı "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, internette şiddet içeren davranışlara teşvik eden sitelerle karşılaştıklarında “Takip etmem ve siteyi kapatırım veya engellerim”, “Takip ederim, Neden şiddetli davranması gerektiğini anlamak için”, “Bazen sinirlendiğimde onların önerilerini kullanırım”, “Belirli bir tepki vermem ve reddederim”, “karşılaşırsam sayfa silinsin diye bildiririm”, “Karşılaştım, raporladım Google’a ve sitenin bilgilerin gönderdim kapatsınlar diye” ve “İzlerim” şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.8. Çocukların İnternet Üzerinden, Kötü Düşünceler (Tehlikeli veya Yasadışı Faaliyetler) Öğretmeye Çalışan Kişi veya Sitelere Karşı Tepki Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internet üzerinden, kötü düşünceler (tehlikeli veya yasadışı faaliyetler) öğretmeye çalışan kişi yada sitelere karşı tepki durumlarına bakıldığında, 6'sı "hiç karşılaşmadım", 2'si "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 6'sı "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, internet üzerinden, kötü düşünceler (tehlikeli veya yasadışı faaliyetler) öğretmeye çalışan kişi ya da sitelerle karşılaştıklarında “Biraz takip ettim”, “Takip etmem ve siteyi kapatırım”, “Karşılaştım ama karşılaşmayı isterim”, “İlginçse bakarım yoksa da reddederim”, “Öğrenime amaçlı, benzer durumda kalmayım

diye, bazen izlerim fazla sıkıntı yaşamayım”, “Karşılaşırsam sayfa silinsin diye bildiririm, karşılaşırsam sayfanın ekran görüntüsünü alırım ve arkadaşlarıma gösteririm ki onlar da silebilsinler”, “Karşılaştım, beğenmedim, heveslenmedim ve tepki vermedim” ve “Öğrenmesine cazip olurum şeklinde onu öğrenmeyi düşünüp veya vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.2.21.9. Çocukların Başkasının Bilgisayar, Ağ veya Sitesini Heklemek Konusunda Onları İkna Etmeye Yönlendiren veya Teşvik Eden Sitelere Karşı Tepki Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların başkasının bilgisayar, ağ veya sitesini heklemek konusunda onları ikna etmeye yönlendiren veya teşvik eden sitelere karşı tepki durumlarına bakıldığında, 6'sı "hiç karşılaşmadım", ikisi "karşılaştığımda tepki vermedim" ve 6'sı "karşılaştığımda tepki verdim" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

İnternet bağımlılığı olan çocuklar, başkasının bilgisayar, ağ veya sitesini heklemek (bilgilerine sahibinin bilgisi veya izni dışında erişip, okuma, değiştirme, zarar verme veya mahvetme) konusunda ikna etmeye yönlendiren veya teşvik eden sitelerle karşılaştıklarında “Bence ilginç, başka birinin hesabına giriş yapasın ve mesajlarını ve yanıtlarını görebilesin”, “Bunun nasıl yapabileceğini görmek ve öğrenmek için siteye giremiyorum”, “Öğrenmesini seviyorum”, “Karşılaşırsam da eğer reddederim”, “Bir kere karşılaştım ve ilk defa beğendim ama kısa sürede vazgeçtim”, “Karşılaştığımda, merak ederim, Bilgilenme amaçlı dikkat ederim ve öğrenirim ki kendim aynı tehlikeyi düşmeyim”, “Siteye girmem”, “Heklemeyi çok severim ama hiç yapmadım” ve “Görmezden gelmeye çalışırım, öğrenmek istemem, siteden ayrılırım” şeklinde vermiş oldukları tepkiler arasındadır.

4.3. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN ARKADAŞ SİSTEMLERİ

Çocukların arkadaşları ve akranları, çocukların ilişkilerinde ve sosyal yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun internete bağımlı hale gelmesinde kötü bir arkadaş rol oynayabilse de iyi bir arkadaş da teknoloji bağımlılığına yakalanmış arkadaşına bu problemden kurtulmasında etkili bir rol oynayabilir.

Böyle bir durumla başa çıkmak için arkadaşına doğru bilgi ve doğru yöntemleri sağlamak ve onlara gerekli eğitimi vermek yeterlidir. Teknoloji bağımlısı bir arkadaşın tedavi

aşamasında iyi bir arkadaştan beklentileri ve bağımlılıktan kurtulma yönünde olacak davranış ve eylemleri çocuğun arkadaş tiplerine göre farklılık gösterebilir. Bu araştırmadaki arkadaş türleri üç kategoride incelenir, her birinin etkisi ve her birinden beklentiler farklıdır. Bu üç arkadaş kategorisi şunlardır: **okul arkadaşları**, **internet arkadaşları** ve **akraba ve mahalle arkadaşları**.

Çocukların arkadaşlarıyla olan ilişki durumları üç farklı gruba ayrılarak okul arkadaşları, İnternet arkadaşları, Akraba ve Mahalle arkadaşlarıyla ilişkin bilgiler çerçevesinde incelenmiştir.

4.3.1. Çocukların Okul Arkadaşlarıyla İlişki Durumları

Çocukların en yakın okul arkadaş sayısı, okul arkadaşlarıyla samimiyet derecesi ve okul dışında görüşme sıklığı ve şekli, okul dışında arkadaşlarıyla görüşme nedeni ve konusu, okul arkadaşlarıyla oynadıkları oyunlar ve okul arkadaşlarıyla internet aracılığıyla iletişimini devam ettirme durumları bu bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çocuklar okulda iyi arkadaşlar edinmelidir çünkü günde birkaç saati birlikte geçirirler ve birbirlerinin sosyal ihtiyaçlarını karşılamada, öğrenmede ve hatta birlikte eğlenmede önemli bir rol oynarlar. Çocuklarda okul arkadaşları arasında görüşme yeri, türü, şekli, konuşma konusunu, oynadıkları oyun türü ve iletişim aracı seçimine vs. önem taşımaktadır.

4.3.1.1. En Yakın Okul Arkadaş Sayısı, Okul Arkadaşlarıyla Samimiyet Derecesi ve Okul Dışında Görüşme Sıklığı ve Şekli

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların en yakın okul arkadaş sayısına ilişkin bulguları, çocukların okul arkadaşlarıyla samimiyet derecesi ve okul dışında görüşme sıklığına bakıldığında, 5 çocuğun 1-2 arkadaşı, 7 çocuğun 3-4 arkadaşı ve 2 çocuğun 5 ve daha fazla en yakın okul arkadaşları sayısı olduğu, samimiyet derecesi 6 kişide çok iyi, 7 kişide iyi ve 1 kişide orta seviyede olduğu, okul dışında görüşme sıklığı 8 kişide her gün, 4 kişide haftada 2-3 kere ve iki kişide haftada 1 kere ve daha az olduğu ve görüşme şekli 5 kişide yüz yüze, 4 kişide çevrimiçi sesli konuşma, 8 kişide çevrimiçi görüntülü görüşme ve 8 kişide çevrimiçi oyun oynama esnasında olduğu görülmektedir.

Okul arkadaşlarıyla okul dışında görüşme şeklini yüz yüze görüşme, internet üzerinden ve çevrimiçi sesli konuşma, 2 kişi çevrimiçi görüntülü görüşme ve 1 kişi çevrimiçi oyun oynama esnasında söylemişlerdir.

Çocukların düşünceleri aynen alınmıştır:

"Her zaman çevrimiçiyim, yaklaşık günde 15-20 saat" Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

"Haftada bir kez dışarıda yüz yüze görüşüyoruz, Bazen bir birimizin evine gidiyoruz." Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Covid-19 salgını ve karantina, çocukların arkadaş edinme şeklini değiştirdi. Uzaktan eğitim, okulda yüz yüze görüşmelerin azalması ve sosyal mesafeyi korumak vb. hepsinin okul arkadaşlarının sayısı ve çocukların ilişki kurma biçimleri üzerinde çok olumsuz bir etkisi olmuştur.

"Covid-19'dan önce yüz yüze görüşme, park, beraber kahvehane ve internet kafeye ve spor salonuna gitme programlarımız vardı." Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Covid-19'dan sonra yüz yüze görüşme bitti." Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Covid-19'dan önce her hafta sonu dışarı çıkardık ve yüz yüze görüşüyorduk." Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

"Covid-19'dan önce her gün okulda ve bazen dışarda yüz yüze görüşüyorduk ama şimdi karantinadan dolayı yapamıyoruz. Okullar kapandı veya sınırlandı." Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

"Covid-19'dan önce bir arkadaşım ile çok yakındık ve her gün okulda ve haftada 4-5 kez dışarıda yüz yüze görüşürdük. Hatta bazen bir birimizin evinde sabahlıyorduk. Okul ortak dersleri ve dostça sohbetler konuşuyorduk, şimdi yapamıyoruz. ." Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocuklarda arkadaş, kişiliğinin oluşumu ve varoluşunun hissetme ve ifade etmesinde, girişkenlik ve rekabet duygusunu ve karar verme yeteneğini geliştirmesinde ve özet olarak sosyal hayata girişine hazırlık yapmasında önemli rolü ve etkisi vardır.

Çocuklarda arkadaşlık çevresi olması ve o çevrede yakın ve iyi arkadaş bulunması ve samimiyet derecesi yüksek olması ve yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirilmesi gereksinimlerden biridir.

4.3.1.2. Çocukların Okul Dışında Arkadaşlarıyla Görüşme Nedeni Ve Konusu

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul dışında arkadaşlarıyla görüşme nedeni ve konusuna bakıldığında, aşağıdaki gibi gösterilebilmektedir (çocukların düşünceleri aynen alınmıştır): "Sıkılmamak için konuşuruz", "Dostça sohbetler", "Oyunlar hakkında dostça sohbet ediyoruz", "Okul dersleri ve bilimsel konuları konuşuyoruz", "Okul arkadaşları hakkında dedikodu yapıyoruz", "Okul konuları hakkında konuşuyoruz", "Ödevleri inceleyip ve çözüyoruz", "Eğlenmeğe zaman ayırıyoruz", "Gündem konuları tartışıyoruz", "Birlikte dışarıda akşam yemeğine gidiyoruz", "Ünlü sanatçılar ve spor haberleri tartışıyoruz", "Birlikte film izliyoruz" vb.

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar, arkadaşlarıyla okul dışında buluşma nedenini ve konusunu (arkadaşlarıyla okul dışında buluşamayanlar hariç) şu şekilde özetlenmiştir: sıkılmamak için konuşma, dostça sohbetler, okul dersleriyle ilgili sohbetler, eğlence için beraber zaman geçirme, ders çalışma ve ödev hazırlama, arkadaşlar ve okul konulu sohbetler, gündem olan haber konusu sohbetler, okul arkadaşları ve dedikodu, oyun konulu dostça sohbetler, sınıf ve okul arkadaşları hakkında konuşması, okul dersleri ve bilimsel konular, beraber akşam yemeği, sanatçılar (selebitiler) ve spor haberleri ve beraber Film izleme.

4.3.1.3. Çocukların Okul Arkadaşlarıyla Oynadıkları Oyunlar

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul dışında arkadaşlarıyla görüşme nedeni ve konusuna bakıldığında, yanıtlarının biri "Herhangi ortak oyunumuz", 12 kişi "Çevrimiçi (Klaş of klans , Kal-af, PS4 oyunları vb.)", ikisi "Çevrimdışı (bilgisayar oyunları)" ve 8 kişi "Sokak oyunları (Spor ve fiziksel oyunlar)" olduğu görülmektedir.

Çocukların okul arkadaşlarıyla oynadıkları oyun türleri bile söz konusu olduğunda dikkat edilmesi gerekir zira teknolojik aletlerle oynanan oyunlar (Klaş of klans , Kal-af, PS4 vb. çevrimiçi oyunlar ve bilgisayar oyunları gibi çevrimdışı oyunlar) çocuğu bağımlılığa sürükleyebilir ve aynı zamanda bağımlılıktan kurtulmada da olumsuz etkisi olabilir.

4.3.1.4. Çocukların Okul Arkadaşlarıyla İnternet Aracılığıyla İletişimini Devam Ettirme Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul arkadaşlarıyla internet aracılığıyla iletişimini devam ettirme durumlarına bakıldığında, yanıtları okulda 8 kişi “hiç yoktur” ve 6 kişi “iletişim kururuz” ve okul dışında 2 kişi “az”, 3 kişi “orta” ve 9 kişi “çok (sürekli)” şeklinde olduğu görülmektedir.

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar, okul arkadaşlarıyla internet aracılığıyla iletişimin okulda az olduğunu ve okul dışında çoğu kişi sürekli iletişimde olduklarını beyan etmişlerdir.

Okul arkadaşları birbirini etkiler. Birinin bir sorunu olursa, diğeri sorunun çözümünde değerli bir olumlu etkisi olabilir. Teknoloji bağımlılığı olan çocuk da bağımlılığın üstesinde gelmesi için okul arkadaşlarının yardımına ihtiyacı var.

4.3.2. Çocukların İnternet Arkadaşlarıyla İlişki Durumları

Çocukların internet üzerinden kurduğu yakın arkadaşlarının sayısı ve cinsiyeti, yeni arkadaşlık kurmak için interneti kullanım dereceleri, internette tanıştığı arkadaşlarıyla ilişki ve samimiyet dereceleri ve çocukların internette tanıştığı arkadaşlarıyla görüşme sıklıkları, şekli ve nedeniyle ilgili veriler bu bölümde incelenmiştir.

4.3.2.1. Çocukların İnternet Üzerinden Kurduğu Yakın Arkadaşlarının Sayısı ve Cinsiyeti

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internet üzerinden kurduğu yakın arkadaş sayı ve cinsiyetine bakıldığında, sayı konusunda bir kişinin hiç arkadaşlık kurmadığı, 5 kişi 1-3 arkadaş, 3 kişi 4-9 arkadaş, 2 kişi 10-29 arkadaş ve 3 kişinin 30 ve üzeri arkadaşlık kurduğu ve bununla birlikte cinsiyet konusunda 7 kişi sadece aynı cins, bir kişi sadece karşı cins ve 5 kişi her iki cinsten (aynı cins ve karşı cins) arkadaşlık kurduğu görülmektedir.

Çocuklar internette tanıştığı kişiyle ilgili olarak, onunla arkadaşlık kurarken çok dikkatli olmalılar çünkü o kişi ve kişiliği hakkındaki bilgileri yanlış olabilir ve gerçek kişiliğinden emin olmak zordur (en azından gerçeği anladığından emin olana ve yanlış ve hata olasılığı en aza indirilene kadar). gerçek dünyada yalan söylemek ve yanlış beyanda

bulunmak mümkün olsa da, internette bu iş daha kolaydır ve dolandırıcılara yakalanma olasılığı daha yüksektir. bu nedenle, çocuklar çevrimiçi arkadaş edinme konusunda daha dikkatli olmalıdır.

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internet üzerinden yakın arkadaşlarının sayısı ve cinsiyeti sorusuna verdikleri yanıtlara baktığımızda, bu sayı bazen 30'dan fazla kişiye ulaşmaktadır (internet sayesinde kolayca iletişim kurup ve sanal dünyada sınırları aşma hissi olduğu için) ve cinsiyet konusunun "aynı cinsiyet" ve "cinsiyetin önemi yok" yanıtları daha belirgindi.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internette tanıştığı arkadaşlarıyla ilişki ve samimiyet derecesi sorusuna verdikleri yanıtlara baktığımızda, "orta" ve "çok iyi" yanıtları daha belirgindi. görüşme sıklıkları, şekli ve nedeni sorusuna da verdikleri yanıtlara baktığımızda "her gün görüşme", "sosyal ağlarda" ve "dostça sohbet - oyunla ilgili" yanıtları daha belirgindi.

4.3.2.2. Çocukların Yeni Arkadaşlık Kurmak İçin İnterneti Kullanım Dereceleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların "yeni arkadaşlık kurmak için interneti kullanım derecesi" sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, üçü "hiç", biri "çok düşük", biri "düşük", dördü "orta", ikisi "çok" ve üçü "çok fazla" şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Çocukların yeni arkadaşlık kurmak için interneti kullanım dereceleri sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

"Yüz yüze arkadaş bulmayı tercih ederim." Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

"Neden olmasın ki? Fikirlerimiz uyuşuyorsa belki ..." Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Okul zamanı arkadaş bulma az, Tatillerde çok oluyor. Oyun sırasında veya sosyal ağlarda karşılaşıyorum, buna çabalamıyorum." Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocuklar internette tanıştığı kişiyle ilgili olarak, onunla arkadaşlık kurarken çok dikkatli olmalılar çünkü o kişi ve kişiliği hakkındaki bilgileri yanlış olabilir ve gerçek kişiliğinden emin olmak zordur (En azından gerçeği anladığından emin olana ve yanlış beyanda bulunmak mümkün olsa da, internette bu iş daha kolaydır ve dolandırıcılara yakalanma olasılığı daha yüksektir. Bu nedenle, çocuklar çevrimiçi arkadaş edinme konusunda daha dikkatli olmalıdır.

4.3.2.3. Çocukların İnternette Tanıştığı Arkadaşlarıyla İlişki ve Samimiyet Dereceleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların İnternette tanıştığı arkadaşlarıyla ilişki ve samimiyet derecelerine bakıldığında, yanıtları 2'si "Çok zayıf", biri "Zayıf", 4'ü "Orta", 3'ü "İyi" ve 4'ü "Çok iyi" olduğu görülmektedir.

4.3.2.4. Çocukların İnternette Tanıştığı Arkadaşlarıyla Görüşme Sıklıkları, Şekli ve Nedeni

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internette tanıştığı arkadaşlarıyla görüşme sıklıkları, şekli ve nedenibe bakıldığında, görüşme sıklığı için yanıtlar 12'si "Her gün", biri "Haftada bir kez" ve biri "Ayda bir kez", görüşme şekli için yanıtlar 11'i "Sosyal ağlarda" ve 3'ü "Oyunda" ve görüşme nedeni (konusu) ise yanıtların ikisi "Belli olmayanrasgele konular", 5'i "Dostça sohbet", ikisi "Ders konusu", ikisi "Spor ve haber" ve 5'i "Oyunla ilgili" şeklinde olduğu görülmektedir.

4.3.3. Çocukların Akraba ve Mahalle Arkadaşlarıyla İlişki Durumları

Bu bölümde çocukların akraba ve mahalledeki yakın arkadaş sayıları ve o arkadaşlarıyla görüşme sıklıkları, şekli ve nedeni incelenmiştir.

4.3.3.1. Çocukların Akraba ve Mahalledeki Yakın Arkadaş Sayıları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların akraba ve mahalledeki yakın arkadaş sayılarına bakıldığında, ikisi yakın arkadaşı olmadığını, 6'sı 1-2 arkadaş, 3'ü 3-4 ve 3'ü 5 ve üzeri arkadaşı olduğunu beyan etmektedir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, bazen sanal dünyaya dalıp, gerçek hayattan kopmuşlar ki hatta akrabada ve mahallede yakın arkadaşlık bile kurduğu yok. Bu durumda çocuğun mevcut durumun bozukluğundan ve bundan nasıl kurtulacağı konusunda çevresindekiler tarafından bilgilendirilmeye ihtiyacı vardır.

4.3.3.2. Çocukların Akraba ve Mahalledeki Yakın Arkadaşlarıyla Görüşme Sıklıkları, Şekli ve Nedeni

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul arkadaşları ve internette tanıştığı arkadaşlar dışında, akraba ve mahalledeki yakın arkadaşlarıyla görüşme sıklıkları, şekli ve nedenine bakıldığında, yanıtları görüşme sıklığı için 3'ü "Her gün", ikisi "Haftada bir kez" ve 9'u "Ayda bir kez", görüşme şekli için 9'u "Yüz yüze", 4'ü "Sosyal ağlarda" ve biri "Oyunda" ve görüşme nedeni (konusu) ise 5'i "Belli olmayan rasgele konular", 3'ü "Dostça sohbet", biri "Aile içi sohbet", 4'ü "Spor ve çeşitli haberler" ve biri "Oyunla ilgili" şeklinde olduğu görülmektedir.

Teknoloji bağımlılığını önlemek ve kurtulmak için teknoloji bağımlılığı olan çocukların arkadaşlarından beklentileri özetle "Arkadaş kendisi gerekli ve yeterli olduğu kadar, kısaca az ve öz interneti kullanması ve derslerinde başarılı olması", "İnternetin zararlı ve olumsuz yönlerine dair uyarı ve hatırlatma", "İnterneti aşırı kullanırken zaman kaybı uyarısı", "İnterneti aşırı kullandığında ve arkadaşına gereken zamanı ayırmadığında olumsuz tepki göstermek", "İnternette sanal ortamda görüşmek yerine yüz yüze görüşmeyi, oyun oynamayı veya herhangi bir fiziksel aktivite yapmayı önermek", "İnternette gereğinden fazla gezinirken durumla ilgili rahatsızlığını eylem ve davranışlarla, sözlü veya sözsüz tepkilerle ifade etmek", "Arkadaşın yanında olduğunu hissetmesini sağlamak ve onun istediği ve hoşlandığı şeyleri yaparak internetten uzak durmasına yardımcı olmak", "İnternette uzak tutmak ve yarışmalar ve aktiviteler gibi çeşitli programlarla kişiyi memnun kılmakla internet kullanımını sınırlamak veya azaltmak", "Bağımlılık hakkında konuşmak, farkındalık yaratmak ve aydınlatmak" ve "Birlikte eğlenmek, arkadaşlarla daha fazla zaman geçirmek, ödev yapmak, ders çalışmak ve benzeri şeyleri birlikte yapabilecekleri bir ortam yaratmak" sıralanabilir. Yakın arkadaşlar da bağımlı olduğunda bağımlılıktan kurtulmak zor olabilir çünkü arkadaşta da benzer bir sorun varsa ve aynı fikirde ise yardım edemez.

4.3.4. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığıyla Mücadelede, Bağımlılığı Önlemek ve Bağımlılıktan Kurtulma Hususunda Arkadaşın Rollerini

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar arkadaşın rollerini, "rol model", "uyarıcı rolü", "refakatçi ve sempatizan rolü", "uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü", "tavsiye edici rolü" ve "ikna edici rolü" şekillerde ifade etmişlerdir.

Bu çocukların bir kısmı, arkadaşlarının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda rol model olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Arkadaşım kendisi gerekli ve yeterli olduğu kadar internet kullanırsa ve derslerinde başarılı olursa, iyi örnek olabilir” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, arkadaşlarının teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada uyarıcı rolü oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Arkadaşım fazla internet kullandığımda, “zaman kaybı yaşarsın” diye uyarabilir”, Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Arkadaşım internette fazla kaldığımda ve beraber gezip eğlenmediğimizde tepki gösterebilir” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

“Arkadaşım internet ortamı yerine yüz yüze görüşmemizi, oyun oynama veya herhangi bir aktivite yapmamızı önerebilir” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

“Arkadaşım benim gereksiz fazla internette dolaştığımda, eylemleriyle ve davranışıyla durumdan rahatsız olduğunu (sözlü ve ye sözsüz) anlatabilir” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, arkadaşlarının teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada refakatçi ve sempatzan rolü oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Arkadaşım yanımda olsun, yeter ki yanımdayım deyip onu hissettirsin.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, arkadaşlarının teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada uzaklaştırıcı ve koruyucu bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Arkadaşım beni internetten uzak tutmaya çalışsın” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, arkadaşlarının teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada tavsiye edici bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Yanlış yaptığımda Tavsiye edebilir ve ona göre doğru yolu gösterebilir.” Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, arkadaşlarının teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada ikna edici bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

"Bir arkadaş, fiziksel oyunlarla arkadaşının enerjisini tüketebilir. Onunla konuşmak ile interneti fazla kullanmaması için ikna etmeye çalışabilir." Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, arkadaşlarının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulmada rol oynayamayacaklarını ve yardım edemeyeceklerini beyan ettiler.

"Arkadaşlarımın çoğu bizim gibi ve internet bağımlısıdırlar, ama birisi eğer daha az kullanır ve internet bağımlılığı değil ise iyi bir rol model olabilir" Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, Kız).

"Arkadaşlarım benimle aynı fikirde, bana yardımcı olamazlar. Uzman birisinin bana yardımcı olması ve danışmanlığı gerekir" Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, Kız).

4.4. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN AİLE SİSTEMLERİ

Bu bölümde çocukların ailenin istemediği sitelere girme dereceleri, odaya başkası girdiğinde aktif oldukları siteyi değiştirme dereceleri, ailelerinin, internet kullanımı ile ilgili sınırlama durumları, interneti aile bireylerinden daha iyi kullanabilme durumları, anne-babalarının internet kullanım miktarları, ailelerinin internet kullanırken onları ihmal etme durumları, ailelerinin internetteki paylaşımlarından rahatsız olma durumları, İran dışında bir ülkede yaşamalarının çocukların aile ilişkileri üzerindeki etkisi ve Covid-19 salgınının çocukların aile ilişkileri üzerindeki etkisi ayrıntılı olarak incelenmiştir.

4.4.1. Çocukların Ailenin İstemediği Sitelere Girme Dereceleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların ailelerinin istemediği sitelere girme derecelerine bakıldığında, yanıtları 7'si "Hiçbir zaman", biri "Nadiren", 3'ü "Bazen" ve 3'ü "Çoğu zaman" olduğu görülmektedir.

"Çocukların ailenin istemediği sitelere girme dereceleri" sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Hiçbir zaman; ailem ve ben aynı düşüncededeyiz - eğer ahlaki açıdan iyi değil ise kendim de sevmem ve girmem. (Sanal dünyayı daha az kullanıyorum)” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Nadiren; Önce nedenini soruyorum, mantıklıysa kolayca kabul ederim, yoksa isteksizce kabul ederim” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

“İstediyim zaman girerim, onları umursamam” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

4.4.2. Çocukların Odaya Başkası Girdiğinde Aktif Oldukları Siteyi Değiştirme Dereceleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar odaya başkası girdiğinde sitenin değiştirme derecelerine bakıldığında, yanıtları 6’si “Hiçbir zaman”, ikisi “Nadiren”, biri “Bazen” ve 5’i “Çoğu zaman” olduğu görülmektedir.

“Çocukların odaya başkası girdiğinde aktif oldukları siteyi değiştirme dereceleri” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Evet, farklı bir sayfayı ekranı getiriyorum. Odama pek girmiyorlar. Kapıyı her zaman kapatırım” nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Hayır, sadece başka bir kişiyle ilgili sayfa olursa değişmesini isterim, başka durumda hayır” reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

4.4.3. Çocukların Ailelerinin, İnternet Kullanımı İle İlgili Sınırlama Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların aileleri internet kullanımını sınırlamasına bakıldığında, 9’u “Hiçbir zaman (Herhangi sınırlama etmiyor)”, biri “Kullanımımı engelliyor ve sınırlıyor”, ikisi “Uyarıyorlar”, biri “Cezalandırıyorlar” ve biri “Kullanım zamanını sınırlıyorlar” şeklinde beyan etmişler.

“Çocukların ailelerinin, internet kullanımı ile ilgili sınırlama durumları” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“İnternete daha az girmem gerektiğini söylüyorlar, Telefonu elimden alıyorlar ve internet kullanımını kısıtlıyorlar” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Bazen yaparlar, Telefonu benden alıyorlar ve Wi-Fi’yi kapatıyorlar” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Yalnızca PS4 oyununa kısıtlamalar uygulayın / diğer hayır” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Bu araştırmaya katılan çocukların ailelerinden bazıları çocuğun internet kullanımına herhangi bir kısıtlama getirmezken, diğer aileler Wi-Fi'yi kesmek gibi pratik bir tepki şeklinde tepkilerini göstermişlerdir.

“Babam gece erken uyur, sağlığa zararlı olduğu için tavsiye eder, internette vakit geçirmeyin” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Kısıtlamalar koymuyorlar - tavsiye ediyorlar - zorlamanın iyi olmadığına inanıyorlar - bana daha az kullanmamı hatırlatıyorlar” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

4.4.4. Çocukların İnterneti Aile Bireylerinden Daha İyi Kullanabilme Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların interneti aile bireylerinden 8'i daha iyi kullanabilme ve 6'sı kullanamadıklarını beyan etmişler.

4.4.5. Çocukların Anne-Babalarının İnternet Kullanım Miktarları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların anne-babalarının internet kullanım miktarlarına bakıldığında, yanıtları Anne internet kullanım miktarı için biri “Bilmiyorum”, 6'sı “1-2 saat”, biri “2-3 saat”, 3'ü “3-4saat” ve 3'ü “4saat ve üstü” ve Baba internet kullanım miktarı için ikisi “Bilmiyorum”, ikisi “0-1 saat”, 6'sı “1-2 saat”, biri “2-3 saat”, ikisi “3-4saat” ve biri “4saat ve üstü” şekline görölmektedir.

“Çocukların anne-babalarının internet kullanım miktarları (saat) durumları” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Annemin internet kullanma miktarın bilmiyorum çünkü ben hep odamdayım. Babamın internet kullanma miktarın bilmiyorum çünkü işi evin dışında (çoğu zaman göremiyorum)” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Bilmiyorum çünkü babam yurtdışında yaşıyor. (Aile Türkiye'de ve sadece babam İran'da)” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

4.4.6. Çocukların Ailelerinin İnternet Kullanırken Onları İhmal Etme Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların ailelerinin internet kullanırken onları ihmal etme sorusuna bakıldığında 3'ü ihmal etmelerini ve 11'i etmemelerini düşünmektedirler.

“Çocukların ailenin internet kullanırken ihmal etme durumları” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Kontrolleri yoktur ve sadece bize ve kendilerine kolaylık sağlarlar.” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Dolaylı olarak ve çok az kontrol ediyorlar, yeterli olmadığını düşünüyorum.” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnternete ve sosyal ağlara o kadar dalmışlar durumdalar ki bazen annem konuştuğumu duymuyor bile.” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

4.4.7. Çocukların Sosyal Ağlarla, Aile Üyeleriyle İletişim Kurma Dereceleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların sosyal ağlarla, aile üyeleriyle iletişim kurma derecelerine bakıldığında, yanıtları 3’ü “Çok zayıf”, biri “Zayıf”, 4’ü “Orta”, 4’ü “İyi” ve ikisi “Çok iyi” olduğu görülmektedir.

“Çocukların Sosyal ağlarla aile üyeleriyle iletişim kurma dereceleri ve durumları” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Kardeşimle iyi, ebeveynimle Zayıf” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Çünkü çoğu zaman gerçek dünyada iletişim kurar ve konuşuruz” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

“Aramızda eğitici ve kültürel paylaşımlar yapılıyor” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Birbirimizi takip eder paylaştıklarımızı beğeniyoruz” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

4.4.8. Çocukların Ailelerinin İnternetteki Paylaşımlarından Rahatsız Olma Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların ailelerinin paylaşımları onları rahatsız etme durumuna, ikisi rahatsız olduğunu ve 12’si olmadığını beyan etmişler.

4.4.9. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığıyla Mücadelede, Bağımlılığı Önlemek ve Bağımlılıktan Kurtulma Hususunda Ailenin Rollerini

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar anne-baba başta olmak üzere aile üyelerinin rollerini, “rol model”, “eğitici rolü”, “yönetici rolü”, “uyarıcı rolü”, “refakatçi ve sempatizan rolü”, “uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü”, “tavsiye edici rolü” ve “ikna edici rolü” şekillerde ifade etmişlerdir. Bu çocukların bir kısmı, aile üyelerinin teknoloji bağımlılığıyla

baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda rol model olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Anne, baba ve kardeş/kardeşlerim kendileri gerekli ve yeterli olduğu kadar (az ve öz) internet kullanırsalar, benim için iyi örnek olabilirler.” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, aile üyelerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada uyarıcı bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Aile üyeleri fazla internet kullandığımda, “zaman kaybı yaşasın” diye uyarabilirler. Sürekli internetin (var olan faydalarıyla birlikte- yanlış bir şekilde kullanımında) zararlı ve olumsuz yönlerini bana hatırlatabilirler.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Anne, baba ve kardeş/kardeşlerim, yüz yüze görüşme yerine internet ortamında fazla iletişim kurduğumun sonucu olan, gerçek hayattan uzaklaşıp, sanal dünyaya yönelmemi uyarabilirler. İnternette fazla kaldığımda ve aile üyeleriyle vakit geçirmediğimde tepki gösterebilirler. Zararlı etkilerini, sık sık hatırlatmaları ile yardımcı olabilirler.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız). Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, aile üyelerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada ikna edici bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Gençleri aşırı internet kullanımının iyi olmadığına ve zararlı olduğuna ikna edin. Eğer ikna olmazsa, zararlı olduğu için internet bağlantısını kesmeyi tercih ederim.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, teknoloji bağımlılığı ile mücadelede ebeveynlerinden samimi bir aile ortamı oluşturmayı ve ebeveynlik görevlerini tamamıyla, yerine getirmeyi beklentileri olarak beyan etmişler ve onları gerekli ve yararlı bulmuşlardır. Aynı zamanda aile üyelerinin birlikte daha fazla zaman geçirmeyi faydalı bulmuşlardır.

“Aile üyeleri, iyi ve sağlam aile ortamı sağladıkları zaman, gerçek dünyada yaşamın tadını çıkarmayı gösterebilirler. Hep beraber ailede daha fazla zaman geçmeği öğretebilirler (örneğin, ailece oturup film izlemek).” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

“Bizi internetten uzaklaştırabilecek daha samimi bir ortam yaratsınlar. Bizim duygularını bastırıcı, sınırlayıcı, makul isteklerine dondurucu bir disiplin yerine, tutarlı ve makul bir anlayışın hâkim kılmasını sağlayabilirler.” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada ailenin rollerinden biri olan aile içi samimiyetin ve yakınlığın artırılması ve sağlıklı iletişimin yaygınlaştırılması çocuklar tarafından dile getirilmektedir.

“Aile bireyleri arasında daha fazla yakınlık varsa onlarla olmayı, sanal dünyada olmaya tercih edebiliriz. Aile, bizi farklı spor, eğitim ve müzik kurslarına gönderir ise, sanal dünyanın dışına fazla kalabiliriz. Gezi ve dolaşmaya götürsünler. Spor salonuna

göndersinler (kayıt yaptırınsınlar). Bizim enerjimizi fiziksel aktiviteler ile tüketsinler.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

“Çeşitli aile programlarıyla (bir arkadaş gibi) beraber zaman geçirsınler. Farklı kurslara katılmasını sağlasınlar. Çocuğunuzun zamanını resim, müzik gibi farklı becerilerle doldursınlar ki internete girmesın.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, aile üyelerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada eğitici bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Biraz yardımcı olabilirler, interneti sınırlandırma yoluyla ve de bana eğitim verebilirler ve kendilerini eğitmeleri gerekiyor.” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Aile üyeleri, problemi (internet bağımlılığı) çözme sürecinde, teşvik, eğitim, gereken yardım sağlayarak ve iyi uyum sağlamakla bana yardımcı olabilirler. İnternette uzak tutan etkinlikler oluşturabilirler. Örneğin, gün içinde birlikte bir şeyler yapmak ve dışarı çıkmak (kafeye gitme, Yürüyüş vs.) için zaman ayırabilirler.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, aile üyelerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada refakatçi ve sempatican bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Arkadaşın rolü gibi (daha fazla odaklanma / daha fazla dikkat = istediğı ve sevdiğı işleri beraber yapmasına (egzersiz yapmak veya oyun oynamak vs.) yardımcı olsunlar ve onun yanında olsunlar.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Belki de ergenlerdeki internet bağımlılığı sorununun temelinde aile baskısı yatmaktadır ve ergenler internete sığınmışlardır. Ailenin yapabileceğı, ergeni dinleme (isteklerini duymak ve önemsemek) ve onunla arkadaş olmak. Böylece genç bilinçsizce internete girmez ve ailesiyle vakit geçirir.” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, aile üyelerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada yönetici bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Ebeveynler, ergenlerle olan bilgilerini artırmalı ve ilişkilerini düzenlemeli ve ilişkileri geliştirerek ve çocuklarının zamanını yöneterek olumlu bir etkiye sahip olmalıdır.” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, aile üyelerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulmada rol oynayamayacaklarını ve yardım edemeyeceklerini beyan ettiler.

“Fazla takip etmesınler ve bizi sinirlendirmesınler.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İnterneti gençler için daha az erişilebilir hale getirsinler. Onu dışarı çıkarsınlar ve onunla oynasınlar. Oyunu heyecanlı hale getirsinler (Satranç, Egzersiz yapmak vs.). Telefonu gencin elinden alsınlar (ulaşmasın).” Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

4.5. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN OKUL SİSTEMİ

Bu bölümde çocukların okulda telefon kullanma imkanları, çocuklara göre “yüz yüze eğitim ile internet üzerinde faydalandıkları dersler arasındaki fark”, okul öğretmenleriyle ilişki ve samimiyet dereceleri, okul öğretmenlerinin dersi anlatma yetisi, çocukların öğretmenlerinin ders sırasında telefonla meşgul olma ve öğrencinin etkilenme durumları, çocukların okulda internetin zararlı kullanımıyla ilgili ders alma durumları, İnterneti öğretmenleri ile iletişim kurmak için kullanma durumları, çocukların İran dışında bir ülkede yaşamalarının eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisi ve çocukların Covid-19 salgınının eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisi (Covid-19 salgını öncesi ve sonrasını karşılaştırın) ayrıntılı olarak incelenmiştir.

4.5.1. Çocukların Okulda Telefon Kullanma İmkanları

“Okulda telefon kullanımı yasak mı?” sorusuna verilen yanıtlar; “evet yasaktır”, “Covid - 19’dan önce yasaktı”, “Covid -19’dan önce telefonları teslim etmek zorundaydık (Fazla zorlamazlar)” ve “hayır yasak değil” olmaktadır.

“Okulda telefon kullanımı (siz kullanıyor musunuz?)” sorusuna alınan yanıtlar "Evet kullanıyorum", "Çok kısıtlı kullanıyorum", "Ben kendim başkasını aramam ama birisi beni ararsa cevap veririm", "Bazen kullanım (fazla değil)", "Biraz - bazen", "İhtiyaç duyduğumda", "Okula götürüyorum ama kullanamıyorum, ders aralarında kullanıyorum", "Bir dereceye kadar kullanabiliriz", "Sadece bir kere kullandım" ve "Hayır kullanmıyorum" şeklinde özetlenmiştir.

4.5.2. Çocuklara Göre “Yüz Yüze Eğitim İle İnternet Üzerinde Faydalandıkları Dersler Arasındaki Fark”

Çocuklar soruyu farklı şekilde değerlendirip, cevaplamışlar ve farklı eğitim şekillerinin avantajlarını ve dezavantajlarını ifade etmişlerdir.

“Yüz yüze eğitimde öğretmenler katıydı ve daha fazlasını öğrenirdik ama internet üzerinde ve sanal eğitimde Sınıfın ruhu çöktü, hiçbir şey öğrenmiyoruz.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Yüz yüze eğitimde ve ders iyidir, anlama seviyesi yüksektir ama internet üzerinde ve sanal eğitimde ne biz öğrenirdik ne öğretmenler aktarabildiler.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Yüz yüze eğitimde sınıfta oturuyor, ders verdiklerini daha çok anlıyorduk ama internet üzerinde ve çevrimiçi derste konuyu anlamak yüz yüze olduğundan daha azdır” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Yüzde yüz, yüz yüze eğitim, sanal sınıftan çok daha fazla yararlıdır” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Yüz yüze eğitim ile internette kullandıkları dersler arasındaki farka yönelik bir soruya yanıt olarak bazı çocuklar yüz yüze eğitimin üstünlüğünü ve yararlılığını vurgulamış ve bu şekilde eğitimin sağlığa da olumlu etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

“Yüz yüze eğitimde aktiviteler sayesinde hastalıktan uzağız (sağlık açısından iyidir), derse olan konsantre çoktur ama internet üzerinde ve sanal eğitimde evden çalışıyoruz, fiziksel aktivitelerimiz azaldı, öğretmenlerimizin bizim üzerimizde olan kontrolleri azaldı.” Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Bazı çocuklar yüz yüze eğitimde ve sınıfta kolay planlama ile çocukların derse kusursuz katılımları ile birlikte soru sorup canlı cevapla öğrenme kolaylığını vurgulayarak sınavlarda yüz yüze eğitimin üstünlüğünü açıklamışlar ve bu eğitim türünde soru-cevap şeklinin ve sistemli uygulamanın doğru olduğunu belirtmişlerdir.

“Yüz yüze dersini daha çok seviyorum. Soruyu daha kolay sorabilirim, yüz yüze eğitimde öğrenme daha çoktur ama internet üzerinde ve sanal eğitimde Öğretmen sorular sorduğunda, sinirlendim ve artık online derste daha rahatım. Tek yönlü ilişkidir. İhtiyaç duyduğumuzda konuşmuyoruz, sadece izin verildiğinde konuşabiliriz. Sanal sınıfların atmosferi kurudur ve her zaman kesin bir internet olasılığı vardır. Öğretmen anlatır ve gider, öğrenip öğrenmediğimizi önemsemiyor. Ders kaydı yapmakta zorlanıyorum öğretmen anlatır ve gider, Öğrenip.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Yüz yüze eğitim ve sınıfta, kopya çekme olasılıkları daha düşüktür ama online derste bazı öğrenciler kopya çekiyorlar, iki cep telefonu kullanır, biri sınav için, diğeri ile aynı anda Google cevabı arıyorlar.” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Bazı çocuklar, yüz yüze eğitimde öğrenciler arasında ve öğrenciler ve öğretmenler arasındaki canlı ve yakın iletişimin, özel ve sosyal yaşamları için faydalı olduğunu bulmuşlardır.

“Evet, yüz yüze eğitim kesinlikle daha iyidir. Yüz yüze derslerin avantajları, öğretmenle daha fazla iletişim, sınıf ortamında daha fazla öğrenme, öğrenciler arasında ve ayrıca öğrenciler ve öğretmenler arasında daha fazla yakınlık yaratılmasıdır ama Çevrimiçi sınıfta %80 öğrenme yoktur ve tüm çocuklar bir kaçış yolu arar.” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bazı çocuklar sanal eğitimin yüz yüze eğitime göre üstün yönlerini beyan etmişlerdir. Örneğin; okula giderken vakit kaybetmemek, yüz yüze konuşmaktan çekinen kişiler için iletişimi kolaylaştırmak ve kayıttan sonra dersleri tekrar izleme fırsatı.

“Öğrenciler için çevrimiçi dersin avantajı, okula giderken seyahat zamanını boşa harcamamaktır ve dezavantajları, daha az öğrenme ve daha fazla internet kullanımınıdır.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“İnternet üzerinde ve sanal eğitimde benim gibi yüz yüze konuşmaktan çekinen kişiler için online eğitim daha iyi ve kullanışlıdır.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

“sanal eğitimde Kayıttan sonra tekrar izlemek mümkündür.” 10. Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan çocuklardan biri sanal eğitimin ve yüz yüze eğitimin birbirinden üstün olmadığını belirterek Kişiyi ve duruma göre farklılık gösterebilirliğini beyan etmiştir.

“Kişiyi bağlıdır, öğrenmeye meraklı birisi, herhalde öğrenir. Tembellik yapan kişi ise yüz yüze eğitim onun için yararlı olabilir. Öğretmenden utanan öğrenci, ödevlerini çözer ve öğrenir ama çevrimiçi sınıflarda, ders başladıktan sonra Kamerayı ve mikrofonu kapatıp, sadece yoklama için laptopu açık bırakıyorlar. Çevrimiçi derslerin avantajları, hastalığın yayılmaması ve okula ulaşımının (gidiş ve dönüş) olmamasıdır.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

Bu çalışmaya katılan çocukların bir kısmı sanal eğitim ile yüz yüze eğitimin birbirinden üstün olduğunu, konunun belirli zaman ve mekan durumlarına göre farklılık gösterebileceğini belirtmişlerdir. Bu özel durumlardan biri de küresel Covid-19 salgını ve karantina yarattığı kısıtlamalardır.

“Yüz yüze eğitim daha iyidir. Covid-19 başladıktan sonra okullar kapandı. Dersi daha az anlıyoruz. Eğitim seviyesi düştü.” Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Yüz yüze derslerde Covid'in hala sorunları var ve tehlikeli ve Covid-19 kapabiliriz. Yüz yüze ve okul sınıflarında, çevrimiçi derslerden daha fazla zamanımız harcanmaktadır ama çevrimiçi derslerde, sınavlarda daha fazla kopya çekme ve daha az öğrenme vardır. Öğrenciler yoklama işaretini etkinleştirir ve uyurlar.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

4.5.3. Çocukların Okul Öğretmenleriyle İlişki ve Samimiyet Dereceleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların Okul öğretmenleriyle ilişki ve samimiyet derecelerine bakıldığında, yanıtları biri “Çok zayıf”, biri “Zayıf”, ikisi “Orta”, 6'sı “İyi” ve 4'ü “Çok iyi” olduğu görülmektedir.

Çocuklardan Okul öğretmenleriyle ilişki ve samimiyet dereceleri sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Covid-19 öncesi - çok iyi ilişki ve samimiyet vardı ama Covid'den sonra orta düzeyine düştü” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Covid-19 öncesi - daha iyiydi. Online sınıfta sadece ders veriyorlar ve maalesef ders dışında herhangi yakın bir ilişkimiz yok” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Önceden mümkün değildi, ama şimdi internet üzerinde kolayca sorular sorulur ve öğretmen yardımcı olabilir” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul öğretmenleriyle olan samimiyeti ve yakınlığı, bazı çocuklar tarafından Covid-19 öncesi daha iyi değerlendirilirken, bazıları ise Covid-19 sonrası ve sanal eğitimde kolay soru-cevap sistemine vurgu yapıp, öğrenci ve öğretmen arasındaki yakınlık düzeyini daha iyi değerlendirmişlerdir.

“Orta ne samimi ne de kötü, Birbirimizi rahatsız edemiyoruz. Bizi görmüyorlar ve nasıl olduğumuzu sormıyorlar” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan çocukların biri Covid-19 sonrası ve sanal eğitimde öğretmenleri ile görüşemediklerini vurgulayarak, öğrenci ve öğretmen arasındaki samimiyet ve yakınlık düzeyinin pek iyi olmadığını beyan etmiştir. Diğer yabancı uyruklu öğrenci de Covid-19 öncesi, kendi ülkesinde okul öğretmenleriyle olan samimiyeti ve yakınlığı beyan etmiştir.

“Covid-19 öncesi: İran'da öğretmenlerle, özellikle spor öğretmenleriyle daha fazla yakınlık ve samimiyet vardı. Salgın sonrası: Türkiye'de öğretmenlerle yakınlık orta düzeydedir” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

4.5.4. Çocukların Okul Öğretmenlerinin Dersi Anlatma Yetisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul öğretmenlerinin dersi anlatma yetisi olup olmadığı sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında, 7 kişi “evet, yeterli” ve 7 kişi “hayır, yeterli değildir” şeklinde olduğu görülmektedir.

Çocuklardan okul öğretmenlerin ders anlatma yetisi sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Sanal ortamda yeterli değildir. Yüz yüze eğitimde iyi ve yeterliydi ve de öğrencilerin ders konularını öğrenmesi daha fazlaydı” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız)

“Öğrenmekle sınırlıdır. Ama daha fazlasını öğrenmemiz gerekiyor” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Daha iyi olabilir (Yüz yüze eğitim daha iyi)” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

4.5.5. Çocukların Öğretmenlerinin Ders Sırasında Telefonla Meşgul Olma ve Öğrencinin Etkilenme Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların öğretmenlerinin ders sırasında telefonla meşgul olma ve öğrencinin etkilenme durumu sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında, 5 kişi “evet, derse olan uyumu etkiliyor”, 6 kişi “evet, ama derse olan uyumu etkilemiyor” ve 6 kişi “hayır, ilgilenmiyor” şeklinde olduğu görülmektedir.

Çocuklardan öğretmenin telefonu ile meşgul olma ve öğrencinin etkilenme durumu sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Belki bir veya iki kez oldu ve kesinlikle derse odaklanmamı etkiledi” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Odaklanmanın aynı seviyeye dönmesi zaman alır” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Çok kullanıyorlar, bu durum, çok kötü etkiliyor” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

4.5.6. Çocukların Okulda İnternetin Zararlı Kullanımıyla İlgili Ders Alma Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okulda internetin zararlı kullanımı ile ilgili ders alma durumu sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında, 5 kişide yeterli bulunduğu ve 9 kişide yetersiz bulunduğu görülmektedir.

Çocuklardan okulda internetin zararlı kullanımıyla ilgili bilgilendirme sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Kitaplarda bilgilendirme azdır, öğretmenlerin de kendi bilgileri az” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız)

“Kitap yoktu ama hocalarımız konuyu anlattı” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Kitap yoktu ama broşürler ve duvar gazeteleri vardı” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız)

“Dersimiz yok ama hocalar açıklamalarda bulundu” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Teknoloji konusunda var, zararlı kullanımıyla ilgili bilgilendirme yeterli değil” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız)

4.5.7. Çocukların İnterneti Öğretmenleri İle İletişim Kurmak İçin Kullanma Durumları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar interneti öğretmenleri ile iletişim kurmak için kullanma durumlarına bakıldığında 13 kişinin kullandığı ve yalnız 1 kişinin kullanmadığı görülmektedir. Kullanan kişiler farklı amaçlar için ve farklı sıklıklarda kullandıklarını beyan etmişlerdir.

Çocukların interneti öğretmenlerle iletişim kurmak için kullanma durumuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır:

“Grupta iletişimimiz var, kişisel değil” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Ders konuları hariç, çok az iletişim kuruyoruz” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı interneti ders konuları dışında öğretmenleri ile iletişim kurmak için çok az kullandıklarını, bir kısmı ise sadece eğitimsel konularla sınırlı tuttıklarını belirtmişlerdir.

“Sadece ders ile ilgili konularda” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Ders ile ilgili konularda – kişisel konuda çok az” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Evet, derslerle ilgili internet aracılığıyla iletişim kuruyoruz var, ama dersle ilgili olmayan hiçbir iletişimimiz yok” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri, interneti öğretmenleriyle iletişim kurmak için kullanma konusunda Covid-19 sonrası durumu vurgulayarak, interneti öğretmenleriyle iletişim kurmak için çok iyi olarak değerlendirmiştir.

“Covid-19’dan önce sadece 1-2 samimi olan öğretmenlerimizle internette iletişim vardı, oda özel günlerde tebrik mesaj vs. ama şimdi (Covid-19’dan sonra) yaklaşık öğretmenlerin hepsi ile hep iletişimdeyiz” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

4.5.8. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığıyla Mücadelede, Okul Yönetimi ve Öğretmenlerinin Katkıları

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar okul yönetimi ve öğretmenlerinin katkılarını “rol model”, “öğretici rolü”, “danışman rolü” ve “uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü” şekillerde ifade etmişlerdir. Bu çocukların bir kısmı, okul yönetimi ve öğretmenlerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda rol model olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Okul yönetimi ve öğretmenleri, kendileri gerekli ve yeterli olduğu kadar (az ve öz) internet kullanırsalar, iyi örnek olabilirler.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Bu çocukların bir kısmı, okul yönetimi ve öğretmenlerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda öğretici rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Öğrenciler eğitim ve öğretim sayesinde sürekli öğrenir, gelişir ve değişirler. Okul yönetimi ve öğretmenleri, interneti sınırlı, düzenli ve yaralı şekilde ve zamanda kullanımını öğretebilirler.” Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Okul yönetimi ve öğretmenleri, öğrencilere internetin doğru olmayan şekilde kullanımının olumsuz etkileri ve zararlarını belirtmek için ve bağımlılıktan kurtulmak yöntemlerini öğretmek için programlar, panel, seminer ve etkinlikler düzenleyerek gençlerde bilinç oluşturmaya çalışabilirler.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre okul yönetimi ve öğretmenler internetin olumsuz kullanımını, bağımlılığın tehlikelerini ve doğru kullanımını öğretmeleri gerektiğini ve bağımlılıkla mücadelede bağımlılığın önlenmesini öncelik olarak ilan etmişlerdir. .

“Okul yönetimi ve öğretmenleri, öğrencileri gerçek hayatta (sanal dünya dışında) aile, arkadaşlar ve çevredeki insanlara doğru iletişim ve etkileşimde olduğu gereğini öğretebilirler.” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

Okul Yönetimi ve öğretmenleri, öğrencilere internet bağımlılığıyla başa çıkmanın doğru yollarını öğretebilirler. İnterneti doğru kullanımı ile bağımlılığı önleyebilirliğini öğretebilirler” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Bu çocukların bir kısmı, okul yönetimi ve öğretmenlerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda danışman rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Okul yönetimi ve öğretmenleri, internet bağımlısı öğrencinin ailesi ve arkadaşlarıyla iletişim kurup ve onlara doğru yöntemler öğretip, yönlendirebilirler.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Dersler içeriğinde internet ile ilgili konular yer almış durumda, fakat yeterli olmadığı için internet bağımlılığı problemi yaşanabiliyor ve de bazen ihtiyaç duyulduğunda kişiye (öğrenciye) özel bireyle çalışma gerekir.” Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Öğretmenler, danışmanlık yapıp, öğrencilere internetin doğru şekilde kullanılmasını öğretebilirler. Bu konuda konuşup ve internetin dezavantajlarını hatırlatabilirler.” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Çocuk ve aile her ikisi için toplantılarda, psikolojik danışmanlık yapılabilir. Sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagoğ gibi yetişmiş elemanların bulunduğu okulda, teknoloji bağımlılığıyla mücadele daha kolay ve temelli olur...” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Bağımlılık yaratmadan İnternet ile nasıl faydalı bir şekilde çalışacağınızı öğreten dersler ve kitaplar yayınlıyarak ...” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnterneti bir eğlence aracı değil, (bir şeyler yapmak için) bir araç haline bilsinler. İnternet zamanlamasının planlamasını öğretsinler. Örneğin, ilk gün kullanım saatini belirtsinler (örneğin, ilk gün 2 saatten fazla bir programda olmak istemiyorum), her gün daha azını uygulasin ve zamanla kullanım miktarı değişecektir.” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri, mücadelede öğretmenlerinin etkisi az olduğunu düşünmüş ve sosyal hizmet uzmanlarından eğitim almalarını önermiştir.

“Öğretmenlerinin katkıları ve yaptıkları işlerin etkisi az olabilirler, ama okul müdürleri ve öğretmenler, sosyal hizmet uzmanlarından eğitim alabilirler. Öğretmenler çocuklara internetin avantajlarını ve dezavantajlarını ve nasıl doğru kullanılacağını açıklasınlar.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan çocukların bir kısmı, okul yönetimi ve öğretmenlerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Öğretmenler, bize ekip çalışması, resim çizme, müzik çalışması önerebilirler ve bizim sanal ortamdaki uzak durmamızı ve eğitim etkinliklerine katılmamızı isteye bilirler. Okulda, oyun ekipmanlarını artırırlar.” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Çevrimdışı faaliyetler, örneğin resim çizme ve arkadaş ortamında sohbet etme öğrencilere cazip olabilir. Öğretmenler, internet ile değil, el ile yapacağımız ödevler verebilirler. Ödev şeklini ve yapma sürecini değiştirebilirler. Öğretmenler samimiyeti artırırlar ki onlar ile konuşabilelim.” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri, mücadelede okul yönetiminin ve öğretmenlerin rolünün ailenin rolüne benzer olduğunu belirtmiştir.

“Aile rolü gibi, okul yönetimi ve öğretmenleri, öğrencinin zamanını sevdiği değerli faaliyetler ve favorileriyle doldurmalıdır. Örneğin; etkinlikler, kamplar ve çeşitli spor kursları düzenleme, doğa ve parklara gitme ve hayvanat bahçelerini ve eğlence parklarını ziyaret etme vs.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Öğretmenler, öğrencileri iyi bildiklerine göre, müzik, el sanatları, resim ve hat gibi birçok sanat dersinin yanı sıra, matematik, din, Kuran ve hadis gibi derslerin müfredat dışı kurslarla öğrencileri meşgul edebilirler, onların internet kullanımını azaltmasına sebep olup, bağımlılığını azaltabilirler.” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, Okul Yönetimi ve Öğretmenlerinin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulmada rol oynayamayacaklarını ve yardım edemeyeceklerini beyan etmişlerdir.

“Rolü olamaz. Çünkü onlarla sadece sınırlı bir zaman beraberiz ve her zaman yanımızda olan arkadaşlar ve ailedir.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Hiçbir şey yapamazlar, en çok aile etkili olabilir. Okulda fazla ödevler vermekle internetten uzaklaştırabilirler ama belki onunda başka zararı olabilir, bu öğeyi silelim. Başka bir şey aklıma gelmiyor, sadece okulda oldukları zamana sınırlıdırlar ve başka saatlerde etkisiz kalacaklar.” Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Öğretmenlerin elinden hiçbir iş gelmez, çünkü sadece okulda olduğu sınırlı zaman, öğrenci onların emrindedir ve fazla etkileri olamaz.” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

4.6. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARA GÖRE TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDE SOSYAL HİZMET UZMANININ KATKILARI

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar sosyal hizmet uzmanının katkılarını "öğretici rolü", "danışmanlık rolü", "bağlantı kurucu rolü", "model üretici rolü" ve "ikna edici rolü" şekillerde ifade etmişlerdir.

Bu çocukların bir kısmı, sosyal hizmet uzmanının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda öğretici rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Bana ve aileme İnterneti doğru kullanmanın yararlarını ve becerilerini öğretebilir. Sosyal Hizmet uzmanları, bence en çok yardımcı olabilirler. Yeni teknolojiler ve bu konuda çocuklara ve ailelerine yardımcı olabilirler.” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan çocukların bir kısmı, sosyal hizmet uzmanının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda danışman rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Sosyal hizmet uzmanı problem yaşayan kişilere (birey, ailesi, arkadaş ve çevresi düzeyinde) danışarak yardımcı olmağa çalışabilir.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Sosyal hizmet uzmanı iyi danışmanlığı sayesinde bağımlılıktan kurtulma konusunda güçlendirip, başarabileceğimi inandırarak katkıda bulunabilir.”

“Sosyal hizmet uzmanları çocuk ve ailesine danışmanlık yapabilir, öğrencilerle konuşabilir ve zarar ve dezavantajlarını hatırlatabilirler.” Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Sosyal hizmet uzmanları, öğrencilere ve topluma televizyonda tavsiyelerde bulunabilir.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Gençlerin bağımlılıktan kurtulma konusunda, ailelere danışmanlık yapabilir, bilgilendirebilirler. Ailelerin müracaat ettikleri zaman yardımcı olabilirler.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan çocukların bir kısmı, sosyal hizmet uzmanının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda bağlantı kurucu rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Sosyal hizmet uzmanı aile, okul ve arkadaşlar arası bağlantı kurarak problemin çözülmesinde katkıda bulunabilir .” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Sosyal hizmet uzmanı aile üyeleriyle grup görüşmesi kurarak problemi nasıl çözebileceğimizi öğretebilir.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan çocukların bir kısmı, sosyal hizmet uzmanının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda model üretici rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Sosyal hizmet uzmanı konuyu araştırıp, topluma modeller (mikro, mezo ve makro) sunarak, problemin çözülmesinde katkıda bulunabilir.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan çocukların bir kısmı, sosyal hizmet uzmanının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda ikna edici rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Sosyal hizmet uzmanlar, aileleri ve öğretmenleri, bizi sanal dünyadan ve çevrimiçi ortamdan (internette) çıkmaya nasıl ikna edecekleri konusunda eğitebilirler ve yardımcı olabilirler.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan üçü, sosyal hizmet uzmanının kim olduğunu ve teknoloji bağımlılığıyla mücadelede (baş çıkma, önleme ve iyileştirme) ne yapabileceklerini veya yardım edebileceklerini bilmiyorlardı.

“Sosyal hizmet uzmanının kim olduğunu ve yapabileceği konuları ve katkılarını bilmiyorum.” Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların biri, sosyal hizmet uzmanının teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulmada danışman rolü oynayamayacaklarını ve yardım edemeyeceklerini beyan etmiştir.

“Sosyal hizmet uzmanı, teknoloji bağımlılığıyla mücadelede herhangi bir rol oynayamaz.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

4.7. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDAN (STK) BEKLENTİLERİ

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar STK'ların katkılarını "danışmanlık rolü", "öğretici rolü", "uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü" şekillerde ifade etmişlerdir.

Bu çocukların bir kısmı, STK'ların teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

"Çevre temizliği kampanyası düzenlemek gibi öğrencileri gerçek dünyayla meşgul edecek etkinlikler düzenlemek." Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Bizi birlikte doğaya götürebilirler ve evin dışındaki alanlarda daha çok çalıştırabilirler ve telefonu elimize tutmayı ve internete girmemizin azaltmasında etkili olabilirler." Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Çocukları eğlence mekanlarına götürmek ile ve spor ve farklı konularda eğitimler ve kurslarla onları internetten uzaklaştırabilirler." Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, teknoloji bağımlılığı ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarından (STK) beklentilerini, çocukları evden ve internetten uzak tutmak, sağlam vakit geçirmek, zamanı iyi değerlendirmek ve eğlenme amacıyla "doğa yürüyüşü, doğayı koruma, maske ve dezenfektan dağıtma, eğitim, kültür, sanat v spor kursları vb." programlar hazırlama ve düzenleme şeklinde beyan etmişlerdir.

"Doğa yürüyüşü ve çöp toplama gibi aktivitelerle, doğa sevgisi ve doğaya hizmet hissini arttırabilir ve böylece etkili olabilirler." Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

"Bağımlı kişiyi meşgul etmek için, onu doğaya götürebilirler. Doğa koruma, Doğadan çöp toplama ve artık Covid-19 koşullarında maske ve dezenfektan dağıtma gibi faaliyetlerle internetten Uzaklaştırıp, teknoloji bağımlılığını azaltabilirler." Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

"Eğitim, kültür ve sanat dersleri vererek ve kurslar düzenleyerek bizi internetten uzaklaştırabilirler." Muhemmed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

"Eğlenmek için onları kampa ve doğaya götürebilirler. Otizm ve Down Sendromlu Huzurevleri gibi yerlerde öğrenciler çalışır ve internetten uzak dururlar." Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

"Öğrencileri ev dışında ve internetten uzak tutmak için eğlence, kültür ve spor etkinlikleri düzenleyebilirler." Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan çocukların bir kısmı, STK'ların teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda danışmanlık rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

“Aile ve Öğrenciler danışmanlığı, Sağlık ve psikolojik hizmetler, Sosyal ve politik aktiviteler düzenleyebilirler.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan çocukların bir kısmı, STK'ların teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda öğretici rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

Çocuklara ve ailelere eğitim ve sağlık hizmetler sağlayabilirler. Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Daha fazla bilgilendirmeleri lazım. Çünkü sadece böyle grupların var olduğunu ve aktif olduklarını duyduk ama aileler onlara güvenmiyor ve onlarla bir yere gitmemize izin vermiyor. Eğer reklam yapıp ailelere kendilerini tanıtırlarsa, dağa ve denize kamp yapabilir ve oraya gidip ağaç dikip, doğadan çöp toplayabilirler. Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Okullarla iş birliği içinde, öğrencilerin internet kullanımını azaltmak amaçlı çeşitli kamplar düzenleyebilirler. Doğa gezisi, doğa koruma ve internet bağımlılığından nasıl kurtulma ve sağlıklı bir yaşam sürmeye yönelik eğitimler verebilirler. İnsanlarla görüşmek ve dışarıya çıkmak için birbirine yakın yaşta, farklı gruplar oluşturabilirler.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan üçü, STK'ların ne olduğunu ve teknoloji bağımlılığıyla mücadelede (başa çıkma, önleme ve iyileştirme) ne yapabileceklerini veya yardım edebileceklerini bilmiyorlardı.

“STK'lardan hiç beklentim yoktur, bir şey yapamazlar.” Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri STK'lardan hiçbir şey yapmamalarını istedi.

“Hiçbir şey yapmayın ve olduğumuz gibi internette kalmamıza izin verin.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

STK'lar sivil toplumun kurumsallaşmış yapısı olan ve bu toplumda yaşayan insanların birbirleriyle ilişkisini ve güven düzeyini ifade eden sosyal sermayenin gelişmesinde en önemli unsurlardır. Devlete bağlı kuruluşlar gibi olmayan, hantal kısıtlamalardan ve idari bürokrasiden arınmış STK'lar, aynı zamanda bireysel insan gücünden fazla bir potansiyel ve güce sahip, kendiliğinden sinerji ile kolektif hareket edebilir. Çağımızın toplumsal problemi haline gelen teknoloji bağımlılığı ile mücadelede önemli rol oynayabilir.

Sivil toplum kuruluşları, bağımsız faaliyetleri olan bir merkeze bağlı çalışan resmi olmayan kurumlardır. Yasal olan bu kuruluşların genel hedefleri, başkalarına yardım sağlamaktır. Temsil ettiği kitlelerin temel haklarının yanında, ekonomik ve demokratik menfaatlerini savunur. Sivil toplum kuruluşu, belirli bir amacı gerçekleştirmek,

desteklemek veya daha ileri bir seviyeye taşımak amaçlı kuruluştur. Sosyal refahı iyileştirmeyi hedefleyen, kâr amacı gütmeyen kuruluştur.

Teknoloji bağımlılığı olan Çocuklardan STK'ların ne olduğunu sorduğumuzda; STK'ların ne olduğunu, nasıl bir kuruluş olduğu ve ne yapabileceğini çocuklardan bazıları hiç bilmiyor ve STK'lar çocukların teknoloji bağımlılığıyla mücadelede nasıl etkili olabilmelerini bilmiyorlardır. Bu konuda bilgisi olan çocuklardan alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aktarılmıştır.

STK'lar "Ekonomik ve Sosyal Kalkınma" ve "Sosyal Yardım" kaynaklarına kolay erişebilir, problemin çözümünde gereken harcamaları karşılamaları beklenir.

STK'lar "Sosyal Hizmet" faaliyetleri içinde problem yaşayan kişilere (birey, ailesi, arkadaş ve çevresi düzeyinde) yardımcı olmaları beklenir.

STK'lar "Eğitim Hizmetleri" şeklinde ihtiyaç duyan çocuklara, öğrencilere, gençlere ve ailelerine bağımlılıkla başa çıkma ve kurtulma yöntemlerini öğretmeleri beklenir.

STK'lar "Sağlık Hizmetleri" alanında, "Tıbbi bakım", "Farmakolojik tedavi" veya "psikolojik danışmanlık" vb. hizmetlerinin sunulması beklenir.

STK'lar "Çevre (doğa ve hayvanları koruma)" ve "Kültür, Sanat ve Spor" faaliyetleri içinde, çocukları internetteki sanal dünyadan koparıp, gerçek dünyada topluma kazandırmada etkin bir rol oynamaları beklenir.

STK'lar "Hukuk ve Politika" ile ilgili faaliyetlerinde, problemin çözülmesine uygun politikalar gelişmesinde etkin rolleri olabilir.

STK'lar "Araştırma Faaliyetleri ve Proje-Politika Geliştirme" çalışmalarında, problemin çözülmesine uygun politikalar gelişmesinde etkin rolleri olabilir.

STK'lar "Halkla ilişkiler" pozitif ve güçlü yönlerini kullanarak, yardım (hukuki, psikolojik, eğitim, ekonomik vb.) toplamaları ve iyi seviyede uygulamaları beklenir.

4.8. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDE DEVLETEN BEKLENTİLERİ

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar devletin katkılarını "yatırımcı rolü", "öğretici rolü" ve "uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü" şekillerde ifade etmişlerdir.

Bu çocukların bir kısmı, devletin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulma konusunda uzaklaştırıcı ve koruyucu rolü olabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini beyan etmişlerdir.

" Reklamlarda ve ilan panolarında internetin doğru kullanımına ilişkin şehir çapında farkındalığı ve hatırlatmaları artırın. Şehir, park ve rekreasyon alanlarının seviyesini artırın ki yeşil alanlara gidebilelim ve internetten uzak kalalım." Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Mahallelerde kütüphane gibi yerler yapılabilir. Daha fazla oyun fırsatı verilsin. Oyun ve eğlence merkezlerinin yerini ve süresini artırılabilir.” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Sinema gibi kültürel etkinlikleri artırılabilir. Sınıflar oluşturarak ve öğrencileri bilgilendirerek devlet eğitim sınıflarının sayısını artırılabilir. Spor ve ders dışı kurslar hazırlayabilir.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Ücretsiz spor ve müzik etkinlikleri düzenleyebilir, onlara katılıp, telefonda ve internetten ayrılabiliriz. Grup çalışmasını ve eğlenceyi artırabilirler.” Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Gençlerin internetten uzak durması için spor salonuna ve parka erişim gibi açık hava etkinliklerinin maliyetini düşürebilirler.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

“Parkları artırılabilir (yeni parklar yapılsın) ve farklı yerlerde farklı bedava ve çeşitli kurslar açılabilir.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, devletin teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada yatırımcı bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Devlet ülkedeki en yüksek güçtür. Bütçe ayırıp - planlama yapsın - zaman ayırsın - reklam versin (İnternet yerine parkı kullan). Okulda ve parkta vs. faaliyetler sağlasın. Spor alanları ve salonları yapılsın.” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“İş imkânı artırılması, eğlence alanı ve imkanının gençler için artırılması hem İran'da, hem de yurtdışında, insanların sorunlarının çözülmesine daha fazla çalışabilir. İnsanların katılımlarıyla birlikte eğlence konusunda, ev dışında bir şeyler yapmaları gerekir ve internetten uzaklaşmaları gerekir.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Hastalıkla ilgili organizasyonlar kurulabilir. Daha fazla kütüphane, rekreasyon alanı ve park yapabilirler. Bir hastane ve kamp inşa edebilirler.” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, devletin teknoloji bağımlılığıyla baş etmede, bağımlılığı önlemede ve bağımlılıktan kurtulmada öğretici bir rol oynayabileceğini ve bu şekilde yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir.

“Çocukları teknoloji bağımlılığına maruz kaldığında, performans gösterdiğinde ve çocukla nasıl davranılması gerektiği konusunda aileleri eğitip ve bilgilendirebilirler.” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Eğitim merkezlerinin artırılması, Gençlerin bilgilendirilmesi, İnternet bağımlısı olmamak için yöntemlerin öğretilmesi yararlı olabilir.” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, teknoloji bağımlılığıyla başa çıkmak, bağımlılığı önlemek ve bağımlılıktan kurtulmak için devletin "internet hızının yavaş olduğu yerlerde hızı artırması" gerektiğini öne sürerken, diğerleri "Gençlere düşük hızlı internet sağlanmalıdır.

“İnternet hızının düşük olduğu yerlerde hızı artırmakta fayda var çünkü sitelerin ve antifiltrelerin açılması için bekleme süresi azalıyor ve işimizi hızlı bir şekilde bitirerek internette çıkabiliriz. Genel olarak sorunun (teknoloji bağımlılığı) çözümünde kişinin ve ailesinin etkisi daha fazladır, devletin etkisi yardımcı olabilir. Çünkü çocuk tüm zamanını aile içinde geçirir.”

“Düşük hızlı internet gençlere sağlayabilirler. İnternet kullanım süresin sınırlandırabilirler. Teknoloji bağımlısı kişileri parklara, doğal ve eğlenceli yerlere davet edebilirler. “Telefonsuz parklar” reklamı sunabilirler.” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, devletin teknoloji bağımlılığıyla baş etme, bağımlılığı önleme ve bağımlılıktan kurtulmada rol oynayamayacaklarını ve yardım edemeyeceklerini beyan ettiler.

“Hiç beklentim yoktur, bir şey yapamazlar.” Zehra (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Başka ülkelerde gençlerin işi zor, gençler için mutluluk getiren etkinlikler hükümet tarafından kapatılıyor, ama Türkiye’de gençler daha mutlu. Hükümet mutluluğu engellemiyor ve bu konu etkilidir. Daha fazla özgürlük olursa, yardımcı olacaktır. Yakalananlar için (teknoloji bağımlılığı) devlet hakkında bir fikrim yok çünkü bence aile ve arkadaşlar daha etkili.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocukların teknoloji bağımlılığıyla mücadelede devletten beklentileri şunlardır:

Bilgilendirme: Çocuklar ve aileler için bağımlılığa yakalanmama ve yakalandığında kurtulmanın önemi ve yöntemleri hakkında bilgilendirmeye yönelik kurs, panel ve seminer gibi kültürel aktivitelerle biçimlendirilmelidir.

Eğitim: Aileler, çocukları teknoloji bağımlılığıyla ilgili problemle karşılaştıklarında çocuklarına karşı nasıl davranmaları ve ne yapmaları gerektiği konusunda eğitilerek bilgilendirilmelidirler.

Zaman değerlendirme: Yeterli miktarda oyun alanı ve oynama imkânı sağlanmalı; kitap okuma dahil, değişik aktivitelerle meşgul edilmeli ve çocukların güçleri ve yeteneklerine uygun, üstün bir düzeye yetiştirme imkânı sağlanmalıdır.

Danışmanlık: Çevrenin etkisiyle artabilecek ortaya çıkan olumsuz sonuçları önlemek için aile danışma ve gençlik merkezleri yaygınlaştırılmalıdır.

Devlet tarafından sitelerin kontrolü ve denetimi: Hukuki yasalara dayalı, çocukları suç işlemeye yönlendiren, teşvik eden veya azmettiren sitelere ve kişilere yönelik etkin ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

Nitelikli personel istihdamı: İnternet bağımlılığının tedavisi için yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagog gibi yetişmiş elemanların bulunduğu rehabilitasyon ve terapi merkezlerinin sayısı artırılmalı, nitelik ve nicelik açıdan iyileştirilmelidir.

Suçlu çocuklarla çalışmak: İnternet bağımlısı olup, suç işleyen çocuklar rehabilite edilerek topluma kazandırılmalıdır.

Rehabilitasyon: İnternet bağımlılığından yaşamları olumsuz etkilenen çocuklar için rehabilitasyon merkezlerinde üç kategoride (suça eğilim gösterme derecesine göre; suçlu, suça eğilim gösteren ve hiç suça eğilimi olmayan çocuklar) ayrı birimler açılmalıdır

Tedavi: Gerekli durumlarda yatılı ve ayakta tedavi merkezleri ve hastaneler açılmalıdır.

Çocuklara göre teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, bağımlılığı önlemek ve bağımlılıktan kurtulma hususunda arkadaşın rolleri, ailenin rolleri, sosyal hizmet uzmanının katkıları, okul yönetimi ve öğretmenlerinin katkıları, sivil toplum kuruluşlarından (STK) beklentileri ve devletten beklentileri önem taşıyor. Teknoloji bağımlılığı olan çocukların belirlediği beklenti ve ihtiyaçlar şu şekildedir:

- Çocukların güçlü yanları gelişmeleri için teknolojiyi fazla kullanmalı, eğer bir çocuk bilgisayar ve internet alanında yetenekli ise bu alanda ve tabii ki doğru şekilde ve bağımlılık olmadan gelişme fırsatı verilmelidir.
- Devlet , konuyla ilgili aile ve çocuğun eğitimine projeler yürütmeli ve programlar hazırlamalıdır.
- Çocukların gelişimi ve boş zamanlarını doldurmak için çevrimiçi oyunlar yanında fiziksel oyun imkânı sağlanmalıdır (fiziksel oyununa ağırlık verilmeli).
- Reklamların miktar olarak azaltılması ve içerik olarak değerinin artırılması gereklidir.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, bağımlılıktan kurtulduktan sonra; teknoloji aletlerini doğru şekilde kullanarak, gelecek kariyer ve mesleklerini internet ile ilişkili seçme durumunda mesleki başarı elde etme ve çalışma hayatında zevk alarak çalışma imkânı kazanabilirler.
- "Sigara sağlığa zararlıdır" yazan sigara kutusu gibi, sosyal medyaları da yanlış kullanımında benzer reklam ve mesajı hep verilmeli.
- Dijital oyunlar, bazı sosyal ağlar (İnstagram) gibi, kullanım süresini kontrol etme, zaman belirleme ve sınırlamak için bir bölüme sahip olmalılar.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar eğer içten bırakmak istemez iseler ve kullanımlarını azaltmaz iseler, yapılan işlerden mükemmel sonuç beklenmez. Devlet, okul ve aile tarafından yapılan işlerden önce (kurs sayısı artırma, kurs açma ve kursa kayıt yapma), daha az maliyeti olan, çocuğun ve öğrencinin zihniyetini değiştirip düzeltilmesi ve sonra bunların yapılması gerekmektedir.

4.9. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUK VE YABANCILIK

Bu bölümde çocukların İran dışında bir ülkede yaşamaya ilişkin görüşleri ele alınmakta ve yurt dışında yaşamının arkadaşlık ve aile ilişkileri, eğitim düzeyi ve okuldaki ilişkiler, internete erişim ve çocukların çalışma düzeyi üzerindeki etkileri ele alınmaktadır.

4.9.1. Çocukların İran Dışında Bir Ülkede Yaşamak Hakkında Düşünceleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların İran dışında bir ülkede yaşamak hakkında düşüncelerine (olumlu ve olumsuz duygular) sorulduğunda, şu şekilde olumlu yorumlar görülmektedir; “Daha özgür hissetmek (İran’da bu özgürlüğe sahip değildim)”, “İyi bir duygu”, “rahatız”, “Özgürlük var ve ebeveynler bizi rahat bırakıyorlar”, “Yeni arkadaşlar bulma”, “Yeni şehirleri görme”, “Yeni bir dil öğrendim”, “Yeni yerler görmenin tadını çıkarmak”, “Arkadaşlarla internetle iletişimin artması”, “Çevre daha iyidir bence”, “Erkek arkadaşımın dışarı çıkabilirim halbuki kızlar için İran’da yasaktır”, “Yurt dışında okuma”, “Farklı kültürlerle tanışma”, “Yurt dışında olma ve yeni tecrübeler edinme”, “Daha fazla bilgi edindim”, “Kendi ülkemizde yaşadığımız zorluklar burada yoktur”, “İmkanlar fazla”, “İran’a göre daha iyi hissim var”, “Eğitim iyi, hava iyi, orman ve doğa daha güzel”, “Genel olarak çok razıyım”, “Memnunum ve burada yaşamayı tercih ederim”, “Gece gündüz her saat dışarıda kalabilirim”, “Eğitim konusunda rahatım”, “Yabancı bir ülkede olmak”, “Hayatta ilerleme yolunda olmak”, “Anne ve baba akrabalarına bağımlı olmama rağmen mutluyum”, “ülkemdeki sınırlar ve insanların düşünce şekilleri bana göre değildi”, “Burada daha mutluyum”, “Hava temiz ve insanlar iyi”, “Seviyorum çünkü burada yaşıyorum”, “Türkiye’den başka bir ülkeye gidebilirim ve bu benim için daha iyi (İran’daki hayatım daha lüksken)”, “Yabancı ülke ve şehirleri görmek”, “Yurt dışında olma ve eğitime devam etme tecrübesi” ve “Farklı ve diğer milletler ve kültürler ile aşina olmak”.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların İran dışında bir ülkede yaşamak hakkında düşüncelerine (olumlu ve olumsuz duygular) sorulduğunda, şu şekilde olumsuz yorumlar görülmektedir; “Kendi ülkemizin kültürü ve geleneklerini biliyordum ama burada iletişim az (soğuk) bana göre Yabancı kişilerle arkadaş olmakta zorluk yaşıyorum”, “Bazen ayrımcılıkla karşı karşıya kalıyoruz”, “Türkçe dilinde konuşma zorluğu”, “Dil konusunda yaşadığım problemler”, “Yabancı ve yerel dilde iletişim kurmak zor”, “Akrabadan uzaklık ve özlem hissi”, “Arkadaşlardan ve tanıdığım kişilerden uzak olma ve habersiz kalma”, “Samimiyetin azalması”, “Gariplik”, “Özlem”, “Vatan hasreti”, “İran’daki akraba ve arkadaşları özledim”, “İran dışındaki okullarda ve üniversitelerde yabancı dilde okumanın endişeleri”, “İran dışındaki okullarda ve üniversitelerde

okumanın sorunları ve endişeleri”, “Ders konusunda ilerlemeye negatif etkisi oldu” ve “Kalabalık topluluklara ve ortamlara katılmada zorluk yaşıyorum”.

4.9.2. İran Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının Çocukların Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre İran dışında bir ülkede yaşamalarının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisine bakıldığında, Okul arkadaşlığına 2 kişi olumlu, 7 kişi olumsuz ve 5 kişi değişmedi, internet arkadaşlığına 2 kişi olumlu, 4 kişi olumsuz ve 8 kişi değişmedi ve Akraba/Mahalle arkadaşlığına 1 kişi olumlu, 9 kişi olumsuz ve 4 kişi değişmedi şeklinde yanıtladılar.

Çocukların, İran dışında bir ülkede yaşamalarının arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisi sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“İran da daha fazla idi, Sayıları azaldı fakat samimiyet değişmemiş, İranlı arkadaşlarda samimiyet daha fazla” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İran’da iken hep birbirimizin evimize giderdik , şimdi çok azaldı” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

“Türkçeyi iyi biliyorum ve sosyal ilişkilerim çok iyidir, İran’da arkadaşlarımın sayısı çok daha fazlaydı (200-300), Türkiye’de arkadaş sayım azaldı ama yine diğer arkadaşlara göre sayıları çok fazla. İran’da samimiyet çok daha yüksekti, ancak Türkiye’de samimiyet azaldı.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre İran dışında bir ülkede yaşamalarının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisi farklı dostluk kitlesine göre değişebilir ve yabancılık ortak bir duygu olduğuna göre samimiyet düzeyinde etkili olabilir.

Okul arkadaşları: okul, ders ve yaşam koşulları değişmemiş, ama iletişim ve sohbetlerimiz artmış. İnternet arkadaşları: aynı şekilde değişmemiş. Diğer arkadaşlar: İran’da iken (yüz yüze ve internet üzerinden) ailece görüşler çoktu, ama şimdi arkadaşlar sayısı düşmüş ve iletişim ve sohbetlerimiz ve samimiyet azalmıştır. Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız)

“Vatandan uzaklık nedeniyle internet iletişimimiz arttı” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Okul arkadaşları: İran’da iken belirli saatlerde ve belirli konularda arkadaşça sohbetleri devam ediyordu, konular çocukça ve küçük, ama şimdi yaşımız büyümüş ve koşullar değişmiş. Konular gelişmiş, yaşam şekli ve iletişim şekli değişmiş. İnternet arkadaşları: internet üzerinde oynanan oyunda arttı ve o sayede yabancı arkadaşlar elde ettik. Diğer arkadaşlar: arkadaşlar sayısı düşmüş ve okul arkadaşları gibi, iletişim şekli değişmiştir.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bazıları İran dışında bir ülkede yaşamalarının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerinde etkisi olmadığını beyan etmişlerdir.

“Değişmedi, Sesli ve görüntülü – internet üzerinden devam ediyor” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Herhangi etkisi yoktur ve ilgili değil” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Sayısı azaldı ama samimiyet değişmemiş” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

4.9.3. İran Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının Çocukların Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre İran dışında yaşamalarının aile ilişkileri üzerindeki etkisine bakıldığında, yanıtların 3’ü olumlu, 5’i olumsuz ve 6’sı değişmedi olduğu görülmektedir.

Çocuklardan sorulan “İran dışında yaşamalarının aile ilişkilerinin üzerindeki olumlu etkisi” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Covid-19’dan önce ilişki azalmıştı, ama Covid-19’dan sonra evdeyiz ve ilişki arttı” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Samimiyet artmıştır, bu şehirde yabancıyız ve burada bulunduğumuz 2-3 yılda birbirimize bağımlı hale geldik” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Çocuklardan sorulan “İran dışında yaşamalarının aile ilişkilerinin üzerindeki olumsuz etkisi” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Samimiyet azalmıştır, göç ettik. Yalnız olmayı tercih ediyorum” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Türkiye’de yalnız yaşıyorum. Aileme olan hislerim kaybolmuştu ama onları uzun süre sonrası gördüğümde, eski hislerim geri geldi ve onları ne kadar özlediğimi fark ettim” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Ailenin yarısı İran’da, yarısı Türkiye’de yaşadığı için ilişkiler azaldı” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek)

4.9.4. Çocukların İnan Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Etkisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre İnan dışında bir ülkede yaşamalarının eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisi sorusu yanıtlarına bakıldığında, 4 kişi eğitim kalitesi düşmüştür, 7'si artmıştır ve 3'ü değişmemiştir olduğu ve 8 kişi okuldaki ilişkileri düşmüştür, 3'ü artmıştır ve 3'ü değişmemiştir olduğu görülmektedir.

Çocuklardan İnan dışında bir ülkede yaşamalarının eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisi sorulduğunda alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Eğitim seviyesi arttı (Türkiye'de daha iyi), ve okuldaki ilişkiler azaldı (İnan'da daha fazlaydı)” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Öğretmenler yabancı bir ülkede olduğumuzu anlıyor ve anlaşıyorlar. Eğitimde düşüş yaşadım” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnan'da ilişkiler daha iyiydi. Öğretme ve anlatma yöntemi ve düzeyi ve çok sayıda sınav burada daha iyidir” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri, İnan okulu ve benzeri ortamın değişmediğini, diğer çocuklar yabancılık konusuna vurgu yaparak iyi ilişkilerin olduğunu beyan etmişler ve ayrıca eğitim seviyesi İnan'dan daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir.

“İnan okulu ve benzer ortam” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Burası benim için daha iyi. Türkiye'de derslere karşı büyük bir sevgim ve ilgim var, okulda söylenirse de kendi kendime gidip öğreniyorum ama İnan'da durum böyle değildi. İnan'da eğitim seviyesi ve öğretmenlerin bilgi seviyesi daha iyi ve daha yüksekti ama Türkiye'de derslerle daha çok ilgileniyorum ve kendim öğrenmeye meraklıyım” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Yurttaşız ve birbirimizi daha yakın bir şekilde anlıyoruz” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“İlişkiler her ikisinde de iyidir. Çok çalışkan değilim ama zekiyimdir ve sınav geceleri çalışırım ve sınavları geçerim” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek)

“İnan'da eğitim seviyesi daha iyi ve daha yüksekti ve öğretmenlerle iletişim Türkiye'den daha fazlaydı” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek)

4.9.5. Çocukların İran Dışında Bir Ülkede Yaşamalarının İnternete Erişim ve Çalışma Düzeyi Üzerindeki Etkisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre İran dışında bir ülkede yaşamalarının internete erişim ve çalışma düzeyi üzerindeki etkisine bakıldığında, yanıtlarının 12'si artmıştır ve ikisi değişmemiştir olduğu görülmektedir.

Çocuklardan hiç kimse İran dışında yaşamının etkisiyle internete erişim ve çalışma düzeyinin düşmesini beyan etmemişlerdir.

Çocukların İran dışında yaşamının internete erişim ve çalışma düzeyine etkisiyle ilgili sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Burada (Türkiye’de) siteler filtre değiller” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Burada (Türkiye’de) internetin hızı, İran ile karşılaştırıldığında fazladır, siteler filtre değiller. Filtre kırıcı kullanmak zorunda değiliz” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İran’da filtrelenen Telegram ve YouTube gibi birçok değerli siteler, burada açık ve kullanılabilirler. İnternet burada çok daha hızlı” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Daha fazla erişim, İran’da Telegram ve Instagram filtrelenmiş ve bazen açılmıyorlar, bu durum benim işimi kötü etkiliyor (durduruyor) çünkü işim onlara bağlı ve onlarla öğrenci seçip, kabul ediyorum. Ama burada (Türkiye’de) bu konuda rahatımdır” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İran’da filtrelenmiş faydalı siteler (YouTube ve Twitter gibi siteler) burada kullanılabilir” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İran’da internete erişim ve hız azdı (online ders de yoktu)” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Türkiye’de erişim düzeyi daha fazla , fakat İnternet hızı değişmedi. Tüm işler internetle yapılmaktadır” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

4.10. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUK VE COVID-19 SALGIN DÖNEMİ

4.10.1. Covid-19 Salgınının Çocukların Hayatına Etkisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların Covid-19 salgınının çocukların yaşamları üzerinde ne gibi bir etkisi olduğu sorusuna verdikleri cevaplar (Covid-19 salgını öncesi ve sonrası durum karşılaştırıldığında) şu şekilde olumlu yorumlar görülmektedir; “Pozitif etkisi oldu”, “Birbirimize yardım ediyoruz ve Samimiyet artmıştır”, “Bir fırsat oldu ki geri kalan ve birikilen işlerimizi yapalım”, “Büyük değişimlere yol açtı”, “Evde faaliyetler yaptık”, “Çok iyi bir dinlenme zamanıydı”, “Hep evde olduğumuz için aile içindeki samimiyet arttı”, “Önceden ev işi ve yemek hazırlamak konusunda yetersizdim

ama şimdi öğrendim”, “Sağlığıma değer veriyorum, en azından evde sağlığım için yürüyüş yapıyorum”, “Evde ve birlikte beraber zaman geçirmek”, “ İyiydi. Her zaman evde ve birlikteyiz”, “Daha fazla aile ve anneyi görüyoruz ve onlarla zaman geçiriyoruz”, “Kendimizi tanımak için bir fırsat”, “Okullar ve dersler internet üzerinden yapılıyor” ve Özel programlar kullanılmaya başladı vb.

“İnternet kullanma kültürü her yerde yaygınlaştı ve tüm işlerimiz İnternet ile çözülebilir hale geldi.” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların Covid-19 salgınının çocukların yaşamları üzerinde ne gibi bir etkisi olduğu sorusuna verdikleri cevaplar (Covid-19 salgını öncesi ve sonrası durum karşılaştırıldığında) şu şekilde olumsuz yorumlar görülmektedir; “Aile ile ilişkiler azaldı”, “Aile görüşmeleri ve ziyaretler azalmıştır”, “Artan karantina korku ve paniği artırıyor”, “Arkadaşlar ve akrabalarla ziyaretler azaldı”, “Arkadaşlar ve akrabalarla ziyaretler azaldı, sosyal mesafeyi koruyarak yapılıyor”, “Hep evde kaldık”, “Eğlence imkânı yok”, “Dışarı çıkmalar sınırlandı”, “İletişimler azaldı”, “Hep evde ve internette vakit geçirdik”, “Önceden akraba ve aile partileri düzenliyorduk şimdi olmuyor”, “Sosyal hayat ve insanların toplandıkları yerlere gitmek azaldı ve sosyal yaşam kalitesi düştü”, “Parklar ve restoranlar kapandılar”, “Hayat zorlaştı”, “Her zaman evde olmak zorunda kaldık. (Eğlence ve seyahat olmadan)”, “Okul ortamından uzaklaştık”, “Eğlence azalmıştır”, “Yalnızlık artmıştır”, “Gezi ve eğlence imkânı yok”, “Havuzlar kapalı”, “Sanal dünya yaşamımızda etkisi daha arttı”, “Sokmamıza neden oldu”, “Bazen sıkılıyoruz ve yoruluyoruz”, “Covid-19 salgını öncesi gibi, artık dışarı çıkamıyoruz, parka gidemiyoruz ve eğlenemiyoruz”, “Yaşamımıza sınırlar getirildi”, “Virüsten dolayı dershaneler, Restoranlar ve Spor salonları kapandı”, “Gençlere daha çok sınırlar getirildi”, “Çare ve bir iş yapabileceğimiz durum değil”, “Hayatımız daha da kötüye gitti”, “Eve kilitlendik”, “Tüm dünyada yaşam zorlaştı” ve “İşte ve hayatta ilerlememe” vb.

“Önceden her gün dışarıda arkadaşlarla hoş zaman geçiriyorduk, salgından sonra yapamadık, ilk 7 ay karantinada tek başıma kaldım.” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

“Gençler depresyona giriyorlar, internet bağımlısı veya oyun bağımlısı olabiliyorlar.” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Kendimizi sosyal ilişkilerden uzaklaştırmamıza ve kendimizi sanal dünyaya daha fazla...” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İnternet bağımlısı olmayanlar bile, karantinada evde ve bilgisayar önünde hep oturup ve bir şeyler yapmak zorunda kaldılar ve böylece yaşamlarını devam ettirdiler (bağımlı olma olasılığı artar).” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan bazıları Covid-19 salgınının çocukların yaşamları üzerindeki etkisini "akrabalarla görüşmeler azaldı", "pahalılık arttı, birçok kişi iflas etti", "parka gidemiyoruz ve eğlenemiyoruz", "sanal sınıflarda rekabet hissi azalmıştır" vs. şeklinde beyan etmişlerdir.

"Ölü sayısı arttı, akrabalarla görüşmeler azaldı ve kısıtlandı, arkadaşlarla dışarı çıkamıyoruz, pahalılık arttı, birçok kişi iflas etti, bazı şeyler internette satıldı." Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

"Covid-19 salgını öncesi gibi, artık dışarı çıkamıyoruz, parka gidemiyoruz ve eğlenemiyoruz." Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

"Covid-19 salgınından önce okullar ve eğitim yüz yüze olduğunda çocuklar arasında rekabet hissi vardı , şimdi sanal sınıflarda rekabet hissi azalmıştır." Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Çocukların Covid-19 salgınının hayatlarına etkisi sorusuna alınan yanıtlardan biri aşağıda aynen aktarılmıştır.

"Benim için etkisi olmadı, anne-babam ve kardeşim çok dışarıda olurlardı, onları etkiledi" Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

4.10.2. Covid-19 Salgınının Çocukların Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre Covid-19 salgınının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisine bakıldığında, Okul arkadaşlığına 1 kişi olumlu, 7 kişi olumsuz ve 6 kişi değişmedi, internet arkadaşlığına 5 kişi olumlu, 3 kişi olumsuz ve 6 kişi değişmedi ve Akraba/Mahalle arkadaşlığına 1 kişi olumlu, 7 kişi olumsuz ve 6 kişi değişmedi şeklinde yanıtladılar.

"Covid-19 salgınının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisi" sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

"Görüşme şekli yüz yüze azaldı ve WhatsApp ve internet üzerinden arttı, (internet arkadaşlarında İranlı olmayan arkadaş sayısı arttı)" Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız)

" Görüşme şekli yüz yüze azaldı ve internet üzerinden arttı" Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

"Yüz yüze görüşler azalması nedeniyle samimiyet azaldı – hep evde ve internet başındayız" Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Karantinada- Covid-19 hastalığı- depresyondalar – arkadaşlığa devam etmelerine istekleri yok" Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, Kovid-19 salgınının çocukların arkadaşlıkları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığına inanırken, bir diğer

kısmı ise farklı arkadaşlık türlerinde, tanışma şekli, görüşme şekli, arkadaş sayısı, samimiyet derecesi ve ilişki türü konularında farklı durumları beyan etmişlerdir.

“Samimiyet değişmemiştir. (Bazı kişiler ile iletişim kesilmiştir)” Ali (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

“Boş zamanımız arttı, İnternette birbirimizle iletişimdeyiz” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Etkisi olmadı. Tüm bağlantılarımız çevrimiçi şekline dönüştü. Covid-19 okul arkadaşı ilişkilerimizi etkilemedi çünkü hiç birbirimizi bilmiyorduk ve görmemiştik” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Sadece samimi arkadaşlarla internette görüntülü görüşüyoruz. Sayı azaldı ama arkadaşlıkların kalitesi arttı. Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Görüşme şekli yüz yüze azaldı ve WhatsApp ve internet üzerinden arttı, samimiyet değişmemiş” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Covid-19'dan önce günde 3-4 saat evin dışında bulunurduk ama şimdi çok azaldı hatta bazen 3-4 günde bir, 1-2 saat belki dışarı çıkabiliriz. Okul arkadaşlarla ilişkilerimiz yüz yüze yerine, internette yürütürüz” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

“Pek bir etkisi olmadı, sadece görüşmenin şekli değişti, yüz yüze görüşme azaldı ve daha çok internet üzerinden konuşuyoruz. Covid'den bu yana samimiyet azaldı” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

4.10.3. Covid-19 Salgınının Çocukların Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisi

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre Covid-19 salgınının çocukların aile ilişkileri üzerindeki etkisine bakıldığında, yanıtların 7'si olumlu, 4'ü olumsuz ve 3'ü değişmedi olduğu görülmektedir.

Çocuklardan sorulan “Covid-19 salgınının çocukların aile ilişkileri üzerindeki olumlu etkisi” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Olumlu bir etkisi oldu; Eskiden dışarı çıkmak çok oluyordu ve daha az saat birlikteydik ama şimdi birlikte daha çok vakit geçiriyoruz” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“İlişki daha iyi oldu, çünkü Covid-19'dan sonra hep evdeyiz ve beraberiz” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Daha samimi olduk. Çoğu zaman evdeyiz” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“ Covid-19'dan önce arkadaşlarla ve Covid-19'dan sonra aile üyeleriyle birlikte daha fazla zaman geçiriyoruz ve evde birlikteyiz - ilişkiler gelişti” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Aile üyeleri birbirlerine daha bağımlı hale geldiler ve Sözleri paylaşıyoruz” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Daha samimi olduk. Çoğu zaman evdeyiz ve iletişim kurmak zorundayız” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Çocuklardan sorulan “Covid-19 salgınının çocukların aile ilişkileri üzerindeki olumsuz etkisi” sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Daha çok evdeyiz ve beraberiz ve daha çok kavga ediyoruz” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Samimiyet biraz azaldı ve birbirimizi çok görüyoruz ve kavga ediyoruz” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Çoğunlukla evde ve birlikteyiz ve değersiz şeyler için kavga ediyoruz” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız)

“Yakınlık azaldı. İranlı aileleri ve akrabaları nadiren görüyorum” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

4.10.4. Çocukların Covid-19 Salgınının Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Etkisi (Covid-19 Salgını Öncesi ve Sonrasını Karşılaştıran)

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre Covid-19 salgınının eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisi sorusu yanıtlarına bakıldığında, 6 kişi eğitim kalitesi düşmüştür, 7’si artmıştır ve biri değişmemiştir olduğu ve 12 kişi okuldaki ilişkileri düşmüştür ve 2 kişi değişmemiştir olduğu görülmektedir.

Covid-19 salgınının çocukların eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisi sorusuna alınan yanıtlardan bazıları aşağıda aynen aktarılmıştır.

“Eğitim seviyesi çok düştü, öğretmen ile görüşme azaldı ve daha az öğrenilir. İnternet üzerinden ve İlişkinin şekli değişti” Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Covid-19 pandemiden önce dersler çok düzenli bir şekilde ilerliyordu, öğretmenlerle ilişkiler daha sıcak ve yüz yüze idi, şimdi ikisi de azaldı” Zehra (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Yüz yüze olmayan ve sadece internette görüşüyoruz, çevrimiçi ve sanal öğretim - öğrenim zor” Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Çevrimiçi dersler, öğrenciler ve öğretmenler arasındaki iletişimi giderek azalttı ve Covid-19’dan sonra normal ilişkilere dönmek daha zor olabilir” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Okuldaki ilişkiler azalmıştır, Maske ve eldivenle birbirimize dokunamıyoruz ve internette konuşuyoruz” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Çok kötüydü, öğretmenle yüz yüze ilişki yaşayamadık, yüz yüze sınıfta olamadık, sınıfta ve öğrenme ortamında olamadık. Online ders Covid yüzünden oldu, ilişkiler ve eğitim seviyesi düştü” Zeynep (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“Okuldaki ilişkiler yüz yüze olmadığından dolayı okuldaki ilişkiler azalmıştır” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, Erkek).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, Kovid-19 salgınının eğitim düzeylerini ve okuldaki ilişkilerini etkilemediğini düşünmekte ve sadece dönüşüme inanmaktadırlar.

“Eğitim seviyesi değişmemiş, sadece eğitim sanal oldu” Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Eğitim seviyesi değişmemiş, Notlar, eğitim seviyesindeki artıştan değil, öğretmenlerin düşüncelerinden dolayı yükseltilir” Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

“İlişkiler değişmemiş, sonuca etki bırakmış ve eğitim seviyesi de aynı sadece şekli değişmiştir” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri, insanların daha uzun süre internette araştırma yapması nedeniyle Covid-19 salgınının eğitim düzeyini yükselttiğine inanıyor.

“Covid-19 sonrası herkes eskisinden daha fazla bilgiye sahipler. Çünkü uzun süre internette var olup ve bu konuları araştırdı. Eğitim seviyesi yükseldi ve ilişkilerin seviyesi düştü” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, Erkek).

4.10.5. Çocuklara Göre Covid-19 Salgınının İnternete Erişim ve Çalışma Düzeyi Üzerindeki Etkisi

Bu bölümde teknoloji bağımlısı çocuklara göre covid-19 salgınının internet erişimi ve çalışma düzeylerine etkisi incelenmiştir.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklara göre yanıtları Covid-19 salgınının internete erişim ve çalışma düzeyi üzerindeki etkisi, bir kişi düşmüştür, 11’i artmıştır ve 2’si değişmemiştir olduğu görülmektedir.

Çocuklar “Covid-19 Salgınının internete erişim ve çalışma düzeyi üzerinde ne gibi bir etkisi oldu?” sorusuna verdikleri yanıtlar:

“Erişim ve çalışma düzeyi, ikisi de artmıştır.”, “Her zaman internetteyiz”, “Daha kolay ve daha fazla hale geldi”, “Sosyal ağlarla çalışma arttı”, “Erişim daha kolaylaştı”, “Değişime sebep olmamış”, “Olumsuz etki bıraktı (pozitif değildir)”, “Çok iyi etkiledi, erişim daha kolaylaştı”, “Hemen hemen her şeyi internet ile yapmak zorundayız” ve “Her zaman internetteyiz” vb.

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar, Covid-19 pandemisinde ve karantinada herkes evden interneti kullanması ve tüm işlerini (okul dersleri dahil) internette yapması gerektiğinden dolayı, Covid-19 pandemisinin internet erişimi ve çalışma düzeyleri üzerindeki etkisini "İnternet hızında düşüş, erişim seviyesinin azalması ve çoğu insanların internet başında fazla vakit geçirme gerekliliği" şeklinde beyan etmişlerdir. Ancak, hükümetler hızlı bir şekilde İnternet altyapısını sağlamak zorunda kaldı ve bu, teknoloji alanında zorunlu bir başarı olarak kabul edilir.

"Herkes aynı anda interneti kullanıyor ve hız biraz yavaşladı. Kullanımı ve erişimi arttı." Nazenin (16 yaşında, 11. sınıf, kız).

"Covid-19 nedeniyle herkes evde ve aynı zamanda interneti daha fazla kullanıyor ve hızı düşüyor ve sonuç olarak erişim seviyesi daha düşük ama çünkü daha fazla zamanları var ve internette daha fazla zaman geçiriyorlar." Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

"Covid-19 yüzünden herkes evde ve interneti daha çok kullanıyor. Erişim ise hiçbir fark yaratmadı." Ali (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

"Tüm işlerimiz (okul ders sınıfları dahil olmak üzere) internet ile yapmak zorundayız." Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

"Covid-19'dan önce internet kullanmadığım için tam olarak bilmiyorum ama arkadaşlarıma göre internete erişim ve çalışma arttı." Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların çoğu Covid-19 salgınının internete erişim ve çalışma düzeyinin artmasını beyan etmiştir.

Covid-19 nedeniyle yaklaşık herkes evde kaldı. Bu durumda çocukların çoğu her zaman internette oldukları, sosyal ağlarda dolaşmaları ve tüm işleri (okul ders sınıfları dahil olmak üzere) internet ile yapma nedeni ile sosyal hayattan kopmuş oldukları tespit edilmiştir.

4.11. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI OLAN ÇOCUKLARIN BAĞIMLILIKLA MÜCADELE YÖNTEMLERİNİ DEĞERLENDİRMELERİ

Teknoloji bağımlısı çocuklara göre internet bağımlısı olan bireyler için farklı hizmetlerin geliştirilmesinin gerekliliği ve geliştirilmesi gereken hizmetlerin türü değerlendirmişler ve teknoloji bağımlılığından kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmakta, mevcut kaynaklar yeterliliği değerlendirmişler.

Teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, bağımlılığı önlemek ve bağımlılıktan kurtulma hususunda arkadaşın rolleri, ailenin rolleri, sosyal hizmet uzmanının katkıları, okul yönetimi ve öğretmenlerinin katkıları, sivil toplum kuruluşlarından (stk) beklentileri ve devletten beklentileri önem taşıyor.

4.11.1. Çocuklara Göre İnternet Bağımlısı Olan Bireyler İçin Farklı Hizmetlerin Geliştirilmesinin Gerekliliği ve Geliştirilmesi Gereken Hizmetlerin Türü

Görüşme yapılan öğrencilere teknoloji bağımlılığı ile mücadele etmek için yeni ve farklı hizmetler geliştirilip sunulmalı mı diye sorulduğunda 11 öğrenci geliştirilmesi gerektiğini savunurken 3 öğrenci hayır yanıtını vermiştir.

Görüştüğümüz öğrenciler “Sizce internet bağımlısı kişiler için farklı hizmetler geliştirilmeli midir? Ne tür hizmetler geliştirilmelidir?” sorusuna verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda gösterilmiştir:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu internet bağımlısı olan bireyler için farklı hizmetlerin geliştirilmesinin gerekli bulmuşlar.

“Evet, çocuklar için gereksiz, ahlaksız ve zararlı siteler, kısacası kötü internet, erişimlerinden kaldırılmalıdır.” Muhammed (17 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Evet, özel bir kamp oluşturulmalı, deneyimli profesyoneller istihdam edilmeli, internet bağımlıları için özel bir hastane ve klinik oluşturulmalıdır.” Derya (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

“Farklı hizmetler geliştirilmelidir fakat kişi kendisinin istekli olması da lazım, o zaman ailesi, arkadaşları ve başkaları yardımcı olabilirler.” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, erkek).

“Gerçek dünyada internette daha çekici bir şey varsa teknoloji bağımlısı kişi internete fazla girmeyecektir veya daha az girecek ve bağımlılığı zamanla azalacaktır.” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

“Teknoloji bağımlısı bir kişinin internette sürekli olarak geçirdiği süreyi azaltmak için eğlence imkanları, oyun ortamları ve benzeri şeyler artırılmalı ve ulaşılabilir hale getirilmelidir. Teknolojik cihazlardan uzak durmak ve bağımlılığı azaltmak için arkadaşlarla internet üzerinden bağlantı kurmak yerine yakın ve yüz yüze iletişim faydalı olabilir. Kısacası, iletişim kurma şeklini değiştirmek faydalı olabilir.” Keyhan (16 yaşında, 10. sınıf, erkek).

“Çeşitli hizmetler geliştirilmelidir, ancak birinci koşul, bağımlı kişinin kendisini kontrol etmesidir. Günlük tüketim miktarını belirlemeli ve buna uymaya çalışmalıdır. Örneğin, günde sadece 2 saat kullanın. Okul da bir şeyler yapabilir.” Hesam (15 yaşında, 9. sınıf, erkek).

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların bir kısmı, internet bağımlıları için çeşitli hizmetlerin geliştirilmesini gereksiz ve yararsız bulmuştur. Onlara hiçbir şey yapılmasını istemiyorlar. Sanki statülerindeki herhangi bir değişikliğin onları çevrimiçi dünyalarından uzaklaştıracakını ve rahatsız olmalarına neden olacağını düşünüyorlar.

“Hayır, bence gereksiz, özel hizmetler yapılmamalı, onun isteği dışında hiçbir şey yapılamaz zaten.” Baran (15 yaşımda, 9. sınıf, kız).

“Hayır, önemli olan kişinin kendi kararıdır, başkaları ancak kişiyi uyarmak, kaçınması gerektiğini hatırlatmak ve zararlarını bildirmek kadar etkili olabilir.” Fatima (16 yaşımda, 10. sınıf, kız).

“Hayır, hiçbir şey yapmayın, rahat bırakın, kişinin isteği dışında hiçbir şey yapılamaz.” Zehra (16 yaşımda, 10. sınıf, kız).

Teknoloji bağımlısı bir çocuk, teknoloji bağımlılığından kurtulmak istemediğini ve başkalarından hiçbir şey yapmamalarını, yardım etmek istiyorlarsa internet erişimini zorlaştırmalarını değil, kolaylaştırmalarını istediğini belirtiyor.

“Evet, internet kullanıcılarına ücretsiz internet sağlanmalıdır.” Yesna (17 yaşımda, 11. sınıf, kız).

4.11.2. Çocuklara Göre Teknoloji Bağımlılığından Kurtulmakla İlgili Yeni Bilgilere ve Becerilere Ulaşmakta, Mevcut Kaynakların Yeterliliği

Soru çocuklar tarafından "Evet yeterlidir", "Hayır yeterli değildir" veya "Yoktur" şeklinde yanıtlanmıştır. Çocuklar bu durumu aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir: “Evet yeteri kadar kaynak var”, “Evet yeteri kadar var ama insanlar onları kullanmıyorlar”, “Var ama yeterli değil”, “Hayır, yeterli kaynak yoktur”, “Konferanslar, aile üyelerinin iş birliğiyle birlikte danışmanlıklar yararlı olabilirler”, “Kitaplar var ama yeterince popüler değil ve insanlar onların varlığı hakkında çok az bilgiye sahipler”, “Kitabın varlığından haberim yok ama internet sitelerinde kaynaklar var”, “YouTube’da yararlı ve motivasyon videoları var”, “Bilmiyorum, ama sitelerde olan bilgi de bence kendileri de sanal dünyada olduğu için iyi değildir ve fiziksel kitaplar daha iyi ve yararlı olabilir”, “Kimse kurtulmaya çalışmıyor ve bağımlılık kesinlikle devam edecek”, “İnternette kurtulmak hiç istemiyorum, o zaman neden yeterli kaynak olup olmadığını görmek için uğraşım ki?” ve “Herhangi bir kaynak bilmiyorum”.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu teknoloji bağımlılığından kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmakta, mevcut kaynakların yeterli

olmadığını inanmaktadırlar. Soru çocuklar tarafından "Evet yeterlidir", "Hayır yeterli değildir" veya "Yoktur" şeklinde yanıtlanmıştır. Teknoloji bağımlılığı olan çocukların görüşlerine göre bağımlılıktan kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmakta, mevcut kaynaklar yeterli değildir veya hiç yoktur (en azından onun varlığından haberdar değildirler).

Teknoloji bağımlılığından kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmak için mevcut kaynakları tanıtılmasına ve yeni kaynaklar hazırlanmasına ilgili makamlar tarafından önem verilmelidir.

4.11.3. Çocukların Teknoloji Bağımlılığı Konusunda, Paylaşmak İstedikleri Diğer Konular

Görüşmede sorulan sorulara ek olarak, çocuklardan genel olarak teknoloji bağımlılığı konusuna ilişkin yorum yapmaları istenmiş, aşağıda bunlardan bazıları bulunmaktadır.

"Hükümetler çocuklara ve ailelere bağımlılıkla başa çıkma yöntemini öğitebilirler. Biz öğrenciler çoğu zaman çevrimiçi oyunlardan uzak kalmalıyız. Onların yerine satranç gibi zekâ oyunları oynamamızda fayda var, çünkü zekâ ve hafızayı güçlendirir" Muhammed (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

"Sanal ortamda reklamları azaltın çünkü reklamlara dokunulduğunda tüm site atlıyor. İnternetin kullanılmaması için ders bilgilerini artırın ve müfredatı ücretsiz hale getirin. Bağımlılıktan sonra, doğru planlama ve daha fazla eğlence ve derslerle sanal ortamdan çıkabilir ve buna ihtiyaç duyulmaz. Evde ve dışarıda yeterince alandan zevk almadığımızda sanal dünyaya ve internete gireriz" Nazenin (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"Benim gibi teknolojiye bağımlılar için, eğer gelecek işimizi internetle bağlı yaparsanız, iş için internette ayrılmak zorunda kalmayız. Sonuçta interneti seviyoruz ve onunla ilgili iş sahibi olabiliriz" Yesna (17 yaşında, 11. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar araştırmanın bu bölümünde çok değişik yanıtlar vermişlerdir. Örneğin "Hiçbir şey yapmayın..." diye çocuklardan biri herhangi işin yapılmamasını önermiştir. Diğer çocuk "internet bağımlısı iyi bir sözcük değil..." diye böylece bu tanımdan hoşlanmadığını ifade etmiştir.

"Hiçbir şey yapmayın ve herkesin (çocuk ve aile) yararına olan İnternette olmamıza izin verin. Böylece çocuk sıkılmaz ve aynı zamanda çocuk İnternette değilse yaramazlık yapar ve aile çocuğun internette olmasını tercih eder. Toplum - toplumun çıkarına değil - Gençlerin yaratıcılığını ve zihnini kullanan bir şey yapın - Genç gelişimi için güçlü yönleri ve ilgi duyduğu alanları keşfedin" Baran (15 yaşında, 9. sınıf, kız).

"Bence "internet bağımlısı" iyi bir sözcük değil, çünkü çok iyi ve faydalı konular var onun içinde. Bence "internet ortamı" kullanımı uygundur" Fatima (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri bu bölümde tekrar sanal ortamın zararlı yönlerini vurgulamıştır.

Sanal ortam ve internet yararlı yönüyle birlikte, zararlı yönleri de var, örneğin Ankara'da arkadaşlarımdan birisi, internette oynanan çevrimiçi oyunları çok seviyor ve ailesiyle zaman geçirmeye zamanı yok, hatta bende ziyaretine gittiğimde, benimle çok az zaman geçiriyor ve benimle ilgilenmeden ziyade oyun oynuyor. Kendinin ve çevresindeki insanların, bedensel ve ruhsal sağlığı ve bağlantılarına zarar vuruyor, depresyona girebilir” Reha (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklardan biri, sosyal ağların sürekli olarak uygunsuz kullanımın tehlikeleri hakkında uyarı mesajları paylaşması gerektiğini öne sürdü.

"Sigara sağlığa zararlıdır" yazan sigara kutusu gibi, sosyal medya da aynı mesajı vermeli. Oyunlar, bazı sosyal ağlar gibi (Instagram gibi: Your Activity -- Limit), kullanım süresini kontrol etmek, belirlemek ve sınırlamak için bir bölüme sahip olmalı” Sena (16 yaşında, 10. sınıf, kız).

"İnternet bağımlıları eğer kendileri bırakmak istemezler ve kullanmalarını azalmazsalar, yapılan işler yararlı olmayabilir. Devlet (kurs artırma), okul (kurs açma) ve aile (kursu kayıt yapma) tarafından yapılan işlerden önce, daha az maliyeti olan, çocuğun ve öğrencinin zihniyetini değiştirip düzeltin ve sonra bunları yapın” Emir (17 yaşında, 11. sınıf, Erkek).

" Hakerler yakalanıp cezalandırılmamalı, aksine başkaları heklenmesin diye, onları cezalandırma yerine, tecrübe ve bilgilerinden faydalanabilirler. Bilgisayar hakerlerinin yaptıkları işlemin nedenini ve amacını bulun. Filtre kırıcıyı tamamen kaldırın, çünkü kişi hassaslaşır ve siteyi ziyaret etmeye açgözlülükle teşvik edilir” Keyhan (16, Erkek).

Özetle, teknoloji bağımlılığı ve özellikle çocukların bağımlılığı ile mücadelede, önleme, azaltma ve yok etme ve bağımlılığa geri dönüşün engellenmesi için, bu konuda ulusal ve hatta küresel birlik ve pratik tutarlılığın yanı sıra, toplumun üyeleri bireysel ve küçük gruplar halinde ve makro düzeyde hükümetler harekete geçmelidir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA VE MODEL

Teknoloji bağımlılığı insanın birçok boyutta hayatını kötü etkilemektedir, özellikle çocuklar söz konusu olduğunda, teknoloji bağımlılığı birçok alanda kişiyi hem derin ve hem kalıcı bir şekilde olumsuz etkileyebiliyor. Teknoloji bağımlılığı ülkelerde dahil olmak üzere küresel düzeyde varlığını hala korumakta ve sürdürmektedir. Her ne kadar teknoloji bağımlılık sorununun giderilmesine yönelik çalışmalar yapılsa da istenilen sonuçlara ulaşılamamaktadır. Bunun temel dinamiklerinden birkaçı her ülkenin kendi ekonomik ve sosyo-demografik yapısına göre teknolojinin farklı boyutlarda insanların günlük hayatında kullanılması (olmazsa olmaz hale gelmesi), insanların içsel ve bilinçsiz sanal dünyaya eğilmesi ve fazla zaman geçirme arzusu, zararlı yönlerini bilmeden çeşitli araç ve teknolojik ürünleri kullanması, çocukluktan gençliğe, orta yaşa hatta yaşlılığa teknoloji bağımlılığı tamam yaş kategorilerini kapsamaması (ki bu da sorunu daha az önemli görünmesine neden oluyor), yeterli önleyici ve çözüm odaklı kanunların ve sosyal politikaların olmaması, programlar ve dahasıdır.

Elde edilen sonuçlar ve kuramsal bilgiler ışığında güçlendirme yaklaşımı temelinde teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal hizmet gereksinimlerini gidermesine ilişkin bir Model Önerisi geliştirilmiştir. Söz konusu Model Önerisi kısa, orta ve uzun vadede, teknoloji bağımlılığı olan çocukların mikro, mezo ve makro düzeylerde güçlendirilme, bilgilendirme ve kurtulmasını hedefleyen ve kurumsal hizmet mekanizmalarının yeniden yapılandırılmasını içerecek şekilde tasarlanmıştır. Teknoloji bağımlılığı olan çocukların yapabilirliklerini hem bireysel hem de kolektif düzeyde keşfetmeleri (mikro ve mezo düzey) Model Önerisinin kısa ve orta vadeli amaçlarını oluştururken, uzun vadeli amaçlar ise sunulan sosyal yardımlara ilişkin mevzuat ve kurumsal yapıların yeniden düzenlenmesini (makro düzey) içermektedir.

Analiz ve tartışma bölümünde dokuz ana tema kapsamında irdelenen çalışmaya yönelik genel sonuç ve öneriler bu bölümde sunulmaktadır.

5. 1. TARTIŞMA

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan 15-17 yaşarası Ankara-İran okulunda ki öğrencilerle gerçekleştirilen 14 derinlemesine görüşmeden elde edilen veriler ve sonuçlar ele alınmaktadır.

Farklı Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığıyla Mücadele Tipleri

Ailelerin yaşam koşulları, çocuğun kişiliği, çevresel özellikler vb. farklılıklara göre ve ayrıca çocuğun teknoloji bağımlılığına yakalanma seviyesine bağlı olarak çocuklarda teknoloji bağımlılığı ile baş etme biçimi ve mücadeleside aşağıdaki şekli farklı olmaktadır.

- a) Bağımlı olmayan çocuklarda (Teknoloji bağımlısı olmadan önce önleyici tedbirler)
 - Teknolojinin faydalarının yanında dezavantajları da olabileceğini hatırlatma
 - Teknolojiyi doğru kullanım yöntemlerini bilgilendirme ve hatırlatma
 - Teknolojinin zararlı kullanımının ve teknoloji bağımlılığı gibi sonuçlarının dezavantajları ve sorunlarının öğretme
- b) Bağımlılığın eşik grubundaki çocuklarda
 - Mevcut durum hakkında bilgilendirme
 - Bağımlılığın sınırına yaklaştıklarını bilgilendirip ve sorun yaşayabilmelerine uyarma
 - Tehlikeyi önlemek için çözümler üretme
- c) Bağımlılık riski altındaki çocuklarda
 - Mevcut duruma ilişkin ciddi uyarı yapma
 - Tehlike ve risk duyurusunda bulunma
 - Bağımlılıktan uzaklaşma ve riskli durumdan kurtulma çözümü üretme ve önerme
- d) Teknoloji bağımlısı çocuklarda
 - Mevcut durum hakkında bilgilendirme
 - Bağımlılıktan kurtulmanın gerekliliği anlatma
 - Bağımlılıktan kurtulmanın ve bırakma yöntemleri öğretme
- e) Teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuklarda (Teknoloji bağımlılığından kurtulduktan sonra ve yeniden yakalanmaya karşı önleyici tedbirler)
 - Bağımlılıktan kurtulduktan sonra geri dönüşü olmaması için çözümler önerme ve öğretme
 - Bağımlılığı bıraktıktan sonra takip ve kontrol etme

Dikkat edilmesi gereken konu budur ki çocuğa teknolojik cihazı verdiğimiz günden itibaren; teknolojik cihaz ve aleti almamalıyız ve ödül olarak da vermemeliyiz, verdiğimiz zaman ona cihaz kullanımını ve onu kendisine sınırlandırmasını ve hatta denetlemesini öğretmeliyiz. Çocuk eğer bu yeteneği geliştirmez ise ömür boyu dijital teknolojilerin kölesi ve manipüle edilebilir varlığa dönüşür. Teknolojik aletlerin ve değişik program ve içeriklerin çok fazla sayıda sunulduğunda beyin seçemiyor ve bir türlü bloke oluyor ve öğrenip gelişmek yerine zaman içerisinde önüne ne gelirse onu izleyen ve gördüğünü özümseyen ve ona göre hızla şekil değiştiren hale dönüşüyor. Teknolojik aletler tek başına herhangi faydası veya zararı yoktur fakat neye ve ne kadar değer verdiğinizde etkileri değişebiliyor. Aslında bazen teknolojik aletler doğru zamanda ve doğru bir şekilde kullanıldığında düşündüğümüz kadar tehlikeli değil, sadece onun nasıl kullandığı ve nasıl yönlendirildiği önemlidir. Doğru kullanılmazsa zararlı hale gelir, zarar ve dezavantajlarından biri de teknoloji bağımlılığıdır.

Teknoloji bağımlılığı çocuğun çevre ile koordinasyonunu, çevresindeki insanlarla etkileşimini, üretkenliğini, verimliliğini ve çocuğun iç dengesini bozmaktadır. Bu yüzden konunun hassasiyeti ve önemi nedeniyle mümkün olduğunca önlenmesi, yakalandığında ise bırakması ve tabii ki bırakıldıktan sonra dahi yeniden yakalanmasına karşı önleyici tedbirler düşünülmelidir.

5.1.1. Tema 1: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Bireysel Danışmanlık ve Bilgilendirme Gereksinimleri

Çocukların Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları: Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde çocukların %64, 2'sinin kız, %35,71'sinin erkek olduğu görülmektedir. Çocukların %28,57'i 15 yaşında, %35,71'si 16 yaşında ve %35,71'si 17 yaşındadır. Çocukların %28,57'i 9. sınıfa giderken, %35,71'si 10. sınıfa ve %35,71'si ise 11. sınıfa gitmektedir. Çocukların %14,28'sinin karne notu 60-69 arasında, %28,57'inin karne notu 70-84 arasında ve %57,1'inin karne notu %85-100 arasındadır. Araştırma nitel olduğundan ve katılımcı sayısı az olduğundan dolayı bu araştırmanın sonucundan elde edilen verilerden teknoloji bağımlılığı olan çocukların yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarının genellemesi doğru olmamakla birlikte görüştüğümüz ve araştırmaya katılan kişilerin durumunu göstermektedir.

Teknolojik cihazların gereğinden fazla veya yanlış kullanım miktarını artarak; Yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyinden bağımsız (her yaşta, cinsiyette ve eğitim düzeyinde) teknolojik bağımlılık olasılığı artar ve bu bağımlılık sonucunda kişi zararlı etkilerine katlanmak zorunda kalacaktır. Bu durumda çocukların arkadaş ortamı ve aile içi ilişkileri ve de okul ve çevresindeki insanlarla ilişkileri de olumsuz şekilde (özetle sosyal hayat) etkilenmektedir.

Çocuklar bu araştırma ve benzer araştırmaların sonucundan elde edilen bilgilerden haberdar olmaları, özellikle yaşlıları ve aynı sınıflarda eğitim alan öğrenciler söz konusu olduğunda, etkilenmeleri daha fazla ve belki de teknolojik cihazların uygunsuz kullanımından kaçınmaya çalışırlar. Bu konuda sosyal hayattaki zedelenmiş ilişkilerin onarımı için çocuğun sosyal hizmet gereksinimlerinden biri farkında olmak ve bilgilenmektir (teknolojik aletlerin doğru şekilde kullanımı, aksi halde olumsuz etkileri ile karşı karşıya kalma, kurtulma zorluğu vs.).

Çocuğun sosyal yaşamında ve geleceğinde teknolojinin (internet, sosyal ağlar vs.) büyük rolü ve önemi vardır. Bunlardan bazıları şu şekilde özetlenebilir:

- Çocuğun bireysel ve toplumsal davranışlarının geliştirilmesinde ve değiştirilmesindeki rolü,
- Çocuğun yaşam boyunca sosyal ilişkilerindeki rolü,
- Sosyal ilişkilerde ve bireyin gelecek kariyerinde teknolojinin rolü,
- Ailevi konulardan: çocuğun geleceğinde başarılı bir evlilikte teknolojinin rolü.

Yukarıdakilere ek olarak, çocuklara teknolojik aletlerle aşına oldukları andan itibaren, günlük ve gelecek yaşamlarındaki etkisinin önemini, basit ve anlaşılır bir dilde tanıtılması ve öğretilmesi gereken birçok şey vardır. Örneğin çocuklara öğretmeliyiz ki: İnternet hayatımızı kolaylaştırmak için var, zorlaştırmak, yalnızlaştırmak ya da onsuz yaşayamamak için değil. Çocuklar bu konuları öğrenip ve onları içselleştirmeleri gerekir ki yaşam boyunca farklı aşamalarda en iyi ve optimal karara varmaya yardımcı olsun. Bu kapsamda internet ve teknolojik aletlerin doğru kullanım miktarı ve dengesini sağlamak gerekir.

Çocuğun memnuniyeti ve coşkusu teknoloji bağımlılığından kurtulmanın ilk şartıdır ve sonraki seviyelerde aile, arkadaşlar, okul yetkilileri ve daha geniş çapta gruplar ve devlet harekete geçer. Çocuk, bağımlılığı bırakmaya istekli olmadığında onun yüksek yararını

düşünüp, ebeveynlerin iznine bağlı olarak, yasal modeller şeklinde çocuğu terk etmeye ve iyileşmeye zorlamak mümkün olacaktır.

Çocukların Boş Zamanları Yaptığı Aktiviteler: Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların boş zamanlarında yaptıkları aktiviteler ile ilgili bilgiler incelendiğinde, sırasıyla çocukların internette dolaşma (sosyal ağlar, YouTube vs.), oyun oynama, kitap okuma, spor yapma (futbol, voleybol, basketbol vs.), arkadaşlarla konuşma, sanat (resim çizme vs.), dil eğitimi, alışveriş yapma ve film izleme şeklindeki aktiviteler yapmaktadır. “İnternette dolaşma (Sosyal ağlar, Youtube vs.)” ve “Oyun oynama” aktiviteler çoğunlukla teknoloji bağımlısı çocuklarda görülmektedir ki büyük ihtimalle bağımlılıklarına neden olmuştur. Çocuklarda boş zamanın kötü değerlendirmesi ilk aşamada zaman kaybına ve ilerledikçe bağımlılık gibi olumsuz etkiler bıraka bilir.

Çocuklara boş zamanlarını nasıl doğru ve iyi değerlendirecekleri öğretilmeli ve bu imkân sağlanmalıdır.

Çocukların Okul Dışında Alınan Eğitimler: Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların okul dışında aldıkları eğitimle ilgili bilgiler incelendiğinde çocuklar en fazla tercih ettikleri kurslar internet eğitimleri, fotoğrafçılık vb.) olmuştur.

Okul dışında çocuklar için farklı alanlarda eğitim imkanları değerlendirilmeli ve önemsemeli ve katılım imkânı sağlanmalıdır. Eğitim sırasında kişiler arası bağlantıların gelişmesi ile birlikte, çocuklarda sosyal hayatın geliştirilmesine çalışılmalıdır.

5. 1. 1. 1. Çocuk ve Yakın Çevre

Çocuk-aile ilişkisi:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların yarısı aile bireyleri ile ilişkileri zayıf ve orta olduğu tespit edilmiştir. Aile bireyleri ile ilişkilerin iyileşmesi çocukların ihtiyaçlarından biridir ve bu durumda ilişkileri zayıf ve orta düzeyden iyi ve çok iyi durumuna götürülmelidir).

Çocukların Sorunlarını Paylaştığı Kişilere:

Teknoloji bağımlılığı olan çocuk, sorunlarla karşılaştığında (tercihen aile üyeleri, özellikle ebeveyn) gerçek dünyadaki (internetin sanal dünyasında değil) biriyle paylaşmaya

ihtiyaç duyar. İster stresi azaltmak ve rahatlatıcı olmak niyetiyle, isterse yardım ve danışmanlık isteği ile olsun, bu konuyu dikkate alarak aile yaklaşmalı.

Çocukların Kullandığı Telefon Türü:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların hepsi akıllı telefon kullanmaktadırlar (%14, 28'i İphone ve %85,71'i kişi android). Bu çocukların %71,42'si telefon, tablet ya da bilgisayar kullanırken yalnız olmayı tercih ettiklerini beyan etmişler. Çocukların internetle ilk tanıştıkları yaş grupları ise, %21,43'ü 6-8 yaş, yarısı 9-11 yaş, %21,43'ü 12-14 yaş ve %7,14'ü ise 15 yaş ve üstü olduğu görülmektedir.

Ebeveynin çocuğun teknoloji aletleri ile tanıştığı yaş ve kullanacağı aletlerin (örneğin akıllı telefon türü) aile durumu ve koşullara göre değişebilir olmasına rağmen uygun zaman ve uygun tür seçmesine özen göstermelidir.

5. 1. 1. 2. Çocuk ve İnternet

Çocukların internete eriştikleri yer:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların hepsi evden ve cep telefonu ile erişim sağlamaktadır.

Çocuklar teknoloji aletlerine yer olarak nereden bağlandıklarından fazla önemli olan kullanım zamanı ve nedeni olmakla birlikte bağımlılık yapmayacak şekilde kullanımdır.

Ebeveyn çocukların teknoloji aletlerini kullandıkları yer konusunda dikkatli olmaları gerekir, ki onların kontrolleri altında ve güvenli bir şekilde (en azından çocuğun yalnız olarak doğru bir şekilde kullanımından emin olana kadar) kullansınlar.

Çocukların interneti daha çok kullandıkları konular:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar daha çok kullandıkları konular sosyal ağlar (Facebook, Instagram, Twitter vb.) başta gelmek üzere ödev (araştırma yapma), oyun oynama ve arkadaşlarla iletişim kurma olduğunu belirlemişler. Film veya komik videolar izlemek, alışveriş, eğitim, film ve müzik indirme, oyuncular ve şarkıcıları takip etme, farklı merak ettiğim sorularına cevap arama, eğlence ve çevrimiçi araçları kullanarak video konferanslara katılmak başka nedenlerden olmuştur.

Çocukların internette kendilerine uygun olmayan konuları izlemekten uzak durmaları gerekmektedir. Koşullara bağlı olarak, olası risk ve tehditlerden korunmaları için

bilgilendirilmeleri veya uyarılmaları veya gerekirse görülmelerini önlemek için ebeveyn tarafından pratik önlemler almaları gerekir.

Çocukların internette oynadıkları oyun türleri:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların çoğu (yaklaşık %93) İnternette “yarış, savaş, spor ve zekâ” oyunları olmak üzere, “boş zamanı doldurma, eğlence, mutluluk, strateji- planlama öğrenme, heyecan vs. “ amacı ile oyun oynama alışkanlıkları vardır. Bu durum bazılarında teknoloji bağımlılığına neden olmuştur.

Çocukların boş zaman doldurma, eğlence, öğrenme, heyecan yaşama ve diğer amaçlı oyunları (stratejik planlama gibi oyunlar), yeterli, dengeli ve zararsız olduğu sürece çocuklar için sorun yaratmaz, ancak makul bir miktarın üzerinde olduğunda, ani bir zarar ve tehdit oluşturur ya da tekrarı ile bağımlılık yapar ve uzun dönemlik problemlere sebep oluyor. Bu nedenle önleyici tedbirler alınmalı ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bilgisayar ve internet oyunlarına uygun bir alternatif bulunması gerekmektedir.

Çocukların internette kendilerine örnek aldıkları kişiler:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, başarılı insanları, sanatçıları, bilim adamlarını, Sporcuları, Film veya Oyundaki Korkunç (tehlikeli) veya güçlü karakterler olmak üzere farklı karakterleri, kendilerine örnek aldıklarını beyan etmişler.

Çocuğun internette kendine örnek aldığı kişi veya kişilerin seçimini ve tercihini dikkate alarak, çocuğun hoşlandığı ve zevk alanı, beklenti ve dileklerini anlayıp ve güçlü ve zayıf yanlarını ve potansiyelini ele alarak ruh hali ve kişiliğine uygun yönlendirme yapılmalıdır.

Çocukların internetteki reklamlarla (oyun/ alışveriş vb.) ilgilenme durumları:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı internetteki reklamlarla (oyun/alışveriş vb.) ilgilendikleri görülmektedir.

Çocuğun internetteki reklamlarla ilgilisi bir fırsat olarak değerlendirmeli ve onun yararına olan konularda çocuğa yönelik reklamlar tasarlanmalıdır.

Çocukların İnternette en çok yapmaktan hoşlandıkları konular:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, internette zaman ve konu sınırı olmadan kolayca erişim sağlayıp gerçekleştirmek ve en çok yapmaktan hoşlandıkları konuları, sohbet etme, oynama, müzik veya film indirme ve seyretme, bilimsel içerik

arama ve inceleme, sosyal ağlarda dolaşma, spor haberlerini görüntüleme ve takip etme, beceri öğrenimi ve eğitimi, moda takibi, paylaşımlar yapma, merak ettiği konuların incelemesi ve okul ile ilgili ödev yapmak beyan etmişler.

Çocukların İnternette en çok yapmaktan hoşlandıkları konulara ek olarak, ebeveynlerinin tarafından alternatifler önerip sunma ve çocuğun deneme ve deneyimlemesine eşlik ederek, çocuğun yüksek yararına olan ve en az zararı içeren ilginç konuları keşfetmesine yardımcı olmalarına ihtiyaçları vardır.

Çocuklarda internet üzerinden tek başına kredi kartıyla alışveriş yapma durumu:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu (%64) internet üzerinden tek başına kredi kartıyla alışveriş yaptıklarını beyan etmişler.

Kredi kartı ile alışveriş yapmak, ekonomik olgunluk gerektiren bir faaliyettir, hukuk açısından fail kişinin sorumluluğundadır. Çocuğun yasal yaşa gelmeden özel durumlar hariç (ebeveynlerin bilgisi ve izni ile sınırlı limitte banka tarafında verilmiş kart) alışveriş yapması doğru değil ve anne babalarının konuyu anlayabilecekleri şekilde öğretmelerine ve olası tehlikelere karşı uyarılarına ihtiyacı var.

Çocukların Hafta içi ve hafta sonu interneti kullanma sıklıkları:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar internet kullanma sıklığıyla çoğu (Hafta içi %64'ü ve Hafta sonu %71'i) günlük 4 saat ve üstü interneti kullandığını söylemiş (7/24 çevrimiçi ve günlük 12 saat söyleyen de var).

Çocuğun, ebeveyn tarafından teknolojik cihazları gerekli ve yeterli kullanma zamanını öğretmeye ihtiyacı vardır. Bu miktardan daha fazla kullanmaktan kaçınması gerekir ki çocuk bundan kaynaklanan kayıplara uğramasın. Bunu en iyi yolu, çocuğun bilinçli olarak ondan geri çekilmesidir.

Çocukların internet kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar internet kullanımının olumlu yönlerini "Fazla bilgiye kolay ve hızlı bir şekilde ulaşma, Dersler ve ödevler hakkında fazla bilgi elde etme, Arkadaşlarla ve bizden uzakta olanlarla daha çabuk iletişim kurma, Film izleyip ve müzik dinleme ve eğlenceli vakit geçirme, Yeni dostluklar edinip ve paylaşımlar yapma, Eğitim programlarının tadını çıkarma, Tüm çalışmalar internette kolay yapılması, Online oynama imkanı daha fazla olması, Daha kolay alışveriş yapma ve Ücretsiz sesli ve görüntülü aramalar (uluslararası aramalar için dolaşım ücreti olmadan) vs. " beyan ederek aynı zamanda olumsuz yönlerin de "Göz, boyun, bel veya

el bileklerinde sorunlara neden olma, Boşuna zaman harcama, Yalan veya doğru haberlerin ayırt etmesinde zorluk yaşanması, İstem dışı gereksiz bilgi ve uygunsuz fotoğraflara maruz kalmak veya bilgilerimin başkalarıyla paylaşılması, İnternet Bağımlılığı, İnternette her şeye kolay eriştiğimiz için dışarı çıkmama ve sanal dünyaya dalma ve Gerçek dünyayı ihmal etmek ve faydalı ve hayırsever faaliyetlerden uzaklaşma” şeklinde beyan etmişler.

Çocuğun teknolojik cihazları (İnternet) kullanmanın olumlu ve olumsuz yönlerini öğrenmesine ihtiyacı var ki, bu araçlardan en faydalı şekilde yararlanıp aynı zamanda en az zararı da üstlenebilsin. Zarardan korunmak için farkındalık ve uyarının yanı sıra internet bağımlılığından ve onun yol açtığı sorunlardan kurtulmak için ebeveynler ve çevrelerindeki insanlar tarafından pratik adımlar atılması gerekmektedir. Uzman doktorların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların ve diğer ilgili kişilerin yardımlarından faydalanmalıyız ki çocuğun vücudundan tüm fizyolojik, psikolojik ve sosyal yönlerindeki yıkıcı etkiler giderilsin.

Çocukların İnternete 1-2 gün ulaşamadıkları zaman hissettikleri duygular:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu internete 1-2 gün ulaşamadıkları zaman kendilerini Kötü, gergin, sinirli, rahatsız, mutsuz, kaygılı, endişeli, öfkeli, kızgın, sıkıntılı, depresif, çaresiz, sabırsız, memnuniyetsiz, tedirgin, yalnız ve baskı altında hissettiklerini beyan etmişler.

Çocukların İnternete 1-2 gün ulaşamadıkları zaman kendini Kötü, gergin, sinirli, rahatsız ve benzer duygular hissettiklerinde kendisi ve ailesi teknoloji bağımlılığı olasılığının farkında olmalı ve emin olmak için yetkili merkezlere başvurup, mevcut koşullara göre uygun önlemleri almalılardır.

Çocukların kullandıkları Sosyal ağlar sayısı:

Çocukların kullandıkları sosyal ağlar sayısına ilişkin bulgular incelendiğinde çocukların hepsinin birden fazla sosyal ağ hesabı olduğu ve sırasıyla WhatsApp, İntagram, Telegram, Facebook, Likee, Shot, Zoom, Skype ve Discord vs. kullandığı ve çocukların her birinin cep telefonlarında 3-4 hatta daha fazlası yüklü olduğu görülmektedir.

Çocukların sosyal ağ hesaplarında profillerinin gizli veya açık olma durumları:

Çocukların sosyal ağ hesaplarında profillerinin gizli veya açık olma durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde çocukların hiçbirinin profilleri gizli olmadığı görülmektedir.

Çocuklarda profilin gizliliği, bilinçli bir tercih olabilir, ancak yine de çocuğun kişilik özelliklerini veya bir sıkıntının varlığını gösterebilir ve bunu dikkate almak onların yararınadır.

Çocukların profil resmine koydukları fotoğraflar:

Araştırmaya katılan internet bağımlılığı olan çocukların profil resmine koydukları fotoğraflara ilişkin bulgular incelendiğinde %64, 29'i (n=9) kendi fotoğrafı, %21,43'si (n=3) bazen kendi fotoğrafı ve bazen başka fotoğraf ve %14, 28'i (n=2) ise kendi fotoğrafı dışında herhangi bir fotoğraf olduğu görülmektedir.

Çocukların sosyal ağ hesaplarında profillerinin gizli veya açık olma durumları ve de profil resmine koydukları fotoğraflar önemsiz görünebilir fakat dikkat edilmesi gereken çok önemli konudur. Bunlar çocuğun sosyal hayata ve iletişim kurmada kendini nasıl ifade etmek istediğini gösterir ve onu dikkate almak çocukların yararınadır.

Çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımların konusu:

İnternet bağımlılığı olan çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımların konusuna ilişkin bulgular incelendiğinde %21,43'si (n=3) Hiçbir şey paylaşmadığı, %50,00'si (n=7) Kendisiyle ilgili, %7,14'ü (n=1) Arkadaşlarla ilgili, %7,14'ü (n=1) Oyunlarla ilgili, %14,28'i (n=2) Gündem konuları, %14,28'i (n=2) Sanat, film ve diziler ile ilgili ve %7,14'ü (n=1) ise Spor ve Sporcu ile ilgili olduğu görülmektedir.

Çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımların konusu onların düşüncelerini ve önemseydiği konuları gösterebilir. Bu konu çocuğun ebeveynleri tarafından göz ardı edilmemelidir.

Çocukların internette tanımadıkları kişilerle iletişim kurmaları ve iletişim kurdukları kişilerin yaş aralıkları:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı Tanımadığı kişilerle iletişim kurmayı beyan etmişler. Çocukların sanal ortamda bilinmeyen kişilerle iletişim kurmaları yüksek risk taşımakta ve karşı tarafın gerçek kimliğinin tanınmasının imkânsız olması nedeniyle tehlikeli olabilir ve çocuklar için zararlı sonuçlar da doğurabilir. Çocukların aile üyeleri ve büyükler tarafından bu tehlikelerin varlığından haberdar etmelerine ve böyle bir riskli durumda nasıl tepki vermelerinin öğretilmesine ihtiyaçları vardır. Çocuk bu kişilerle iletişim kurmaya çalışmaması ve ebeveynlerin bilgisi ve onayı olmadan yapılan isteklere olumlu yanıt vermemesi için uyarılmalıdır.

Çocukların Sosyal medyada yaptıkları paylaşımların beğeni sayısının onlar için önemli olup olmama durumu:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı sosyal medyada yaptıkları paylaşımların onlar için beğeni sayısının onlar için önemli olduğunu beyan etmişler.

Çocukların Sosyal medyadaki Takipçi sayısının onlar için önemli olup olmama durumu:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı sosyal medyadaki takipçi sayısının onlar için önemli olduğunu beyan etmişler.

Çocukların sosyal medyada yaptıkları paylaşımların beğeni sayısı ve takipçi sayısının onlar için önemli olup olmama durumu ve önemsendiği, çocuğun sanal ortamda iletişime verdiği önemi gösterebilir. Aynı zamanda sosyal hayatında olan bu ortamdaki arkadaşları tarafından nasıl görüldüğünü ve gönderilerinin başkaları tarafından nasıl karşılaştığını merak ettiğini gösterebilir. Bu konu çocuğun ebeveynleri tarafından göz ardı edilmemelidir.

Çocuklara göre sosyal ağ kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar sosyal ağ kullanımının olumlu yönlerini ‘Sosyal ağlarda paylaşılan yararlı bilgi elde etme – Eğitim alma, Arkadaşlarla ve bizden uzakta olanlarla sohbet etme ve daha çabuk iletişim kurma, Gidemediğimiz ve göremediğimiz yerleri sosyal ağlarda paylaşılan postlarda görebilme, Film izleyip ve müzik dinlemekle eğlenceli vakit geçirme, Dışarıda zaman ve para harcamalardan kurtulup, zihinsel ve fiziksel yorgunluğu engelleme, Yeni dostluklar edinip ve paylaşımlar yapma ve sosyal ağlarda her şeye kolay erişilebilir (Alışveriş ve farklı bilgiler vs.)’ beyan ederek aynı zamanda olumsuz yönlerin de “aile içi yüz yüze iletişim ve paylaşımlara engel olması, göz, boyun, bel veya el bileklerinde sorunlara neden olması, boşuna zaman harcama, yasal sorunların yaşanması, yalan veya doğru haberlerin ayırıt etmesinde zorluk yaşanması, toplumdaki uzaklaşma, yalnızlaşma, istem dışı gereksiz bilgi ve uygunsuz fotoğraflara maruz kalmak veya bilgilerimin başkalarıyla paylaşılması, takipçi sayısının artmasını bekleme (stres kaynağı), bağımlılık yapması vs. “ şeklinde beyan etmişler.

Çocuklar tarafından sosyal ağların olumlu ve olumsuz yönlerinin gerçek ve daha eksiksiz bilinmesi onların kullanım şekli ve miktarını etkileyebilir ve olumsuz yönlerini öğrendiğinde ondan uzaklaşmasına yardımcı olabilir. Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar zararlı kullanım şekli ve miktarını azaltamaz, uzak duramaz ve kendini tutamaz ki bu

durumda aile veya yetkili uzmanların devreye girmeleri ve yardımcı olmaları gerekmektedir.

Çocukların Kendilerini iyi ifade etme ortamları:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları (%42,86) sanal ortamda (internette) kendini iyi ifade etmesin beyan etmişler.

Çocukların sanal ortamda (internette) kendini iyi ve daha kolay (stres yaşamadan) ifade etmesi veya kendini gerçekte olduğundan farklıdır tanıtmaya isteği (kendini dilediği gibi tanıtmaya), onların yüz yüze ve gerçek sosyal hayatta iletişim kurma ve kendini ifade etmekte sıkıntı yaşadığını göstermektedir. Bu konu çocuğun ebeveynleri tarafından önemsemeli ve göz ardı edilmemelidir.

Çocukların siber dünyası hakkında bilgi sahibi olup olmama durumları:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların yarısı siber dünyası hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. “Zararlı oyunlar ve uygunsuz reklamlar ve siteler”, “Hesapları hekleyerek banka hesabı hırsızlığı”, “Başkalarının kişisel bilgilerini satmak”, “Başkalarının internet hesabını hekleme (izni ve rızası olmadan)”, “Sosyal ağlarda hakaret”, “Bahis siteleri (haberlerde söylendi ve bilgilendirildi)”, “Başkalarının izni ve onayı olmadan, fotoğraflarını paylaşmak”, “Siber saldırı; örneğin “bir cezaevinin iç kameralarının heklenmesi”, vs. bahsettikleri konulardan bazılarıdır.

Çocukların siber dünyası hakkında bilgi sahibi olması oldukça önemlidir, aksı takdirde siber tehditler mağduru olabilir veya bilmeden ve istem dışı benzer suçlar işleyebilir. Bu durumu önlemek için çocuğun ebeveyn ve bilir kişiler tarafından bilgilendirmeye ihtiyacı vardır. Bu konuda bilgi sahibi olmak çocuğun yararınadır ve peşinde olmakla farklıdır, en azından karşılaştığında ne yapacağını anlar ve kayıplara katlanmak zorunda kalmaz.

İnternette çocukların karşılaşılabilecekleri tehdit edici konulara verilen tepkilerden en doğrusunu seçme ve uygulamayı öğrenmeye ihtiyacı vardır (tepki vermeme ve dikkate almama, siteyi kapatma veya değişme, İzlemeye ve Konuşmaya devam etmeme, reddetme, raporlama, engelleme, siteyi bildirme vb.). İnternette çocukları tehdit eden konular ve karşılaşılabilecekleri durumlardan bazıları şunlardır:

- Çocuğun internet üzerinden, kötü ve uygunsuz kişi veya sitelerle karşılaşması ve tanımadığı kişiler tarafından internet üzerinden, iletişime geçme isteği
- Çocuğun İnternette siteler tarafından mesaj göndererek, onu rahatsız etmesi

- Çocuğun İnternette cinsel içerikli görüntülere maruz kalması
- Çocuğun başkasının parasını ve malını alma veya zarar verme konusunda yanlış teşvik eden sitelere maruz kalması
- Çocuğun internet üzerinde kumar oynamaya teşvik eden sitelere maruz kalması
- Çocuğun İnternette Sigara, Alkol ve Uyuşturucu kullanmaya teşvik eden sitelere maruz kalması
- Çocuğun İnternette Şiddet içeren davranışlara teşvik eden sitelere maruz kalması
- Çocuğun İnternet üzerinden, kötü düşünceler (tehlikeli veya yasadışı faaliyetler) öğretmeye çalışan kişi ya da sitelere maruz kalması
- Çocuğun Başkasının bilgisayar, ağ veya sitesini hekleme konusunda onu ikna etmeye yönlendiren veya teşvik eden sitelere maruz kalması

Çocuklara göre internet bağımlısı olan bireyler için farklı hizmetlerin geliştirilmesinin gerekliliği ve Geliştirilmesi gereken hizmetlerin türü:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu (%78) internet bağımlısı olan bireyler için farklı hizmetlerin geliştirilmesinin gerekli bulmuşlar.

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların görüşlerine göre bağımlı bireyler için farklı hizmetlerin geliştirilmesi gereklidir ve geliştirilmesi gereken hizmetlerin bazıları şunlardır:

- İnternet bağımlılarına ücretsiz internet sağlanmalıdır.
- İnterneti kötü (yanlış şekilde) kullanan kişilerin erişimi kesilmelidir.
- Bağımlı kişinin kendisinin istekli olması ve kendini kontrol edebilmesi şart. Sonraki aşamada kişi kendisi, Ailesi, arkadaşları, okul ve devlet yardımcı olmalıdır.
- Gerçek dünyayı internetten daha çekici kılmalıyız ki Kişi internete yönelmesin.
- İnternet bağımlısı kişiler için özel bir hastane ve kamp kurulmalı ve deneyimli uzmanları istihdam edilmelidir. Bırakmak için, eğlence, oyun vs. gereklidir ve sağlanmalıdır. İletişimler internet yerine, yakından ve yüz yüze gerçekleştirilmelidir (iletişim şekli değişmelidir).

Çocuklara göre teknoloji bağımlılığından kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmakta, mevcut kaynakların yeterliliği:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların çoğu teknoloji bağımlılığından kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmakta, mevcut kaynakların yeterli olmadığını inanıyorlar. soru çocuklar tarafından "evet yeterlidir", "hayır yeterli değildir"

veya "yoktur" şeklinde yanıtlanmıştır. Teknoloji bağımlılığı olan çocukların görüşlerine göre bağımlılıktan kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmakta, mevcut kaynaklar yeterli değildir veya hiç yoktur (en azından onun varlığından haberdar değiller).

Teknoloji bağımlılığından kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmak için mevcut kaynakları tanıtılmasına ve yeni kaynaklar hazırlanmasına ilgili makamlar tarafından önem verilmelidir.

5.1.2. Tema 2: Teknoloji Bağımlılığı olan Çocukların Arkadaşları Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Çocukların arkadaşları ve akranları, çocukların ilişkilerinde ve sosyal yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun internete bağımlı hale gelmesinde kötü bir arkadaş rol oynayabilse de iyi bir arkadaş da teknoloji bağımlılığına yakalanmış arkadaşına bu probleminden kurtulmasında etkili bir rol oynayabilir.

Böyle bir durumla başa çıkmak için arkadaşına doğru bilgi ve doğru yöntemleri sağlamak ve onlara gerekli eğitimi vermek yeterlidir. Teknoloji bağımlısı bir arkadaşın tedavi aşamasında iyi bir arkadaşın beklentileri ve bağımlılıktan kurtulma yönünde olacak davranış ve eylemleri çocuğun arkadaş tiplerine göre farklılık gösterebilir. Arkadaş türleri ve her birinden beklentiler şunlardır:

- Okul Arkadaşları
- İnternet Arkadaşları
- Akraba ve Mahalledeki Arkadaşları

5. 1. 2. 1. okul Arkadaşları

Çocuklar okulda iyi arkadaşlar edinmelidir çünkü günde birkaç saati birlikte geçirirler ve birbirlerinin sosyal ihtiyaçlarını karşılamada, öğrenmede ve hatta birlikte eğlenmede önemli bir rol oynarlar. Çocuklarda okul arkadaşları arasında görüşme yeri, türü, şekli, konuşma konusunu, oynadıkları oyun türü ve iletişim aracı seçimine vs. önem taşımaktadır.

En yakın okul arkadaş sayısı, okul arkadaşlarıyla samimiyet derecesi ve okul dışında görüşme sıklığı ve şekli:

Çocuklarda arkadaş, kişiliğinin oluşumu ve varoluşunun hissetme ve ifade etmesinde, girişkenlik ve rekabet duygusunu ve karar verme yeteneğini geliştirmesinde ve özet olarak sosyal hayata girişine hazırlık yapmasında önemli rolü ve etkisi vardır.

Çocuklarda arkadaşlık çevresi olması ve o çevrede yakın ve iyi arkadaş bulunması ve samimiyet derecesi yüksek olması ve yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirilmesi gereksinimlerden biridir.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların en yakın okul arkadaş sayısına ilişkin bulgular incelendiğinde %35,71'i (n=5) 1 ile 2, %50,00'si (n=7) 3 ile 4 ve %14,28'i (n=2) ise beş ve üzeri yakın arkadaşı olduğu görülmektedir. Çocukların okul arkadaşlarıyla samimiyet derecesine ilişkin bulgular incelendiğinde %42,86'sı (n=6) çok iyi, %50,00'si (n=7) iyi ve %7,14'ü (n=1) ise orta seviyede olduğu ve okul dışında görüşme sıklığına ilişkin bulgular incelendiğinde %57,14'ü (n=8) her gün, %28,57'si (n=4) haftada 2-3 kere ve %14,28'i (n=2) ise Haftada 1 kere ve daha az olduğu görülmektedir.

Okul arkadaşlarıyla okul dışında görüşme şeklini yüz yüze görüşme, internet üzerinden ve çevrimiçi sesli veya görüntülü görüşme ve çevrimiçi oyun oynama esnasında söylemişlerdir.

Çocukların okul dışında arkadaşlarıyla görüşme nedeni ve konusu:

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar, arkadaşlarıyla okul dışında buluşma nedenini ve konusunu (arkadaşlarıyla okul dışında buluşamayanlar hariç) şu şekilde özetlemiştir: Sıkılmamak için konuşma, dostça sohbetler, okul dersleriyle ilgili sohbetler, eğlence için beraber zaman geçirme, ders çalışma ve ödev hazırlama, arkadaşlar ve okul konulu sohbetler, gündem olan haber konusu sohbetler, okul arkadaşları ve dedikodu, oyun konulu dostça sohbetler, sınıf ve okul arkadaşları hakkında konuşması, okul dersleri ve bilimsel konular, beraber akşam yemeği, sanatçılar (selebritiler) ve spor haberleri ve beraber Film izleme.

Çocukların okul arkadaşlarıyla oynadıkları oyunlar:

Çocukların okul arkadaşlarıyla oynadıkları oyun türleri bile söz konusu olduğunda dikkat edilmesi gerekir zira teknolojik aletlerle oynanan oyunlar (Çevrimiçi (Klaş of klans , Kalaf, PS4 oyunları vb.) ve Çevrimdışı (bilgisayar oyunları)) çocuğun bağımlılıktan kurtulmasını kötü etkilemektedir.

Çocukların Okul Arkadaşlarıyla İnternet Aracılığıyla İletişimini Devam Ettirme Durumları:

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocuklar, okul arkadaşlarıyla internet aracılığıyla iletişimin okulda az olduğunu ve okul dışında çoğu kişi sürekli iletişimde olduklarını beyan etmişlerdir.

Okul arkadaşları birbirini etkiler. Birinin bir sorunu olursa, diğeri sorunun çözümünde değerli bir olumlu etkisi olabilir. Teknoloji bağımlılığı olan çocuk da bağımlılığın üstesinde gelmesi için okul arkadaşlarının yardımına ihtiyacı var.

5. 1. 2. İnternet Arkadaşları

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların internette tanıştıkları arkadaşlıklarda kişinin cinsiyeti, kişiliği, amacı, yaşı ve tüm özellikleri belli olmadığı için, konu (“ilişki ve samimiyet dereceleri” ve “Görüşme Sıklıkları, Şekli ve Nedeni” vs.) daha hassas ve dikkate alınması gerekmektedir.

Çocuklar internette tanıştığı kişiyle ilgili olarak, onunla arkadaşlık kurarken çok dikkatli olmalılar çünkü o kişi ve kişiliği hakkındaki bilgileri yanlış olabilir ve gerçek kişiliğinden emin olmak zordur (En azından gerçeği anladığından emin olana ve yanlış ve hata olasılığı en aza indirilene kadar). Gerçek dünyada yalan söylemek ve yanlış beyanda bulunmak mümkün olsa da, internette bu iş daha kolaydır ve dolandırıcılara yakalanma olasılığı daha yüksektir. Bu nedenle, çocuklar çevrimiçi arkadaş edinme konusunda daha dikkatli olmalıdır.

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların internet üzerinden yakın arkadaşlarının sayısı ve cinsiyeti sorusuna verdikleri yanıtlara baktığımızda, bu sayı bazen 30'dan fazla kişiye ulaşmaktadır (internet sayesinde kolayca iletişim kurup ve sanal dünyada sınırları aşma hissi olduğu için) ve cinsiyet konusunun “aynı cinsiyet” ve “cinsiyetin önemi yok” yanıtları daha belirgindi.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların İnternette tanıştığı arkadaşlarıyla ilişki ve samimiyet derecesi sorusuna verdikleri yanıtlara baktığımızda, “orta” ve “çok iyi” yanıtları daha belirgindi. Görüşme sıklıkları, şekli ve nedeni sorusuna da verdikleri yanıtlara baktığımızda “her gün görüşme”, “sosyal ağlarda” ve “dostça sohbet - oyunla ilgili” yanıtları daha belirgindi.

5. 1. 2. 3. Akraba ve Mahalledeki Arkadaşları

Çocukların Akraba ve Mahalledeki Yakın Arkadaş Sayıları: Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, bazen sanal dünyaya dalıp, gerçek hayattan kopmuşlar ki hatta akrabada ve mahallede yakın arkadaşlık bile kurduğu yok. Bu durumda çocuğun mevcut durumun bozukluğundan ve bundan nasıl kurtulacağı konusunda çevresindekiler tarafından bilgilendirilmeye ihtiyacı vardır.

Teknoloji bağımlılığını önlemek ve kurtulmak için teknoloji bağımlılığı olan çocukların arkadaşlarından beklenti ve ihtiyaçları şunlardır:

- Arkadaş kendisi gerekli ve yeterli olduğu kadar (az ve öz) internet kullanırsa ve derslerinde başarılı olursa, iyi örnek olabilir.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk arkadaşı tarafından internetin zararlı ve olumsuz yönlerini uyarılmaya ve hatırlatmaya ihtiyacı vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk fazla internet kullandığında, zaman kaybına uğramaması için arkadaşı tarafından uyarıya ihtiyacı vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk fazla internet kullanıp, arkadaşına vakit ayırmadığında ve beraber gezip eğlenmediği zaman, arkadaşı tarafından olumsuz tepki gösterilmesine ihtiyacı vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk arkadaşının tarafından internet ortamı yerine yüz yüze görüşmeyi, oyun oynama veya herhangi bir fiziksel aktivite yapmayı önerilmesine ihtiyacı vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk internette gereğinden fazla ve normalden fazla gezindiğinde, durumla ilgili rahatsızlığını eylem ve davranışlarıyla (sözlü veya sözsüz tepki) arkadaşının ifade etmesine ihtiyacı vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk, arkadaşını yanında olduğunu hissetmeye ihtiyacı vardır. İyi bir arkadaş, teknoloji bağımlılığı olan çocuğun istediği ve sevdiği şeyleri (spor veya fiziksel oyunlar vb.) beraber yaparak internetten uzak durmasına yardımcı olur ve arkadaşının yanında olduğunu hissettirir. (Arkadaş, bir sıkıntıda dostunun yanında olması, sorunun çözülmesine yardımcı olabilir, sürecin daha kolay geçmesini sağlayabilir ve bazen “Yanımdayım” demek bile yeterlidir).
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk, arkadaşı tarafından internetten uzak tutulmaya ihtiyacı vardır. İnternet kullanımını sınırlamak veya azaltmak için yarışmalar

düzenleyebilirler (yürüyüş, koşu, voleybol, futbol vs. spor, fiziksel oyunlar veya satranç gibi zihinsel oyunlar) ve çeşitli programlarla birlikte mutlu olmak, parka

- Teknoloji bağımlısı çocukların arkadaşları da genellikle bağımlıdır ve bağımlılıktan kurtulmak için çevrelerinde bağımlı olmayan arkadaşlara ihtiyacı vardır (Arkadaş da çocuğun kendisi yaşadığı sorunu yaşıyor ise ve aynı fikirde ise, ona yardımcı olamaz).
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk, arkadaşıyla daha fazla zaman geçirmeye, arkadaşının tavsiyelerine önem vermesine ve ders çalışmak gibi birlikte çalışabilecekleri bir ortam yaratılmasına ihtiyacı vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk, arkadaşının bağımlılık hakkında konuşma, farkındalık yaratma ve aydınlatmasına ihtiyacı vardır.

5.1.3. Tema 3: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Aileleri Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Teknoloji cihazlarından bilgisayar, cep telefonu, tablet vs. her hangisi olursa olsun, çocukların oyun, pornografi ve benzer şekillerde kötüye kullanım, olumsuz kullanım, zararlı kullanım, problemlili kullanım vs. sonucu çocuğu olumsuz etkiliyorsa, ebeveynlerin görevi çocuklarını koruyup uzak tutmalarıdır.

Ailede çocuğu ve mevcut ilişkileri sağlam tutmak için dikkat edilmesi gereken konular:

- Çocuğun aileden beklentileri (ebeveyn ve aile üyeleri bunları bilmeleri ve öğrenmeleri gereklidir)
- Ailenin (ebeveynin) çocuktan beklentileri
- Çocuk-aile karşılıklı memnuniyet
- Çocuk-aile ilişkisinin zedelenmemesinin önemi ve zedelendiğinde onarımı

Teknoloji bağımlılığı bu konuları her türlü olumsuz etkilediğinde sosyal hizmet uzmanına düşen görev, çocuğun aile ile ilgili ihtiyaçlarına dikkat etmesi ve bu ihtiyaçları karşılamanın yollarını ve araçlarını bulma ve uygulamaya geçirmektir (Çocuk için ve aile üyelerine öneriler hazırlamak vs.).

Aile üyeleri ve özellikle ebeveyn çocuğun küçük yaşlarından itibaren kendileri çocuğa zaman ayıramadıkları için veya sabırsız oldukları için çocuğu gereksiz yere teknolojik aletlerle baş başa bırakırlar ve zaman içinde bir alışkanlığa dönüşür. Çocuğun 15-17

yaşlarına geldiğinde, benzer alışkanlıklar yaş özelliği ve hassasiyetinden dolayı terk edilemez hale gelir.

- Bağımlılık öncesinden başlayan ve bağımlılığı önlemek için ailenin yapabileceği en iyi davranış, çocukla ilgilenmek ve beraber zaman geçirmektir.
- Bağımlılık süreci

Çocuklarda asosyal olmak, depresyon, görevleri yerine getirmemek, akademik düşüş ve onlarca benzer olumsuz davranışlar, teknoloji bağımlılığın etkisi sonucu ailenin rahatsız olmasına sebep oluyor ve aile-çocuk ilişkisini olumsuz etkiliyor. Aile üyeleri ve özellikle ebeveyn, bu kötü davranışlar ve alışkanlığı geçici bir süre tahammül ederek, çocuklarına tedavi sürecinde eşlik edip teknoloji bağımlılığından kurtulmaya yardımcı olabilirler. Böylece çocuğun sağlığına kavuşmasına ve kötü davranışlarının iyi alışkanlıklara, uygun davranışlara ve sağlam ilişkilere dönüşmesine sebep olacaktır. Çocuğun mevcut durumunu anlamak ve beklentileri hakkında bilgi sahibi olmak ve doğru yöntem sergilemek problemin hızlı bir şekilde çözülmesine yardımcı olabilir.

Aile tarafından çocukların hayatlarındaki zamanın değerlendirilmesi için bir program oluşturmalı. Günlük, haftalık ve aylık bir rutine bağlı bir programın olması gerekmektedir. Çocuğun sınırlarının olması ve bir programlı hareket etmesi mutsuz (teknolojik aletleri bilinçli, kontrollü, sağlam ve dengeli kullanım şeklini öğrenene kadar) edeceğinden ziyade, onu hem mutlu edecek hem de sağlıklı bir şekilde zamanının değerlendirmesine yardımcı olacaktır.

- Ebeveyn ve diğer aile üyeleri, çocuğa teknoloji bağımlılığına yol açan nedenleri, belirtileri ve olumsuz sonuçlarını, yakalanmama yollarını, yakalandığında kurtulma yöntemlerini öğretmelidir.
- Ebeveyne ve diğer aile üyelerine, çocukların teknoloji bağımlılığına yakalandığında ve iletişiminin zedelenmesinde, aile bütünlüğünü ve sağlığını dikkate alarak çocuğun aile içi bağları ve iletişiminin onarımına çalışmalıdır.

Teknoloji bağımlısı çocuğun elinde bilinçsiz, programsız ve kontrolsüz gün boyu telefon, tablet, iPad ya da bilgisayar olduğunda onunla hiç bıkmadan gün boyunca vakit geçirebilir.

“Neden çocuklar teknoloji cihazlarında bu kadar zaman geçiriyorlar?” konusuna karşı durmadan ilk önce nerede, neye baktığını ve orada onu çeken şeyin ne olduğunu mutlaka araştırmanız gerekiyor.

Anne babanın benzer tutumlar sergilememesi, yetiştirme tutumlarındaki tutarsızlık, ödül ve ceza dengesinin bozuk olması, aile içi iletişim ve eş ilişkilerinin bozuk olması gibi olumsuz davranışlar çocuklardaki kişilik gelişimini olumsuz etkilemektedirler. (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012)

Aileler gelişme döneminde olan çocuklarının teknoloji bağımlılığının olumsuz etkilerini en aza indirmeye ve gelişim sürecinin bağımlılık sonucu eksik yönlerinin bütünlüme çalışmaları. Ebeveynlerin birbiriyle uyumlu düşünce, tutum, eylem ve davranışlarını bu aşamada önemlidir ve sinerjik etkisi olabilir, aksi takdirde eylemlerin etkinliğini zayıflatmakla kalmaz, aynı zamanda çocuğunun gelişimini de olumsuz etkiler.

Çocuklarda ailenin istemediği sitelere girme ve Odaya Başkası Girdiğinde Aktif Oldukları Siteyi Değiştirme Dereceleri:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları ailenin istemediği sitelere girdiklerini ve odaya başkası girdiğinde aktif oldukları siteyi değiştirdiklerini beyan etmişler.

Aile “çocuk yaşına uygun olmayan sitelere girmemesi, çocuğun kendi yararına olduğunu” ve “çocuk yaşına uygun sitelerde gezerken odaya başkası girdiğinde aktif olduğu siteyi değiştirmesi gereksiz olduğunu” çocuğu inandırması ve ikna etmesi gerekir.

Çocukların Ailelerinin, internet kullanımı ile ilgili sınırlama durumu:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları, Ailenin internet kullanımı ile ilgili gereksiz sınırlama uyguladıklarına inanıyorlar.

Aile bireyleri (özellikle ebeveynler) internet ve teknolojik cihaz kullanımını sınırlamalarında, aşırılıklardan kaçınarak (gereğinden az veya gereğinden fazla) hedeflerine ulaşmalarını engellemek için, çocuklarını sınırlamada özen göstermelidir. (Dengeli ve amaçlı kısıtlamalar)

Çocukların İnterneti aile bireylerinden daha iyi kullanabilme durumu:

Çocuklar interneti ve teknolojik aletleri aile bireylerinden daha iyi kullanabilme durumunda bazen, kendilerini onlardan daha üstün görüp ve ebeveynin uygun gördüğü ve sınırlandırıcı programlarına gereken önemi tanımıyorlar.

Çocukları, velilerin sunduğu plan ve programların doğru ve yerinde olduğuna ikna etmek gerekir.

Çocukların anne-babalarının internet kullanım miktarı:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları, Anne-Babalarının İnternet kullanım miktarları 3-4 saat ve hatta 4 saat üstü olduğunu beyan etmişler.

Aile üyeleri (özellikle ebeveynler) teknoloji cihazlarının kullanımında kendilerini sınırlama konusunda (az ve öz, gerekli miktarda) dikkatli olmalıdırlar ki gerektiğinde çocuğa kısıtlamalar getirebilsinler ve tavsiyeleri etkili olsun.

Çocukların ailelerinin internet kullanırken onları ihmal etme durumu:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları, Aile internet kullanırken onları ihmal ettiklerini düşünmektedirler.

Aile üyeleri (özellikle anne-baba) teknoloji cihazı kullanırken çocukları ihmal etmesinler (Çocuklarda böyle bir izlenim yaratmayacak şekilde davransınlar).

Çocukların sosyal ağlarla, aile üyeleriyle iletişim kurmaları:

Sosyal ağlar içinde aile üyeleri arasındaki ilişkiler, fiziksel ve gerçek dünyadaki ilişkileri etkileyecek düzeyde olmamalı ve bu denge sağlanmalıdır.

Çocukların ailelerinin internetteki paylaşımlarından rahatsız olma durumu:

“Aile üyeleri de dahil olmak üzere bireylerin belirli çerçevede özgürlük ve iradesine saygı gösterilmeli” Çocuğa öğretilmelidir.

Çocuklara göre teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, bağımlılığı önlemek ve bağımlılıktan kurtulma hususunda Ailenin rolleri:

- Aile üyeleri ilk başta kendileri teknolojik cihazların doğru kullanım şeklini bilmeliler ve o konuda gerekirse eğitimleri almalılar.
- Aile üyeleri teknoloji bağımlısı çocukla nasıl davranacağını ve bağımlılıkla nasıl başa çıkma yöntemlerini bilmeliler ve o konularda gerekirse eğitimleri almalılar.

- Aile üyeleri bilimsel olmayan ve yanlış yöntemlerle çocuğu sinirlendirmemeliler ve sıkmamalılar ki ters etkisi olabilir.
- Aile üyeleri canlı, neşeli, sağlam ve samimi aile ortamı sağlamalılar ve çocukla daha fazla zaman geçirmeliler (Aile bireyleri arasında daha fazla yakınlık varsa çocuk onlarla olmayı, sanal dünyada olmaya tercih eder).
- Aile üyeleri çocuğun duygularına karşı dondurucu, bastırıcı ve sınırlayıcı olmamalılar ve makul isteklerini tutarlı ve makul bir anlayışla karşılamalılar.
- Aile üyeleri, problemi (internet bağımlılığı) çözüm sürecinde, teşvik, eğitim, gereken yardım sağlayarak ve iyi uyum sağlamakla çocuğa yardımcı olmalılar.
- Aile üyeleri (ebeveyn) kendileri gerekli ve yeterli olduğu kadar (az ve öz) internet kullanıp, çocuk için iyi örnek olmalılar.
- Aile üyeleri sürekli internetin (var olan faydalarıyla birlikte - yanlış bir şekilde kullanımında) zararlı ve olumsuz yönlerini çocuğa hatırlatabilir doğru kullanım şeklini öğretmeliler. Çocuğa yararlı olmadığını söylemeli ve zararlı olduğuna ikna etmelidirler. Zararlı etkilerini, sık sık hatırlatmalılar.
- Aile üyeleri çocuk gereğinden fazla internet kullandığında, “zaman kaybı yaşarsın” diye uyarmalılar.
- Aile üyeleri çocuk internette fazla kaldığında ve aile üyeleriyle vakit geçirmede tepki göstermeliler.
- Aile üyeleri çocuk yüz yüze görüşmek ve iletişim kurmak yerine internet ortamında iletişim kurduğunda, gerçek hayattan uzaklaşıp, sanal dünyaya yönelecektir diye uyarmalılar.
- Aile üyeleri çocukların boş zamanlarını verimli doldurmaya önem versinler ve özen göstereyinler. Çocuğun internette geçiren verimsiz zamanını, yaşam becerileri, kişisel gelişim, spor, sanat ve akademik eğitim konuları ile o zamanı verimli harcaması için kurslara yönlendirmeliler.

5.1.4. Tema 4: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Okul Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Okul sistemi, çocukların toplumsallaşma açısından hayata yönelik şemaların oluşmasında etkili roller üstlenir. Çocuğun yüksek yararının korunması doğrultusunda okullarda tıbbi doktor ve psikologlar fizyolojik ve psikolojik sağlık hizmetleri ve sosyal hizmet uzmanları, çocuklara sosyal sağlık hizmetleri veren ve koruyan elemanlar olarak görevlendirmeliler.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar okul ortamında asosyal, yalnız ve izole ilişkiler, yüz yüze iletişim eksikliği ve akademik başarısızlık nedeniyle problemlerle karşı karşıya kalmaktalar ve bu durum başka öğrenciler ve öğretmenler ve okul sorumluları/yönetimi ile olan ilişkileri olumsuz etkilemektedir. Problemin çözümü çocuğun teknoloji bağımlılığından kurtulmaya bağlıdır. Bu bölümde okul ortamında olan öğretmenler ve yönetimin etkileyebileceği kısmı incelenmiştir.

Çocuk yabancı olduğunda, yukarıdakilere ek olarak, farklı birçok sorun yaşanmaktadır.

Çocuğun yabancı ülkede okul ortamında karşılaştığı zorluklar, gittiği okul türüne bağlıdır:

- a. Yerel okul: Yerel okulda öğrenim gören çocuklar, hepsi yabancı olan sınıf arkadaşlarla ve yabancı öğretmenlerle anlaşamamazlık, dil sıkıntısı, yalnızlık hissi, alay geçme vs. sorunlara maruz kalmaktalar (örneğin Türk okullarında öğrenim gören İran uyruklu öğrenciler).
- b. Yabancı okul (çocuğun kendi ülkesine ait okul): Kendi ülkesine ait okulda öğrenim gören çocuklar, kısa vadede okul dışındaki sorunlar ve çok sınırlı (izole) ortama alışmaları için uzun vadede, okuldan sonra veya eğitimin devamında olumsuz etkilere maruz kalmaktalar (örneğin Ankara-22 Behmen İran okulunda İran uyruklu öğrenciler). Burada öğretmen ders içeriğini işleme ile beraber çocukları yabancı ortamda (örneğin eğitimin devamı ve üniversitede) eğitim almakla birlikte, öğretmen ve sınıf arkadaşları ile iyi etkileşimde olmayı öğretip hazırlamalıdır.

Çocuklar için yüz yüze eğitim ile online eğitim arasındaki fark:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan çoğu yüz yüze eğitimi ders aktarma konusu, öğrenci-öğretmen arasındaki iletişim ve öğrenciler arası iletişim ve arkadaşlık ortamının gerçekleşmesi açısından iyi ve üstün değerlendirmişler.

Eğitim uzmanlığı alanında olan uzaktan eğitim, eğitim türlerinden ve sistemlerinden biri sayılır. Korona virüs pandemisi nedeni ile okulların anı kapanması, okulların yeni sisteme (uzaktan eğitim sistemine) normal geçiş sürecini atlatmadan, yeni sisteme başlama hazırlığı (güncel teknolojik aletleri kullanımı) olmadan ve çocukların ve öğretmenlerin hazırlığı olmadığına rağmen çocukların eğitimine devam ettirme zorunluluğu nedeni uzaktan eğitim sistemi minimum imkanlarla başladı. Bu süreçte ve bugünün koşulları ile uzaktan eğitim sisteminden yararlanan çocukların görüşleri, o günün koşullarıyla eğitimin sonuçlarını temsil etmektedir.

Çocuklar uzaktan eğitim sisteminde başarılı (hem eğitim ve hem iletişim açısından) olmaları için güncel teknolojik aletlerinin kullanımı yanı sıra o sisteme uygun kültür ve ortamına ihtiyacı vardır.

Çocukların okul öğretmenleriyle ilişki ve samimiyet dereceleri:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları okul öğretmenleriyle ilişki ve samimiyetin iyi olmadığını beyan etmişler.

Çocukların okul öğretmenleriyle ilişki ve samimiyeti iyi olması gerekir, çünkü bu durumda çocuğu hem eğitim hem de sosyal ilişkileri açısından doğru bir şekilde anlayabilir ve yardımcı olabilir. Teknoloji bağımlılığının bu ilişki ve samimiyet üzerindeki olumsuz etkisi, çocuğun zararına ve hasara yol açmaktadır, zararı azaltmak için samimiyeti artırılmalı ve zedelenmiş ilişki onarılmalıdır.

Çocukların Okul öğretmenlerinin dersi anlatma yetisi düşünceleri:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları öğretmenlerinin dersi anlatma yetisini yeterli bulmamaktadırlar. Bu durumda öğretmenin dersi anlatma yetisi düşük olabilir ama bir diğer olasılık da öğretmenin yeterli yetiye sahip olması ancak öğrencinin dersi iyi öğrenme kapasitesinin olmamasıdır. Çocuklarda teknoloji bağımlılığı, öğrenme kapasite ve hatta öğrenme motivasyonunu azaltabilir. Bu, ana ve etkili faktörlerden biridir. Üçüncüsü, öğretmen ve öğrenci her ikisi de yeterli donanıma sahiptir (öğretme iyi dersi anlatma yetisi ve öğrenci dersi iyi öğrenme kapasitesine sahiptir) ancak eğitim ortamı ve sistemi uygun değildir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, sanal dünyaya gerçek dünyadan ve çevredeki etkenlerden daha fazla önem verdikleri için, tedavi aşamasında eğitimlerine daha fazla dikkat ve özen gösterme gerekebilir.

Çocukların öğretmenlerinin ders sırasında telefonla meşgul olma ve öğrencinin etkilenme durumu:

Bu araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların bir kısmı öğretmenlerinin derslerde telefonla meşgul olduğunu ve bunun dersi anlamalarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Çocuğun sınıfta derse odaklanmaya ihtiyacı vardır (çocuğun konsantrasyonunu bozan şeyler olmamalı, örneğin öğretmenin ders sırasında telefonla meşgul olmamalı ve özen göstermelidir).

Çocukların okulda internetin zararlı kullanımıyla ilgili ders alma durumu:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların bir kısmı, okulda internetin zararlı kullanımı konusunda bilgilendirmeyi yeterli bulmamışlardır.

Çocukların okulda internetin zararlı kullanımı hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaçları vardır ve teknoloji bağımlılığı konusunda ciddi uyarı yapılması gerekiyor.

Çocukların İnterneti öğretmenleri ile iletişim kurmak için kullanımı:

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlısı çocukların çoğu, öğretmenleriyle iletişim kurmak için interneti kullandıklarını belirtmişlerdir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların Okul Yönetimi ve öğretmenleri tarafından karşılanabilecek gereksinimleri

Normal koşullarda çocuklar birkaç saate sınırlı bir zaman içinde okulda bulduklarına rağmen okul yönetimi ve öğretmenlerinden çok etkileniyorlar, fakat teknoloji bağımlılığına yakalandıkta çocuk okul ilişkileri dahil tüm ilişkilerinde sıkıntı yaşıyor ve normal şartlardaki gibi okul yönetimi ve öğretmenlerinden etkilenmiyorlar, ancak, yine de çok etkili olabilirler. Yeter ki ihtiyaçlar doğru tespit edilsin ve bu ihtiyaçlar karşılanmasına zamanında ve doğru şekilde hareket edilsin.

Sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagoğ gibi eğitilmiş personelin bulunduğu bir okulda teknoloji bağımlılığı ile mücadele daha kolay ve temelli oluyor.

- Çocukların teknolojiye bağımlı olmadan doğru şekilde kullanmayı öğrenmeleri için derslere ve kitaplara ihtiyaçları vardır.
- Çocuklar interneti kötüye kullanmanın olumsuz etki ve zararlarını öğrenmek için okul yönetimi ve öğretmenler tarafından düzenlenen program, panel, seminer ve etkinliklere ihtiyaçları vardır.
- Çocuklar ve aileleri, İnternetin doğru kullanımı (zararlı ve uygunsuz kullanımının neden olduğu teknoloji bağımlılığının önlenmesi için) okul yönetimi ve öğretmenleri tarafından öğretilmesine ihtiyaçları vardır. İnternet konusunu konuşmalı ve avantajlarının yanı sıra olumsuz etkilerinden ve dezavantajlarından da

bahsetmeliler. Gerektiğinde teknoloji bağımlılığının sosyal hayatın farklı boyutları ve ilişkiler üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi yöntemleri konusunda sosyal hizmet uzmanlarından eğitim alabilirler.

- Öğretmenler, öğrencileri iyi bildiklerine göre eğlenceli bireysel etkinlikler, birçok sanat kursu (örneğin resim, müzik, el sanatları, hat vs.) yanı sıra, matematik, fizik, kimya, din gibi derslerin müfredat dışı eğitim kurslar ile veya grup çalışmalarına katılmayı önermeleri ile öğrencileri meşgul edebilir, onların internet kullanımını azaltmasına sebep olup, sanal dünyadan uzak tutarak bağımlı olma olasılığını azaltabilir veya kurtulmasında yardımcı olabilirler.
- Eğitim sisteminde ve dersler içeriğinde internet ile ilgili konular yer almış durumda, fakat yeterli olmadığı için teknoloji bağımlılığı problemi yaşanabiliyor. Okul yönetimi ve öğretmenleri tarafından mevcut bilgilere ek olarak tamamlayıcı bilgileri öğretilmesine teknoloji bağımlılığı olan çocukların ihtiyaçları vardır.
- Öğrenciler eğitim yoluyla sürekli öğrenir, değişir ve gelişir. Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, okul yönetimi ve öğretmenlerinin interneti nasıl sınırlı, düzenli ve faydalı bir şekilde kullanmayı öğretilmelerine ihtiyacı vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların internetin faydalı ve zararsız kullanımı için iyi rol modellere ihtiyaçları vardır. Genellikle çocuklar okul yönetimini ve öğretmenleri kendilerine rol model alırlar, onlar eğer interneti gerekli ve yeterli kullanırlarsa (az ve öz) çocuklara iyi bir rol model olabilirler.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar bağımlılıktan nasıl kurtulabileceklerini öğrenmek için okul yönetimi ve öğretmenler tarafından düzenlenen program, panel, seminer ve etkinliklere ihtiyaçları vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, okul yönetimi ve öğretmenlerinin aile ve arkadaşlarıyla iletişim kurup ve onlara teknoloji bağımlılığı ile mücadelenin doğru yöntemlerini öğretip, yönlendirmelerine ihtiyaçları vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, okul yönetimi ve öğretmenlerinin danışmanlıklarına (kendisi ve ailesi için yapılan ayrı ayrı seanslarda) ihtiyaçları vardır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, okul yönetimi ve öğretmenlerinin onlara gerçek hayatta (sanal dünya dışında) aile, arkadaşlar ve çevredeki diğer insanlarla doğru iletişim kurmanın ve etkileşim olmanın gerekliliğini öğretmelerine ihtiyaçları vardır.

- Okul Yönetimi ve öğretmenler, öğrencilerin ailelerine çocuklarının teknoloji bağımlılığıyla başa çıkmanın doğru yollarını ve bırakmanın yöntemlerini öğretebilirler ta çocuğun bırakmasına yardımcı olsunlar.
- Okul yönetimi okulda fiziksel oyun ekipmanlarını artırabilirler ve Öğretmenler çocuklara internet ile değil, elleri ile yapacakları ödevler verebilirler (Ödev şekli ve yapma sürecini değiştirebilirler).
- Okul yönetimi ve öğretmenler, öğrencinin zamanını değerli ve sevilen faaliyetler ve favorileri ile doldurmalıdır. Örneğin, etkinlikler, kamplar ve çeşitli spor kursları düzenlemek, doğa ve parklara gitmek, hayvanat bahçelerini ve eğlence parklarını ziyaret etmek vb.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar bağımlılıktan kurtulmak için okul yönetimi ve öğretmenleri çocuklara interneti bir eğlence aracı değil, bir şeyler yapmak aracı olarak kullanımını öğretmelidir. Aynı zamanda internet kullanımının zamanlaması ve planlamasını öğretmelidir. İnterneti kullanmayı bir anda bırakamazlarsa yavaş yavaş azaltabilirler. Örneğin, ilk günün kullanım saatini belirtsin (örneğin, ilk gün 2 saatten fazla bir programda kalmamasını belirtsin), her geçen gün daha azını uygulasin, böylece zaman içinde kullanım miktarı değişecektir.

5.1.5. Tema 5: Teknoloji Bağımlısı Çocukların STK'lar Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan çocukların sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından karşılanabilecek gereksinimleri, STK'ların imkânları, görev ve sorumlulukları dikkate alınarak sunulmuştur.

- Sivil toplum kuruluşları çocuklar başta olmak üzere toplumun tüm üyelerine kendilerini ve sundukları hizmetleri tanıtmada ciddi önlemler almaları, aynı zamanda yeterince güçlü olmaları için ve de sundukları hizmet alanları bir uzman ve profesyonelce hareket etmeleri için devlet ve halk tarafından daha fazla desteklenmesi gerekmektedir.
- Bazı STK'lar teknoloji bağımlılığı ile mücadele için projeler yürütüyor ve topluma ve ailelere faydalı olmuştur ancak bu STK ve proje sayısı toplumun ihtiyaçlarından çok daha az değerlendirilebilir. (Örnek: YEŞİLAY – bağımlılıkla mücadele)

- STK'lardan bazıları ölçme, araştırma ve eğitimle (çocuk, aile, arkadaş, okul öğretmenleri ve yönetimi vs.) ilgilenir ve halk sağlığı ve özellikle çocuk sağlığı konusunda çalışıyorlar örneğin teknoloji bağımlılığı etkilerine dair halkı bilinçlendirir ve önlenmesine dair girişimlerde bulunurlar (Eğitim, araştırma, tanıtımlar, paneller, kongreler düzenlemek ve elde edilen sonuçları yaymak vs.), fakat bu STK ve araştırma sayısı toplumun ihtiyaçlarından çok daha az değerlendirilebilir.
- Çocuklara özel hizmet sunma amacı ile bazı STK'ları kurulmuştur. Teknoloji bağımlılığı ile mücadele kapsamında "Güvenli İnternet Projesi" çerçevesinde çocuklara internetin bilinçli kullanımı konusunda farkındalık kazandırmaya çalışıyorlar. Daha fazla sayıda benzer sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına ve benzer projelerin tanımlanmasına ve uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Teknoloji bağımlılığı ile mücadelede STK'lar arası ve STK'lar ile devletler arası ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile iyi uygulamaları bulmak ve kazandırmak gerekir.
- STK ve resmi kurum iş birliğinin yeterince kurulamaması görülmekte ve daha fazla olmasına ihtiyaç duyulmaktadır (İnternet yoluyla işlenen suçlardan korunma yolları ve yapılan kişilik hakları ihlali konularında toplumsal farkındalığın artırılması yönünde projeler yapılması, bu aşamada devletin STK'lar, üniversiteler iş birliği içerisinde hareket etmesi gerekmektedir).
- Çocuklar (özellikle teknoloji bağımlısı çocuklar) alanında STK'lar devlet kurumları tarafından yeterli desteklenmemeleri görülmektedir, daha fazla desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.
- STK'ların Yapabilecekleri konularda "ebeveyn dahil olmak üzere toplumda her kesin dijital okur-yazarlık seviyesinin artırılması", "Olayların sadece teknolojik tarafına değil de aynı zamanda sosyal boyutunun önemsemesini artırmak", "ailelere ve sorumlu kişilere eğitim dışı etkinlikler için fırsatlar yaratıp, planlayıp ve yürütmek" vs. dahil olmak üzere daha fazla çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar ile ilgili sektörlerin (STK'lar, kurumlar ve birimlerin) bir araya gelerek konuyu mevcut çalışmalar, hedefler, projeler, beklentiler çerçevesinde değerlendirerek detaylı olarak tartışması ve daha yeni stratejiler ve eylem planları oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların Kendi ifadelerinden yola çıkarak STK'lardan belirtilen beklenti ve ihtiyaçları şunlardır:

1. “Ekonomik ve Sosyal Kalkınma” ve “Sosyal Yardım” kaynaklarına kolay erişebilir, problemin çözümünde gereken harcamaları karşılamaları
2. “Sosyal Hizmet” faaliyetleri içinde problem yaşayan kişilere (birey, ailesi, arkadaş ve çevresi düzeyinde) yardımcı olmaları
3. “Eğitim Hizmetleri” şeklinde ihtiyaç duyan çocuklara, öğrencilere, gençlere ve ailelerine bağımlılıkla başa çıkma ve kurtulma yöntemlerini öğretmeleri
4. “Sağlık Hizmetleri” alanında, “Tıbbi bakım”, “Farmakolojik tedavi” veya “psikolojik danışmanlık” vb. hizmetlerinin sunulması
5. “Çevre (doğa ve hayvanları koruma)” ve “Kültür, Sanat ve Spor” faaliyetleri içinde, çocukları internetteki sanal dünyadan koparıp, gerçek dünyada topluma kazandırmada etkin bir rol oynamaları
6. “Hukuk ve Politika” ile ilgili faaliyetlerinde, problemin çözülmesine uygun politikalar gelişmesinde etkin rolleri olabilir
7. “Araştırma Faaliyetleri ve Proje–Politika Geliştirme” çalışmalarında, problemin çözülmesine uygun politikalar gelişmesinde etkin rolleri olabilir
8. “Halkla ilişkiler” pozitif ve güçlü yönlerini kullanarak, yardım (hukuki, psikolojik, eğitim, ekonomik vb.) toplamaları ve iyi seviyede uygulamaları
9. İnternette uzaklaştırmak için Eğitim, kültür ve sanat dersleri vererek ve kursların düzenlenmesi
 - Çocukları eğlence mekanlarına götürmek ile ve spor ve farklı konularda eğitimler ve kurslarla
 - Otizm ve Down Sendromlu Huzurevleri gibi yerlerde öğrenciler çalışır ve internette uzak dururlar
 - doğaya götürebilirler. Doğa koruma, Doğadan çöp toplama ve artık Covid-19 koşullarında maske ve dezenfektan dağıtma gibi faaliyetlerle internette uzaklaştırıp, teknoloji bağımlılığını azaltabilirler.
 - eğlence, kültür ve spor etkinlikleri düzenleyerek
10. Eğlenmek için onları kampa ve doğaya götürebilirler.
11. Okullarla iş birliği içinde, öğrencilerin internet kullanımını azaltmak amaçlı çeşitli kamplar düzenleyebilirler. Doğa gezisi, doğa koruma ve internet bağımlılığından nasıl kurtulma ve sağlıklı bir yaşam sürmeye yönelik eğitimler verebilirler.
12. Çevre temizliği kampanyası düzenlemek gibi öğrencileri gerçek dünyayla meşgul edecek etkinlikler düzenlemek
13. Doğa yürüyüşü ve çöp toplama gibi aktivitelerle, doğa sevgisi ve doğaya hizmet hissini arttırabilir ve böylece etkili olabilirler.

14. Aile ve Öğrenciler danışmanlığı, Sağlık ve psikolojik hizmetler, Sosyal ve politik aktiviteler - Sağlık ve psikolojik danışmanlık
15. İnsanlarla görüşmek ve dışarıya çıkmak için birbirine yakın yaşta, farklı gruplar oluşturabilirler.

5.1.6. Tema 6: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Devlet Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Devletin görev ve yetkileri üç başlık altında toplanmıştır. Bu üç ana başlık (yasama, yürütme ve yargı) birbiriyle ilişkilidir ve farklı konularda her biri yetkilerini kullanarak görevlerini ifa ederler. Çocuklarda teknoloji bağımlılığı da önemli olduğu için araştırılabilir ve uygulanması gereken ciddi kararları alınması gereken konulardan biridir.

5.1.6. 1. Devletin Yasama Organı

Devletin yasama organı; Gereksinimleri ve sonuçları tam olarak öngören eksiksiz ve kapsamlı yasaların varlığı, vatandaşların huzurunu ve rahatını ve toplumun sağlığını garanti eder. Çocukların sağlıklı yaşamı ve teknoloji bağımlılığı sorunu ile ilgili olan kanunların parlamentoda yasa tasarıları ve tekliflerinin hazırlanması, onaylanması ve uygulanması ve de kanunlarda güncelleme ve gereken değişiklik yapılması gerekmektedir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, teknoloji bağımlılığına yakalanmamaları, yakalandığında başa çıkma ve bırakmayı başarabilme ve sonrası da tekrar yakalanmamaları için devletin yasama organında (parlamento) uygun yasa/Kanun yapılması, değiştirmesi ve gerektiğinde yürürlükten kaldırması gerekmektedir. (Çocukların teknoloji bağımlılığı sorununun üstesinden gelmek amacıyla uygun yasaların incelenmesi, onaylanması ve yürütme sınırlarının belirlenmesi için gerekli bütçe ve kredilerin ayrılması ve suçları tanımlayan ve cezalandıran yasaların çıkarılması)

5.1.6.2. Devletin Yürütme Organı

Devletin yürütme organı; Ülkede kanunları uygulayan devletin yürütme organı, tüm bakanlıkları, hükümet olanaklarını, bütçeni ve yürütme örgütlerine hâkim olduğu için aynı

zamanda toplumun ve güç piramidinin farklı düzeylerinde aktif bulunduğu için ve de uluslararası anlaşmalar yapmaya yetkisi olduğu için uygulamada (örneğin teknoloji bağımlılığı ile mücadelede) etkili bir şekilde doğrudan eylemde bulunabilir.

Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vs. Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarının çözümünde etkili rolü olabilen bakanlıklar arasında yer almaktadır. Hükümetin emrinde olan yayın hizmetleri, radyo, televizyon, dergiler, kentsel reklamcılık vs. teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunları konusunda kamu bilincini artırmasında etkin bir rolü olabilir.

- Sağlık bakanlığı: Gerekli durumlarda yatılı ve ayakta tedavi merkezleri ve hastaneler açılmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliği ile: İnternet bağımlılığının tedavisi için yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagoğ gibi yetişmiş elemanların bulunduğu rehabilitasyon ve terapi merkezlerinin sayısı artırılmalı, nitelik ve nicelik açısından iyileştirilmelidir.
- Millî Eğitim Bakanlığı: Devlet çocuklarda çevrenin etkisiyle artabilecek olumsuz sonuçları önlemek için aile danışma ve gençlik merkezleri yaygınlaştırmalıdır.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ile: Devlet çocukların boş zamanlarını doldurmalıdır ve telefon/bilgisayar ile uğraşmalarını ve internette gezinmekle meşgul olmalarını ve nihayetinde teknoloji bağımlısı olmalarını önlemek için fiziksel oyun imkanı sağlamalıdır. Çocuklar kitap okuma dahil, değişik aktivitelerle meşgul edilmeli ve çocukların güçleri ve yeteneklerine uygun, üstün bir düzeye yetiştirme imkânı sağlamalıdır.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı, : Daha fazla oyun fırsatı (Oyun ve eğlence merkezlerinin sayısı ve süresini artırılması) sunulmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ile: Devlet çocuklara bağımlılıktan korunmanın, yakalanırsa ondan kurtulmanın önemi ve tedavi yöntemleri hakkında bilgi vermek için kurs, panel, seminer gibi kültürel faaliyetler düzenlemelidir.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı: Çocuklarda teknoloji bağımlılığını önlemek için reklam ve billboardlarda internetin doğru kullanımı konusunda farkındalığın artırılması gerekmektedir.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Devlet ebeveyne ve diğer aile üyelerine, çocukları teknoloji bağımlılığına yakalandığında ve onunla ilgili problemlerle

karşılaştıklarında çocuklarla nasıl davranmaları ve ne yapmaları gerektiği konusunda eğitilerek bilgilendirilmelidir.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Devlet aile bireylerine teknoloji bağımlılığı sorunuyla karşılaştıklarında çocuklara nasıl davranmaları ve ne yapmaları gerektiğini öğretmelidir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)) ve Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı iş birliği ile: Reklamlarda ve ilan panolarında internetin doğru kullanımına ilişkin şehir çapında farkındalığı ve hatırlatmaları artırılması.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kütüphaneler Ve Yayınlar Genel Müdürlüğü) iş birliği ile: Mahallelerde yeni kütüphaneler yapılabilir.
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (BTK: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu): Çocuklar için uygun web sitelerinin artırılması ve internet filtrelerini ve gerektiğinde aile kontrol uygulamalarını kullanması kültürünün yaygınlaştırılması
- Hazine ve Maliye Bakanlığına: Çocukları internetten uzak tutmak için onlara cazip fiziksel aktiviteler imkânı sağlamak ve maliyetlerini düşürerek kullanmaya teşvik etmek gerekir. Örneğin sinema, spor salonu, lunapark, eğlenceli grup oyunları ve açık hava etkinliklerin ve diğer sanatsal, spor ve kültürel işletmelerden alınan vergi ve maliyetini düşürmeliyiz. Ebeveynlerin onayı ile çocukların interneti kullanma sürelerinin sınırlandırılması gerekmektedir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ile: Teknoloji bağımlılığı ile ilgili kanunlar ve etkisi altında oluşabilecek suçlar ve cezalar hakkında çocukları bilgilendirmek.

Yukarıdaki önerilerden bazıları kısa vadeli çözümlerdir ve soruna temel çözümler değildir. Örneğin, bir çocuğun interneti uygunsuz ve zararlı bir şekilde kullanması sorununu çözmek için interneti çocuk için kısıtlamak yerine, ona interneti doğru ve güvenli kullanmanın yolunu öğretmeliyiz.

Çocuklarda kumar bağımlılığı ve pornografi bağımlılığı yetişkinlere göre daha az olduğuna rağmen, bu durumun araştırılması ve önlenmesi önem taşımaktadır. Araştırma sonuçları, pornografi izleme miktarının “okul şiddeti”, “yalnızlık ve utanç duyguları”, “aşırı alkol tüketimi”, “kavgalar, silah ve uyuşturucu kullanımı gibi anti sosyal davranışlar ve Kumar”, “okulda düşük notlar”, “Kadına yönelik şiddet ve şiddet eylemlerinin desteklenmesi”, “Tecavüze uğrayan kadınlara ve genel olarak kadınlara karşı şefkat ve

empati kaybı", "Kadınları seks objesi olarak görmek" ve "cinsiyetçi görüşlere sahip olmak" arasında doğrudan bir ilişki vardır. Ayrıca pornografi izleme miktarı "yaşamdan memnuniyet düzeyi", "sosyal etkileşim düzeyi", "yaşam kalitesi" ve "sağlık durumu" ile ters orantılıdır.

Çocukların teknolojiye (kumar ve pornografi bağımlılığı şeklinde) bağımlı hale gelmelerini önlemek için, devlet yasal faaliyetler çerçevesi , sosyal gelenekler ve insanların inançlarının dışında kalan faaliyetleri ve siteleri sınırlandırabilir, kaldırabilir veya filtreleyebilir.

- Çocukların sosyal hayatındaki teknoloji bağımlılığı nedeni ortaya çıkan olumsuz etkilerin azaltması ve ortadan kaldırması için devletin yürütme organına bağlı kuruluşların desteğine ihtiyacı vardır. Her kuruluş, sahip olduğu olanaklara bağlı olarak çocukların teknoloji bağımlılığı ile mücadele etmek için harekete geçmelidir.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların ailelerinin devletin yürütme organına bağlı kuruluşlar tarafından sunulan danışmanlık hizmeti, eğitim hizmeti vs. ihtiyacı vardır (örneğin: Belediyelere bağlı olan Halk Eğitim Merkezlerinde sunulan hizmetleri içinde yer alabilecek olan "Teknoloji Bağımlılığı ile mücadele ve çocuk" adlı eğitim).
- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların eğitim aldığı okulları ve eğitim sistemi bağımlılıkla mücadelede devletin yürütme organına bağlı kuruluşlar tarafından sunulan hizmetlere ihtiyacı vardır. Diğer bakanlıklardan daha fazla etkiye sahip Millî Eğitim Bakanlığı ile ilgili hizmetleri örneği şunlardır: Ders konularına internet, teknoloji ve bağımlılıkları hakkında daha fazla bilgi eklemek, teknoloji bağımlılığını önlemek ve başa çıkmak için sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar da dahil olmak üzere okullarda uzman insan kaynaklarının işe alınması, teknoloji bağımlılığını önlemede ve bağımlılık ile mücadelede çocuklara danışmanlık hizmetinin sunulması, maddi ve eğitimsel destek vs.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarının çözümüne yönelik çocuğun çevre ve yaşadığı ortamı uygun hale getirme odaklanan toplumsal araştırmalara ve çalışmalara (örneğin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sunulan hizmetler) daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarının çözümü ile ilgilenen STK'lar devletin yürütme organının destek ve yardımına ihtiyacı vardır. STK'lar teşvik edilmeli ve sorumluluk almalarına destek olunmalıdır. Dünyada ki örneklerinde görüldüğü gibi bu konudaki gönüllülük esaslı çalışmalarda yaygınlaştırılmalıdır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarının çözümüne yönelik toplum sağlığına odaklanan toplumsal araştırmalara ve çalışmalara (örneğin Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Birimi tarafından yapılan araştırmalar ve değerli sonuçların yayınlanması) daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

5.1.6.3. Devletin Yargı Organı

Devletin yargı organı; Ceza sisteminin düzgün işlemesi ve yasal cezanın katı bir şekilde uygulanması, amaçlarına ulaşmak için teknolojiyi kötüye kullanarak çocukların zarar görmesine neden olan suçluların, yaptıkları kötülüklerin cezasını çekmesini sağlayacak, aynı zamanda benzer suçların işlenmesini veya tekrar etmesini engelleyen faktörlerinden biri sayılabilir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların mağdur olduğu suçların işlenmesini önlemek ve azaltmak için devletin yargı organında ceza sisteminin doğru işlemesi ve cezai yaptırımların katı bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

- Hukuki yasalara dayalı, çocukları suç işlemeye yönlendiren, teşvik eden veya azmettiren sitelere ve kişilere yönelik etkin ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.
- (Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içinde) İnternet bağımlısı olup, suç işleyen çocuklar rehabilite edilerek topluma kazandırılmalıdırlar.
- (Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içinde) İnternet bağımlılığından yaşamları olumsuz etkilenen çocuklar için rehabilitasyon merkezlerinde üç kategoride (suça eğilim gösterme derecesine göre; suçlu, suça eğilim gösteren ve hiç suça eğilimi olmayan çocuklar) ayrı birimler açılmalıdır.

5.1.7. Tema 7: Teknoloji Bağımlısı Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar ve Sosyal Hizmet

Yeni nesil, sosyal varoluşunu görüştüğü kişiyi muhatap olarak görmeden, dokunmadan ve kokularını hissetmeden kendi yanında hissedebiliyor ve iletişim kurur ve sosyal hayatını gerçekleştirebiliyor. Bu iletişimi görüntülü, sesli ve hatta bazen ekrandan görüntü veya ses olmaksızın, sadece yazışırken gerçekleştirebiliyor. Yazışma şekli canlı veya aralıklı olabiliyor, çevrimdışı ve farklı zamanlarda mesajının cevabı geldiğinde yeterli görür ve yalnız olmadığını hisseder kendine o şekilde sosyal hayat kurar ve aidiyet gereksinimini karşılar.

Aslında sosyal sağlığın kontrolü ve durumun değerlendirmesi tüm çocukların ihtiyacı olduğu bir konudur ve uygulanması gerekmektedir fakat şimdilik mevcut koşullarda mümkün olmadığı için sadece teknoloji bağımlılığı olan çocuklar veya şüpheliler müracaat ettikleri zaman uygulamanın gerçekleştirilmesine fırsat bulabilirler.

Bu bölümde, Türkiye’de teknoloji bağımlısı çocuklarla yönelik önerilere yer verilmektedir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal hizmet uzmanları tarafından karşılanabilecek gereksinimler:

- Öncelikli olarak Türkiye özelinde sosyal hizmet uzmanı ve akademisyenlerinin teknoloji bağımlılığı olan çocuklar konusunda dikkatlerini çekmek ve Konuyla ilgili çalışma ve müdahale ihtiyacını artırmak
- Yabancı öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda ayrımcılığı önlemek ve toplumla kaynaşma koşullarını kolaylaştırma
- Hak temelli çalışmalar yapmak
- Refah politikalarında değişim sağlamak
- Mevcut hizmetler hakkındaki eleştirileri nedenleriyle birlikte, eksik kalan yönleriyle birlikte ele almak ve bireylere, ailelere, toplulukların ihtiyaçlarına özel hizmetlere dönüştürmek
- Alanda çalışabilecek kurumları harekete geçirmek ve iş birliklerini artırmak
- Sosyal hareketlere öncüllük etmek
- Duyarlılık ve farkındalık çalışmaları yapmak
- Erken aile eğitimi ve anaokulundan başlayan sistemli eğitim modülleri geliştirmek
- Sürdürülebilir politika ve hizmetler planlamak
- Koruyucu- önleyici- geliştirici çalışmalar gerçekleştirmek

- Yabancı uyruklu öğrencilere baskı karşıtı, ayrımcılık karşıtı, ırkçılık karşıtı uygulamanın sosyal hizmet içerisine daha fazla girmesini ve içselleştirilmesini sağlamak
- Yabancı uyruklu öğrencilerin ailelerinin yaşam koşullarının kolaylaştırması konusunu hukuki çerçevede pozitif anlamda dönüşümsel bir uygulama alanı haline getirmek
- Sosyal hizmetin özgürleştirici yönünü öne çıkarmak
- Etik ve kanıta dayalı uygulamayı geliştirmek
- Teknoloji aracılığıyla, tacize maruz kalan çocukların deneyimlerinin paylaşılmasına ve anlaşılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu probleme çözüm bulunmalı, çözümü ve karşı karşıya kalındığında nasıl tepki verilmesini çocuklara öğretilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklarla etkin bir sosyal hizmet çalışması için yukarıdaki konulara derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde bakmak ve çalışmak gerekir.

Bu çalışmayı destekleyecek yeni araştırmalar ortaya konulması gerektiği düşünülmektedir. Burada teknoloji bağımlısı çocuklar ile sosyal hizmet alanında çalışacak uzman ve yeni araştırmalar gerçekleştirecek akademisyenlere bir yol haritası ve genel çerçeve sunacağı düşünülen model hazırlanmıştır.

Sağlığı korumanın ve hastalıklardan korunmanın ve sağlığı tehdit eden eylem ve davranışlardan uzak durmanın en ucuz, en kısa ve en kolay yolu önlemektir. Önleme herkes için gereklidir fakat söz konusu çocuk olduğunda bu görevi çocukla birlikte çocuğun adına ailesi üstlenmelidir. Okulda öğretmenler ve ilgili makamlar ve de yakın çevre ailenin yanında olmalıdır. Makro düzeyde ve halk sağlığı çapında toplum ve başta devletler olmak üzere konuya dâhil olup halk sağlığını korumak için harekete geçmelidirler.

Önleme hem halk hem de ilgili kurumlar tarafından birçok sağlık sorununa çözüm olarak görülmemesi ve maalesef çoğu zaman tedaviye yüksek özen gösterip, tedavi odaklı çalışılması birey ve toplumda bazen onarılamaz kayıplara neden oluyor. Çocuklarda teknoloji bağımlılığının önlenmesi ve bu konuyu ihmal etmemesi çocuğun kendisi ve geleceği hem de aile ve toplumun yararınadır.

Çocuklarda internet bağımlılığının önlenmesi için araştırmalar yapılmalı, programlar hazırlanmalı, görevler ve roller belirlendikten sonra uygulamaya geçmeli.

İnternet bağımlılığının artan bir trendi var, Önce ilerlemesini engellemeliyiz, ardından adım adım aşamalarda bağımlılık oranı ve aynı zamanda olumsuz etkilerini de azaltmalıyız.

Müdahale gereken aşamada, üç boyutta problemi ele almak gerekir.

- Fiziksel – biyolojik olumsuz etkilerini azaltıp aradan kaldırma
- Psikolojik olumsuz etkilerini azaltıp aradan kaldırma
- Sosyal yaşamındaki olumsuz etkilerini azaltıp aradan kaldırmak

Biyolojik müdahale tıp uzmanlarının görevi, psikolojik müdahale ise psikologlar ilgilenmeli, ama sosyal yaşamındaki olumsuz etkilerine müdahalede sosyal hizmet uzmanları devreye dahil olmalılar.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, tedavi sonrası, hastane ortamında uygulanan arındırma ve ilaç tedavisinin ardından dışarıda yaşayabilecekleri sorunlara karşı, bağımlılığın geri dönüşün önlemek için bilinçlendirmeleri ve ailelere nasıl yaklaşımları gerektiği konusunda gereken eğitim verilmelidir. Hastane sonrasında da bir müddet gereksiz internet ortamına girme, teknoloji aletlerini olumsuz şekilde kullanma isteği ve yoksunluk benzeri duygu ve tetiklenmeler yaşanabilir. O yüzden kişinin hastane sorasında da yakın takipte olması, hastane sürecinde başlanmış olan ve gereken ilaç tedavisinin ve psikoterapi danışmanlık ve programının titizlikle sürdürülmesi gerekir.

Teknoloji bağımlısı çocukların sosyal yaşamlarındaki sorunları çözecek bir model tasarlanması ve planlanması gerekir. Bu modelin uygulamasında aile ve ilgili organları tarafından eşlik ederek yardımcı olmaları gerekir. Modelin periyodik olarak güncellenmesi gerekir. Kapsamlı ve eksiksiz tedavi için tıp doktoru, psikolog ve sosyal hizmet uzmanından oluşan grup çalışması gerekir.

Kolektif ve klişe çalışmalara ek olarak, bireylerin vaka çalışmalarının yapılması gerekir. Çünkü aynı durumda (zaman, mekan, toplumdaki durum vs.) farklı insanlar farklı etkilenebilir ve farklı tepkiler gösterebilirler (Vakaya göre bağımlı çocuğun sosyal yaşamında zedelenmiş plan noktaların belirlenmesi ve ona uygun tedavi modeli geliştirme).

Teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, Sosyal Hizmet Uzmanının katkıları:

Sosyal hizmet uzmanının kim olduğunu ve yapabileceği yardımları topluma, ailelere ve çocuklara tanıtmak gerekir (bazı çocuklar sosyal hizmet uzmanının kim olduğunu ve yapabileceği konuları ve katkılarını bilmediklerini söylemişlerdir). Çocuklar ve aileleri sosyal hizmet uzmanının sorun çözümünde katkısının değerini bilmediği sürece müracaat etmezler ve sorun (en az sosyal boyutu) çözülmeyecektir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuğun sosyal hizmet uzmanının danışmanlığına ihtiyacı vardır. Sosyal hizmet uzmanı danışmanlık sayesinde bağımlılığın neden olduğu problemlerden kurtulma konusunda güçlendirme yaklaşımına benzer farklı yöntemler ile katkıda bulunabilir.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar sorunlarının çözümünde sosyal hizmet uzmanları araştırmacı rolü almalarına (konuyu araştırıp, topluma mikro, mezzo ve makro düzeyde modeller sunarak) ve problemin çözülmesinde katkıda bulunabilir ihtiyacı vardır.

Teknoloji bağımlılığı olan çocuklar sosyal hizmet uzmanı çocuk, ailesi, okulu ve arkadaşları arasında sağlıklı bağlantı kurarak ve zedelenmiş bağların onarımında (bireysel veya grup çalışmaları şekillerini kullanarak) yardımcı olmalarına ihtiyacı vardır.

5.1.8. Tema 8: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Gereksinimleri ve Yabancılaşma

Yabancı ülkede eğitime devam eden çocuklar, hem istekleri dışında hareket ettirildikleri için yani yabancı ülkede yaşamak kararında etkili olmamaları nedeniyle hem de gelişim çağında olup henüz kimlik yapılarını geliştirmedikleri için en çok etkilenen gruptur.

Çocukların sosyal hayatlarının sağlıklı devam etmesi ve gelişimi için teknolojiden olumsuz etkilenen yönlerini ele alıp ve araştırma sonucu gereken işlemlerin belirlenmesine çalışılmıştır. Araştırmada ele alınan evren yabancı (İranlı) çocuklar oldukları için, bu çocuklar kendi vatanında yaşayan çocuklardan teknoloji bağımlılığından fazla ve farklı boyutlarda olumsuz etkilenmektedirler. Kendi vatanlarında ve aile içinde normal koşullarda yaşayan çocuklar da teknoloji bağımlısı olabiliyorlar ve birtakım kayıplar ve zararlara maruz kalabiliyorlar, fakat yabancı bir ülkede ve ortamda yaşayan çocuklar benzer kayıp ve zararlara maruz kalıyorlar, ayrıca özel durumlarda bulunmaları nedeniyle farklı sorunlarla karşı karşıya kalabiliyorlar. Bu durum hem

bağımlılığa giden yola yönelmelerinde ve hem bağımlılığın süresinin uzaması ve de kurtulmanın zorlaşmasını kötü etkilemektedir.

Okul sistemi, çocukların toplumsallaşma açısından etkili roller üstlenir. Başta toplumdan farklı özellikleri ile yabancılar, yabancılıklarını çoğunlukla okul süreçlerinde ayrımcılıkla yaşıyorlar. Temel eğitim süreçlerini yabancı okullarında devam ettiren bireylerin yabancılık algısının ertelendiği görülmüştür. Yabancı okullarda okumanın kendine özgü avantajları ve dezavantajları vardır. İdari personel, öğretmenler, sınıf arkadaşları ve gerçek anlamıyla yurttaşlar eşliğinde ve anavatana benzer bir ortamda bulunmak, saatlerce, geçici olsa bile yabancılık hissini ve vatan özleminin miktarını azaltır. Bu hissi yaşamak çocukluk yaşlarında önem taşıyor. Aynı zamanda topluma kaynaşmalarını ve toplumla bütünleşmeyi de engellemektedir.

Bu avantaj ve dezavantajları göz önünde bulundurarak hangi okulda eğitime devam etme gerekliliği ve tercihi farklı düzeyde ve farklı yaşlarda değişiklik göstermektedir ve herkese tek bir reçete sunmak mümkün değildir.

Daha küçük yaşta bu okullarda eğitim alma, içinde buldukları topluma kazandırmaya hazırlık için gereklidir, ancak aynı zamanda , daha yüksek düzeyde veya üniversite eğitimlerini kolaylaştırmak için, daha fazla içinde buldukları ülkeye ait dil, kültür, sosyal bilgiler ve toplumsal gelişimi ile ilgili dersleri almalılardır.

Özellikle kalıcı veya uzun süreli göç etmiş ailelerin çocuklarında buna ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum, ana baba idari görevi veya diğer nedenlerle anavatanlarından başka bir ülkede geçici olarak ikamet eden çocuklar için daha belirgin ve gerekli olmayabilir.

Yabancı çocuklarda Teknoloji Bağımlılığını Etkileyen Faktörler

Yabancı çocuklarda bireysel özellikleri, aile yapısı ve özellikleri (aile üyelerinin davranış, düşünce tarzı, aralarındaki ilişkiler vs.), arkadaş Ortamı, Okul ve çevre durumu, sosyal hayat koşulları ve yabancılık teknoloji bağımlılığını etkileyen faktörlerdir.

Yabancılık faktörü şunları içerir:

1. Vatan özlemi, yalnızlık duygusu vb.
2. Yeni koşullardan doğan aile içi sıkıntılar
3. Arkadaş ortamının sınırlanması

4. Okul ortamında karşılaştığı zorluklar
 - a. Yerel okullarda yabancı sınıf arkadaşlarla ve yabancı öğretmenlerle anlaşılabilirlik, dil sıkıntısı, yalnızlık hissi, alay geçme vs.
 - b. Kendi ülkesine ait okulda öğrenim gören çocuklar, çok sınırlı ve izole ortama alışmaları uzun vadede olumsuz etkilere maruz kalmaktalar
5. Çevre değişimi ve olumsuz etkisi: sokakta karşılaştığı insanlar, ulaşım, alışveriş, restoran, park ve gezi alanları vs. (bazen çocuk kaldıra bilmeyecek kadar durumda değişikliklere maruz kalıyor)
6. Ayrımcılık gibi uygunsuz davranışlara maruz kalma
7. Yabancılıktan doğan sıkıntılara ek olan gündem olayları örneğin Covid-19 Etkisi (Dünyayı saran hastalık ve pandemi süreci ve yaşam şekli değişimi ve etkisi)

5.1.8.1. Yabancı Ülkede Yaşamın Çocukların Bireysel Hayatında Olan Olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimler

Yabancı bir ülkede yaşayan teknoloji bağımlısı çocukların, Olumsuz duygularını azaltma ve mevcut durumla baş etmek için farklı konularda danışmaya ihtiyaçları vardır.

1. Yabancı dilde (Türkiye'de Türkçe dili) konuşmak ve iletişim kurmağa hazırlamak için ve konuştuğunda değişik lehçe ve aksandan dolayı problemlerle karşılaştığında başa çıkma yeteneğinin geliştirmesi için,
2. Yabancı ülkenin geleneksel ve kültürüne uyum sağlamak için ,
3. Yabancılar arasında (sokak, mahalle ve çevredeki akranlar arasında) arkadaş edinme yeteneğinin geliştirmesi için ve arkadaş çevresini genişletmek için,
4. Yabancı okuldaki ilişkilerine ve akademik başarıya ilişkin yabancılığın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için ve arkadaş edinme yeteneğinin geliştirmesi için ve arkadaş çevresini genişletmek için,
5. Kendi ülkesindeki akrabadan, arkadaşlardan ve tanıdığı kişilerden uzaklık ve habersiz kaldığında özlem hissi ile baş etmek için ve Samimiyetin azalmasını önlemek için, (örnek öneri: Aile ve yakın çevre akrabasının boşluğunu mümkün olduğunca doldurmalı ve sesli veya görüntülü görüşmelerin tekrar sayısını ve zamanını artırmalı)
6. Yabancı okulda ve üniversitede okumanın sorunun ve endişesinin giderilmesi için,

7. Ayrımcılıkla karşılaştığında baş etme yöntemlerini öğretmek için.

5.1.8.2. Yabancı Ülkede Yaşamının Çocukların Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Gereksinimler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, İran dışında bir ülkede yaşamalarının arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisini; okul arkadaşlığına %50, 00'si (n=7) olumsuz, İnternet arkadaşlığına %28, 57'si (n=4) olumsuz ve akraba ve mahalle arkadaşlığına %64,28'i (n=9) olumsuz beyan etmişlerdir. Bir yandan yabancı bir ülkede yaşamak, birçok insanla tanışma imkânı ve ilişki çevresinin genişliğini sağlarken, diğer yandan internet arkadaşlıklarında, teknoloji kullanımı nedeniyle kişilerin bulunduğu yer ve konum boyutu arkadaşlığı az etkileyebiliyor. Buna göre yabancılığın en az olumsuz etkisini internet arkadaşlıklarda görüyoruz. Yabancılığın her türlü arkadaşlık üzerindeki olumsuz etkilerinin miktarı ve yüzdesi ne olursa olsun “arkadaş sayısı”, “arkadaşlık seviyesi ve samimiyeti”, “görüşme şekli ve konusu” göz önüne alarak olumsuz etkilerini azaltmak için önlemler alınmalıdır.

- Çocukların kendi vatandaşları ve yabancılar arasında (sokak, mahalle ve çevredeki akranlar arasında) arkadaş edinme yeteneğinin geliştirmesine ve arkadaş çevresini genişletmesine ihtiyacı vardır.
- Çocukların yabancı ülkede yaşadıkları zaman da kendi ülkelerinde yaşayan geçmişteki arkadaşlar ile arkadaşlığa devam ettirme ve bağlantıyı sağlama yeteneğinin geliştirmesine ihtiyacı vardır.

5.1.8.3. Yabancı Ülkede Yaşamının Çocukların Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Gereksinimler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları, kendi vatani dışında (İran dışında) yaşamının çocukların aile ilişkilerinin üzerindeki etkisi Olumsuz (kötü) değerlendirmişler.

Yabancı bir ülkede yaşarken, aile üyeleri arasındaki iletişim daha samimi olmalıdır (hatta kendi ülkesinde yaşayan ailelerden daha iyi), çünkü bu yabancı ülkede yaşadığında insanların ilişkileri aile üyeleri ve küçük bir tanıdık çevresine sınırlı olup ve birbirine

bağımlılık ve birbirinden etkilenme miktarı daha fazladır. Bu durumda ilişkilerin zedelenmesi, her kesi özellikle çocukları daha fazla olumsuz etkileyebiliyor.

Yabancı ülkede olmak ve onun yarattığı sorunlara katlanmak ve psikolojik baskı altında kalmak, kişinin ve ilişkilerin kırılmasına ve dayanıklılığın düşmesine neden oluyor. Bu durumda ilişkiler kolayca olumsuz etkilenebiliyorlar.

- Yabancı bir ülkede yaşayan ve teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, aile içi ilişkileri olumsuz etkilenmesin diye, kendisi, ebeveyn ve diğer aile üyeleri tarafından ilişkilerin korunmasına ihtiyaçları vardır. Çocuklara ve aile üyelerine zedelenmiş ilişkilerin onarımına gereken yetenek ve sanatın öğretilmesi gerekmektedir.
- Yabancı bir ülkede yaşayan ve teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, aile içi ilişkileri olumsuz etkilendiğinde en az hasarı görmek için, zedelenmiş ilişkilerinin mümkün olan en kısa sürede onarılmasına ihtiyaçları vardır.
- Yabancı bir ülkede yaşayan ve teknoloji bağımlılığı olan çocuklar ve aile üyeleri güçlendirilmeleri gerekir ta dayanıklılıklarını artırsın, sorunlara katlanabilsinler, kırılman olmayıp ve uğraşıp çözüm bulmayı başarsınlar.
- Yabancı bir ülkede yaşayan ve teknoloji bağımlılığı olan çocuklarda "yalnızlık" duygusundan kurtulmak için aileye aidiyet duygusunu canlandırmak, sıcak aile ortamından aldığı sevgiyi hatırlamak, ilişkilerin yeniden kurulmasına ve onarılmasına önem vermek gerekir.

5.1.8.4. Yabancı Ülkede Yaşamın Çocukların Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Gereksinimler

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocukların bazıları yabancı ülkede (İran dışında) yaşamlarının eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisine olumsuz değerlendirmişler.

Yabancı bir ülkede yaşamak başlı başına olumsuz duygulara neden oluyor, aynı zamanda yabancı ülkede okul arkadaşlarının az olması, çocuğun sınıf arkadaşlarıyla görüşme, beraber zaman geçirme, oyun oynama ve ders çalışma gibi aktivitelerin olmaması için okula gitme isteği ve ders çalışma isteği düşebiliyor. Bu durum eğitim alma isteğini, öğrenme düzeyini vs. olumsuz etkileyebiliyor.

Yabancı ülkede başta dil problemi ve yabancılık hissi olmak üzere bazı faktörler çocukların okula arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim kurmada sıkıntı çekmelerine neden oluyor. Bu çocuklar sınıfta kendini rahatça ifade etmede, bildiği konuyu ve ödevlerini sunmada, sınıf arkadaş gruplarına katılabilmek ve oyunlara dahil olabilmeye, öğretmenleri ile kolayca iletişimde olabilmeye ve öğretmeninden soru sormada vb. zorluk yaşıyorlar.

Yabancı ülkede bulunup da kendi ülkesine ait olan okula giden ve kendi dilinde eğitim alan çocuklarda, sadece okul içinde kendilerini rahat hissederek ilişki problemi yaşamıyorlar ama eğitimin devamında (örneğin üniversiteyi yabancı ülkede okuyacak olursalar) benzer problemler yaşayabilirler.

Kendi ülkesine ait okulda (İran okulunda) okurken sorun yaşayan çocuklardan bazıları vatana benzer ortamda olduğunu ve yabancılık hissi yaşamadığını söylemişlerdir, ama teknoloji bağımlılığına yakalanmışlar, onlarda başka değişkenler daha fazla etkili olmuştur.

Yabancı bir ülkeye taşınan ve orada okula giden bazı çocuklar yeni dostluklar ve ilişkiler kurabilir, okul ve eğitimde başarılı olabilirler. Ancak bu konu da sorun yaşayanlar, özellikle bu sorunlara ek olarak teknoloji bağımlısı olan çocuklar için önlemler alınmalıdır.

- Çocuğun kendi ülkesinin vatandaşları ile arkadaşlık çevresini genişletmesine ve aynı zamanda yabancı çevreden yeni arkadaşlar edinmesine yardımcı olunmalıdır. Daha sonra çocuğun sosyalleşmesi için farklı etkinlikler önerilebilir. Bu etkinliklerden bazıları şunlardır: Müze, park, doğa, şehir sosyal tesisler vs. geziler ile sağlıklı ve keyifli vakit geçirme - Resim, dans ve spor kursları, müzik eğitimi vs. - Eğitim atölyelerinde çocuklar topluca çalışmaları - Oyun grupları oluşturma
- Öğrenim kalitesi ve seviyesinin artırılması ve öğrencinin farklı bir eğitim modeli ile öğrenim görme düzeyinin veya anlayışının artırılması (öğrencinin okula, müfredata ve yeni eğitim modeline uyum sağlaması yeteneğini artırma) gerekir.
- Çocuğun çevreye uyum sağlama yeteneğini geliştirme eğitimi almaya ihtiyacı var.
- Çözümün büyük bir kısmı okuldaki ilişkilerin iyileştirilmesine bağlıdır. Çözümler ve yöntemler çocuğa, ebeveynlere ve öğretmenlere öğretilmelidir.

5.1.9. Tema 9: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Gereksinimleri ve Covid-19 Pandemisi

Gündem olayı olan Covid-19 ve pandemi dönemi, insanların hayatın olumsuz etkilemiştir, sınırlamalar getirmiştir (dünyayı saran hastalık, pandemi sürecindeki zorlukları ve yaşam şekli değişimi vs.). Bu koşullarda çocuklar da etkilenmişler, yaşamlarında tek başlarına üstesinden gelemeyecekleri birçok sorunla karşı karşıya kalmışlar, uzman ve yetkililerin yardımına ihtiyaç duymuşlardır.

Bir sorun alanı olarak kriz durumlarında müdahale edecek sosyal hizmet uzmanlarının, birey, grup, topluluk ve organizasyonlarla topluma yönelik bütün çalışmalarında şu temel gerçekleri göz önünde bulundurması gerekir;

1. Her birey, grup, aile ve toplulukların kendi güçleri vardır
2. Travma, hastalık vb. durumlar müdahale fırsatları ve kaynakları riske atar
3. Birey, grup ve toplulukların özellik ve kapasiteleri ile gelişim sınırları hakkındaki üst sınırın bilinmeyen yönleri vardır
4. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılarına onların iş birliğini sağlayarak hizmet eder
5. Bütün çevre kaynaklarla doludur (Ashman, 1999)

5.1.9.1. Covid-19 Salgınının Çocukların bireysel Hayatında olan olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimler

Covid-19'un çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri

1. Sosyal yaşam kalitesi düştü, çalışma yerleri ve park, restoran, havuz, spor salonları, sinema vb. yararlanma yerleri kapandı. Sosyal hayatı yaşamak için insanların toplandıkları yerlerin sayısı, insanların oraya gitme isteği azaldı ve yalnızlık artmıştır
2. Başkalarıyla normal iletişim azaldı; Akranları, arkadaşlar, akrabalar ve aile içi görüşmeler azaldı
Partiler ve ziyaretler azaldı o sayede çocuğun çevresindeki insanlarla olan ilişkileri de azaldı ve kısıtlandı
3. Yaşam şekli ve biçimi değişti;
 - Görüşmelerin ve toplantıların biçimini ve şekli değişti
 - Bazı işlerin yapılma şekli değişti (Alışveriş internette yapılması)

- Görüşmelerin sosyal mesafeyi koruyarak yapılması
 - Sanal ortamda eğitim (internet üzerinden seminerler ve derslerin yapılması)
 - Uzaktan çalışma imkânı arttı
4. Evde ve kapalı alanlarda mahsur kalmak;
“Hep evde kaldık”, “Eve kilittendik”, “Her zaman evde olmak zorunda kaldık (zorla hapsedilme hissi)” ve “Dışarı çıkmalar sınırlandı (Covid-19’dan önceki gibi, artık dışarı çıkamıyoruz)”
 5. Hayat zorlaştı (Hayatımız daha da kötüye gitti);
Yaşamımıza sınırlar getirildi
Tüm dünyada yaşam zorlaştı
Bazı kişiler aylarca tek başına yaşamak zorunda kaldılar
Ekonomik etkiler - birçok kişi iflas etti – Fiyatlar arttı (pahalılık)
Eğitimde, kariyerde ve hayatta normal şekilde ilerleme engellendi ve zorlaştı
 6. Psikolojik hastalıklar arttı (çocuklar depresyona giriyor, internet bağımlısı veya oyun bağımlısı olabiliyorlar)
 7. Covid-19 hastalığının yaygınlaşması, hastalarının artması ve karantina nedeniyle korku ve panik arttı
 8. Bazen sıkılıyoruz ve yoruluyoruz
 9. Çaresiz kalma hissi yaşıyoruz (bir iş yapabileceğimiz durum değil)
 10. Boş zamanın iyi değerlendirilmesi zorlaştı
Hep internette vakit geçirdik (İnternet bağımlısı olmayanlar bile karantinada sürekli evde ve bilgisayar başında oturup bir şeyler yapmak zorunda kaldılar ve böylece yaşamlarına devam ettirdiler, bu nedenle, bağımlılık olasılığı arttı)
Evin dışında gezi, eğlence ve seyahat yapamadık
 11. Sanal dünya yaşamımızda etkisi daha arttı
Covid-19 dan önce okullar ve eğitim yüz yüze olduğunda çocuklar arasında rekabet hissi vardı , şimdi sanal sınıflarda rekabet hissi azalmıştır
Kendimizi sosyal ilişkilerden uzaklaştırmamıza ve kendimizi sanal dünyaya daha fazla sokmamıza neden oldu
 12. Eğitim alanlarından (kreşler, okullar, dershaneler ve üniversiteler) ve eğitim ortamından uzaklaşma oldu ve sanal ortamda eğitimin (internet üzerinden seminerler ve derslerin yapılması) arttı.
 13. Ölü sayısı arttı

Çalışma, eğitim, gezi, spor vb. yerlerin kapanışı ve toplantı ve görüşmelerin sayısı ve şekli değişme nedeni düşen sosyal yaşam kalitesinin yeniden yükseltmek için çocuğun

sosyal hizmet uzmanlarının danışmanlığına ihtiyacı var. Örneğin çocuğa ait olduğu toplumu ve çevreyi hatırlatmakla birlikte üzerine düşen yükümlülüklerini öğretmek gerekir. Yaratıcılık ve rekreasyon imkânı yaratarak çocuğa akilini çalıştırarak düşünmeyi, planlamayı, soru sormayı ve öğrenmeye meraklı kalmayı göstermek gerekir. İnsan normal sosyal yaşamdan uzaklaştıkça yalnızlık hissi başlar ve bu durum çocuğun yararına değil ve her zaman bir topluma (aile, akranlar ve arkadaşlar grubu, vs.) ait olmasını ve orada değerli olmasını ve hep beraber refah ve sağlıklı yaşam sürdürmelerinin gerekliliğini bilmesi gerekir.

Pandemi döneminde çocuklar karşılaştıkları durum şartlarına özgü başka insanlarla iletişim ve ilişkileri azaldı. Aile üyeleri ve özellikle ebeveyn bu durumu çocuk için sağlıklı geçirme amacı ile farklı alternatifler sunmaları gerekir. Örneğin aile içi bireylerden veya çocuğun akranlar ve arkadaşlarından oluşan gruplar oluşturma ile mümkün olduğu kadar iletişimi (gerekir ise internet üzerinden kontrollü ve yönlendirerek) sağlamaları gerekir.

Çocukların sosyal hayatta karşılaştıkları değişimler durumunda, mevcut durumu kabullenmesi ve onunla baş etmesi gerekmektedir. Bu iş ailenin ve çevrelerindeki insanların yardım ve desteği ile mümkün olup, sosyal hizmet uzmanlarının çocuklara ve çevrelerindeki kişilere, çözümü sağlayarak ve ilgili yöntemleri öğretmek eşlik etmesi gerekmektedir. Çocuğun gündemde olan değişen koşullara uymayı ve mevcut durumda (iyi ve kötü yönlerini dikkate alarak) en iyi karara varmayı öğrenmesine ihtiyacı vardır.

- Evde ve kapalı alanlarda mahsur kalma ve gezi sınırlılığı durumunda çocuğun ihtiyacı var kişisel ihtiyaçlarını giderilmesi için ve sosyal yaşamını yürütme ve o alanda gelişmesi için, dışarı çıkma ile başka aktiviteyi değiştirsin.
- Yaşam koşullarının giderek daha zor ve sınırlı hale geldiği yadsınamaz bir gerçektir ancak çocukların yaşamaya ve gelişmeye devam etmek için bu zorlu süreci güvenli bir şekilde atlatmayı öğrenmeye ihtiyacı var.
- Psikolojik korku, sıkıntı ve çaresizlik; örneğin bilgisayar ve teknolojiyi kullanarak bazı hedeflere ulaşabilirler ancak bu aşırı ve kontrolsüz kullanım internet bağımlılığı gibi bazı sorunlara neden olabilir. Çocuklara dengeli ve zararsız bir miktar öğretilmelidir.
- Çocukların boş zamanını iyi değerlendirmelerine yardımcı olmaya ve yönlendirmeye ihtiyacı var. Örneğin “zihinsel ve bedensel hareketler”, “Çocuklara yönelik kültürel olanaklar”, “Doğal ortamda eğlence ve tatil fırsatları” ve “Eğlence, kültür ve spora ilişkin olanakları” sağlanması gerekmektedir.

Covid-19'un üzerinden olumsuz etkilenen çocukların ailece seyahat edememesi, akranlarla ve arkadaşlarla sohbet ve kaynaşma imkanının olmaması, doğal ortamda eğlence yapamaması, sokak oyunlarının mümkün olmaması, spor salonlarının kapanışı, okul dışı hizmetlerin ve kursların kapanışı (Belediye ve diğer devlet kurumlarından veya özel kurumlar tarafından sunulan hizmetlerin sanat ve dil eğitimi vb. kursların durdurulması) vs. boş zamanlarını iyi değerlendirebilme imkanların sınırlandırılması neden olmuştur. Çocukların bu durumdaki gereksinimlerinin giderilmesi için ve bu boşluğu doldurma amacı ile toplumdaki ilgili ve sorumlu kişiler, sosyal hizmet uzmanları yardımı ile birlikte hizmet şekli ve çözümler sunmalıdır. Örneğin dışarıda fiziksel oyunlar yerine çocuğa eğlenceli, rahatlatıcı ve zihinsel huzur yaratmak amaçla ebeveyn çocukla fazla vakit geçirmeli ve gerektiğinde kontrollü ve sınırlı zaman biçiminde dijital oyunlara izin vermelidir. Çocuğun ilgisini çeken kitapları okumaya teşvik ederek okuma kültürünü yaygınlaştırabiliriz. Ebeveyn ve aile bireyleri birlikte çocukla spor ve ev egzersizleri yapılabilir. Ebeveyn akraba ve aile arkadaşları ile görüntülü konuşma olsa bile düzenli ve samimi ilişkiler yürütmelidir.

Teknoloji ve internet sayesinde ve yeni koşullarda insanlar (özellikle çocuklar yüksek hayal gücü ile) kendilerini yeni bir sanal dünyada bulup gerçek dünyadan kopmuş buluyorlar, yeni yaşam tarzı ve yeni ihtiyaçlar doğuyor. Ama bu gereksinimler gerçek olmadığı için giderilmesi de oldukça zor, o yüzden çocuklar hayattaki gerçekleri ve sanalları ayırt edebilme ve onlara uygun zaman ayırıp önemsemesi için sosyal hizmet uzmanı danışmanlığına ihtiyacı var.

Eğitim alanlarından ve ortamından uzaklaşma ve sanal ortamda eğitimin gerçekleştirilmesi eğitim kalitesinin düşmesi (en azından ona uygun kültürün oturmasına kadar) ile birlikte çocuğun sosyal yaşamını ve ilişkilerini kötü etkilemektedir. Bu tür olumsuz etkinin en az miktara düşürmesi için çevrimiçi eğitim sisteminin etkinliğini artırmak ve iyileştirmek için gerekli değişiklikler yapılmalıdır, ancak sosyal yaşamın ve ilişkilerin kötü etkilenmesine karşı gereken işlemler sosyal hizmet uzmanları, öğretmenleri ve okul yönetimi iş birliği ile yapılmalıdır. Örneğin kontrollü ve yönlendirilmiş sohbet odaları oluşturularak ve düzenli toplantılar gerçekleştirerek, diğer çocuklarla arkadaşlıklar kurarak ve arkadaşça sohbetler oluşturularak vb. zedelenmiş ilişkilerin onarımına aksiyon alınabilir.

Ölen kişinin yas döneminde çocuğun ve ailesinin sevdikleri insanın kaybına dayanabilmesi ve gerçekle baş edebilmesi için kriz yönetimi yöntemlerini kullanarak

dönemin sağlıklı atlayabilmesi için sosyal hizmet uzmanlarının yardımına ihtiyaç duyulmaktadır.

5.1.9.2. Covid-19 salgınının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerindeki olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimler

Covid-19 salgını çocuklarda “yeni arkadaşlık kurma”, “arkadaş sayısı”, “arkadaşlık şekli ve samimiyeti” ve “arkadaşlığı devam ettirme isteği” konuları olumsuz etkiledi.

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklar, Covid-19 salgınının çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerindeki Etkisini; Okul arkadaşlığına etkisi %50, 00’si (n=7) olumsuz, İnternet arkadaşlığına etkisi %21,42’si (n=3) olumsuz, Akraba ve Mahalle arkadaşlığına etkisi %50, 00’si (n=7) olumsuz beyan etmişlerdir.

Pandemi dönemi yüz yüze görüşmenin imkansızlığı nedeniyle çocukların okul ve akraba/mahalle arkadaşlıkları etkilenmiş ve arkadaş sayısı azalmıştır ve yüz yüze görüşme yoluyla kurulan arkadaşlıklar artık kurulamıyor. Bazen yüz yüze görüşmelerin azalması nedeniyle çocuklar iletişim kurmak için sosyal ağlara ve internete yöneldiler ve İnternet arkadaşlıkları kuruldu ve mevcut olanlarda da samimiyet artmış duruma geldi. Zamanla okul ve akraba/mahalle arkadaşlıklar ve samimiyet düzeyi de değişti, hatta bazen arkadaşlığa devam etmelerine istekleri kalmadı. Pandemi günlerinde iletişim biçimleri yüz yüze görüşmeye sınırlı olan arkadaşlar zamanla azaldı, bazen de tamamen ortadan kalktı.

Pandemi döneminde sanal ortamda iletişim ve sohbetler kurmak kolaylığı ve yabancı biriyle konuşmada Utanma duygusu olmadan ve psikolojik baskı olmaksızın İrani olmayan kişiler ile arkadaşlık kurma arttı.

Çocukluk çağında arkadaş sahibi olmanın ve arkadaş gruplarına ait olmanın çocuğun sosyalleşmesinde ve kişiliğinin oluşmasında büyük rolü vardır ve bu nedenle çocukların Covid-19 ve pandemi gibi özel durumlarda izole kalmamak için ve sağlıklı arkadaşlıklar yürütmek için (okul, internet, akraba, mahalle ve komşudaki akranlar ve arkadaşlar arası arkadaşlıklarını koruyarak ve dengeyi ve samimiyeti sağlayarak) rehberlik ve danışmanlığa ihtiyaçları var.

5.1.9.3. Çocukların Covid-19 Salgınının Aile İlişkileri Üzerindeki Olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimleri

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları, aile ilişkilerinin üzerindeki etkisini olumsuz (kötü) değerlendirmişler.

Normalinden fazla evde kalmak sıkılma, yorgunluk ve aile bireyleri arasında bazen tartışma ve kavgalara neden olabiliyor. Covid-19 salgını döneminde ailelerde benzer olaylar oldu ve gerginlikler yaşandı, samimiyet azaldı, aile bireyleri birbirinden uzaklaştı ve bir türlü aile içi ilişkiler olumsuz etkilendiler. Böylece çocuklar yetişkinler kadar durumu anlayamayıp kişilerarası ilişkiler de dahil olmak üzere tüm yönleriyle daha fazla etkilenmiş oldular.

Yurt dışı yolculukların yasaklanması ile birlikte yurt dışında ki aile üyeleri ve akrabalar ile görüşmeler daha çok kısıtlandı ve aile içi ilişkiler olumsuz etkilendi.

Bu durumda tüm aileler söz konusu olamaz çünkü bazı aileler bu aşamayı iyi yönetebilmeyi başarıp birlikte olmanın verdiği güzel hisle aralarındaki samimiyet arttı.

Çocukların bu durumdan az etkilenmeleri için birtakım tedbirler alınmalıdır:

- Covid-19 salgınında çocuğun bu koşulların geçici olduğunu ve incelikle yönetilmesinin gerekçesini öğrenmeye ihtiyacı var.
- Covid-19 salgınında çocuğun aile bireyleri ile birlikte kaliteli ve keyifli vakit geçirmeyi planlama ve uygulamasına ihtiyacı var.
- Covid-19 salgınında çocuğun ailede huzura ihtiyacı vardır. Çocuğun eğitimi ve disipline edilmesi dikkate alınarak, aile üyeleri arasında gerginlik yaşandığı durumunda mümkün olduğu kadar durumu sakinleştirmeye çalışılması gerekir.
- Covid-19 salgınında çocuğun oyun oynama ve hareketli olması dahil olmak üzere yaşına uygun özel ihtiyaçlarına ebeveyn tarafından daha fazla dikkat edilmesine ihtiyacı var.

5.1.9.4. Çocukların Covid-19 Salgınının Eğitim Seviyesi ve Okuldaki İlişkileri Üzerindeki Olumsuz Etkisine İlişkin Gereksinimleri (Covid-19 Salgını Öncesi ve Sonrasını Karşılaştırıldığında)

Araştırmaya katılan teknoloji bağımlılığı olan çocuklardan bazıları, Covid-19 salgınının eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri üzerindeki etkisine (Covid-19 salgını öncesi ve sonrasını karşılaştırıldığında) ilişkin olumsuz (kötü) değerlendirmişler.

Covid-19 pandemi döneminde çocuğun kendisi veya aileden birisinin hastalığa yakalanma esnasında, hastalık sonrası karantina döneminde olduğunda veya genel olarak toplumda dışarı çıkma yasağı uygulandığında, çocuk okuldan ve eğitim ortamından uzaklaşmakla birlikte, okul arkadaşları ile iletişim azalmıştır. Bu yüzden eğitim seviyesi ve okuldaki ilişkileri olumsuz etkilenmiştir. Çocuklar okulda maske ve eldivenle gezerek birbirine dokunamaz hale geldiler, görüşmeler ve konuşmalar kısıtlandı, dolaylı psikolojik etkisi çocukların birbirinden uzaklaşmaya neden olmuştur.

Covid-19 pandemi dönemin ilk başta okulların kapanışı ve ardından sanal ortamda eğitim şekli ve yöntemine geçiş, çocuklarda akademik başarısızlığa yol açmıştır. Zira bu yöntemin yeni, garip, test edilmemiş, denenmemiş, hataları ile karşılaşmamış ve henüz düzeltilmemiş olması ve de bu sistemi kullanmaya (hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından) alışmamış olması ve başka kusurların mevcut olması yeni sistemin verimliliğinin düşürmesine neden olmuştur.

Bazen öğrencinin ders notları onun gerçek bilgisin göstermemektedir zira gerçek bilgi seviyesini ölçme ve değerlendirme sistemi kullanılmayıp, gün koşullarına uyum sağlamak için çocukların ders notları fazla gösterilmiştir.

Bazı çocuklar için cep telefonu almak ve gerekli yazılımı kurmak kolay olmadı. Bu sorun çözüldüğünde de çocukların düzenli katılımı düşüktü ve bazen sadece bilgisayar veya cep telefonundan katılım gösterip başka işe veya oyun oynamaya meşgul oluyorlardı.

Sanal ortamdaki eğitimin mevcut koşullarında çocukların öğrenme yeteneği düşüktü. Ders kitapları ve okulda işlenen konularda eğitim seviyesi düşüşü olsa da fazla internette dolaşp, merak edip ve araştıran çocuklarda genel bilgi seviyesi artmaktadır.

- Covid-19 salgınında çocukların eğitim seviyesi düşmemesi için çocukları uzaktan ve sanal eğitimde ders almaya hazırlamak gerekir ve o ortama uygun kaynakların hazırlanmasına ihtiyacı var.
- Covid-19 salgınında çocukların eğitim seviyesi düşmemesi için uzaktan ve sanal eğitim sisteminde başarılı öğretmenlere (öğretim kalitesin ve öğrenme seviyesin artırma amacı ile) ihtiyacı var.
- Covid-19 salgınında çocukların eğitim seviyesi düşmemesi için ve çocukların okuldaki ilişkileri (okul arkadaşları arası arkadaşlık ve ilişkiler ve de öğrenci-öğretmen ilişkileri) olumsuz etkilenmemesi için sanal eğitim ağında arkadaşlık ilişkileri devam ettirme imkânı sağlanmaya ihtiyacı var. Zira çocukların akademik başarılarının bir kısmı arkadaşlık gruplarına ait olma duygusuyla ilgili olup, akranları ve arkadaşları ile görüşüp sohbet etmekten keyif almakta ve dolaylı olarak çocukların okul etkinliklerine ilgi duymalarını sağlamaktadır. Uzaktan ve sanal eğitim sisteminde, bu faktörlerden herhangi birinin olmaması nedeniyle, çocuğun akademik performansı kısmen düşmektedir, bu tür faaliyetlere imkân sağlamak ve arkadaşlık grupları oluşturarak sanal eğitim ağında arkadaşlık ilişkileri devam ettirmek bu eksikliği telafi etmek için gereklidir.
- Ebeveyn, öğretmenler ve okul görevlileri hem çocukların mevcut ilişkilerini devam ettirme ve geliştirme imkanının sağlanmasını, hem de çocukların okul arkadaşları ve öğretmenleri ile olan ilişkilerin Covid-19 salgınından olumsuz etkilenen yönlerinin onarımını öğrenmeliler.
- Çocukların arkadaşlarla ve öğretmenlerle iletişimde olup arkadaşlığı sürdürmenin faydalarını öğrenmeye ihtiyacı var.
- Çocuklar, mümkün oldukça gerekli önlemler alınarak sağlıklı bir ortamda yüz yüze eğitim sisteminden yararlanmalıdır. Çocukların yüz yüze eğitim sistemine dönüş için ve Covid-19'un yayılmasını önlemek için hem sınıf içinde hem de sınıf dışında önlemlerin alınması gereklidir. Örneğin: “Okulda fiziksel mesafe”, “Sağlık ve el hijyeni uygulamaları”, “Sınıf içi temizlik ve dezenfeksiyon” ve “Bir öğrencinin hastalık belirtisi gösterdiği durumlarda gereken işlerin yapılmasına hazırlık” vs.

5.2. MODEL ÖNERİSİ

Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal hizmet gereksinimlerini gidermesine ilişkin model önerisi (Teknoloji bağımlılığı ile mücadelede kavramsal model):

Model bileşenleri

Teknolojiye bağımlılık, sosyal yaşam da dahil olmak üzere bir çocuğun yaşamının birçok yönünü olumsuz etkileyebiliyor. Benzer sorunları yaşayan çocuk sayısı fazla olduğunda bu durum çocuğu, çevresindeki insanları ve toplumu olumsuz etkiliyor. Teknoloji bağımlılığının sosyal hayattaki olumsuz etkilerinden kurtulmak için çocuğun diğer insanların ve toplumun yardımına ihtiyacı vardır.

Çocuğu kurtarmak ve olumsuz etkileri en aza indirmek için herkesin yapabileceği görev ve yardımlar bir model olarak öneriler şeklinde hazırlanmıştır. Bu model teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal hizmet gereksinimlerini gidermesine ilişkin ve teknoloji bağımlılığı ile mücadelede kavramsal model olarak geliştirilmiştir. Bu model birey (çocuk) ile “güçlendirme yaklaşımı”, çocuğun çevresindeki insanlar vasıtasıyla yapılan müdahale “sistem yaklaşımı ve problem çözme yaklaşımları” ve özel durumlarda “kriz müdahalesi” olmak üzere üç ana bölümden oluşturulmuştur. Birey yalnız bir grup olarak (Araştırmanın beşinci bölümünde Tema 1) ele alınmıştır, ama Çocuğun çevresi altı grup (Araştırmanın beşinci bölümünde Tema 2, 3, 4, 5, 6, 7: aile, arkadaş, okul, SHU, STK ve Devlet) ve Özel koşullar ise iki gruptan (Araştırmanın beşinci bölümünde Tema 8, 9: mekânsal özellik ve zamansal özellik) oluşmaktadır.

Bu grupların her biri için pratik önlemler ve öneriler, üç aşamada ve zaman dilimlerinde ayrı ayrı önerilmiştir. Bu aşamalar bağımlılık öncesi, bağımlılık sırasında ve bağımlılık sonrası olmak üzere ve bağımlılığın ilerlemesine göre üç zaman dilimden oluşmaktadır.

1. Birey
 - a) Çocuk
2. Çocuğun çevresi
 - a) Aile
 - b) Arkadaş
 - c) Okul
 - d) SHU
 - e) STK
 - f) Devlet

3. Özel koşullar

- a) Mekânsal özellik (Yabancılık: Türkiye’de-İranlı)
- b) Zamansal özellik (Covid-19 Pandemisi)

Model toplamda dokuz grup ve üç aşamadan oluşmaktadır. Önerilerin çoğu belirli bir gruba veya belirli bir zaman aşamasına özel değildir, bazen birden fazla grup veya birden fazla aşama için önerilebileceğine rağmen, ancak farklı yerlerde tekrar etmekten kaçınmak için bu gruplar ve aşamalardan birinde sembolik olarak sunulmuştur.

Grupların her biri için ve her bir üç aşama için uygun eylemler önermeye çalışılmıştır. Teknoloji bağımlılığı olan çocuğun grupla ilgili ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik her grupta, grup üyelerinin yapabilecekleri eylemler önerilmektedir. Aynı şekilde üçlü aşama için de bağımlılık öncesi aşaması için çocukların teknolojiye bağımlı hale gelmesini önlemek için birkaç eylem önerilmiştir. Ayrıca çocuğun bağımlılık yaşadığı dönem için de bağımlılıktan kurtulmak ve zararlı etkilerini ortadan kaldırmak için önerilen eylemler vardır. Bağımlılık sonrası dönemde relaps ve nüksün önlenmesi için öneriler sunulmaktadır.

Her grup ve aşama için önerilen eylemler şunlardır:

5.2.1. Birey (çocuk)

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun kendisi tarafından (başkaları değil) yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.1.1. Bağımlılık öncesi:

- Çocuklar, sosyal yaşamlarını ve çevrelerindeki insanlarla iletişim ve etkileşimlerini olumsuz etkileyen teknolojik faktörlerden uzak durmalılar. (Teknoloji bağımlılığına benzer etkileri olduğundan dolayı çocuklar bu konuda bilgi sahibi olmalılar ve günlük hayatta uygulamalıdır)
- Çocuklar boş zamanlarını doğru ve iyi değerlendirmelerini öğrenmelidir.
- Çocuklar okul dışında öğrenmeye ve kişilerarası ilişkiler geliştirmeye önem vermelidir.

- Çocukların teknoloji aletleri ile tanışmaları yaşlarına uygun olmalıdır.
- Çocukların teknolojik araçları nerede ve kimlerle kullandıklarına dikkat etmeleri gerekiyor.
- Çocuklar uygun olmayan sitelerden uzak durmalılar.
- Çocukların çevrimiçi alışveriş için yasal yaşa gelmeden alışveriş yapmamalı olası risklerle ilgili uyarılara dikkat etmeliler.
- Çocuklar teknolojik cihazları gerekli ve yeterli kullanım zamanı ve miktarını öğrenmeliler.
- Çocuklar teknolojik aletleri kullanmanın olumlu ve olumsuz yanlarını öğrenmeliler.
- Çocuklar bilinmeyen kişiler ile iletişim kurma riskini ciddiye almalılar.
- Çocuklar sosyal medyada paylaşımların beğeni sayısı, takipçi sayısına ve arkadaşlar tarafından nasıl görüldüğüne gereğinden fazla önem vermemeliler.

5.2.1.2. Bağımlılık dönemi:

- Çocukların teknoloji bağımlılığından kurtulmak ve özgüvenlerini artırmak için (kaderimin benim elimde olduğuna ve sorunlarımı aşabileceğime inanarak) zihniyetlerini değiştirmeleri gerekiyor.
- Çocuklar değişim ve gelişme için içsel bir arzu oluşturmalılar. (İçten istekli olmalı)
- Çocuklar özgüveni artırmalılar.
- Çocuklar gerçek dünyadaki insanlarla (Başta aile üyeleri olmak üzere) ilişkileri geliştirmeliler.
- Çocukların teknoloji bağımlılığından kurtulmak için sorunlarını sanal dünyada değil gerçek dünyada birileri ile paylaşmalı ve çözmeye çalışmalıdır.

- Çocuklar teknoloji bağımlılığından ve ilgili sorunlarından kurtulmak için aile, uzmanlar ve diğer ilgili kişilerin (uzman doktorlar, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar vs.) yardımlarından faydalanmalılar.
- Çocuklar teknoloji bağımlılığı belirtilerine dikkat etmelidirler (teknoloji bağımlılığı olasılığının farkında olmalılar).

5.2.1.3. Bağımlılık sonrası:

- Çocuklar geçmişteki deneyimlerinden ders alıp ve teknolojik cihazların yanlış kullanımındaki hataların tekrarlamamasına çalışmalılar (doğru şekilde kullanmalılar).
- Çocuklar teknoloji kullanımında bağımlılık yapan alışkanlıklardan kaçınılmalı
- Çocuklar teknoloji bağımlılığı sonucu yaşadığı kötü deneyimlerini ve teknoloji bağımlılığından kurtulmanın başarılı yollarını arkadaşları ile paylaşmalılar.

5.2.2. Aile

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun ailesi tarafından yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.2.1. Bağımlılık öncesi:

- Bağımlılık öncesinden başlayan ve bağımlılığı önlemek için ailenin yapabileceği en iyi davranış, çocukla ilgilenmek ve beraber zaman geçirmektir.
- Aile Çocuğun teknoloji araçlarıyla gereğinden fazla meşgul olmaması için onunla ilgilenmeli ve beraber zaman geçirmelidir.
- Aile çocuğa teknoloji bağımlılığına yol açan nedenleri, belirtileri ve olumsuz sonuçlarını, yakalanmama yollarını, yakalandığında kurtulma yöntemlerini öğretmelidir.
- Aile, çocuğu yaşına uygun olmayan sitelerin kendisi için zararlı olduğuna ve o yaşta girmemesinin kendisi için daha iyi olduğuna ikna etmelidir.
- Aile, çocuğun internet ve teknolojik cihaz kullanımını sınırlandırmalıdır.

- Aile, çocuklarına teknolojik cihazların doğru kullanımını (daha az ve gerektiği ölçüde) ve aşırı kullanıma karşı kendini kontrol etmeyi öğretmelidir.
- Ebeveyn ve diğer aile üyeleri, çocuğa teknoloji bağımlılığına yol açan nedenleri, belirtileri ve olumsuz sonuçlarını, yakalanmama yollarını, yakalandığında kurtulma yöntemlerini öğretmelidir.
- Aile "çocuk yaşına uygun olmayan sitelere girmemesi, çocuğun kendi yararına olduğunu" ve "çocuk yaşına uygun sitelerde gezerken odaya başkası girdiğinde aktif olduğu siteyi değiştirmesi gereksiz olduğunu" konularında çocuğu inandırması ve ikna etmesi gerekir.
- Aile bireyleri (özellikle ebeveynler) internet ve teknolojik cihaz kullanımını sınırlamalarında, aşırılıklardan kaçınarak (gereğinden az veya gereğinden fazla) hedeflerine ulaşmalarını engellemek için, çocuklarını sınırlamada özen göstermelidir. (Dengeli ve amaçlı kısıtlamalar)
- Çocukları, velilerin sunduğu plan ve programların doğru ve yerinde olduğuna ikna etmek gerekir.
- Aile üyeleri (özellikle ebeveynler) teknoloji cihazlarının kullanımında kendilerini sınırlama konusunda (az ve öz, gerekli miktarda) dikkatli olmalıdırlar ki gerektiğinde çocuğa kısıtlamalar getirebilsinler ve tavsiyeleri etkili olsun.
- Aile üyeleri çocuk internette fazla kaldığında ve aile üyeleriyle vakit geçirmediğinde tepki göstermelidir. Aile üyeleri çocukların boş zamanlarını verimli doldurmaya önem versinler ve özen göstersinler. Çocuğun internette geçiren verimsiz zamanını, yaşam becerileri, kişisel gelişim, spor, sanat ve akademik eğitim konuları ile o zamanı verimli harcaması için kurslara yönlendirmeliler.
- Aile üyeleri (özellikle anne-baba) teknoloji cihazı kullanırken çocukları ihmal etmesinler (Çocuklarda böyle bir izlenim yaratmayacak şekilde davransınlar).
- Sosyal ağlar içinde aile üyeleri arasındaki ilişkiler, fiziksel ve gerçek dünyadaki ilişkileri etkileyecek düzeyde olmamalı ve bu denge sağlanmalıdır.
- "Aile üyeleri de dahil olmak üzere bireylerin belirli çerçevede özgürlük ve iradesine saygı gösterilmeli" Çocuğa öğretilmelidir.
- Aile üyeleri ilk başta kendileri teknolojik cihazların doğru kullanım şeklini bilmeliler ve o konuda gerekli eğitimleri almalılar.
- Aile üyeleri canlı, neşeli, sağlam ve samimi aile ortamı sağlamalılar ve çocukla daha fazla zaman geçirmeliler (Aile bireyleri arasında daha fazla yakınlık varsa çocuk onlarla olmayı, sanal dünyada olmayı tercih eder).

- Aile üyeleri çocuğun duygularına karşı dondurucu, bastırıcı ve sınırlayıcı olmamalı ve makul isteklerini tutarlı ve makul bir anlayışla karşılamalıdır.
- Aile üyeleri (ebeveyn) kendileri gerekli ve yeterli olduğu kadar (az ve öz) internet kullanıp, çocuk için iyi örnek olmalı.
- Aile üyeleri sürekli internetin (var olan faydalarıyla birlikte- yanlış bir şekilde kullanımında) zararlı ve olumsuz yönlerini çocuğa hatırlatabilir doğru kullanım şeklini öğretmelidir. Çocuğa yararlı olmadığını söylemeli ve zararlı olduğuna ikna etmelidirler. Zararlı etkilerini, sık sık hatırlatmalı.
- Aile üyeleri çocuk gereğinden fazla internet kullandığında, “zaman kaybı yaşarsın” diye uyarılmalı.
- Aile üyeleri çocuk yüz yüze görüşmek ve iletişim kurmak yerine internet ortamında iletişim kurduğunda, gerçek hayattan uzaklaşıp, sanal dünyaya yönelecektir diye uyarılmalı.

5.2.2.2. Bağımlılık dönemi:

- Çocuklarda (bağımlılık sürecinde) asosyal olmak, depresyon, görevleri yerine getirmemek, akademik düşüş ve onlarca benzer olumsuz davranışlar, teknoloji bağımlılığın etkisi ve sonucu çocuğun kendisinin yanı sıra ailesinin de rahatsız olmasına sebep oluyor ve aile-çocuk ilişkisini olumsuz etkiliyor. Aile üyeleri ve özellikle ebeveyn, bu kötü davranışlar ve alışkanlığı geçici bir süre tahammül ederek, çocuklarına tedavi sürecinde eşlik edip teknoloji bağımlılığından kurtulmaya yardımcı olabilirler. Böylece çocuğun sağlığına kavuşmasına ve kötü davranışlarının iyi alışkanlıklara, uygun davranışlara ve sağlam ilişkilere dönüşmesine sebep olacaktır. Çocuğun mevcut durumunu anlamak ve beklentileri hakkında bilgi sahibi olmak ve doğru yöntem sergilemek problemin hızlı bir şekilde çözülmesine yardımcı olabilir.
- Aile, çocuğun teknoloji bağımlılığının etkisinde olan kötü davranışlar ve alışkanlığı geçici bir süre tahammül ederek, çocuğa tedavi sürecinde eşlik edip teknoloji bağımlılığından kurtulmaya yardımcı olmalı.
- Aile tarafından çocukların hayatlarındaki zamanın değerlendirilmesi için bir program oluşturmalı. Günlük, haftalık ve aylık bir rutine bağlı bir programın olması gerekmektedir. Çocuğun sınırlarının olması ve bir programlı hareket etmesi mutsuz (teknolojik aletleri bilinçli, kontrollü, sağlam ve dengeli kullanım

şeklini öğrenene kadar) mutsuz edebileceğinden ziyade, onun yüksek yararını düşünüp, sağlıklı bir şekilde zamanının değerlendirmesine yardımcı olacaktır.

- Aile, çocuğa hayatındaki zamanın iyi değerlendirmesi için bir program oluşturmada yardımcı olmalıdır.
- Bağımlılıktan kurtulma süreci, aile çocukla ilgilenmeli ve beraber zaman geçirmelidir ve onu yalnız bırakmamalıdır.
- Aile çocukla ilgilenmeli, beraber zaman geçirmeli ve onu yalnız bırakmamalıdır.
- Ebeveynlere ve diğer aile üyelerine, çocukların teknoloji bağımlılığına yakalandığında ve iletişimlerin zedelenmesinde, aile bütünlüğünü ve sağlığını dikkate alarak çocuğun aile içi bağları ve iletişiminin onarımına çalışmalıdır.
- Aile, teknoloji bağımlılığı olan çocukla iletişimin zedelenmesi ve aile bütünlüğünü ve sağlığını dikkate alarak çocuğun aile içi bağları ve iletişiminin onarımına çalışmalıdır.
- Aile üyeleri teknoloji bağımlısı çocukla nasıl davranacağını ve bağımlılıkla nasıl başa çıkma yöntemlerini bilmeliler ve o konularda gerekirse eğitimleri almalılar.
- Aile üyeleri bilimsel olmayan ve yanlış yöntemlerle çocuğu sınırlandırmemeliler ve sıkmamalılar ki ters etkisi olabilir.
- Aile üyeleri, problemi (internet bağımlılığı) çözüm sürecinde, teşvik, eğitim, gereken yardım sağlayarak ve iyi uyum sağlamakla çocuğa yardımcı olmalılar.

5.2.2.3. Bağımlılık sonrası:

- Aile, çocukla ilişkisinin teknoloji bağımlılığının etkisiyle bozulan yönlerini onarmaya çalışmalıdır.
- Aile, çocuğun internet ve teknolojik cihazları sağlıklı bir şekilde kullanması (eğitim, eğlenme vs.) için her zaman yanında olmalı, eğitmeli, desteklemede ihmal etmemeli ve iş birliği içinde sağlıklı kontrollerine devam etmelidir.
- Aile, çocuğu sıkmadan ve yormadan teknolojik cihazların doğru ve zararsız kullanımını öğretmeli ve gerekli uyarıların verilmeli ve kullanımını sürekli kontrol etmelidir.
- Aile, çocuğun çevredeki insanlar ve arkadaşları arasındaki ilişkinin teknoloji bağımlılığının etkisiyle bozulan yönlerini onarmaya çalışmalıdır.
- Aile gerektiğinde çocuğun teknolojik cihazların olumsuz kullanımını önlemelidir.
- Çocuk, teknoloji bağımlılığı sorunundan kurtulduktan sonra, teknolojik cihazlarla yeniden başını belaya sokmadan, sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi (eğitim,

eğlenme vs.) için aile her zaman çocuğun yanında olmalı, eğitmeli, desteklemede ihmal etmemeli ve iş birliği içinde sağlıklı kontrollerine devam etmelidir.

- Aile, çocuğu sıkmadan ve yormadan internet ve teknolojik cihazların kullanımını sürekli kontrol etmelidir.
- Aile, çocuğu sıkmadan ve yormadan internet ve teknolojik cihazların doğru ve zararsız kullanımını öğretmeli ve gerekli uyarıların verilmelidir.
- Aile, gerektiğinde teknolojik cihazların olumsuz kullanımını önlemelidir.

5.2.3. Arkadaş

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun arkadaşları tarafından yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.3.1. Bağımlılık öncesi:

- Arkadaş kendisi gerekli ve yeterli olduğu kadar (az ve öz) internet kullanırsa ve derslerinde başarılı olursa, iyi örnek olabilir.
- Arkadaş, çocuğa internetin zararlı ve olumsuz yönlerini hatırlatmalı ve uyarmalıdır.
- Arkadaş, çocuk gereğinden fazla internette zaman geçirdiğinde uyarabilir.
- Arkadaş, çocuğa teknoloji bağımlılığına yakalanabilme olasılığını hatırlatabilir.
- Arkadaş, çocuğun fazla internet kullandığında, zaman kaybına uğramaması için uyarmalıdır.

5.2.3.2. Bağımlılık dönemi:

- Arkadaş, teknoloji bağımlılığı olan çocuğa fazla internet kullanıp, arkadaşına vakit ayırmadığında ve beraber gezip eğlenmediği zaman tepki göstermelidir.
- Arkadaş, teknoloji bağımlılığı olan çocuğa internet ortamı yerine yüz yüze görüşmeyi, oyun oynama veya herhangi bir fiziksel aktivite yapmayı önermelidir.
- Arkadaş, teknoloji bağımlılığı olan çocuğa internette gereğinden ve normalden fazla gezindiğinde, durumla ilgili rahatsızlığını eylem ve davranışlarıyla (sözlü veya sözsüz tepki) ifade etmelidir.

- Arkadaş, teknoloji bağımlılığı olan çocuğa yanında olduğunu hissettirmelidir. Onun istediği ve sevdiği spor veya fiziksel oyunlar vb. aktiviteleri beraber yaparak internetten uzak durmasına yardımcı olur. (Arkadaş, bir sıkıntıda dostunun yanında olması, sorunun çözülmesine yardımcı olabilir, sürecin daha kolay geçmesini sağlayabilir ve bazen “Yanımdayım” demek bile yeterlidir).
- Arkadaş, teknoloji bağımlılığı olan çocuğu internetten uzak tutmalıdır. İnternet kullanımını azaltmak için yarışmalar düzenleyebilir (yürüyüş, koşu, voleybol, futbol vs. spor, fiziksel oyunlar veya satranç gibi zihinsel oyunlar) ve çeşitli programlarla birlikte mutlu olmak, parka gitmek, evden çıkıp dışarıda gezmekle internetten uzaklaştırabilir.
- Arkadaş, teknoloji bağımlılığı olan çocukla bağımlılık hakkında konuşmalı, farkındalık yaratmalı ve aydınlatmalı ve bırakmaya teşvik etmelidir.
- Arkadaş, teknoloji bağımlısı olan çocuğu bırakması için yetkili mercilere yönlendirmelidir.
- Arkadaş, teknoloji bağımlılığından kurtulma konusunda daha önce ve başarılı bir deneyime sahipse, deneyimlerini bağımlı çocukla paylaşmalıdır.
- Arkadaş, teknoloji bağımlısı olan çocukla daha fazla zaman geçirmeli, yararlı tavsiyelerde bulunmalı ve ders çalışma gibi birlikte çalışabilecekleri bir ortam yaratılmalıdır.
- Teknoloji bağımlısı çocukların arkadaşları da genellikle bağımlıdır ve bağımlılıktan kurtulmak için çevrelerinde bağımlı olmayan arkadaşlara ihtiyacı vardır (Arkadaş da çocuğun kendisi yaşadığı sorunu yaşıyor ise ve aynı fikirde ise, ona yardımcı olamaz).

5.2.3.3. Bağımlılık sonrası:

- Arkadaş, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuğu bağımlılığa neden olan faktörlerden uzak tutmalıdır.
- Arkadaş, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuk interneti daha fazla kullanmak istediğinde yaşadıkları sıkıntı ve zorlukları hatırlatmalıdır.
- Arkadaş teknoloji bağımlılığından kurtulma konusunda daha önce ve başarılı bir deneyime sahipse, deneyimlerini bağımlılıktan kurtulan çocukla paylaşmalıdır. Bağımlılığa tekrar yakalanmamaları için birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmalılar.

5.2.4. Okul

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun okul yetkilileri ve öğretmenleri tarafından yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.4.1. Bağımlılık öncesi:

- Okul yetkilileri ve öğretmenler, çocuklarda teknoloji bağımlılığının belirti ve sonuçlarından biri olan iletişim ve yakınlığın azalmasına dikkat etmelidir.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler teknoloji bağımlılığın okul ortamında kolay hissedilebilir olduğundan dolayı uyarlı olup ve uygun önlemleri almalılar.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler teknoloji bağımlılığı olan çocuklar ile ilişki ve samimiyeti iyi tutmaları gerekir, çünkü bu durumda çocuğu hem eğitim hem de sosyal ilişkileri açısından doğru bir şekilde anlayabilir ve yardımcı olabilir. Teknoloji bağımlılığının bu ilişki ve samimiyet üzerindeki olumsuz etkisi, çocuğun zararına olup, hasara yol açmaktadır, zararı azaltmak için samimiyeti artırılmalı ve zedelenmiş ilişki onarılmalıdır.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler teknoloji bağımlılığı olan çocuklara internetin zararlı kullanımını hakkında daha fazla bilgi vermeliler ve teknoloji bağımlılığı konusunda ciddi uyarı yapmaları gerekiyor.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler çocuklara teknolojiye bağımlı olmadan doğru şekilde kullanmayı öğretmeliler, benzer konuları işlemeliler.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler çocuklara interneti kötüye kullanmanın olumsuz etki ve zararlarını öğretmeliler. Bu amaca uygun program, panel, seminer ve etkinliklere düzenlemeliler.
- Eğitim sisteminde ve dersler içeriğinde internet ile ilgili konular yer almış durumda, fakat yeterli olmadığı düşünülmektedir ve teknoloji bağımlılığı problemi yaşanabiliyor. Okul yetkilileri ve öğretmenleri tarafından mevcut bilgilere ek olarak tamamlayıcı bilgileri teknoloji bağımlılığı olan çocuklara öğretmeliler.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler, çocuklara ve ailelerine teknolojik cihazların ve internetin doğru kullanımını (zararlı ve uygunsuz kullanımdan kaynaklanan teknoloji bağımlılığını önlemek için) öğretmelidir. İnternet hakkında, yararları, olumsuz etkileri ve dezavantajları hakkında konuşmalıdırlar. Gerektiğinde sosyal hizmet uzmanlarından teknoloji bağımlılığının yaşamın çeşitli

boyutları ve sosyal ilişkiler üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırma yöntemleri konusunda eğitim almalılar.

- Okul yetkilileri ve öğretmenler çocuklara interneti sınırlı, düzenli ve faydalı bir şekilde ve eğitim hedefleri doğrultusunda öğretmelidir. Çünkü öğrenciler eğitim yoluyla sürekli öğrenmekte, değişmekte ve gelişmektedir.
- Çocukların internetin faydalı ve zararsız kullanımı için iyi rol modellere ihtiyaçları vardır. Genellikle çocuklar okul öğretmenleri kendilerine rol model alırlar, okul yetkilileri ve öğretmenler eğer interneti gerekli ve yeterli kullanırlarsa (az ve öz) çocuklara iyi bir rol model olabilirler.
- Okul yetkilileri okulda fiziksel oyun ekipmanlarını artırabilir ve öğretmenler çocuklara internet ile değil, elleri ile yapacakları ödevler verebilirler (ödev şeklini ve yapma sürecini değiştirebilirler).
- Okul yetkilileri ve öğretmenler çocukların zamanını değerli ve sevilen faaliyetler ve favorileri ile doldurmalıdır. Örneğin, etkinlikler, kamplar ve çeşitli spor kursları düzenlemek, doğa ve parklara gitmek, hayvanat bahçelerini ve eğlence parklarını ziyaret etmek vb.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler, çocukları iyi bildiklerine göre eğlenceli bireysel etkinlikler, birçok sanat kursu (örneğin resim, müzik, el sanatları, hat vs.) yanı sıra, matematik, fizik, kimya, din gibi derslerin müfredat dışı eğitim kursları ile veya grup çalışmalarına katılmayı önermeleri ile öğrencileri meşgul edebilir, onların internet kullanımını azaltmasına sebep olup, sanal dünyadan uzak tutarak bağımlı olma olasılığını azaltabilir veya kurtulmasında yardımcı olabilirler.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler çocukların sınıfta derse odaklanma olanaklarını sağlamalıdır. Çocuğun konsantrasyonunu bozan şeyler olmamalı, örneğin öğretmenin ders sırasında telefonla meşgul olmamalı ve özen göstermelidir.
- Çocuklar uzaktan eğitim sisteminde başarılı (hem eğitim ve hem iletişim açısından) olmaları için okul yetkilileri ve öğretmenler güncel teknolojik araçlarının kullanımı yanı sıra o sisteme uygun kültür ve ortam hazırlamalıdır.

5.2.4.2. Bağımlılık dönemi:

- Okul yetkilileri ve öğretmenler, teknoloji bağımlılığı olan çocukla, sanal dünyaya gerçek dünyadan ve çevredeki etkenlerden daha fazla önem

verdikleri için, tedavi aşamasında eğitimlerine daha fazla dikkat ve özen göstermelidirler.

- Okul yetkilileri ve öğretmenler, teknoloji bağımlılığı olan çocuklara, bağımlılıktan nasıl kurtulabileceklerini öğretmelidirler (program, panel, seminer, etkinliklere vs.).
- Okul yetkilileri ve öğretmenler, teknoloji bağımlılığı olan çocuğun aile ve arkadaşlarıyla iletişim kurup ve onlara teknoloji bağımlılığı ile mücadelenin doğru yöntemlerini öğretip, yönlendirmeliler.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler, teknoloji bağımlılığı olan çocuğa (kendisi ve ailesi için yapılan ayrı ayrı seanslarda) danışmanlık vermeliler.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler, teknoloji bağımlılığı olan çocuğa gerçek hayatta (sanal dünya dışında) aile, arkadaşlar ve çevredeki diğer insanlarla doğru iletişim kurmanın ve etkileşimde olmanın gerekliliğini öğretmelidirler.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler, teknoloji bağımlılığı olan çocuğun ailesine çocuğun teknoloji bağımlılığıyla başa çıkmanın doğru yollarını ve bırakmanın yöntemlerini öğretmelidirler.
- Okul yetkilileri ve öğretmenler, teknoloji bağımlılığı olan çocuğa bağımlılıktan kurtulmak için interneti bir eğlence aracı değil, bir şeyler yapmak aracı olarak kullanımını öğretmelidirler. Aynı zamanda internet kullanımının zamanlaması ve planlamasını öğretmelidirler.
- Çocuklar interneti olumsuz şekilde kullanmayı bir anda bırakamazlarsa da yavaş yavaş azaltabilirler. Örneğin, ilk günün kullanım saatini belirtsin (örneğin, ilk gün 2 saatten fazla bir programda kalmamasını belirtsin), her geçen gün daha azını uygulasin, böylece zaman içinde kullanım miktarı değişecektir.

5.2.4.3. Bağımlılık sonrası:

- Okul öğretmeni ve yönetimi, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuk için arkadaşlık ortamına girme fırsatı sağlayarak arkadaşlar arasında iletişimin kurulmasına ve zedelenmiş ilişkilerin onarımına yardımcı olmalıdır.
- Okul öğretmeni ve yönetimi, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuk bağımlılık sonucu olumsuz deneyimlerini tüm çocuklarla paylaşma imkânı sağlamalıdır, Böylece onların yakalanmamalarına ve teknolojik cihazların uygun (sağlıklı ve zararsız) kullanımın bağımlı hale gelmemesi için önlemiş olurlar.

5.2.5. Sosyal Hizmet Uzmanları (SHU)

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun yakalanmaması veya kurtulması için sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.5.1. Bağımlılık öncesi:

- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığı alanında çalışabilecek kurumları harekete geçirmeli ve aralarındaki iş birliğini artırmalıdır (Sosyal hareketlere öncüllük etme).
- Sosyal hizmet uzmanı, öncelikli olarak Türkiye özelinde diğer meslektaşların ve akademisyenlerin dikkatini teknoloji bağımlılığı olan çocuklar konusuna çekmeliler ve Konuyla ilgili çalışma ve müdahale yöntemlerinin artırma ihtiyacını uyandırmalıdır (Duyarlılık ve farkındalık çalışmaları yapma).
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığı alanında mevcut hizmetleri değerlendirmeli, eksik yönleri ve nedenlerini bulup giderilmesi yönde harekete geçmeliler. Aynı zamanda, özel ihtiyaçları olan birey, aile, grup ve topluluklar için bir özel hizmet modeli geliştirmeliler.
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığı ile mücadelede ve özellikle çocuk bağımlılığı konusunda sürdürülebilir politika ve hizmetler planlamalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığıyla mücadele konusunda erken aile eğitimi ve anaokulundan başlayan sistemli eğitim modüllerin geliştirilmesine çalışmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanının kim olduğunu ve yapabileceği yardımları topluma, ailelere ve çocuklara tanıtmak gerekir (bazı çocuklar sosyal hizmet uzmanının kim olduğunu ve yapabileceği konuları ve katkılarını bilmediklerini söylemişlerdir). Çocuklar ve aileleri sosyal hizmet uzmanının sorun çözümünde katkısının değerini bilmediği sürece müracaat etmezler ve sorun (en az sosyal boyutu) çözümlenmeyecektir.
- Refah politikalarında değişim ve gelişimin sağlamak; Sosyal hizmet uzmanları, yabancı uyruklu öğrencilerin ailelerinin yaşam koşullarının kolaylaştırılması konusunu hukuki çerçevede pozitif dönüşüm imkânın sağlamalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, yabancı uyruklu öğrencilere karşı baskı, ayrımcılık ve ırkçılık yapmamasını öğrencilerin çevresindeki insanlara öğretmeliler. Bu

sayede çocukların asosyalleşmeleri, teknolojik cihazlara sığınmaları ve uzun vadede teknoloji bağımlılığına yakalanmalarını önlemiş olurlar.

- Sosyal hizmet uzmanları, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda diğer öğrencilere ve çevresindeki insanlara yabancılara karşı nasıl doğru davranacaklarını ve onların özel durumlarını anlayabileceklerini öğretmeli, ayrımcılığı önlemeli ve toplumla kaynaşma koşullarını kolaylaştırmalıdır. Bu sayede çocukları çevrimiçi etkinliklerden kaçınıyor ve teknoloji bağımlılığını önlemiş olurlar.
- Sosyal hizmet uzmanı, çocukların teknoloji bağımlılığı sorununun sosyal boyutun çözmek için koruyucu, önleyici ve geliştirici çalışmalar gerçekleştirmelidir.

5.2.5.2. Bağımlılık dönemi:

- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarından biri aile, arkadaşlar ve çevredeki diğer insanlarla ilişkilerin, iletişim ve etkileşimin zarar görmesi ve azalmasıdır. Tedavi sürecinde bağımlılığın fizyolojik ve psikolojik etkilerinin ortadan kaldırılmasının yanı sıra çocuğun sosyal yaşamı ve ilişkilerinin sosyal hizmet uzmanları tarafından onarımı ve yeniden sağlanması gerekmektedir. Bu konu sosyal hizmet uzmanının koordinasyonu ile aile üyelerinin, okulun, arkadaşların vs. kolektif bir hareketi ve iş birliğini gerektirir ve hatta devlet daha geniş boyutlarda, bağımlılığın toplumsal etkilerini ortadan kaldırmak için harekete geçmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanı, çocukların teknoloji bağımlılığı alanında kolektif ve klişe çalışmalara ek olarak, bireyler ile vaka çalışmalarının yapılması gerekir. Çünkü aynı durumda (zaman, mekân, toplumdaki durum vs.) farklı insanlar farklı etkilenebilir ve farklı tepkiler gösterebilirler (Vakaya göre bağımlı çocuğun sosyal yaşamında zedelenmiş noktaların belirlenmesi ve ona uygun tedavi modeli geliştirme ve planlama).
- Sosyal hizmet uzmanı, teknoloji bağımlılığı olan müracaatçı çocuğa danışmanlık vermelidir. Bu sayede bağımlılığın neden olduğu problemlerden kurtulma konusunda güçlendirme yaklaşımına benzer farklı yöntemler ile katkıda bulunabilir.
- Sosyal hizmet uzmanı, teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarının çözümünde araştırmacı rolü almalıdır (konuyu araştırıp, topluma mikro, mezzo

ve makro düzeyde modeller sunabilir ve problemin çözülmesinde katkıda bulunabilir).

- Sosyal hizmet uzmanı, teknoloji bağımlılığı olan çocukların aile, okulu ve arkadaşları arasında sağlıklı bağlantı kurarak ve bağımlılık sayesinde zedelenmiş bağların onarımına çalışmalıdır (bireysel veya grup çalışmaları şekillerini kullanarak).
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığı olan çocuklar ve ailelerinin karşılaştıkları hukuki sorunların çözümüne etik ve kanıta dayalı uygulamalarda çalışmalılar (Hak temelli çalışmalar yapma).

5.2.5.3. Bağımlılık sonrası:

- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocukların normal bir sosyal yaşama dönmelerine yardımcı olmalı, çocukların çevrelerindeki insanlar (aile, arkadaşlar vs.) ile iletişimin kurulmasını kolaylaştırmasına ve zedelene ilişkileri onarmalarına rehberlik etmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocukların ailelerine (ebeveynlerle grup çalışması veya her aile ile bireysel çalışma) çocuğun bağımlılığa geri dönmemesi için yardımcı olma amaçlı tavsiyelerde bulunmalı ve rehberlik etmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocukların zedelenmiş ilişkilerinin onarılması için ve müfredatla ilgili veya müfredat dışı kayıpların tazmin edilmesine yardımcı olmak için öğretmenlere ve okul yetkililerine tavsiyelerde bulunmalılar.
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocukların arkadaş grubuna ulaşabiliyor ise iletişime geçip, bireysel veya grup çalışması şeklinde zedelenmiş ilişkilerinin onarılmasına yardım amaçlı danışmanlık yapmalılar.
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuklar için yardım ve hizmet sunmak isteyen STK'lara danışmanlık verip model geliştirmeliler.
- Sosyal hizmet uzmanları, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuklara özel, devlete tüm organları (yasama, yürütme ve yargı) ve kaynaklardan yararlanarak, çocuğu topluma kazandırma ve normal sosyal hayata dönmesine yardımcı olma amaçlı model geliştirip sunmalılar.

5.2.6. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun yakalanmaması veya kurtulması için sivil toplum kuruluşları tarafından yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.6.1. Bağımlılık öncesi:

- Sivil toplum kuruluşları (STK), “çocukların teknoloji bağımlılığına yakalanmayı önleme yöntemleri, yakalandığında kurtulma yöntemleri ve kurtulduktan sonra tekrar geri dönmeyi önleme yöntemleri” konuları içeren projelerle çocuklar ve toplumun genel bilgi düzeyini yükseltebilirler.
- STK'lar, çocuklar başta olmak üzere toplumun tüm katmanlara kendilerini ve sundukları hizmetleri tanıtmada konusunda ciddi önlem almalı. STK'lar güçlerini artırmak için ve sundukları hizmetlerin daha fazla yararlı olması için bir uzman ve profesyonelce hareket etmeleri ve de devlet ve halk tarafından daha fazla desteklenmesi gerekmektedir.
- Bazı STK'lar teknoloji bağımlılığıyla mücadelede projeler yürütüyor (Örnek: YEŞİLAY-bağımlılıkla mücadele projesi), toplum ve aileler için faydalı olmuştur, fakat toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla STK'nın aktif olması ve daha fazla proje tanımlanıp uygulanması gerekiyor.
- STK'lardan bazıları ölçme, araştırma ve eğitimle (çocuk, aile, arkadaş, okul öğretmenleri ve yönetimi vs.) ilgilenir ve halk sağlığı ve özellikle çocuk sağlığı konusunda çalışıyorlar örneğin teknoloji bağımlılığı etkilerine dair halkı bilinçlendirir ve önlenmesine dair girişimlerde bulunurlar (Eğitim, araştırma, tanıtımlar, paneller, kongreler düzenlemek ve elde edilen sonuçları yaymak vs.), fakat bu STK ve araştırma sayısı toplumun ihtiyaçlarından çok daha az değerlendirilebilir. Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için konu ile ilgili daha fazla çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.
- Çocuklara özel hizmet sunma amacı ile bazı STK'ları kurulmuştur. Teknoloji bağımlılığı ile mücadele kapsamında "Güvenli İnternet Projesi" çerçevesinde çocuklara internetin bilinçli kullanımı konusunda farkındalık kazandırmaya çalışıyorlar. Daha fazla sayıda benzer sivil toplum kuruluşlarının oluşturulmasına ve benzer projelerin tanımlanmasına ve uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

- Teknoloji bağımlılığı konusu küresel bir sorundur, STK'lar bu alanda ulusal ve uluslararası ortamda, başka STK'lar devletler ile iş birliği yapmalılar.
- Teknoloji bağımlılığı ile mücadelede konusunda STK'lar ve resmi kurumlar iş birliğinin yeterli olmaması görülmektedir ve daha fazla olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin internet yoluyla işlenen suçlardan korunma yolları ve yapılan kişilik hakları ihlali konularında toplumsal farkındalığın artırılması yönünde projeler yapıldığında devlet, STK'lar ve üniversitelerin iş birliği içerisinde hareket etmesi gerekmektedir.
- "Çocuklarda teknoloji bağımlılığın önlenmesi ve mücadelesinde" STK'lar "ebeveyn dahil olmak üzere toplumda her kesin dijital okur-yazarlık seviyesinin artırılma" projesinde önemli rol oynayabilirler.
- "Çocuklarda teknoloji bağımlılığın önlenmesi ve mücadelesinde" STK'lar "konu ilgili olayların sadece teknolojik tarafına değil de aynı zamanda sosyal boyutunun önemsemesini artırmak" projesinde önemli rol oynayabilirler.

5.2.6.2. Bağımlılık dönemi:

- Sivil toplum kuruluşları (STK) ve resmi kurumlar teknoloji bağımlılığı olan çocukların tedavileri ile ilgili sektörler olarak işbirliği yapıp mevcut çalışmaları, hedefleri, projeleri, beklentileri ve hatta bu güne kadar elde edilen sonuçları değerlendirerek detaylı tartışmalı ve daha yeni stratejiler ve eylem planları oluşturmaları.
- STK'lar, teknoloji bağımlılığı olan çocukların tedavisi ve kurtulması için gereken maddi ihtiyaçların karşılanması konusunda "Ekonomik ve Sosyal Kalkınma" ve "Sosyal Yardım" kaynaklarına kolay erişebilir olmalarından dolayı, problemin çözümüne harekete geçmelidir.
- STK'lar, "Eğitim Hizmetleri" şeklinde ihtiyaç duyan teknoloji bağımlılığı olan çocuklara, öğrencilere ve ailelerine bağımlılıkla başa çıkma ve kurtulma yöntemlerini öğretmelidir.
- STK'lar, "Sosyal Hizmetler" faaliyetleri şeklinde ihtiyaç duyan ve sosyal hayatında problem yaşayan kişilere (teknoloji bağımlılığı olan çocuğa, ailesi, arkadaş ve çevresindeki insanlara) yardımcı olmalıdır.
- STK'lar, "Sağlık Hizmetleri" alanında, "Tıbbi bakım", "Farmakolojik tedavi" veya "psikolojik danışmanlık" vb. hizmetlerinin şeklinde ihtiyaç duyan teknoloji bağımlılığı olan çocuklara yardımcı olmalıdır.

- STK'lar, "Çevre (doğa ve hayvanları koruma)" ve "Kültür, Sanat ve Spor" faaliyetleri içinde, teknoloji bağımlılığı olan çocukları internetteki sanal dünyadan koparıp, gerçek dünyada topluma kazandırmada etkin bir rol oynamalıdır.
- STK'lar, "Hukuk ve Politika" ile ilgili faaliyetlerinde, teknoloji bağımlılığı olan çocuk ve ailesi hukuki bir problem ile karşılaştığında çözülmesi için hukuki danışmanlık sunarak etkin rolleri olabilir.
- STK'lar, "Araştırma Faaliyetleri ve Proje–Politika Geliştirme" çalışmaları ile teknoloji bağımlılığı olan çocukların ve ailelerinin karşılaşılabilecekleri problemlere "örneğin: bağımlılıkla başa çıkma ve kurtulma yöntemleri" bilimsel çözüm bulmada etkin rolleri olabilir.
- STK'lar, "Halkla ilişkiler" pozitif ve güçlü yönlerini kullanarak, teknoloji bağımlılığı olan çocuklar ve aileleri ile kurumlar ve sorumlu veya yardım kaynakları arası iletişim kurarak yardım (hukuki, psikolojik, eğitim, ekonomik vb.) toplamaları ve iyi seviyede uygulamaları ile etkin rolleri olabilir.
- STK'lar, teknoloji bağımlılığı olan çocukları internetten uzaklaştırmak için eğitim, kültür ve sanat dersleri ve kursların düzenleyebilirler.
- STK'lar, teknoloji bağımlılığı olan çocukları eğlence mekanlarına götürmek ile ve spor ve farklı fiziksel faaliyetler ve etkinlikleri ile meşgul ederek (bilimsel, spor ve eğlence kamp programları düzenleyerek) veya "Otizm ve Down Sendromlu Huzurevleri" ziyaretleri düzenleyerek internetten ve sanal dünyadan uzaklaştırabilirler.
- STK'lar, teknoloji bağımlılığı olan çocukları "doğa ile uzlaşma" "doğa temizliği ve koruma", "doğadan çöp toplama" "doğa yürüyüşü", "doğa sevgisi" vb. programlar ile doğaya götürebilirler. Covid-19 gibi özel koşullarında da maske ve dezenfektan dağıtma gibi faaliyetlerle internetten uzaklaştırıp, teknoloji bağımlılığını azaltabilirler.
- STK'lar, Okullar ile iş birliği içinde, teknoloji bağımlılığı olan çocukların internet kullanımını azaltmak amaçlı çeşitli kamplar düzenleyebilirler. Doğa gezisi, internet bağımlılığından nasıl kurtulma ve sağlıklı bir yaşam sürmeye yönelik eğitimler verebilirler.
- STK'lar, teknoloji bağımlılığı olan çocukları sosyal hayata hazırlama ve insanlar arası iletişim kurma, ilişkiyi sağlam tutma ve bu yeteneklerin geliştirmesin amaçlayan etkinlikleri çocuğa cazip olması için yaşıt kişileri şeklinde ve farklı gruplarda gerçekleştirebilirler.

5.2.6.3. Bağımlılık sonrası:

- Sivil toplum kuruluşlar (STK), teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuklar için toplumu, aileleri ve ortamı çocukta nüksetmeyi önlemek ve engellemek için hazırlamalı, çocukla doğru davranış ve yönlendirmeyi öğretmeli ve çocuğu topluma yeniden kazandırılmasında rolü olmalıdır.
- STK'lar, "Eğitim Hizmetleri" şeklinde ihtiyaç duyan teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuklara, bağımlılık etkisi ile bozulmuş ilişkilerin nasıl onarımını ve tekrar bağımlılığa yakalanmayı önleme yöntemlerini öğretmelidir.
- STK'lar, "Eğitim Hizmetleri" şeklinde teknoloji bağımlılığından kurtulan çocukların aile ve arkadaşlarına bağımlılık etkisi ile bozulmuş ilişkilerin nasıl onarımını ve kurtulan çocuğa nasıl yardımcı olabileceklerini öğretmelidir.
- STK'lar, "Sosyal Hizmetler" faaliyetleri şeklinde ihtiyaç duyan ve sosyal hayatında problem yaşayan kişilere (teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuğa, ailesi, arkadaş ve çevresindeki insanlara) yardımcı olmalıdır.
- STK'lar, teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuklara "sağlık hizmetleri" alanında "psikolojik danışma" şeklinde yardımcı olmalı ve çocuğun sağlığını tehdit eden davranışların tekrarını ve teknolojik cihazların zararlı kullanımını önlemeye yönelik hizmetler vermelidir.

5.2.7. Devlet (yasama, yürütme ve yargı organları)

Teknolojinin uygunsuz kullanımında teknoloji bağımlılığı gibi olumsuz sonuçlarını engellemek ve teknoloji aracılığı ile çocuklara zarar veren eylemleri ve suçları tanımlamak için ve de bu suçları işleyenlere karşı cezasını tanımlamak için devlet teknolojinin yasal ve yasa dışı kullanım şeklini tanımlamalı ve yasal sınırlarını belirlemelidir. Bu kurallar yazılı ve bağlayıcı olmalı ve ihlal edenler cezalandırılmalıdır. Devletin görev ve yetkileri üç başlık altında toplanmıştır. Bu üç ana başlıkta yasama, yürütme ve yargı organları yer almakta ve her biri için teknoloji bağımlısı çocukların sosyal hizmet ihtiyaçlarının karşılanması için sırasıyla bağımlılık öncesi, bağımlılık dönemi ve sonrası aşamalarda öneriler sunulmaktadır.

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun yakalanmaması veya kurtulması için devletin yasama, yürütme ve yargı organları tarafından yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.7.1. Bağımlılık öncesi:

1. Devletin yasama organı:

- Çocukların teknoloji cihazları kullanırken karşılaşılabilecekleri sorunlar ile ilgili ve yasal haklarını tanımlamak için ve başkaları tarafından gelen sorunları azaltıp veya ortadan kaldırmak amacıyla sınırlar ve hatta cezalar belirlemesi gerekir.

2. Devletin yürütme organı:

- Ülkede kanunları uygulayan devletin yürütme organı, tüm bakanlıkları, hükümet olanaklarını, bütçeni ve yürütme örgütlerine hâkim olduğu için aynı zamanda toplumun ve güç piramidinin farklı düzeylerinde aktif bulunduğu için ve de uluslararası anlaşmalar yapmaya yetkisi olduğu için uygulamada (örneğin teknoloji bağımlılığı ile mücadelede) etkili bir şekilde doğrudan eylemde bulunabilir.
- Çocukları teknolojinin/internetin gereğinden fazla kullanımından uzak tutmak için onlara cazip fiziksel aktiviteler imkânı sağlamak ve maliyetlerini düşürerek kullanmaya teşvik etmek ve bu bağlamda gereken işlemlerin yapılmasına bütçe ihtisası gerekir (Hazine ve Maliye Bakanlığına: Örneğin sinema, spor salonu, lunapark, eğlenceli grup oyunları ve açık hava etkinliklerin ve diğer sanatsal, spor ve kültürel işletmelerden alınan vergi ve maliyetini düşürmeliyiz).
- Çocuklara ekran karşısında geçirilen zamanın daha nitelikli ve gelişimlerini destekleyici olabilmesi için medya okuryazarlığı eğitimi verilmesi için destek programlar oluşturulmalıdır.
- Çocuklarda teknoloji bağımlılığı ile ilgili sorunlarının çözümünde etkili rolü olabilen bakanlıklar (Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vs.) ve devletin emrinde olan yayın hizmetleri, radyo, televizyon, dergiler, kentsel reklamcılık vs. konuyla ilgili kamu bilincini artırmaya çalışmalılar.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı: Çocuklarda teknoloji bağımlılığını önlemek için reklam ve billboardlarda internetin doğru kullanımı konusunda farkındalığın artırılması gerekmektedir.

3. Devletin yargı organı:

- Çocuklara karşı teknoloji aracılığıyla işlenen suçların (internette işlenen suçları) önlemesi için interneti yasa dışı ve kötüye kullanan kişilere cezai yaptırımları katı bir şekilde uygulanmalıdır. Bu sayede başta fırsatçılar olmak üzere kamuoyuna

bilgilendirmesi ve reklamının yapılması, suç işlemeye meyilli olan kişilerin yukarıda sayılan fiilleri işlemesini azaltabilir.

- Teknoloji ile ilgili suçlar (internette işlenen suçları) ve bu suçların cezaları, işlenmeden önce tanımlamalı ve halkı bilgilendirmelidir, ki işleme olasılığını azalsın.

5.2.7.2. Bağımlılık dönemi:

Devlet, ülkenin değerli insan kaynağı olan çocukları teknoloji bağımlılığından korumak ve desteklemek için öncelikle çocukların teknolojiye bağımlı hale gelmesini engellemeye çalışmalı, yakalanırsa onunla baş etme ve bırakmaya yardımcı olmalı, bıraktıktan sonra da tekrar yakalanmaması için gereken işleri yapmalıdır.

1. Devletin yasama organı (parlamento):

- Teknoloji bağımlılığı olan çocukları destekleme, kurtulma sürecin hızlandırma amacıyla konu ile ilgili ve ona uygun yasa/kanun yapması (gerekli bütçe ve kredilerin ihtisası ve suçları tanımlayan ve cezalandıran yasaların çıkarılması vs.), değiştirmesi ve gerektiğinde yürürlükten kaldırması için çalışmalıdır.
- Kurum ve kuruluşların teknoloji bağımlılığı ile mücadeleyi kolaylaştırma amacına uygun yasaların güncellenmesi (incelenme, onaylanma ve yürütme sınırlarının belirlenmesi) ile desteklemesi gerekir.

2. Devletin yürütme organı:

- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sosyal hayatındaki bağımlılık nedeni ortaya çıkan olumsuz etkilerin azaltması ve ortadan kaldırması için devletin yürütme organına bağlı kuruluşların desteğine ihtiyacı vardır. Her kuruluş, sahip olduğu olanaklara bağlı olarak çocukların teknoloji bağımlılığı ile mücadele etmek için harekete geçmelidir.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarının çözümü ile ilgilenen STK'lar devletin yürütme organının destek ve yardımına ihtiyacı vardır. STK'lar devlet tarafından teşvik edilmeli ve sorumluluk almalarına destek olunmalıdır. Dünyada ki örneklerinde görüldüğü gibi bu konudaki gönüllülük esaslı çalışmalarda yürütme organı himayesi ile yaygınlaştırılmalıdır.
- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların ailelere devletin yürütme organına bağlı kuruluşlar yardım etmeliler (kuruluşlar tarafından sunulan danışmanlık hizmeti, eğitim hizmeti vs. örneğin: Belediyelere bağlı olan Halk Eğitim Merkezlerinde

sunulan hizmetleri içinde yer alabilecek olan "Teknoloji Bağımlılığı ile mücadele ve çocuk" adlı eğitim).

- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların eğitim aldığı okullara ve eğitim sistemine bağımlılıkla mücadelede devletin yürütme organına bağlı kuruluşlar yardım etmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili hizmetleri örneği şunlardır: Ders konularına internet, teknoloji ve bağımlılıkları hakkında daha fazla bilgi eklemek, teknoloji bağımlılığını önlemek ve başa çıkmak için sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar da dahil olmak üzere okullarda uzman insan kaynaklarının işe alınması, teknoloji bağımlılığını önlemede ve bağımlılık ile mücadelede çocuklara danışmanlık hizmetinin sunulması, maddi ve eğitimsel destek vs.
- Sağlık Bakanlığı ve üniversiteler: Teknoloji bağımlılığı olan çocukların sorunlarının çözümüne yönelik toplum sağlığına odaklanan toplumsal araştırmalar ve çalışmalar (örneğin Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Birimi tarafından yapılan araştırmalar ve değerli sonuçların yayınlanması) yapılmalıdır.
- Sağlık bakanlığı: Gerekli durumlarda teknoloji bağımlılığı olan çocukların tedavisi için yatılı ve ayakta tedavi merkezleri ve hastaneler açılmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliği ile: İnternet bağımlılığının tedavisi için yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve pedagog gibi yetişmiş elemanların bulunduğu rehabilitasyon ve terapi merkezlerinin sayısı artırılmalı, nitelik ve nicelik açısından iyileştirilmelidir.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı iş birliği ile: Çocukların boş zamanlarını değerlendirmelidir ve teknolojik cihazlar ile uğraşmaları ve internette gezinmekle meşgul olmaları ve nihayetinde teknoloji bağımlısı olmaları önlenmelidir. Örneğin fiziksel oyun imkânı sağlamalıdır. Çocuklar kitap okuma dahil, değişik aktivitelerle meşgul edilmeli ve çocukların güçleri ve yeteneklerine uygun, üstün bir düzeye yetiştirme imkanı sağlamalıdır. Daha fazla oyun fırsatı (Oyun ve eğlence merkezlerinin sayısı ve süresini artırılması) sunulmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ile: Devlet çocuklara bağımlılıktan korunmanın, yakalanırsa ondan kurtulmanın önemi ve tedavi

yöntemleri hakkında bilgi vermek için kurs, panel, seminer gibi kültürel faaliyetler düzenlemelidir.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Devlet ebeveyne ve diğer aile üyelerine, çocukları teknoloji bağımlılığına yakalandığında ve onunla ilgili problemlerle karşılaştıklarında çocuklarla nasıl davranmaları ve ne yapmaları gerektiği konusunda eğitilerek bilgilendirilmelidir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)) ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı iş birliği ile: Reklamlarda ve ilan panolarında internetin doğru kullanımına ilişkin şehir çapında farkındalığı ve hatırlatmaları artırılması.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü) iş birliği ile: Mahallelerde yeni kütüphaneler yapılabilir.
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (BTK: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu): Çocuklar için uygun web siteleri artırılmalı ve İnternet filtrelerini ve gerektiğinde aile kontrol uygulamalarını kullanması kültürünün yaygınlaştırılmalı.

3. Devletin yargı organı:

- Teknoloji bağımlılığı olan çocukların mağdur olduğu suçların işlenmesini önlemek ve azaltmak için devletin yargı organında ceza sisteminin doğru işlemesi ve cezai yaptırımların katı bir şekilde uygulanması gerekmektedir.
- Hukuki yasalara dayalı, çocukları suç işlemeye yönlendiren, teşvik eden veya azmettiren sitelere ve kişilere yönelik etkin ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içinde: İnternet bağımlılığından yaşamları olumsuz etkilenen çocuklar için rehabilitasyon merkezlerinde üç kategoride (suça eğilim gösterme derecesine göre; suçlu, suça eğilim gösteren ve hiç suça eğilimi olmayan çocuklar) ayrı birimler açılmalıdır. Böylece çocuklar rehabilite edilerek topluma kazandırılır.

5.2.7.3. Bağımlılık sonrası:

Teknoloji bağımlılığından kurtulan çocuklar için devlet tarafından sunulan hizmetler sayesinde; çocukta nüksetmeyi önlemek ve engellemek için toplum, aile ve ortamı (çocuğun sosyal hayatı) hazırlaması gerekir. Bu çalışma devletin yasama, yürütme ve yargı organları iş birliği içinde yapılması mümkün olmaktadır.

Devlet, teknoloji bağımlılığı yaşayan çocuklar başta olmak üzere, herkesin teknolojik cihazların sağlıklı ve zararsız kullanımı konusunda sürekli eğitim olanakları sağlamalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı vs. teknoloji bağımlılığının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini (bozulmuş arkadaşlık ve ilişkilerin onarımı ve eğitimde geride kalmanın telafisi vb.) bıraktıktan sonra azaltmasına ve ortadan kaldırmasına yardımcı olmalı ve çocuğun topluma kazandırmaya çalışmalıdır.

1. Devletin yasama organı (parlamento):

- Teknoloji ve kullanımı konusunda yasalar geçirme, değiştirme ve yürürlükten kaldırma (Kanunların (suç ve cezaların) açıkça tanımlanması)

2. Devletin yürütme organı:

- Teknoloji ve sağlıklı (hem kendine hem diğerlerine zarar vermeden) kullanımı, yasama organının oluşturduğu yasaları uygulamak. Aynı zamanda kaynakları ve koşulları yönetmek (Onaylanmış yasaların eksiksiz uygulanması ve sağlıklı ve konforlu bir ortam sağlanması)

3. Devletin yargı organı:

- Yasama organı tarafından oluşturulan yasaların yürütme organı tarafından doğru uygulanıp uygulanmadığını yargı organı denetler. Teknoloji kullanıcıları başkalarına zarar verme durumunda ve başkalarının hakkının ihlali durumunda ceza yaptırımlarının işlenmesi (Kanunu ayırım yapılmadan eksiksiz uygulama ve cezai yaptırımların infazı).

5.2.8. Yabancılaşma

Bu bölümde teknoloji bağımlılığı olan veya risk grubunda olan çocuğun yakalanmama veya kurtulma yöntemleri konusu ile yabancı bir ülkede yaşam konusunun ilişkisi incelenmekte ve bu aşamada yapılması gerekenler önerilmektedir.

5.2.8.1. Bağımlılık öncesi:

- Yabancı danışma merkezlerinin sayısı artırılmalıdır (Tercihen çocuğun kendi vatandaşı olan ve aynı dili konuşan danışman sağlanmalıdır). Teknoloji bağımlılığı çocukların yakalandıkları sorunlardan biridir ve bağımlılık sonucunda sosyal yaşamları olumsuz etkilenmektedir. Bu etkileri azaltmak için çocuğun

teknoloji bağımlısı olmaktan korunması gerekir. Özetle sosyal hayatı ve çevresindeki ilişki ve etkileşimi sağlıklı tutmak için uzman danışman dan faydalanması gerekir.

- Çocuğun teknoloji bağımlılığına neden olan etkenlerden biri yabancı bir dilde (Türkiye'de Türkçe dili) konuşma ve iletişim kurma güçlüğüdür. Çocuk, yerel dilde konuşmaya ve iletişim kurmaya çalışmalı, konuşurken farklı lehçe ve şiveden dolayı zorluklarla karşılaşabileceğini bilerek, bu duruma karşı hazırlıklı olmalı ve bu geçici zorlukla başa çıkmaya çalışmalıdır.
- Çocuğa yabancı ülkenin gelenek ve kültürüne (teknoloji bağımlılığına neden olan faktörlerden biri) uyum sağlaması öğretilmelidir.
- Yabancılar (sokak, mahalle ve akranlar) arasında arkadaş edinme zorluğu, çocuklarda teknoloji bağımlılığına neden olan faktörlerden biridir. Çocuğa arkadaş edinme yeteneğinin geliştirmeli ve arkadaş çevresini genişletme becerisi eğitilmelidir.
- Çocuk kendi ülkesindeki akrabadan, arkadaşlardan ve tanıdığı kişilerden uzaklık (teknoloji bağımlılığına neden olan faktörlerden biri) ve habersiz kaldığında özlem hissi ile baş etmek için ve samimiyetin azalmasını önlemek için uzman danışman dan faydalanma imkanı sağlanmalıdır. (Örnek öneri: Aile ve yakın çevre akrabasının boşluğunu mümkün olduğunca doldurmalı ve sesli veya görüntülü görüşmelerin tekrar sayısını ve zamanını artırmalı)
- Ayrımcılıkla (asosyal olmak ve teknoloji bağımlılığına neden olan faktörlerden biri) karşılaştığında baş etme yöntemlerini öğretmek için uzman danışman dan faydalanma imkanı sağlanmalıdır.
- Çocuğun kendi ülkesinin vatandaşları ile arkadaşlık çevresini genişletmesine ve aynı zamanda yabancı çevreden yeni arkadaşlar edinmesine yardımcı olunmalıdır. Arkadaş edinememe, izolasyon ve sosyal olmama, teknoloji bağımlılığına neden olan faktörler arasındadır. Çocuğun sosyalleşmesi için farklı etkinlikler önerilebilir. Bu etkinliklerden bazıları şunlardır: Müze, park, doğa, şehir sosyal tesisler vs. geziler ile sağlıklı ve keyifli vakit geçirme- Resim, dans ve spor kursları, müzik eğitimi vs. - Eğitim atölyelerinde çocuklar topluca çalışmaları- Oyun grupları oluşturma
- Teknoloji bağımlılığı ile akademik başarısızlık arasında neden sonuç ilişkisi vardır. Öğrenim kalitesi ve seviyesinin artırma amacı ile öğrencinin farklı bir eğitim modelinde öğrenim düzeyinin veya anlayışının artırılması ve uyumluluk yeteneğini geliştirme imkanı sağlanmalıdır.

- Çocuğa yabancı okuldaki ilişkilerine ve akademik başarıya ilişkin yabancılığın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için uzman danışmandan faydalanma imkanı sağlanmalıdır.
- Yabancı okulda ve üniversitede okumanın sorunun ve endişesinin giderilmesi için uzman danışman dan faydalanma imkanı sağlanmalıdır.

5.2.8.2. Bağımlılık dönemi:

- Yabancı bir ülkede yaşama ve teknoloji bağımlılığı çocukların, aile içi ilişkilerin olumsuz etkilemektedir. Çocuk, ebeveyn ve diğer aile üyeleri tarafından ilişkiler korunmalı ve geliştirilmelidir. Çocuklara ve aile üyelerine zedelenmiş ilişkilerin onarımına gereken yetenek ve sanatın öğretilmesi gerekmektedir. Bu ilişkilerin en az hasarı görmesi için, zedelenmiş ilişkilerinin mümkün olan en kısa sürede onarılması gerekmektedir.
- Yabancı bir ülkede yaşayan ve teknoloji bağımlılığı olan çocuklar ve aile üyeleri güçlendirilmeleri gerekir ta dayanıklılıklarını artırsın, sorunlara katlanabilsinler, kırılğan olmayıp ve uğraşıp çözüm bulmayı başarsınlar.
- Yabancı bir ülkede yaşayan ve teknoloji bağımlılığı olan çocuklarda "yalnızlık" duygusundan kurtulmak için aileye aidiyet duygusunu yeniden kazandırmak, onlara sıcak aile ortamından aldıkları sevgiyi hatırlatmak ve ilişkileri yeniden kurmağına ve onarımına önem vermek gerekir.

5.2.8.3. Bağımlılık sonrası:

- Çocuklarda yabancılık başlı başına bir sıkıntı sayılabilir ve bu zor dönemde aile üyeleri içinde en çok etkilenen kişi olabiliyor. Yabancılık teknoloji bağımlılığının oluşumunda ana faktör veya tamamlayıcı faktör olsa bile, her ikisi de (yabancılık ve bağımlılık), çocuğun sosyal yaşamı ve ilişkileri üzerinde olumsuz bir etki bırakır. Bağımlılıktan kurtulduktan sonra, yabancılık ve koşulları devam ettiği sürece çocuk teknolojiye yeniden bağımlılıktan kaçınmak için en azından teknolojiyi doğru kullanmayı öğrenmelidir. Aynı zamanda bağımlılığın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için ve zedelenmiş ilişkilerinin onarımı için kendisi ve çevresindeki insanlar iş birliği içinde çalışmalılar.

5.2.9. Covid-19 Pandemisi

5.2.9.1. Bağımlılık öncesi:

- Covid-19 pandemi döneminde çalışma, eğitim, gezi, spor vb. yerlerin kapanışı ve toplantı ve görüşmelerin sayısı ve şekli değişme nedeni sosyal yaşam kalitesi düşmektedir. Sosyal yaşam kalitesi düştükçe çocuklar yalnızlaşmakta ve teknoloji bağımlılığı olasılığı artmaktadır. Çocuklarda teknoloji bağımlılığının olasılığın düşürme ve düşen sosyal yaşam kalitesin yeniden yükseltmek için sosyal hizmet uzmanlarının çocuklar ve aileleri ile danışmanlık hizmeti sunmaları gerekir. Örneğin çocuğa ait olduğu toplumu ve çevreyi hatırlatmakla birlikte üzerine düşen yükümlülüklerini öğretmek gerekir. Yaratıcılık ve rekreasyon imkanı yaratarak çocuğa akılcı çalıştırarak düşünmeyi, planlamayı, soru sormayı ve öğrenmeye meraklı kalmayı göstermek gerekir. İnsan normal sosyal yaşamdan uzaklaştıkça yalnızlık hissi başlar ve bu durum çocuğun yararına değil ve her zaman bir topluma (aile, akranlar ve arkadaşlar grubu, vs.) ait olmasını ve orada değerli olmasını ve hep beraber refah ve sağlıklı yaşam sürdürmelerinin gerekliliğini bilmesi gerekir.
- Covid-19 pandemi döneminde çocuklar karşılaştıkları durum şartlarına özgü başka insanlarla iletişim ve ilişkileri azaldı. Aile üyeleri ve özellikle ebeveyn bu durumu çocuk için sağlıklı geçirme amacı ile farklı alternatifler sunmaları gerekir. Örneğin iletişim ve ilişkilerin azalmaması için aile içi bireylerden veya çocuğun akranlar ve arkadaşlarından oluşan gruplar oluşturmalı ve mümkün olduğu kadar iletişim imkanı (gerekirse internet üzerinden kontrollü ve yönlendirerek) sağlamalıdır.
- Çocukların sosyal hayatta karşılaştıkları koşullarda değişim durumunda (örneğin Covid-19 pandemi döneminde), mevcut durumu kabullenmesi ve onunla baş etmesi gerekmektedir. Bu iş ailenin ve çevrelerindeki insanların yardım ve desteği ile mümkün olup, sosyal hizmet uzmanlarının çocuklara ve çevrelerindeki kişilere, çözüm önerip ve ilgili yöntemleri öğretmek eşlik etmesi gerekmektedir. Çocuğun gündemde olan Covid-19 Pandemi dönemindeki değişen koşullara uyum sağlama ve mevcut durumda ayakta kalmayı (iyi ve kötü yönlerini dikkate alarak) en iyi karar vermeyi (örneğin aile ve arkadaşlar ile ilişki ve iletişimin korunması ve sağlıklı devam ettirmesi ve hatta bozulmuş yönlerinin onarımı) öğrenmesi gerekmektedir.

- Covid-19 Pandemi döneminde evde ve kapalı alanlarda mahsur kalma ve gezi ve görüşmeler sınırlılığı durumunda, çocuğun sosyal yaşamını yürütme ve o alanda gelişmesi aynı zamanda teknoloji bağımlılığına yakalanmaması için aile tarafından dışarı çıkma ve çevrimiçi gezinme yerin başka fiziksel aktiviteler sunulmalıdır.
- Covid-19 pandemi döneminde yaşam koşullarının daha zor ve sınırlı hale geldiği yadsınamaz bir gerçektir ancak çocuklara yaşama ve gelişmeye devam etmek için bu zor süreci kaygısız ve güvenli bir şekilde atlama olanaklarını devlet ve ilgili kurumlar tarafından sağlanmalıdır.
- Çocuklar bilgisayar, telefon ve benzeri teknolojik ekipmanları kullanarak faydalı amaçlara ulaşabilirler ancak bu aşırı ve kontrolsüz kullanım internet bağımlılığı gibi sorunlara yol açabilmektedir. Covid-19 pandemisi sürecinde evden çıkmanın kısıtlanması nedeniyle çocukların teknolojik cihazları aşırı ve kontrolsüz kullanımı zaman zaman bağımlılığa neden oldu. Çocuklara teknolojik araçları dengeli ve zararsız bir şekilde kullanmaları öğretilmelidir.
- Covid-19 pandemisi döneminde evden çıkma kısıtlamaları nedeniyle çocuklar hep evde kaldı ve boş zamanları çoktu. Boş zaman iyi değerlendirilmediğinde ve teknoloji araçları amaçsızca ve aşırı kullanıldığında zamanla çocuklarda teknoloji bağımlılığına yol açacaktır. Aileler, öğretmenler ve okul yetkilileri, çocukların boş zamanlarını iyi değerlendirmeleri için onlara yardım etmeli ve yönlendirmelidir. Örneğin çocuklara zihinsel ve bedensel hareketler öğretmeli, kültürel olanaklar, doğal ortamda eğlence ve tatil olanakları, eğitim ve spor olanakları sağlanmalıdır.
- Teknoloji ve internet sayesinde ve yeni koşullarda insanlar (özellikle çocuklar yüksek hayal gücü ile) kendilerini yeni bir sanal dünyada bulup gerçek dünyadan kopmuş bulunuyorlar, yeni yaşam tarzı ve yeni ihtiyaçlar doğuyor. Ama bu gereksinimler gerçek olmadığı için giderilmesi de oldukça zor. Covid-19 salgını döneminde çocuklar, teknolojik aletleri kullanmak için normalden daha fazla zamana ayırıp ve sanal dünyaya dalıyorlar. Çocukların sanal dünyaya uygun arzu ve beklentiler, gerçek dünyada onların ilişkilerinin ve sosyal yaşamlarının bozulmasına yol açar. Teknoloji bağımlısı çocuklar, sanal ve gerçek dünyayı anlama ve ayırt etme konusunda kafa karışıklığı yaşayabiliyorlar. Aileler, teknoloji bağımlılığı olan çocuklara hayattaki gerçekleri ve sanalları ayırt etmeyi öğretmek ve sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları çözmek için sosyal hizmet uzmanlarının tavsiyelerinden yararlanmalıdır.

- Çocuklarda teknoloji bağımlılığı ve arkadaşlıkların bozulması iki yönlü neden ve sonuçtur. Covid-19 döneminde okullar, çocuklarda arkadaşlık kurma, arkadaşlıkları sürdürme ve yakınlık düzeyini olumsuz etkileyen uzaktan eğitim sistemine devam etmek zorunda kaldı. Eğitim alanlarından ve ortamından uzaklaşma ve sanal ortamda eğitimin gerçekleştirilmesi eğitim kalitesinin düşmesi (en azından ona uygun kültürün oturmasına kadar) ile birlikte çocuğun sosyal yaşamını ve ilişkilerini kötü etkilemektedir. Bu tür olumsuz etkinin en az miktara düşürmesi için çevrimiçi eğitim sisteminin etkinliğini artırmak ve iyileştirmek için gerekli değişiklikler yapılmalıdır, ancak sosyal yaşamın ve ilişkilerin kötü etkilenmesine karşı gereken işlemler sosyal hizmet uzmanları, öğretmenleri ve okul yönetimi iş birliği ile yapılmalıdır. Örneğin kontrollü ve yönlendirilmiş sohbet odaları oluşturularak ve düzenli toplantılar gerçekleştirerek, diğer çocuklarla arkadaşlıklar kurarak ve arkadaşça sohbetler oluşturularak vb. zedelenmiş ilişkilerin onarımına aksiyon alınabilir. Böylece arkadaşlık ilişkisinin kurulmasına, bu ilişkide yakınlığın artmasına ve teknoloji bağımlılığı olasılığının azalmasına yol açacaktır.
- Çocukluk döneminde arkadaşına sahip olmak ve arkadaş grubuna ait olmak, çocuğun sosyalleşmesinde ve kişiliğinin oluşmasında önemli bir katkı ve role sahiptir. Çocukların Covid-19 pandemisi gibi özel durumlarda izole kalmamaları ve sağlıklı arkadaşlıklarını yürütmek için aileler, sosyal hizmet uzmanları (rehberlik ve danışmanlık ile) ve sivil toplum kuruluşları (aynı yaştaki çocuklar için ilgili eğitici ve aydınlatıcı programlar ve etkinlikler düzenleyerek) dikkatli olmalı devlet (kurumlar arası iş birliği ve projelerle) gerekli imkanı sağlamalıdır. Böylece çocuklarda sağlam arkadaşlıklar ilişkisi kurulmuş olur ve çocukların sosyalleşmesi de gelişir olur ve teknoloji bağımlılığına yakalanma olasılığı azalır (asosyal çocuklarda teknoloji bağımlılığına yakalanma olasılığı yüksektir).
- Çocuğun ailesi, Covid-19 salgını sırasında çocuğun teknoloji bağımlılığına yakalanma olasılığını azaltma ve önlemek için huzurlu aile ortamı yaratmalı, birlikte kaliteli ve keyifli vakit geçirmeli, çocuğun eğitimi ve disipline edilmesine dikkatli olmalıdır. Covid-19 salgınının insanlar üzerinde olumsuz etkisinde aile üyeleri arasında gerginlik yaşandığı durumunda mümkün olduğu kadar durumu sakinleştirmeye çalışılmalıdır. Evdeki herhangi bir huzursuzluk aile içi iletişimi gölgeleyerek çocuğu yalnızlaştırır, çocuk teknolojik cihazlarla vakit geçirmeye başlar ve sanal ortama sığır, zamanla teknoloji bağımlılığına yakalanabilir.

- Çocuğun ailesi, Covid-19 salgını sırasında çocuğun teknoloji bağımlısı olma olasılığını azaltmak için salgının bu zor koşullarının geçici olduğunu ve incelikle yönetimin gerekliliğini öğrenmeliler ve ortamı sağlıklı yönetmeliler ve çocuğa fiziksel oyun ve aktiviteler için imkan sağlamalıdır.
- Akademik başarısızlık, çocuğun öğrenme hevesini azaltır, sanal dünyaya daha çok yönelmesine ve teknolojik cihazlarla daha fazla meşgul olmasına ve uzun vadede bağımlı hale gelmesine neden olur. Covid-19 salgınında çocukların eğitim seviyesi düşmemesi için ve çocukların okuldaki ilişkileri (okul arkadaşları arası arkadaşlık ve ilişkiler ve de öğrenci-öğretmen ilişkileri) olumsuz etkilenmemesi için sanal eğitim ağında arkadaşlık ilişkileri devam ettirme imkanı sağlanmalıdır. Zira çocukların akademik başarılarının bir kısmı arkadaşlık gruplarına ait olma duygusuyla ilgili olup, akranları ve arkadaşları ile görüşüp sohbet etmekten keyif almakta ve dolaylı olarak çocukların okul etkinliklerine ilgi duymalarını sağlamaktadır. Uzaktan ve sanal eğitim sisteminde, bu faktörlerden herhangi birinin olmaması nedeniyle, çocuğun akademik performansı kısmen düşmektedir, bu tür faaliyetlere imkan sağlamak ve arkadaşlık grupları oluşturarak sanal eğitim ağında arkadaşlık ilişkileri devam ettirmek bu eksikliği telafi etmek için gereklidir. Bu sayede çocuğun sosyal gelişimini ve akademik başarısını destekler ve internet bağımlısı haline gelmesini engeller.
- Covid-19 salgını sırasında çocuğun ebeveyni, öğretmenler ve okul görevlileri, çocukta teknoloji bağımlılığına yakalanma olasılığını azaltmak için çocuğun mevcut ilişkilerini devam ettirme ve geliştirmesi imkanın sağlamalı, hem de çocukların okul arkadaşları ve öğretmenleri ile olan ilişkilerin Covid-19 salgınından olumsuz etkilenen yönlerinin onarmalıdır, gerekirse öğrenmeliler.
- Covid-19 salgını sırasında çocuk, teknoloji bağımlılığı olasılığını azaltmak için arkadaşları ve öğretmenleri ile bağlantı kurmalı ve arkadaşlıklarını sürdürmelidir.

5.2.9.2. Bağımlılık dönemi:

- Covid-19 pandemisi ve krizinde korku, sıkılma, çaresizlik vb. psikolojik baskılardan kurtulmak bir çocuk için zor olabilir ve onların üstesinden gelmeyebilir. Bu durumda teknoloji bağımlılığı ve kendine özgü sorunları da eklenince sorunun çözülmesi zorlaşmakta, aile ve sosyal hizmet uzmanı ve diğer ilgili profesyoneller çocuğun bu sorunları aşmasına ve teknoloji

bağımlılığından kurtulmasına yardımcı olmalı (örneğin Covid-19 hastalığında ölen kişinin yas döneminde çocuk ve ailesi sevdikleri insanın kaybına dayanabilmesi ve gerçekle baş edebilmesi için sosyal hizmet uzmanı yardımı ile kriz yönetimi yöntemlerini kullanarak dönemi sağlıklı atlayabilir, ayrıca çocuk, uzman bir danışmanın rehberliğinden yararlanarak teknoloji bağımlılığından kurtulabilir ve sosyal hayatındaki olumsuz etkileri ortadan kaldırmaya ve bozulan ilişkileri onarmaya başlayabilir).

- Çocukların sanal eğitim sisteminde akranlar, öğretmenler ve diğer insanlar ile gereken iletişim kuramadıkları ve sosyal gelişmeleri düşmesi nedeni, mümkün oldukça gerekli önlemler alınarak sağlıklı bir ortamda yüz yüze eğitim sisteminden yararlanmalı. Teknoloji bağımlılığı da bu sosyal hayatın daha fazla olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Çocukların yüz yüze eğitim sistemine dönüş için ve Covid-19'un yayılmasını önlemek için hem sınıf içinde hem de sınıf dışında önlemlerin alınması gereklidir (Örneğin okulda sosyal mesafeyi koruma, el hijyenine dikkat, sınıf içi temizlik ve dezenfeksiyon ve bir öğrencinin hastalık belirtisi gösterdiği durumlarda gereken işlerin yapılmasına hazırlık vs.). Bu durumda arkadaşlar, akranlar ve öğretmenlerle ilişkiler geliştirilerek çocuğun teknolojik cihazlardan uzaklaşması ve bağımlılıktan kurtulması olumlu yönde etkilenebilir.

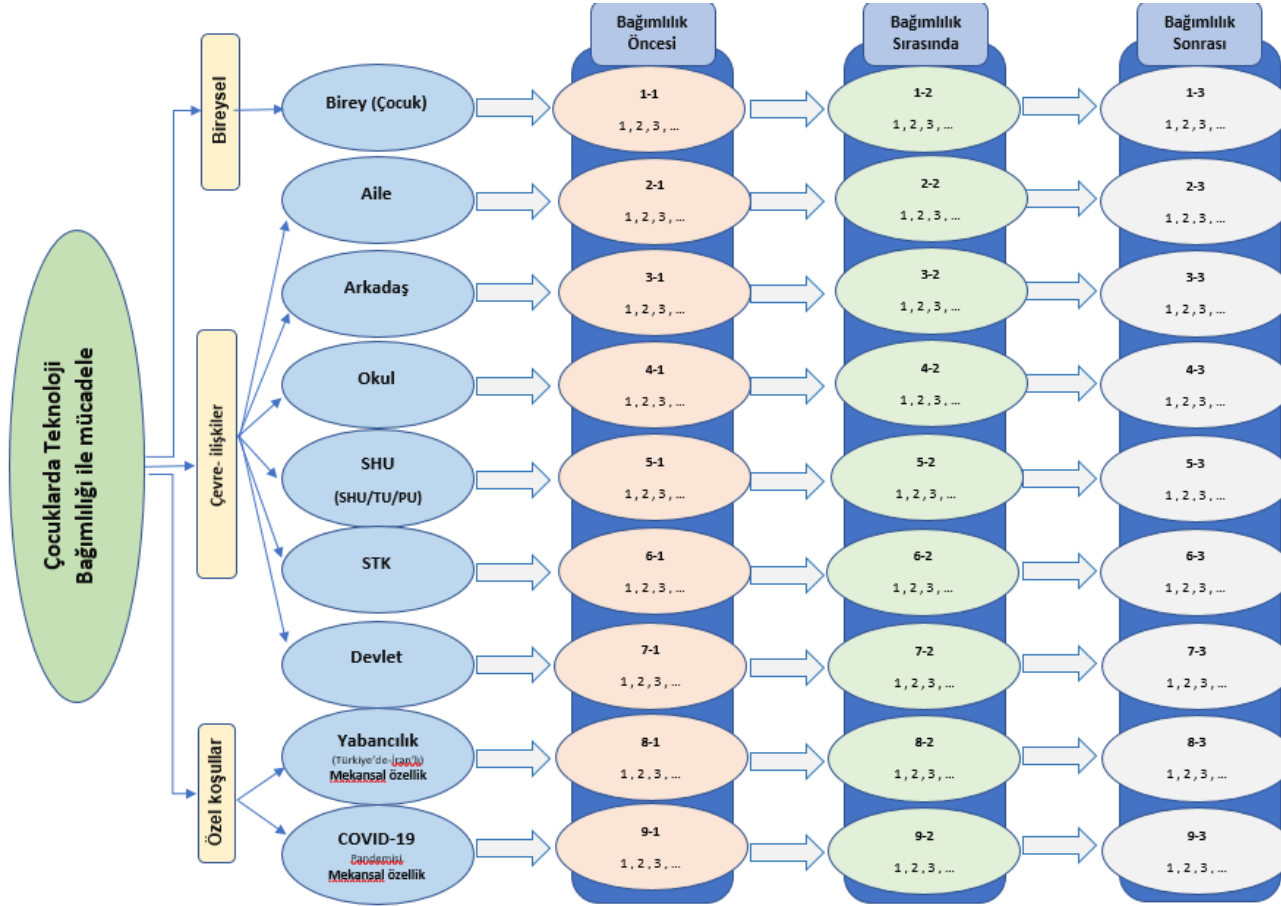
5.2.9.3. Bağımlılık sonrası:

- Covid-19, insanların yaşadığı çoğu kriz gibi, sadece fiziksel ve zihinsel sağlığı tehlikeye atmakla kalmıyor, aynı zamanda insanların sosyal sağlığı ve sosyal yaşamı üzerinde de baskı oluşturuyor. İnsanlar kriz koşullarına katlanarak bazen kötü sonuçları olan şeyler yapmak zorunda kalıyorlar. Bunlardan biri Covid-19 salgını insanların ve özellikle çocukların gereğinden fazla teknoloji aletlerinin önünde saatlerce oturup meşgul olmaları ve zaman içinde bilinçsiz ve olumsuz şekilde kullanan kişilerde bağımlılığa da neden olmuştur. Çocuklarda teknoloji bağımlılığı, sosyal yaşamları ve ilişkileri üzerinde olumsuz bir etki bırakır ve bağımlılıktan kurtulduktan sonra, kriz dönemi ve koşulları devam ettiği sürece teknolojiye yeniden bağımlılıktan kaçınmak için teknolojiyi doğru kullanmayı öğrenmelidir ve başka alternatif işler yapmak zorundadır. Aynı zamanda bağımlılığın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için ve zedelenmiş ilişkilerinin onarımı için kendisi ve çevresindeki insanlar, kurumlar ve kuruluşlar

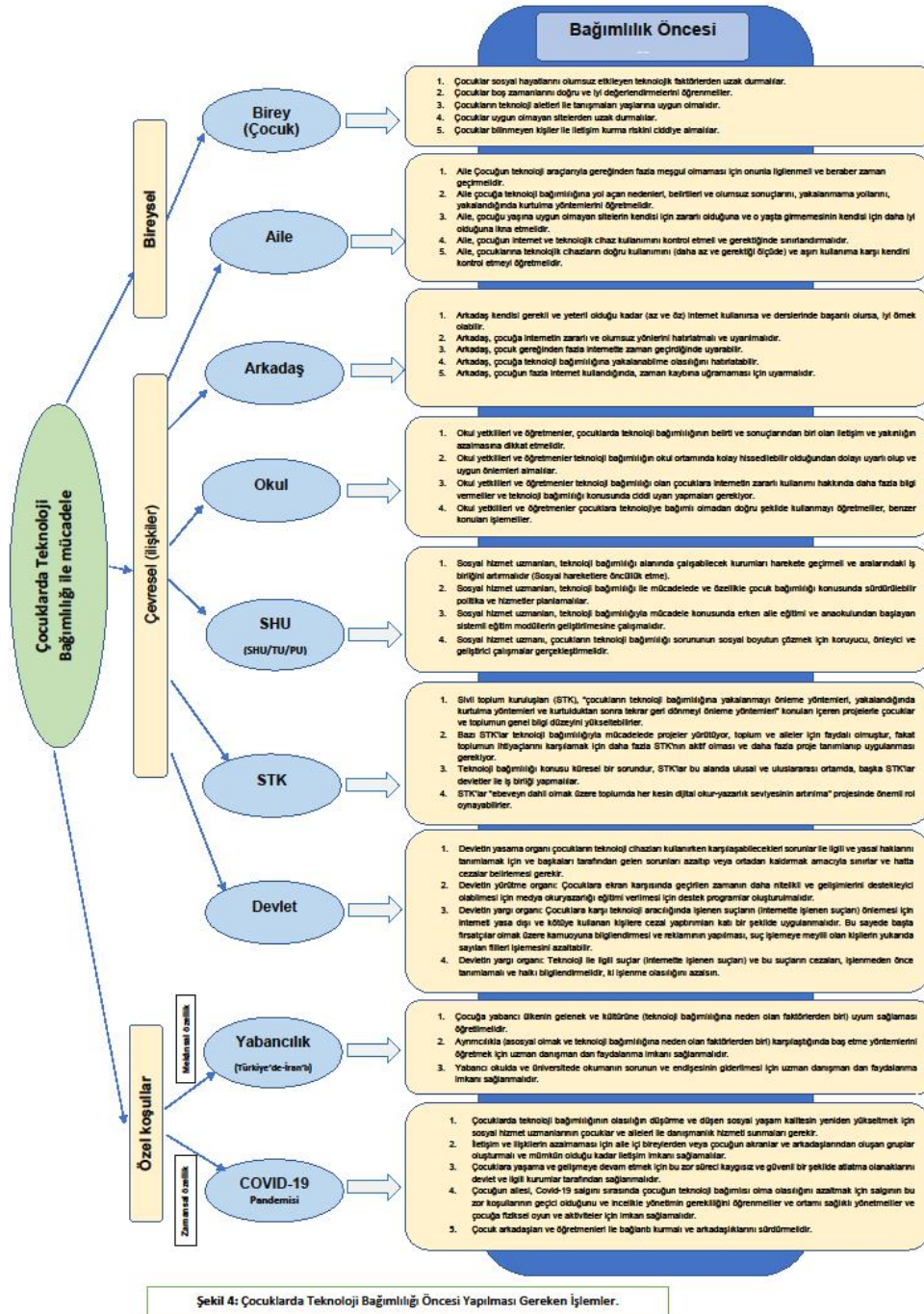
(ailesi, arkadaşları, öğretmenleri ve okul sorumluları, STK'lar, sosyal hizmet uzmanları ve devlet) arası iş birliği içinde çalışmalılar.

Yukarıdaki önerilerden bazıları kısa vadeli çözümlerdir ve soruna temel çözümler değildir. Örneğin, bir çocuğun interneti uygunsuz ve zararlı bir şekilde kullanması sorununu çözmek için interneti çocuk için kısıtlamak yerine, ona interneti doğru ve güvenli kullanmanın yolunu öğretmeliyiz. Bu iş çocuğun yaşına bağlı olarak bazen imkansız veya zordur ve bazen de adım adım yapılması gerekir.

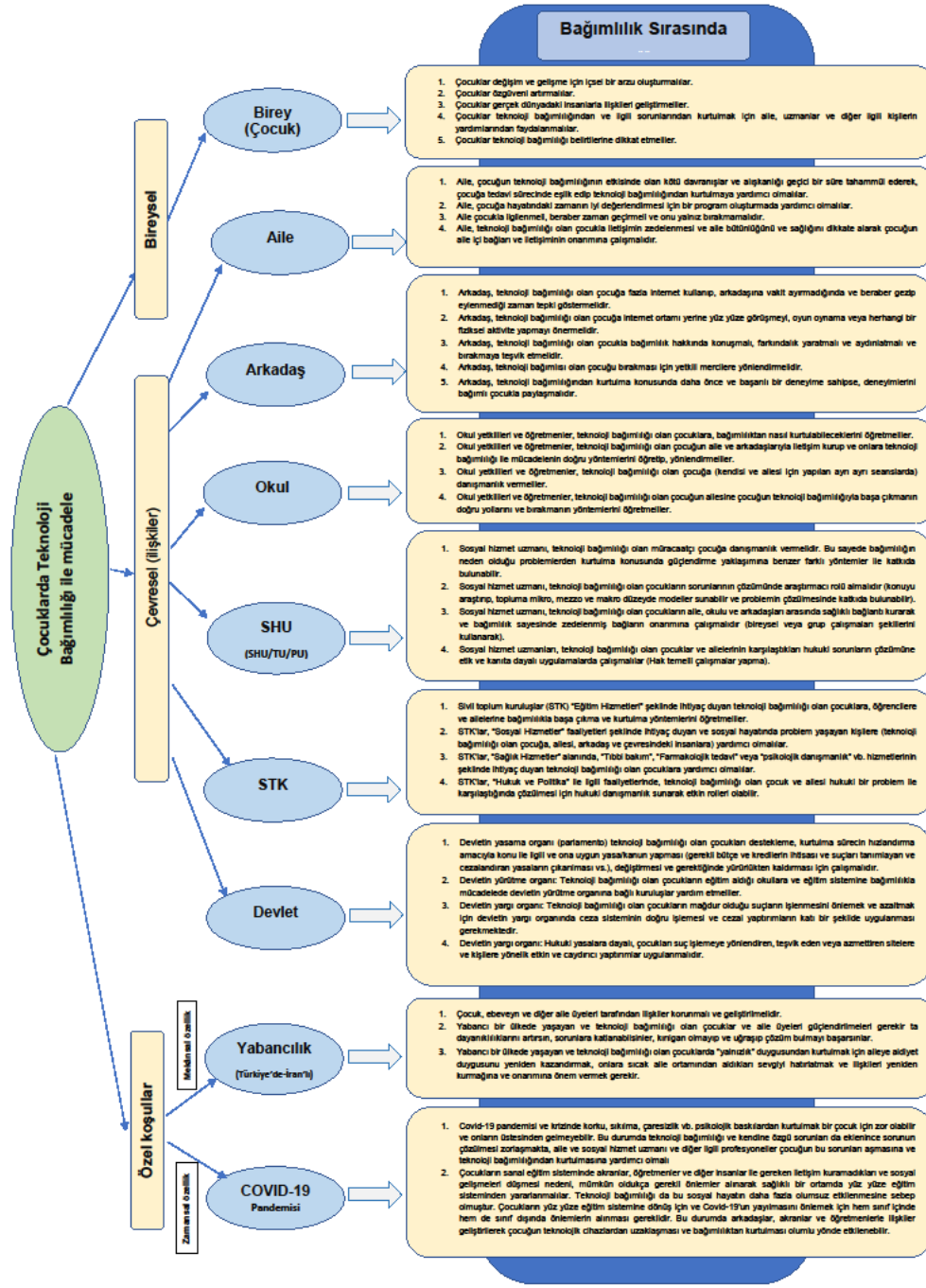
5.3. Model özeti

Şekil 3: Model Özeti

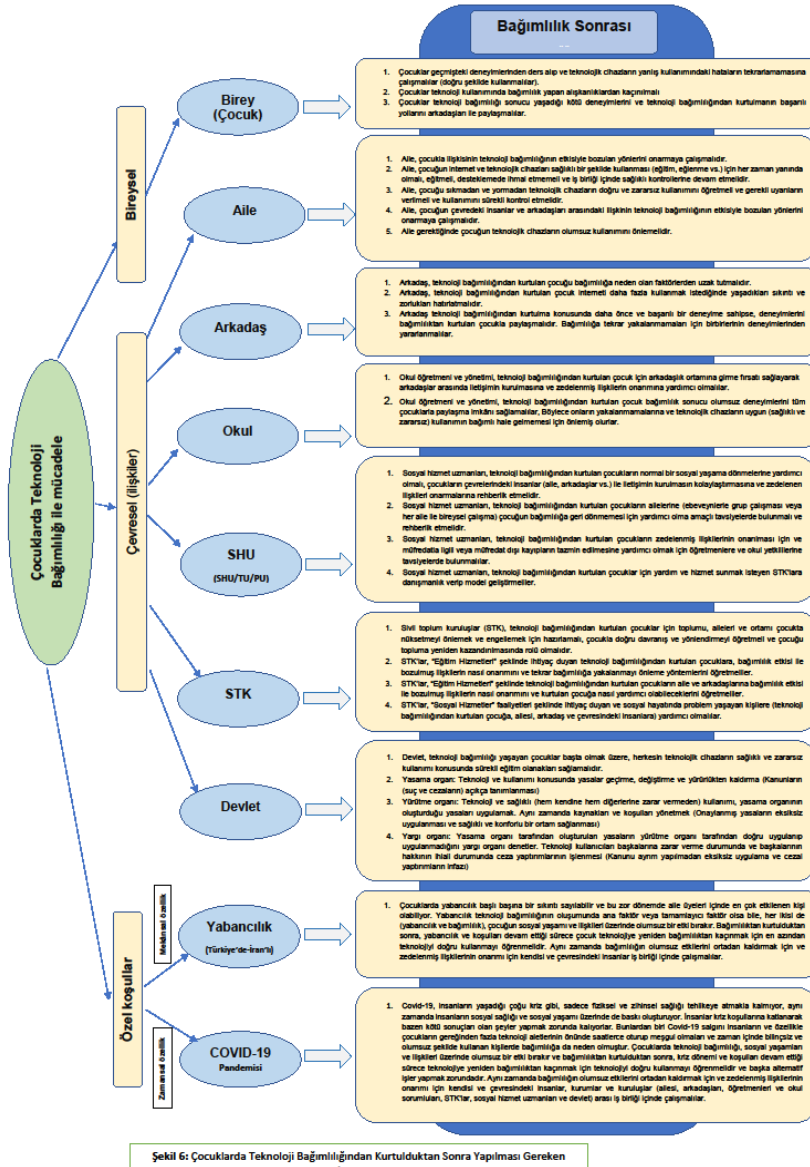

Şekil 4: Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığı Öncesi Yapılması Gereken İşlemler.

Şekil 5: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocuklar Üzerinde Yapılması Gereken İşlemler.

Şekil 5: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocuklar Üzerinde Yapılması Gereken İşlemler.

Şekil 6: Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığından Kurtulduktan Sonra Yapılması Gereken İşlemler

SONUÇ

Teknoloji bağımlısı çocukları tedavi etme girişimlerini incelerken bu sorun sadece çocuğun kendisi ile değil, çevre ve toplum içinde daha geniş bir sistemin parçası olarak ele alınarak çözümlenmelidir. Genel olarak, bir çocuğun bireysel ve özel hayatı yanı sıra, sosyal hayatı da aile, arkadaşlar, akrabalar, komşular, akranlar, sınıf arkadaşları, öğretmenler vb. ile etkileşimde olarak kabul edilmiştir. Ancak teknoloji ve yeni iletişim araçları yaygınlaştığında internet ortamı ve internette tanıştığı insanlar, sanal dünya ve internet arkadaşları da çocuğun hayatına girerek önemli ve yadsınamaz roller oynamaktadır ve müdahale edilmesi gerektiği düşünülmelidir.

Görüşmelerden elde edilen veriler; “Teknoloji Bağımlısı Çocukların Bireysel Danışmanlık ve Bilgilendirme Gereksinimleri”, “Aileleri”, “Arkadaşları”, “Okul”, “STK’lar” ve “Devlet” Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri, “Teknoloji Bağımlısı Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar ve Sosyal Hizmet”, “Teknoloji Bağımlısı Çocuklar ve Yabancılaşma” ve “Teknoloji Bağımlısı Çocuklar ve Covid-19 Pandemisi” olmak üzere dokuz ana tema üzerinden analiz edilmektedir. Bu kapsamda teknoloji bağımlılığı olan çocukların ihtiyaçlarının giderilmesinde arkadaş, aile, okul, STK’lar ve devlet tarafından sunulan hizmetlerin yetersiz kalması ile birlikte kamu tarafından sunulan sosyal hizmet uygulamaları konusunda eksiklikler bulunduğu saptanmış ve giderilmeleri için öneriler sunulmuştur.

Tema 1: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Bireysel Danışmanlık ve Bilgilendirme Gereksinimleri

Araştırma sonucu teknoloji bağımlılığı olan çocuklarda, teknolojik aletlerin doğru ve zararsız kullanımı konusunda “bilmedikleri veya eksik bildikleri konular”, “çok önemli olmalarına rağmen umursamadıkları konular” ve “yanlış bildikleri konuların” olduğu ve giderilmesi için yardıma ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır. Bu ihtiyaçların giderilmesin amaçlayan “danışmanlık, doğrusunu öğretme, önemini hatırlatma ve yanlış davranışlarını isteyerek veya istem dışı yapmaya devam ettikleri an engelleme” konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 2: Teknoloji Bağımlılığı olan Çocukların Arkadaşları Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan çocukların **arkadaşları** tarafından karşılanabilecek bazı ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 3: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Aileleri Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan çocukların **aileleri** tarafından karşılanabilecek bazı ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 4: Teknoloji Bağımlılığı Olan Çocukların Okul Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan çocukların **okul** sorumluları ve öğretmenleri tarafından karşılanabilecek bazı ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 5: Teknoloji Bağımlısı Çocukların STK'lar Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan çocukların **STK'lar** tarafından karşılanabilecek bazı ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 6: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Devlet Tarafından Karşılanabilecek Gereksinimleri

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan çocukların **devlet** tarafından karşılanabilecek bazı ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 7: Teknoloji Bağımlısı Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar ve Sosyal Hizmet

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan çocukların **sosyal politikalar** aracılığı ve **sosyal hizmet uzmanları** tarafından karşılanabilecek bazı ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 8: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Gereksinimleri ve Yabancılık

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan **yabancı uyruklu** çocukların bazı özel ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

Tema 9: Teknoloji Bağımlısı Çocukların Gereksinimleri ve Covid-19 Pandemisi

Araştırma sonucu sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji bağımlılığı olan çocukların **Covid-19 pandemisi** döneminde bazı özel ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır ve bu ihtiyaçların giderilmesini amaçlayan konular öneri şeklinde hazırlanmıştır.

- ❖ Genel olarak, sunulan öneri ve yöntemlerin çoğu tüm çocuklar için faydalı olabilir ve sadece bir kısmı teknoloji bağımlılığı olan çocuklara özgüdür.

ÖNERİLER

Bu bölümde, teknoloji bağımlılığı olan 15-17 yaşarası öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerin analizinden elde edilen sonuçlara yönelik önerilere yer verilmektedir:

Araştırmada sadece teknoloji bağımlılığı olan 15-17 yaşarası Ankara'da yaşayan (yabancı ülkede eğitime devam eden) İranlı çocukların sosyal hizmet gereksinimleri çeşitli açılardan irdelenmiştir. Bundan sonraki araştırmalarda farklı yaş grupları ve yabancı ülkede olmayan kişilerin sosyal hizmet gereksinimleri çeşitli açılardan incelenebilir.

Problemlili internet kullanımı yüksek olan öğrencilerin, interneti kullanım biçimleri, bağlandığı siteler ve buralara bağlanma nedenleri göz önüne alınarak sosyal hizmet bilimi açısından ayrıntılı şekilde incelenebilir.

Problemlili internet kullanımı düzeyi yüksek olan ve sosyal ilişkilerinde bazen ve sıklıkla iletişim güçlüğü yaşayan öğrenciler için sosyal beceri eğitimi verilebilir. Öğrenciler, kendi akran grupları içinde iletişim kurmaya özendirilmelidir. Eğer öğrenci iletişim geliştirmede güçlüğlük yaşıyor ise, sosyal beceri eğitimlerinden faydalanılabilir. Problemlili internet kullanım düzeyi çok yüksek olan öğrenciler belirlenirse ve bu durum öğrencinin okul başarısını ve sosyal yaşamını olumsuz etkiliyor ise uzman yardımına yönlendirilebilir.

İnternetin olumsuz etkilerini en aza indirmek için teknolojik ve sosyal önlemler planlanmalıdır. Özellikle, internetin sosyal ilişkiler üzerindeki etkisi ve internet bağımlılığı konularında ilgili kişiler bilgilendirilmelidir. İnternetin ortaklaşa kullanılan, etkili ve yararlı bir iletişim aracı haline dönüştürülmesi için özellikle eğitim kurumlarında internet kullanım işlevleri yeniden gözden geçirilmelidir. Yüz yüze ilişkiler yanında, internet üzerinde kontrollü ve faydalı sosyal etkileşim mekanları oluşturulmalıdır.

Çocuklara karşı internet üzerinden tacizler gerçekleşebiliyor ve özellikle kız çocukları bu konuda daha fazla olumsuz davranışlara maruz kalabilirler. Bu olaylar, teknolojiyi kötüye kullananlara karşı katı yasalar uygulanarak azaltılabilir.

Teknoloji aracılığıyla, tacize maruz kalan çocukların deneyimlerinin paylaşılmasına ve anlaşılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu probleme çözüm bulunmalı, çözümü ve karşı karşıya kalındığında nasıl tepki verilmesini çocuklara öğretilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sistemsel Öneri:

Okulda Sosyal hizmete Bir Oda Tahsisi ve SHU'nun Karakteristik Görevlerden Biri "Teknoloji Bağımlılığı İle Mücadele"

Çocuk sağlığı çalışanları okulda bulunmalıdır. Sağlık hizmeti sunan elemanlar olarak tıbbi doktor ve psikologlar (çocukların fizyolojik ve psikolojik sağlığını korumak için) ve sosyal hizmet uzmanları (çocukların sosyal yaşamlarını sağlıklı devam ettirmek için) görevlendirmeliler. Sosyal hizmet uzmanının tanımlanmış görevlerden biri Teknoloji Bağımlılığı ile mücadele olmalıdır.

Okuldaki SHU, okul öğrencilerinin teknoloji bağımlılığından kurtulması için konuyla ilgili projeleri sistematik olarak başlatmalı ve yürütmelidir.

1. Tüm öğrencilerin teknoloji bağımlılığı açısından incelenmesi ve durumun değerlendirilmesi (Öğrencilerin dört gruba ayırması; Teknoloji bağımlısı olan grup, Risk grubu, Eşik grubu ve Bağımlı olmayanların belirlenmesi),
2. Genel düzeyde ve tüm öğrenciler (yukarıda belirtilen dört grubun tümü) için eğitim ve bilgilendirme,
3. Teknoloji bağımlılığı tanısı konulmuş öğrenciler (Teknoloji bağımlısı olan grup, Risk grubu, Eşik grup) üzerin bağımlılık seviyesini düşürmek amaçlı harekete geçilebilir.

Okuldaki sosyal hizmet uzmanının mesleki rolleri ve amaçlarına uygun çalışmaları "Koruyucu – önleyici çalışmalar", "Eğitici – geliştirici çalışmalar" ve "Destekleyici ve tedavi edici çalışmalar" biçimde sınıflandırılabilir.

Sosyal hizmet bölümüne özel, başka birimlerden farklı ve bağımsız **öğrenci dosyası** oluşturmalı, o dosyada kişiye ait belgeler tutulmalıdır. Bu belgelerden bazıları şunlardır:

1. Öğrencinin bedensel ve fizyolojik sağlık durumunu gösteren belgeler (Periyodik ve düzenli check-up sonuçları)
2. Öğrencinin psikolojik sağlık durumun gösteren belgeler (Periyodik ve düzenli check-up sonuçları)
3. Çocukların akademik durum değerlendirmeleri (karne ve ilerleme tablosu)
4. Öğrencilerin aile durumun gösteren belgeler (ebeveyn veya aile üyeleriyle görüşme sonucu, ev ziyaret mümkünse görüşme raporu ve aile içi ilişkilerin ev ortamında değerlendirme raporu vs.)

Çeşitli formların ve testlerin mevcudiyeti ve bunların sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Bağımlı öğrencilere ve yakınlarına danışmanlık hizmeti vererek gerekli durumlarda grup çalışmaları düzenlemeliyiz. Bu grup çalışmaları içeriğinde yer alan konulardan bazıları:

- Bağımlılığın genel tanımı
- Teknoloji bağımlılığı ve önleme yöntemleri
- Teknoloji bağımlılığının etkileri
- Bağımlılık seyri
- Bağımlılığın tedavisi
- Bağımlılık döngüsü
- Kişinin döngüdeki yerine göre müdahale teknikleri
- İyileşme dönemleri
- Teknoloji/İnternet ve riskli kullanımı
- Teknoloji bağımlılığı olan çocuk ve yakınları
- Çevre ve etkileri
- Bağımlılıkla baş etmekte doğru yöntemler
- Bağımlı yakınlarımıza nasıl yardımcı olabiliriz ?
- Etkili iletişim yöntemleri nelerdir ?

Önleme çalışmaları kapsamında; ortaokul ve liselerde öğrenci ve velilere eğitimler vererek bağımlılık ile ilgili farkındalık oluşturulmalıdır.

Eğitimlerde öğrencilere, velilere ve teknoloji bağımlılığı olan öğrencilerin velilerine yönelik (farklı gruplarla ayrı ve birbirinden bağımsız olarak) eğitim içeriği tasarlayıp ve yürütülmelidir).

Eğitim içeriği:

Öğrencilere yönelik eğitim içeriğinde “bağımlılık nedir?”, “kimler bağımlı olur?”, “kişiler ne kadar zamanda bağımlı olur?”, “bağımlılıkla ilişkili düşünce hataları nelerdir?”, “internetdeki içeriklerin yarattığı sonuçlar”, “teknoloji bağımlılığı ve sonuçları nelerdir?”, “teknoloji bağımlılığından kurtulma yolları” vs. konularla birlikte **velilere yönelik** eğitim içeriğinde “Bağımlılık nedir?”, “Bağımlılık yapıcı davranışlar”, “Bağımlılığa yol açan eylem ve davranışlar nelerdir?”, “Ebeveyn olarak neler yapılabilir?”, “Yaş dönemine uygun önleme çalışmaları nelerdir?” vs. konular dahil edilmelidir. **Teknoloji Bağımlılığı olan öğrencilerin velilerine yönelik** ise “Teknoloji bağımlılığı

nedir?”, “Teknoloji kullanım evreleri”, “Değerlendirme testi”, “Teknoloji bağımlılığı nedenleri nelerdir?”, “Vaka örnekleri”, “Teknolojik bağımlılıklar nelerdir?”, “Sosyal medya bağımlılığı nedir?”, “Oyun bağımlılığı nedir?”, “Cep telefonu bağımlılığı nedir?”, “Teknoloji bağımlılığının yarattığı sonuçlar nelerdir?”, “Çocuğumu nasıl koruyabilirim?” vs. konular dahil edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aghaei, S. & Nebatbakhsh, M. A & Farsani, H. K., (2012), "Evolution Of The World Wide Web: From Web 1.0 to Web 4.0", *International Journal Of Web & Semantic Technology*, C. 3, S. 1, s. 1- 10.
- Akar, E. (2010). Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal Ağ Siteleri-Bir Pazarlama İletişimi Kanalı Olarak İşleyişi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 107–122.
- Akkurt, S. S., (2011), "Elektronik Ortamda Hizmet Sunumu ve Buna İlişkin Sözleşmelerin Hukuki Özellikleri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 60, S. 1, s. 19-46.
- Aksu, Z. U. ve Işıklı, Ş. (2019). Teknolojik Zehirlenme, Semptomları ve Teknolojik Düzen. *Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi*, 2 (2), 58-87.
- Alkan, C. (1998). Eğitim Teknolojisi. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Anandi, B. S. ve Gududur, A. (2018). Technology addiction and associated health problems among medical students in Kalaburagi District. *Natl J Community Med*, 9 (4): 294-299.
- Anderson, J. A. (1996). *Communication theory: Epistemological foundations*. The Guilford, New York.
- Andrews, J. L., Foulkes, L., ve Blakemore, S. J. (2020). Peer influence in adolescence: *Public-health implications for COVID-19. Trends in Cognitive Sciences*, 24(8), 585-587.
- Andrews,R. ve C. Haythornthwaite (Ed.). (2007).*The SAGE Handbook of E-learning Research*. Wiltshire: Cromwell Press Ltd.
- Antle, A. N. ve Frauenberger, C. (2020). Child-Computer Interaction in times of a pandemic. *International Journal of Child-Computer Interaction*.
- Arseven, İ. (2020). Lise Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeyleri İle Öz-Düzenlemeli Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (82), 173-196.

- Arslan, M., (2021), "Elektronik Ticaret ve Mesafeli Elektronik Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması", 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Aslan, E. ve Yazıcı, A. (2016). Internet addiction among university students and related sociodemographic factors. *Clin Psychiatry*, 19, 109–117.
- Ashman, K. K. ve Jr, G. H. (1999). *Understanding Generalist Practice* Chicago Nelson Hull Publisher, s 271.
- Aydoğdu, C. (2003). Televizyon ve bilgisayarın (18-24 yaş) gençler üzerindeki psikolojik etkileri: Hendek örneği. Yayımlanmamış. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Babaarslan, D. (2021). İnternet bağımlılığı ve Covid 19 pandemi süreci arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Babahanoğlu, R., & Başer, D. (2017). Türkiye'de Okul Sosyal Hizmetinin Önemi ve Gerekliği: Konya Örneği. *Journal of International Social Research*, 10(51).
- Balcı, Ş. ve Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Banerjee, D. (2020). The Covid-19 outbreak: Crucial role the psychiatrists can play. *Asian journal of psychiatry*, 50, 102014.
- Baykan, N. (2014). Anne-Baba Tutumları ile İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği), (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bayzan, Ş. ve Özbilen, A. (2012). Dünyada İnternetin Güvenli Kullanımına Yönelik Uygulama Örnekleri ve Türkiyede Bilinçlendirme Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler. *Engineering Sciences*, 7(2), 521-531.
- Beard, K. (2005). Internet addiction: areview of current assessment techniques and potential assessment questions, *Cyberpsychology and Behavior*, 14-Jul.
- Beard, K. W. ve Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. *CyberPsychology and Behavior*, 4(3), 377-383.

- Bilgin, H. (2015). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılık düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Bölükbaş, k. (2003). İnternet cafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi. Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Brown, J. D. ve Bobkowski, P. S. (2011). Older and newer media: Patterns of use and effects on adolescents' health and well-being. *Journal of research on Adolescence*, 21(1), 95-113.
- Buckley, W. (2007). *Sociology and modern systems theory*.
- Bulut, I. (1999). Aile Tedavisi ve Sosyal Grup Çalışması, Prof. dr. Sema Kut'a armağan: Yaşam boyu sosyal hizmet, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, 4, 152-161.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Cao, H. , Sun, Y. , Wan, Y. , Hao, J. ve Tao, F. (2011). Problematic Internet use in Chinese adolescents and its relation to psychosomatic symptoms and life satisfaction. *BMC public health*, s. 802.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: Bağımlılık. VIII. Ulusal PDR Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Caplan SE. (2002), Problematic İnternet Use And Psychosocial Wellbeing: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument, *Computers in Human Behavior*, 18, 553-75.
- Ceyhan, E. , Ceyhan, A. A. ve Gürcan, A. (2007). Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (1), 387-416.
- Chou , C. ve Hsiao, M. (2000). İnternet addiction, usage, gratifcation, and pleasure experience: the Taiwan college students' case. *Computers ve Education*. S: 35.
- Choudhury, N. (2014), "World Wide Web and Its Journey From Web 1.0 to Web 4.0", *International Journal Of Computer Science and Information Technologies*, S. 5, s. 8096- 8100.

- Collins, D., Jordan, C. ve Coleman, H. (2012). Aile Sosyal Hizmetine Giriş. Brooks/Cole güçlendirme serisi: Öğrenmeyi Etkileyin.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory (third edition). Los Angeles, USA: Sage.
- Coyne J. C. ve Dorney G. (1991). Social factors and psychopathology Stress, social support, and coping processes. Annual Review of Psychology, C: 42 S: 401-425.
- Cömert, I. T. ve Kayiran, S. M. (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. Çocuk Dergisi, 10(4), 166-170.
- Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çakır-Balta, Ö. Ç. ve Horzum, M. B. (2008). The factors that affect internet addiction of students in a web based learning environment. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 41(1), 187-205.
- Çakır Y. ve Palabıyıköğlü R. (1997). Gençlerde sosyal destek- çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. Kriz Dergisi. 5 (1): 15-24.
- Çakır, Ö., Ayas, T. ve Horzum, M.B. (2011). An Investigation Of University Students' Internet And Game Addiction With Respect To Several Variables. Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, 44. 2: 95-117
- Çavuş, S. , Ayhan, B. ve Tuncer, M. (2016). Bilgisayar Oyunları ve Bağımlılık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması, *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 265-289.
- Çelik, H. (2008). Çokkültürlülük ve Türkiye'deki görünümü. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(15), 319-332.
- Çelik İskifoğlu, T. ve İskifoğlu, G. (2020). Kişilerarası bağımlılık fenomeni üzerine bir derleme. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 2 (3), 187-191.
- Çetinkaya, M. (2013). İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı.
- Çiner, B., (2022), "İnternet Yayınlarının Cezai Sorumluluğu ve Erişimin Engellenmesi", Seçkin Yayınları, Ankara.

- D'Arcy, J. , ve Gupta, A. (2014). Reflecting on the “dark side” of information technology use. *Communications of the Association for Information Systems*, 35, 109–118.
- D'Cruz, H. ve Jones, M. (2004) *Social work research ethical and political contexts*. Sage Publications: London.
- Davis, RA (2001). Patolojik İnternet kullanımının bilişsel-davranışçı bir modeli. *İnsan davranışındaki bilgisayarlar* , s. 187-195.
- Davis, K. (1949). *Human Society*, MacNillan. C: 65. S: 204-205.
- Demirel, Ö. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Usem Yayınları, Ankara.
- DiNicola, M. D. (2004). *Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates* (Doctoral dissertation, Ohio University).
- Doğan, H. , Işıklar, A. ve Eroğlu, S. (2008). Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18: 106- 124.
- Duman, N. (2001). İnsani gelişme ve Soysal Hizmet Prof. Dr. Nesrin Koşar'a armağan. *Uçucu Madde Bağımlılığı Olan Çocuk ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesi İçinde* (86-100). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, (9).
- Duncan, P. (1981). *Parental Attitudes and Interactions in Delinquency*, Child Development, Boston.
- Dura, C. (1994). “Teknoloji ve Kültür Değişmesi” *Türk Yurdu Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 78 Devre: 7 (424), ss. 11-14.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet, Temelleri, Yaklaşımları ve Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın N0:16.
- Egger, O. ve Rauterberg, M. (1996). *Internet behaviour and addiction*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Swiss Federal Institute of Technology (ETH), Zurich.
- Erbay, E. (2019). Güç ve Güçlendirme Kavramları Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(42), 41-64.

- Erdoğan, İ. (2002). İletişimi anlamak. Erk Yayınları, Ankara.
- Erses, T. ve Müezziz, E. (2018). İnsani değerler psiko-eğitim programının ergenlerde internet kullanımına etkisi. Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 4 (7), 313-326.
- Ertemel, A. ve Aydın, G. (2018). Dijital ekonomide teknoloji bağımlılığı ve çözüm önerileri. The Turkish Journal On Addictions, 5 (4), s. 665–690.
- Esen, E. (2010). Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-Sosyal Değişkenlerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Esen, F. S., (2019), "Dumandan Sosyal Medyaya Kitle İletişimin Kısa Tarihi", 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Fisher, M.S. (2006). Groups For Substance Abuse Treatment (Handbook of social work with groups), Newyork, (259-274).
- Garfin, D. R. (2020). Technology as a coping tool during the koronavirüs disease 2019 (Covid-19) pandemic: Implications and recommendations. Stress and Health, 36, 555-559.
- Gencer, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık davranışları ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Gerhart, N. (2017). Technology addiction: how social network sites impact our lives. Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline, 20, 179-194. <http://www.informingscience.org/Publications/3851> [Erişim tarihi: 08. 11. 2019].
- Golberstein, E., Wen ,H., Miller B.F. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID19) and mental health for children and adolescents. JAMA Pediatr. 174(9): 819- 820.
- Goldschmidt, K. (2020). The Covid-19 Pandemic: Technology use to support the wellbeing of children. Journal of Pediatric Nursing, 53, 88-90.
- Gökçearsan, Ş. ve Günbatar, M. S. (2012). Ortaöğrenim öğrencilerinde internet bağımlılığı. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, s. 10-24.
- Goldberg, I. (1996). Internet Addiction Disorder.

- Gönül, AS (2002). İnternet kullanımı. Gelen Yeni Symposium, s. 105-110).
- Güngör, N. (2011). İletişim. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Griffiths, M. (1999). İnternet Addiction: Fact or Fiction? *The Psychologist*, 12 (5), 246-251. Çeviren: Psk. Kazım Alat, İnternet Bağımlılığı: Gerçek mi? Kurgu mu?, Türk Psikoloji Bülteni S: 1300-7408.
- Griffiths, M., ve Widyanto, L. (2006). Internet Addiction: A Critical Review. *Int J Ment Health Addict*, 31-51.
- Güçlü, G. (2015). Yaşam boyu öğrenme argümanı olarak teknoloji bağımlılığı ve yaşama yansımaları (Yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas.
- Güçlü, F. (2001). İntihar Umutsuzluğun Tırmanışı. Ankara: Sabev.
- Günel, E. (2021), Sosyal hizmet perspektifinden internet bağımlılığı üzerine bir gözden geçirme. *İktisadi ve idari bilimler fakültesi (Unika Toplum ve Bilim) Dergisi*, 18-27.
- Güney, B. (2017). Dijital bağımlılığın dijital kültüre dönüşmesi: Netlessfobi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1 (2), 207-213.
- Günüç, S. (2009). İnternet Bağımlılık Ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Bölümü, Van.
- Gürcan, H. İ. (1999). Sanal Gazetecilik, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Hall, A. S. ve Parsons, J. (2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of mental health counseling*, 23(4), 312.
- Hamid, S., Chang, S., Kurnia, S. (2009), Identifying the use of online social networking in higher education. In Same places, different spaces, *Proceedings ascilite Auckland*, 2009, s. 419.
- Healy, J. M. (1999). (Çev. : Güresel, A.)Bağlantı Doğru mu? Bilgisayarlar Çocuklarımız Olumlu ve Olumsuz Yönden Nasıl Etkiliyor? İstanbul: Boyner Holding Yayınları: İstanbul.

- Hoban, CF. (1965). From theory to policy decision. *Aud.Vis. Common. Rev.*13 (2):121-39.
- İçel, K., (2021), "Kitle İletişim Hukuku", 14. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- İslamoğlu, F. (2020), Elektronik Ortamın Yabancılaşma Unsuru İçeren Haksız Rekabette Uygulanacak Hukuka Etkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(44), 830-848.
- İşman, A. (2001). Teknolojinin felsefi temelleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1).
- İşsever, N. K. (2016). İnternet Bağımlılığının Üniversite Öğrencilerinde Yaygınlığının İncelenmesi. Yayınlanmamış (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jonassen, D. H.(Ed.).(1988). *Instructional Designs for Microcomputer Courseware*. New Jersey:Lawrence Erlbaum Associates
- Jones,Steve (Ed.). (2003). *Encyclopedia of New Media: An Essential Reference to Communication and Technology*. Sage Publications,Inc. New York: The Moschovitis Group.
- Kapan, K. & Üncel, R. (2020), "Gelişen Web Teknolojilerinin (Web 1.0- Web 2.0- Web 3.0) Türkiye Turizmine Etkisi, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S.3, s. 276- 286.
- Kaplan, B. ve AKSEL, E. Ş. (2013). Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(1), 20-49.
- Karataş, B. (2021). Pandemi Sürecinde Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(2), 195-207.
- Karakaya, Z. , (2010). Türkiye'nin Bilim ve Teknoloji Politikası: Uluslararası Karşılaştırmalı Bir Analiz (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 33-46.

- Kaya, M., (2015), "Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme- İnternet- Sosyal Medya) Kişilik Hakkının Korunması", 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, T., (2019), "İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu", 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- King D.L., Delfabbro P.H., Billieux, J, Potenza, M.N. (2020) Problematic online gaming and the COVID-19 pandemic. *J Behav Addict* . 9(2): 184-186.
- Kılınçarslan, O. ve Dinç, O. (2007). Türkiye Ekonomisinde Teknoloji ve Transferi. *Girne Amerikan Üniversitesi, İstanbul. GAU J. Soc. ; GAU J. Soc. ve Appl. Sci.* 73-75.
- Kırık A.M., Özkoçak V. (2020). Yeni dünya düzeni bağlamında sosyal medya ve yeni koronavirüs (COVID-19) pandemisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 7: 133-154.
- Koca, E.B. (2019). Akıllı telefon bağımlılığı ve sosyotelizm üzerine bir yazın taraması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 366-378.
- Koç, S. Ç. (2015). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sorun Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koroğlu, G. , Öztürk, Ö. , Telliöğlü, N. , Genç, Y. , Mırsal, H. , ve Beyazyürek, M. (2006). Problemlerli İnternet Kullanımıyla Başvuran İki Uçlu Bir Hasta Nedeniyle Psikiyatrik Ek Tanı Tartışması: Olgu Sunumu. *Journal Of Dependence*, s. 150- 154.
- Kuss, D. J. , Griffiths, M. D. , ve Binder, J. F. (2013). Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29 (3), 959– 966. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.12.024> [Erişim tarihi: 07. 11. 2019].
- Kut, S. (1988). Sosyal Hizmet Mesleği, Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Küçükkaragöz, H. (2002). Gelişim ve öğrenme psikolojisi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kümbetoğlu, B. (2005) Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma. Bağlam Yayınları: İstanbul.
- LaRose, R., Lin, C. A. ve Eastin, M. S. (2003). Unregulated internet usage: addiction, habit, or deficient self-regulation?. *Media Psychology*, 5(3), 225-253.
- Lazar, J. (2001). İletişim bilimi. Çev. Cengiz Anık, Vadi Yayınları, Ankara.

- Lim, J. S. , Bae, Y. K. ve Kim, S. S. (2004). A learning system for internet addiction prevention. In IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies. Proceedings. s. 836-837.
- Lister, M., J. Dovey, S. Giddings, I. Grant ve K. Kelly. (2009). *New Media: A Critical Introduction*. Second Edition. Oxon:Routledge.
- Mackenzie, J. S. ve Smith, D. W. (2020). Covid-19: a novel zoonotic disease caused by a Koronavirüs from China: what we know and what we don't. *Microbiology Australia*, 41 (1), 45-50.
- Marsden, J. , Darke, S. , Hall, W. , Hickman, M. , Holmes, J. , Humphreys, K. Ve West, R. (2020). Mitigating and learning from the impact of Covid-19 infection on addictive disorders. *Addiction*.115: 1007-1010.
- Maxwell, J. A. (2005) *Qualitative research design: An interactive approach*. Sage Publications: Thousands Oaks CA.
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: An interactive approach (third edition)*. Los Angeles, USA: Sage.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015) *Nitel veri analizi. (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev) Pegem Akademi Yayınları: Ankara*.
- Minkler, M. and Wallerstein, N. B. (1998). *Improving Health Through Community Organization and Community Building: A Health Education Perspective*. (ed. Minkler, M.) *Community Organizing and Community Building for Health*. Aspen, Gaithersburg, MD.
- Mutlu, E. (2013). Madde bağımlılığında ailenin rolü. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 2(1): 13-17.
- Müezzın, E. (2017). An investigation of highschoolstudents' internet addiction with respect towith drawal, controlling difficulty, disorder in function alityand socialisolation. *Sakarya University Journal of Education*, 7 (3), 541-551
- Nalwa, K. ve Anand, A. (2003). Internet Addiction in Students: A Cause of Concern, *Cyberpsychology and Behavior*, 653-656.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar I-II. Cilt (5. Basım)*. İstanbul: Yayın Odası.

- O'Reilly, M. (1996). Internet addiction: a new disorder enters the medical lexicon. *CMAJ: Canadian Medical Association journal*, 154(12), 1882.
- Ornell, F., Schuch J.B., Sordi, A.O., Kessler F.H.P. (2020). "Pandemic fear" and COVID-19: mental health burden and strategies. *Braz J Psychiatry* . 42(3): 232- 235.
- Orzack, H. M. (1998). Computer addiction: What is it? *Psychiatric Times*, 5 (8), 2-3.
- Ögel, K. (2012). İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak. *İş Bankası Kültür Yayınları*, s. 47-60
- Ögel K (2014) İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak, *İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*.
- Ögel, k. (2015). Bağımlı Aileleri için Rehber Kitap/Alkol, uyuşturucu, Bilgisayar, Sigara ve Diğer Bağımlılıkları olanların yakınlarına bilgiler, *İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*.
- Oğuz, C. (2018). Çocuklarda bilgisayar bağımlılığı ile depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Özbesler, C., & Duyan, V. (2010). Okul ortamlarında sosyal hizmet. *Eğitim ve Bilim*, 34(154).
- Özdemir, M. (2010) Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11 (1).
- Özdemir, O. , Özdemir, P. G. , Kadak, M. T. ve NASIROĞLU, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 4 (4), 566-589.
- Öztürk, M. F. ve Talas, M. (2015). Sosyal Medya ve Eğitim Etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 7 (1), 109-111.
- Parczewska, T. (2020). Difficult situations and ways of coping with them in the experiences of parents homeschooling their children during the Covid-19 pandemic in Poland. *Education 3-13*, 1-12.
- Polat, H., Bayram, K. Ö. K. ve Tekeli, M. R. (2019). 12-18 Yaş Arası Çocuklarda Sorunlu İnternet Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 20(2), 61-71.
- Polat, R. (2017). Dijital hastalık olarak Nomofobi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(2), 164-172.

- Preston-Shoot, M., Agass, D. (1990). *Making Sense of Social Work: Psychodynamics, Systems and Practice*. Macmillan.
- Rafaeli, S. ve F. Sudweeks. (1997). Networked Interactivity. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2.4
- Reamer, F.G. (2006). *Ethical Standards in Social Work: A review of the nasw code of ethics*. 2nd Edition, NASW Press.
- Rideout VJ, Foehr UG, Roberts DF. Generation M2: Media in the lives of 8- to 18- year olds. *KFF* 2010, s. 15-20. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED527859.pdf> (18. 09. 2020).
- Rundle, A.G., Park, Y., Herbstman, J.B. (2020). COVID-19 related school closings and risk of weight gain among children. *Obesity*. 28(6): 1008-1009.
- Sandall, R.S. ve Schwartz, I.S. (2014). *Özel gereksinimli çocukların eğitiminde temel yapı taşları* (H. Bakkaloğlu, çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Santrock, J.W. (2017). *Kültür. İçinde D. M.Siyez (Ed. ve Çev.), Ergenlik..* Ankara: Nobel Yayıncılık, 391-417
- Savcı, M. ve Aysan, F. (2017). Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağıllık: internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağıllığı yordayıcı etkisi. *Düşünen Adam*, 30 (3), 202-216.
- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M. S. ve Stein, D. J. (2003). Problematic internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and anxiety*, 17(4), 207-216.
- Shaw M, Black DW. (2008) Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS Drugs*, 22, 353-365.
- Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. R. (2003). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice* (6th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Shefaor, B. W. ve Horejsi, J. Charles (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması, Temel Teknikler ve İlkeler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Simpson, R. J. ve J. J. Galbo. (1986). Interaction and Learning: Theorizing on the Art of Teaching. *Interchange*.17.4, 37-51.
- Singhal, T.A. (2020). Review of coronavirus disease-2019 (COVID-19). *Indian J Pediatr*. 87: 281-286

- Suler, J. R. (1999). To get what you need: healthy and pathological Internet use. *CyberPsychology and Behavior*, 2(5), 385-393.
- Şahin, S. ve Neriman, A. R. A. L. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 55-66.
- Şahin, S. , Özdemir, K. , Ünsal, A. , ve Temiz, N. (2013). Evaluation of mobile phone addiction level and sleep quality in university students. *Pakistan Journal Of Medical Sciences*, 29 (4), 913-918.
- Takeuchi, D. T., Zane, N., Hong, S., Chae, D. H., Gong, F., Gee, G. C., et al. (2007). Immigration-related factors and mental disorders among Asian Americans. *Journal Information*, 97(1).
- Takır, A. Özerem, A. (2019). Göçle Gelen Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul Ortamında Karşılaştıkları Sorunla. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 25(97-1), 659-678.
- Tarafdar, M. , Gupta, A. , ve Turel, O. (2013). Thedarkside of information technology use. *Information Systems Journal*, 23 (3), 269-275.
- Techatassanasoontorn, A. A. , ve Tanvisuth, A. (2010). IS use and quality of life: A conceptu alization and empir-ical investigation. *AIS Transactions on Human-Computer Interaction*, 2 (2), 26–54.
- Thompson, Neil. (2013). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Tsai, C. C. ve Lin, S. S. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *CyberPsychology and Behavior*, s. 649-652.
- Tsai, C. C. ve Lin, S. S. J. (2001). Analysis of attitudes toward computer networks and İnternet addiction of Taiwanese adolescents. *Cyberpsychology and Behavior*, 4 (3). S: 373-376.
- Turan, G,. (2008), “Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 77, s. 87- 119.
- Turan, M. ve Polat, F. (2012). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Qualitative Studies*, 12 (4), 31-60.

- Turan, N. (1999). Sosyal Kişisel Çalışma Birey ve Aile İçin Sosyal Hizmet. Ankara: Aydınlar matbaası.
- Turel, O. ve Serenko, A. (2012). The benefits and dangers of enjoyment with social networking websites. *European Journal of Information Systems*, 21 (5), 512–528.
- Türk Dil Kurumu Sözlük (2021) Teknoloji kavramı tanımı. Erişim: : <http://sozluk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 18.06.2021
- UNESCO (2019). Teachers' role and needs inthe ICT environment.
<http://www.unescobkk.org/education/ict/themes/training-of-teachers/guidelines/teachersrole-and-needs/> [Erişim tarihi 24, 03, 2019].
- Utma,S.(2019).Sosyalmedya bağımlılığı üzerine kuramsal bir değerlendirme. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 118-130. DOI: 10.26677/TR1010.2019.99.
- Uzbay, T., İ. (2010). Madde bağımlılığının tarihçesi, tanımı. *Psikofarmakoloji Araştırma Ünitesi, Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 5-15.
- Vaghefi, I. , ve Lapointe, L. (2014). When too much usage is too much: Exploring the process of IT addiction. *Proceedings of the 47th Hawaii International Conference on System Sciences IEEE*. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2014.553> [Erişim tarihi: 10. 11. 2019].
- “We Are Social“ ve ”Hootsuite“ (2022), Dijital 2022 Küresel Genel Bakış Raporu, <https://recrodigital.com/dunyada-ve-turkiyede-internet-sosyal-medya-kullanimi-2022/> [Erişim tarihi 04,10,2022].
- Winkler, A. , Dörsing, B. , Rief, W. , Shen, Y. , ve Glombiewski, J. A. (2013). Treatment of internet addiction: a meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 33 (2), 317-329.
- Yengin, D. (2019). Teknoloji bağımlılığı olarak dijital bağımlılık. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 9(2), 130-141.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. C. ve Bölükbaş, K. (2005). İnternet kafeler, gençlik ve sosyal sapma. İçinde A. Tarcan Ed. *İnternet ve Toplum*, ss. 38-549. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (1983). *Değişen toplumda aile ve genç*, Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları.

- Young, K. S. (1996). Internet Addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychol Behav*, 1996(3), 237- 244.
- Young, K. S. (2004). Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences. *American Behavioral Scientist*. 48 (4), 402-415.
- Young, KS, ve Case, CJ (2004). İşyerinde internetin kötüye kullanılması: risk yönetiminde yeni eğilimler. *Siber Psikoloji ve Davranış* , s. 105-111.
- Zastrow, C. (2014). *Sosyal Hizmete Giriş*. (Editör: Çiftçi, D. B.), (4. Baskı), Nika Yayınevi, Ankara.
- Zwanenburg, S. P. (2013). Information technology addiction: construct development and measurement. *Pro-ceedings of the 34th International Conference of Information Systems* (pp. 1– 12).

Ek 1. Gönüllü Katılım Formu (Aile-Veli Onamı)

“Teknoloji Bağımlısı Olan Çocukların Sosyal Hizmet Gereksinimleri (Ankara – 22Behmen İnan Oklu Örneği)” ARAŞTIRMASI GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU (AİLE / VELİ ONAMI)

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalında **Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN** danışmanlığında **Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ**’ın doktora tez kapsamında yapılan “Teknoloji Bağımlısı Olan Çocukların Sosyal Hizmet Gereksinimleri (Ankara – 22Behmen İnan Oklu Örneği)” konulu araştırmanın Anket soruları hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye-Ankara’da Teknoloji (İnternet / sosyal ağlara) bağımlı çocuklarda: bağlanma, sosyal destek ve kurtulma süreçleri ve sosyal hizmet gereksinimlerinin incelenmesidir. Böylece, sosyal hizmet bakış açısından, teknoloji (İnternet / sosyal ağlara) bağımlısı olan çocukların baş etme, kurtulma ve sosyal destek açısından karşılanmamış ihtiyaçlarının giderilmesi için öneriler hazırlanmasıdır. Genel olarak çocukların teknolojiye (internete ve sosyal ağlara) bağımlılıkla ilgili sorunlarını ve bunların çözümüne ilişkin beklentilerini karşılamakta neler olduğu ortaya konulmasıdır.

Bu çalışma için Hacettepe Üniversitesi Etik Kuruluna başvurularak gerekli izinler alınmıştır. Görüşmeye katılmak ve soruları cevaplamak ve çalışmaya katılım **tamamen gönüllülük esasına** dayanmaktadır.

Görüşme kapsamında alınan isim, adres ya da telefon gibi bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve hiçbir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Katılımcı olarak **kimliğiniz gizli tutulacaktır** ve elde edilen bilgiler sadece doktora tezi kapsamında anonim şekilde paylaşılacaktır. Gönüllü olmadığınız sürece bu soruları cevaplamak zorunda değilsiniz. Soruları yanıtlarken çok özel bulduğunuz ya da cevaplamak istemediğiniz soruları lütfen cevaplamayın. Görüşmeyi yarıda bırakmak isterseniz lütfen ilgili kişiye devam etmeyeceğinizi söyleyip, görüşmeyi yarıda kesin. Bu görüşmeden vaz geçmeniz hangi aşamada olursa olsun size bir sorumluluk getirmez.

Çalışma iki aşamalı yapılacaktır, ilk önce ölçek uygulanacak sonra ölçek puanı yüksek olanlarla mülakat (derinlemesine görüşme) yapılacaktır.

Anket yanıtlama ve görüşmenin yapılması yaklaşık **40 dakika** sürebilir. Ayrıca görüşme esnasında araştırmacının **ses kayıt cihazı kullanımı** ve **not alması** sizin izninize bağlıdır.

Bununla birlikte görüşmeden kaynaklanan bir rahatsızlığınız olduğu takdirde bunu araştırmacı ile paylaşınız, bu rahatsızlığın giderilmesinin sorumluluğu araştırmacıya aittir. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir. Çalışmanın her aşamasında soru işareti oluşturan konuları araştırmacıya sorma hakkına sahipsinizdir. Görüşmeler bittikten sonra, çalışma bağlamında bilgi elde etmek için ya da araştırma sonuçlarını almak için araştırmacıya telefon () ve e-posta () aracılığıyla ulaşabilirsiniz.

Teşekkür ederiz....

Tarih:

Katılımcı: Adı, soyadı:

Katılımcının Velisi: Adı, soyadı:

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve anladım. Çocuğumun çalışmaya katılmasına izin veriyorum.

Adres:

Tel:

İmza:

Araştırmacı:

Adı, soyadı: **Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN**

Adres: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet bölümü, Beytepe, Ankara, Türkiye

Tel:

E-posta:

İmza:

Yardımcı araştırmacı:

Adı, soyadı: **Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ**

Adres: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet bölümü, Beytepe, Ankara, Türkiye

Tel:

E-posta:

İmza:

Ek 2. Gönüllü Katılım Formu (Aile-Veli Onamı) - Farsça

فرم رضایت ولی دانش آموز برای شرکت فرزندشان در تحقیق
 "الزامات مددکاری اجتماعی برای نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی"
 (مطالعه موردی مدرسه ایرانی 22 بهمن - آنکارا)

سوالات تحقیق حاضر، جهت تز دکترای اینجانب محمدرضا پوراکبریان نیاز با استاد راهنمایی پروفیسور دکتر ودات ایشیکهان و در رشته مددکاری اجتماعی دانشگاه حاجت تپه و با موضوع تز "الزامات مددکاری اجتماعی برای نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی (اینترنت/شبکه های اجتماعی)" آماده شده است.

اهداف این تحقیق، بررسی مراحل ابتلا، کمکهای اجتماعی و مراحل ترک و نیز احتیاجات مددکاری اجتماعی نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی (اینترنت/شبکه های اجتماعی) و ساکن آنکارا- ترکیه می باشد. بدینوسیله از دیدگاه مددکاری اجتماعی ارابه پیشنهاداتی برای کنار آمدن، رهایی و از نظر کمکهای اجتماعی مرتفع کردن احتیاجات برآورده نشده ی نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی است. بطور عام مطرح نمودن انتظارات نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی مرتبط با مشکلات مربوطه و راه حلهای رفع آن است.

برای انجام این تحقیق مجوز لازم کمیته اخلاق دانشگاه حاجت تپه اخذ شده است. پاسخگویی به سوالات و شرکت در این تحقیق کاملاً اختیاری است.

آدرس یا شماره تلفن و غیره که در حین تحقیق کسب شود کاملاً محرمانه نگهداری شده و با افراد دیگر و سایر سازمانها اشتراک گذاری نخواهد شد و تنها در راستای اهداف علمی و تز حاضر استفاده خواهد شد. پاسخگویی به سوالات و شرکت در این تحقیق اختیاری بوده و در هر مرحله شما مختار هستید که به پاسخگویی ادامه ندهید. هنگام پاسخگویی به سوالات اگر شخصی و غیر قابل جوابگویی حس کردید، لطفاً پاسخ ندهید. در صورت عدم تکمیل پاسخنامه لطفاً موضوع را اطلاع دهید و مصاحبه را قطع کنید. در صورت قطع پاسخگویی در هر مرحله ای هیچگونه مسولیت مادی و معنوی نخواهید داشت. در حین مصاحبه ضبط صدا و یادداشت برداری مصاحبه گر بستگی به اجازه شما دارد.

جوابگویی به سوالات پرسشنامه و انجام مصاحبه حدوداً "40 دقیقه زمانبر خواهد بود.

هرگونه ناراحتی ناشی از مصاحبه را با محقق در میان بگذارید، مسولیت رفع آن با محقق میباشد. در صورت عدم تکمیل پاسخنامه، جوابهای ناقص حذف خواهند شد.

در هر مرحله از تحقیق و در صورت وجود هرگونه سوال درباره تحقیق حاضر و موضوع مورد مطالعه میتوانید از محقق پیروید. پس از اتمام مصاحبه برای دریافت هرگونه اطلاعاتی و یا نتایج تحقیق میتوانید با محقق از طریق شماره تلفن و ایمیل:

با تشکر

نام و نام خانوادگی دانش آموز:

نام و نام خانوادگی ولی دانش آموز:

توضیحات فوق را خواندم و فهمیدم. به فرزندم اجازه میدهم در مصاحبه شرکت کند.

آدرس:

تلفن:

امضاء:

محقق:

نام و نام خانوادگی: پروفسور دکتر ودات ایشیکهان

آدرس: دانشگاه حاجت تپه - رشته مددکاری اجتماعی - بی تپه - آنکارا - ترکیه

تلفن:

ایمیل:

امضاء:

دستیار محقق:

نام و نام خانوادگی: محمدرضا پوراکیریان نیاز

آدرس: دانشگاه حاجت تپه - رشته مددکاری اجتماعی - بی تپه - آنکارا - ترکیه

تلفن:

ایمیل:

امضاء:

Ek 3. Gönüllü Katılım Formu (Öğrenci)

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sevgili Öğrenciler;

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN danışmanlığında, Doktora öğrencisi Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ tarafından Doktora Tezi kapsamında “Teknoloji Bağımlısı Olan Çocukların Sosyal Hizmet Gereksinimleri (Ankara – 22Behmen İran Oklu Örneği)” konulu bir araştırma gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik adlı Komisyonu’ndan Etik Komisyon Onayı alınmıştır.

Bu çalışmanın amacı, teknoloji bağımlısı çocukların sosyal hizmet gereksinimlerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada dolduracağınız Görüşme Formu ve ölçekten elde edilen bilgiler araştırma haricinde kullanılmayacaktır ve vereceğiniz yanıtlar gizli tutulacaktır. Bu nedenle Görüşme Formuna ve ölçüğe isim yazmanıza gerek yoktur.

Çalışmaya katılmayı kabul etmeniz halinde formun altında bulunan “Yukarıdaki açıklamaları okudum ve anladım. Çalışmaya katılmayı onaylıyorum” cümlesinin başında bulunan kutucuğa “X” işareti koymanız yeterlidir. Çalışmaya katılmanız konusundaki karar tamamen size aittir, çalışmaya katıldıktan sonra istediğiniz an çalışmadan ayrılabilirsiniz. Ayrılmanız durumunda tarafınıza herhangi bir maddi veya manevi sorumluluk yüklenmeyecektir.

Görüşme esnasında araştırmacının **ses kayıt cihazı kullanımı** ve not alması sizin iznimize bağlıdır. Anket yanıtlama ve görüşmenin yapılması yaklaşık **40 dakika** sürebilir.

Çalışmaya katılım sağlamadan önce soracağınız sorular olması halinde sormaktan çekinmeyiniz. Çalışmaya katılım sağladıktan sonra sormak istediğiniz sorular ve araştırmanın sonuçları hakkında bilgi almak için aşağıda yer alan iletişim bilgilerini kullanarak tarafıma ulaşabilirsiniz.

Anket formuna adınızı ve soyadınızı yazmayınız.

Zaman ayırıp çalışmaya gösterdiğiniz ilgiden ve verdiğiniz katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

E-posta:

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve anladım. Çalışmaya katılmayı onaylıyorum.

Tarih:

Ek 4. Gönüllü Katılım Formu (Öğrenci) - Farsça

فرم شرکت در مصاحبه (دانش آموز)

دانش آموزان عزیز

با راهنمایی پروفسور دکتر ودات ایشیکهان استاد رشته مددکاری اجتماعی - دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه حاجت تپه، تز دکترای دانشجوی محمدرضا پوراکبریان نیاز با موضوع " الزامات مددکاری اجتماعی برای نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی (مطالعه موردی مدرسه ایرانی 22 بهمن - آنکارا)" با طرح سوالات تحقیق حاضر آماده شده است. برای انجام این تحقیق مجوز لازم کمیته اخلاق دانشگاه حاجت تپه اخذ شده است.

اهداف این تحقیق، بررسی احتیاجات مددکاری اجتماعی نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی (اینترنت/شبکه های اجتماعی) می باشد. اطلاعات حاصل از پاسخهای شما به سوالات پرسشنامه و فرم مصاحبه، خارج از اهداف علمی تز حاضر استفاده نخواهد شد و جوابهایتان کاملا محرمانه خواهد بود. بهمین دلیل احتیاجی به نوشتن نام نیست.

در صورت تمایل به شرکت در تحقیق کافی است با زدن علامت " X " داخل مربع در مقابل جمله ی "توضیحات فوق را خواندم و فهمیدم. شرکت در تحقیق را میپذیرم" در زیر همین فرم، رضایت خود را اعلام فرمایید. پاسخگویی به سوالات و شرکت در این تحقیق کاملا اختیاری بوده و در هر مرحله شما مختار هستید که به پاسخگویی ادامه ندهید. در صورت قطع پاسخگویی در هر مرحله ای هیچگونه مسولیت مادی و معنوی نخواهید داشت.

در حین مصاحبه ضبط صدا و یادداشت برداری مصاحبه گر بستگی به اجازه شما دارد. جوابگویی به سوالات پرسشنامه و انجام مصاحبه حدودا " 40 دقیقه زمانبر خواهد بود.

قبل از شروع پاسخگویی، در صورت وجود هرگونه سوال درباره تحقیق حاضر و موضوع مورد مطالعه لطفاً پیرسید. پس از اتمام مصاحبه برای دریافت هرگونه اطلاعاتی ویا نتایج تحقیق میتوانید با استفاده از اطلاعات ارتباطی زیر با من تماس بگیرید.

نام و نام خانوادگی خود را روی پرسشنامه ننویسید.

با تشکر از بذل توجه، همکاری و وقتی که به این پرسشنامه اختصاص میدهید.

محمدرضا پوراکبریان نیاز

دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه حاجت تپه

دانشجوی دکترای رشته مددکاری اجتماعی

تلفن:

ایمیل:

توضیحات فوق را خواندم و فهمیدم. شرکت در تحقیق را میپذیرم.

تاریخ:

Ek 5. Bilgilendirilmiş Onam Formu (Ses Kaydı İzni)

Sayın Katılımcılar,

“Teknoloji Bağımlısı Olan Çocukların Sosyal Hizmet Gereksinimleri (Ankara – 22Behmen İnan Oklu Örneği)”

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı tarafından doktora tezi olarak yapılmaktadır. Sizin yanıtlarınızdan elde edilecek sonuçlarla, Ortaokul Öğrencilerinin Teknoloji (İnternet - Sosyal Ağlar) Kullanım Durumları, Teknoloji Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet gereksinimlerinin İncelenmesi ve problemin negatif etkisini azaltması ve çözülmesiyle birlikte memnuniyetlerinin sağlanması için önerilerde bulunulabilecek ve şartların iyileştirilmesi adına olumlu adımların atılması planlanabilecektir. Bu nedenle anket ve görüşme soruların tümüne ve içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayalıdır. Bu anket formu ve görüşme aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla (veya “bilimsel amaçlar için”) kullanılacaktır. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz, anketi doldurken veya görüşme yaparken istemezseniz son verebilirsiniz.

Yanıtlarınızı, soruların altında yer alan seçenekler arasından uygun olanı daire içine alarak ya da açık uçlu sorularda sorunun altında bırakılan boşluğa yazarak belirtiniz. Birden fazla seçenek işaretleyebileceğiniz sorularda, size uygun gelen bütün seçenekleri işaretleyiniz. Eğer sorunun yanıtları arasında “diğer” seçeneği mevcutsa ve yanıtınız var olan seçenekler arasında yer almıyorsa, bu durumda yanıtınızı diğer seçeneğindeki boşluğa yazınız.

Görüşmemizde, **ses kayıt cihazı kullanılması** planlanmaktadır. Ses kayıt cihazının kullanılmasına izin verilmeyen görüşmelerde, araştırmacı tarafından görüşme notları tutulacaktır. Araştırmacının ses kayıt cihazı kullanımı ve not alması sizin izninize bağlıdır.

Anket yanıtlama ve Görüşmenin yapılması **yaklaşık 40 dakika** sürebilir.

Anketi yanıtladığınız ve görüşmeye katıldığınız için teşekkür ederiz.

Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki kişi ile iletişim kurabilirsiniz:

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ

Adres: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet bölümü,

Beytepe, Çankaya, Ankara, Türkiye

Tel:

Görüşme esnasında araştırmacı tarafından ses kayıt cihazının kullanılmasını kabul ediyorsanız aşağıdaki kutucuğu ‘X’ ile işaretleyiniz ve devam ediniz.

Kabul ediyorum

Kabul etmiyorum

Ek 6. Bilgilendirilmiş Onam Formu (Ses Kaydı İzni) – Farsça

فرم رضایت (مجوز) ضبط صدا

شرکت کننده محترم

" الزامات مددکاری اجتماعی برای نوجوانان با اعتیاد به تکنولوژی (مطالعه موردی مدرسه ایرانی 22 بهمن - آنکارا)" این تحقیق بعنوان تز دکترا در رشته مددکاری اجتماعی - دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه حاجت تپه انجام میپذیرد. نتایج حاصل از جوابهای شما، بررسی وضعیت استفاده دانش آموزان از تکنولوژی (اینترنت/شبکه های اجتماعی)، اعتیاد به تکنولوژی و الزامات مددکاری اجتماعی و نیز کاهش اثرات مضر و حل مشکل به همراه حفظ رضایتشان را ممکن ساخته، برنامه ریزی برای طرح پیشنهادات و اقداماتی برای بهبود شرایط را ممکن میسازد. بهمین دلیل پاسخگویی صمیمانه به تمامی سوالات پرسشنامه و فرم مصاحبه از اهمیت بالایی برخوردار است.

پاسخگویی به سوالات و شرکت در این تحقیق کاملاً اختیاری بوده و در هر مرحله شما مختار هستید که به پاسخگویی ادامه ندهید. اطلاعات حاصل از پاسخهای شما به سوالات پرسشنامه و فرم مصاحبه، کاملاً محرمانه نگهداری شده و تنها در راستای اهداف تز (ویا اهداف علمی) استفاده خواهد شد. میتوانید در تحقیق مشارکت نکنید، حین پاسخگویی به سوالات پرسشنامه و یا مصاحبه از ادامه دادن صرفنظر کرده و خاتمه دهید.

پاسخ سوالات تستی را در دایره های مشخص شده در زیر سوالات و پاسخ سوالات تشریحی را فضای خالی زیر هر سوال بنویسید. در سوالاتی که بیش از یک پاسخ میتواند داشته باشد، تمامی جوابهای مورد نظرتان را علامت بزنید. اگر در بین جوابها گزینه ی "غیره" موجود باشد و پاسختان در بین گزینه ها نباشد، در این صورت گزینه ی "غیره" را علامت بزنید.

برای انجام مصاحبه استفاده از دستگاه ضبط صدا در نظر گرفته شده است. در مصاحبه هایی که مجوز استفاده از دستگاه ضبط صدا نداشته باشیم، مصاحبه گر یادداشت برداری خواهد کرد. استفاده از دستگاه ضبط صدا و یادداشت برداری مصاحبه گر بستگی به اجازه شما دارد.

جوابگویی به سوالات پرسشنامه و انجام مصاحبه حدوداً 40 دقیقه زمانبر خواهد بود. بخاطر جوابگویی به سوالات پرسشنامه و شرکت در مصاحبه تشکر می کنیم. در صورت وجود هرگونه سوال درباره تحقیق حاضر و موضوع مورد مطالعه، میتوانید با اینجانب تماس بگیرید.

محمد رضا پوراکبریان نیاز

دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه حاجت تپه

دانشجوی دکتری رشته مددکاری اجتماعی - تلفن

لطفاً نظر خود را مبنی بر "استفاده از دستگاه ضبط صدا" برای انجام مصاحبه با زدن علامت " X " در مربعهای

زیر اعلام نموده و ادامه دهید.

موافقم

مخالفم

Ek 7. Ölçek (İnternet Bağımlılık Ölçeği)

İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ	K e s i n l i k l e r e k a t ı l m ı y o r u m	K a t ı l m ı y o r u m	K a r s ı z ı m	K a t ı l m ı y o r u m	T a m a m e n k a t ı l ı y o r u m
<p>Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için</p> <ul style="list-style-type: none"> • her zaman doğru ise “Tamamen Katılıyorum”, • genelde doğru ise “Katılıyorum”, • emin değilseniz “Kararsızım”, • genelde doğru değilse “Katılmıyorum”, • hiçbir zaman doğru değilse “Kesinlikle Katılmıyorum” <p>şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.</p>					
Yoksunluk					
1. İnternet <u>kullanmadığım</u> zaman kendimi gergin/huzursuz hissederim.	1	2	3	4	5
2. İnternet kullanmak isteyip de kullanmadığım zaman sinirli/öfkeli olurum.	1	2	3	4	5
3. İnternet bağlantısı koparsa ya da yavaşlarsa sinirlenirim/öfkelenirim.	1	2	3	4	5
4. İnternet kullandığım zamanlarda hiç olmadığım kadar mutlu/huzurlu olurum.	1	2	3	4	5
5. Kendimi endişeli ya da sıkıntılı hissettiğim zamanlarda internet kullanmak beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
6. Birileri beni internetin başından kaldırırsa sinirlenirim.	1	2	3	4	5
7. Sorunlarımdan kaçmak için internet kullanmaya yönelirim.	1	2	3	4	5
8. İnternete, planladığım zamanda giremezsem sinirlenirim.	1	2	3	4	5
9. Çevremde birileri varken, <u>yalnız kalıp</u> , internete girmeyi isterim.	1	2	3	4	5
10. İnterneti <u>kullanmadığım</u> zamanlarda internete girmek için sabırsızlanırım.	1	2	3	4	5
11. Gittiğim yerlerde internet bağlantısı ararım.	1	2	3	4	5
Kontrol güçlüğü					
12. İnternet kullanmamı sınırlamakta ya da kontrol etmekte güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
13. Sabah uyandığımda ilk aklıma gelen internete girmek olur.	1	2	3	4	5
14. İnternette her defasında, bir öncekinden daha uzun süre kalmak isterim.	1	2	3	4	5
15. İnternette planladığımdan daha uzun süre kalırım.	1	2	3	4	5
16. İnternet <u>kullanmadığım</u> zamanlarda bile interneti düşünürüm.	1	2	3	4	5
17. İnternette iken acıktığımı, susadığımı hissetmem ya da farkına varmam.	1	2	3	4	5

18. İnternette daha fazla zaman geçirmek için başka planlarımı iptal ederim.	1	2	3	4	5
19. İstediğim zaman internetin başından <u>kalkamam.</u>	1	2	3	4	5
20. Ailem beni çağırırsa dahi internetin başından <u>kalkamam.</u>	1	2	3	4	5
21. İnternet kullanabilmek için uykumdan ödün veririm.	1	2	3	4	5
İşlevsellikte bozulma					
22. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile sorunlar yaşarım.	1	2	3	4	5
23. Arkadaşlarım beni çağırırsa dahi internetin başından <u>kalkamam.</u>	1	2	3	4	5
24. İnternet kullanmamdan dolayı başka etkinliklere (spor, sinema, kitap okuma vb.) ilgim azalır.	1	2	3	4	5
25. İnternet kullanmamdan dolayı ev/iş/okul sorumluluklarımı yerine getiremem ya da ihmal ederim.	1	2	3	4	5
26. Çevremdekiler internette harcadığım zamandan dolayı şikayet eder.	1	2	3	4	5
27. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile daha az zaman geçiririm.	1	2	3	4	5
28. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile daha az zaman geçiririm.	1	2	3	4	5
Sosyal izolasyon					
29. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile sorunlar yaşarım.	1	2	3	4	5
30. İnternet ortamında edindiğim arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlarıma tercih ederim.	1	2	3	4	5
31. Gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla dışarıda görüşmek yerine internette görüşmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
32. Arkadaşlarımı internetten edinirim.	1	2	3	4	5
33. İnternet benim en iyi arkadaşımdır.	1	2	3	4	5
34. İnternetsiz bir yaşam bana anlamsız/boş gelir.	1	2	3	4	5
35. İnternet kullanmamdan dolayı yüz yüze iletişimde zorluk yaşarım.	1	2	3	4	5

Ek 8. Ölçek (İnternet Bağımlılık Ölçeği) - Farsça

کا م ن م کا	م وا فا قم	ن ر ن د ار م	م ن خ ال فم	کا م ن خ ال فم	
پرسشنامه اعتیاد اینترنتی					
<p>لطفا در مقابل موارد زیر، برای انتخاب گزینه ی مناسب</p> <ul style="list-style-type: none"> • اگر "همیشه درست" می باشد گزینه "کاملا موافقم" • اگر "معمولا درست" می باشد گزینه "موافقم" • اگر "مطمئن نیستید" گزینه "نظری ندارم" • اگر "معمولا نادرست" می باشد (معمولا غلط) "گزینه "مخالفم" • اگر "هرگز درست نمی باشد (همیشه غلط) "گزینه "کاملا مخالفم" <p>را علامتگذاری کنید.</p>					
محرومیت					
5	4	3	2	1	1 هنگامیکه از اینترنت استفاده نمیکنم، احساس عصبی و بی قراری میکنم.
5	4	3	2	1	2 هرگاه بخواهم با اینترنت کار کنم ولی نتوانم، خشمگین و عصبانی میشوم.
5	4	3	2	1	3 هرگاه اتصال به اینترنت قطع میشود یا سرعش کم میشود، خشمگین و عصبانی میشوم.
5	4	3	2	1	4 هنگام استفاده از اینترنت، بیش از حد خوشحال و آرام میشوم.
5	4	3	2	1	5 هرگاه نگران و پریشان هستم، کار با اینترنت مرا به آرامش میرساند.
5	4	3	2	1	6 اگر کسی مرا از اینترنت دور کند ، عصبانی می شوم.
5	4	3	2	1	7 برای فرار از مشکلات، به استفاده از اینترنت روی می آورم.
5	4	3	2	1	8 اگر در زمانی که برنامه ریزی کرده ام نتوانم وارد اینترنت شوم، عصبانی می شوم.
5	4	3	2	1	9 درحالیکه افرادی در اطرافم هستند، دوست دارم تنها باشم و به اینترنت بروم.
5	4	3	2	1	10 زمانیکه از اینترنت استفاده نمی کنم ، بی تاب میشوم.
5	4	3	2	1	11 هر جا که برم، به دنبال اتصال به اینترنت هستم.
مشکل کنترل					
5	4	3	2	1	12 در محدود یا کنترل کردن استفاده خودم از اینترنت، مشکل دارم.
5	4	3	2	1	13 وقتی صبح از خواب بیدار می شوم ، اولین چیزی که به ذهنم خطور میکند، ورود به اینترنت است.
5	4	3	2	1	14 هربرابر دوست دارم طولانی تر از دفعات قبل در اینترنت بمانم.
5	4	3	2	1	15 بیشتر از آن زمانی که برنامه ریزی کردم در اینترنت می مانم.
5	4	3	2	1	16 حتی وقتی از اینترنت استفاده نمی کنم، به اینترنت فکر می کنم.
5	4	3	2	1	17 در اینترنت احساس گرسنگی یا تشنگی نمی کنم و یا متوجه آن نمی شوم.
5	4	3	2	1	18 برنامه های دیگرم را برای گذراندن وقت بیشتر در اینترنت لغو می کنم.
5	4	3	2	1	19 هر زمان که اراده کنم، نمی توانم از اینترنت خارج شوم.
5	4	3	2	1	20 حتی وقتیکه خانواده ام صدایم میکنند، نمی توانم از اینترنت خارج شوم.
5	4	3	2	1	21 برای استفاده بیشتر از اینترنت، خوابم را به خطر می اندازم.
اختلال در عملکرد					
5	4	3	2	1	22 به دلیل استفاده از اینترنت، با خانواده ام مشکل دارم.
5	4	3	2	1	23 حتی وقتیکه دوستانم مرا صدا میزنند ، نمی توانم از اینترنت خارج شوم.
5	4	3	2	1	24 به دلیل استفاده از اینترنت ، علاقه ام به سایر فعالیت ها(ورزش ، سینما ، کتاب خواندن و غیره) کاهش مییابد.
5	4	3	2	1	25 به دلیل استفاده از اینترنت، نمی توانم وظایف خانه / محل کار / مدرسه خود را انجام دهم و یا غفلت میکنم.
5	4	3	2	1	26 طرفیایم از زمانی که در اینترنت می گذرانم، شکایت دارند.
5	4	3	2	1	27 بدلیل استفاده از اینترنت، وقت کمتری را با خانواده می گذرانم.
5	4	3	2	1	28 بدلیل استفاده از اینترنت، وقت کمتری را با دوستانم می گذرانم.
انزوای اجتماعی					
5	4	3	2	1	29 به دلیل استفاده از اینترنت، با دوستانم مشکل دارم.

5	4	3	2	1	دوستی هایی را که از طریق اینترنت بدست آورده ام، به دوستان زندگی واقعی خود ترجیح می دهم.	30
5	4	3	2	1	بجای ملاقات با دوستان زندگی واقعیم در بیرون، ملاقات اینترنتی را ترجیح میدهم.	31
5	4	3	2	1	دوستی هایم را از طریق اینترنت برقرار می کنم.	32
5	4	3	2	1	اینترنت، بهترین دوست من است.	33
5	4	3	2	1	زندگی بدون اینترنت، برایم بی معنی و پوچ به نظر می رسد.	34
5	4	3	2	1	به دلیل استفاده از اینترنت، در برقراری ارتباط رو در رو مشکل دارم.	35

Ek 9. Derinlemesine Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

A. GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİYE DAİR SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Kendinizden bahsedebilir misiniz?

- Cinsiyetiniz, yaş ve eğitim durumunuz (karneniz nasıl) vs.
- Boş zamanlarınızda yaptığınız aktiviteler (spor, kitap, internet, ailede zaman geçirme, arkadaşla sohbet veya oyun oynama vs.)
- Okul dışında aldığınız eğitimler (müzik, resim, spor, yabancı dil vs.)

2. Ailenizden bahseder misiniz?

- Anne, baba ve kardeş/kardeşlerinizin yaş, meslek ve eğitim durumları vs.
- Ailedekiler ile ilişkiniz ve samimiyetiniz
- Herhangi bir sorununuz olduğunda ve paylaşma ihtiyacı duyduğunuzda, öncelikle destek aldığınız kişi veya veliler vs.

B. ARKADAŞ SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORULAR

3. Okul arkadaşlarınızla ilgili konuları anlatmak ister misiniz?

- En yakın arkadaşınız
- Okul arkadaşlarınızla ilişki ve samimiyetiniz
- Okul dışında görüşmelerinizin sıklığı, şekli (yüz yüze veya internet üzerinden), görüşme nedeni ve konusu
- Oynadığınız oyunlar (çevrimiçi, çevrimdışı veya sokak oyunları)
- Okul arkadaşlarınızla internet aracılığıyla iletişimini devam ettirme konusu

4. Okulun dışında internette tanıştığınız arkadaşlarınızdan bahseder misiniz?

- En yakın arkadaşınız
- Devamlı yeni arkadaşlık kurmak için interneti kullanımı
- İnternette tanıştığınız arkadaşlarınızla ilişkiniz ve samimiyetiniz
- İnternette tanıştığınız arkadaşlarınızla iletişim aracınız ve görüşmelerinizin sıklığı, şekli ve konusu

5. Mahallede ya da herhangi bir yerde tanıştığınız ve sürekli iletişimde olduğunuz arkadaşlarınızdan bahseder misiniz? (Okul arkadaşları ve internette tanıştığınız arkadaşlar dışında)

C. AİLE SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORULAR

6. Aileniz ve internet kullanımınız hakkında bahsetmek ister misiniz?

- Ailenizin istemediği sitelere, internet üzerinde giriyor musunuz?
- İnternette iken; annen, baban veya bir başkası odaya girdiğinde siteyi değiştirdiğiniz oldu mu?
- Aileniz, internet kullanımı ile ilgili bir sınırlama getiriyor mu?
- İnterneti ailenizden daha iyi kullanabildiğinizi düşünüyor musunuz?

7. Ailenizin internet kullanımları hakkında bahsetmek ister misiniz?

- Anneniz ve babanız internet/sosyal ağları ne kadar kullanıyorlar?
- Ailenin internet kullanırken sizi ihmal ettiğini düşünüyor musunuz?
- Sosyal ağlarla, aile üyeleriyle iletişiminiz ya da samimiyetiniz nasıl?
- Ailenin internetteki paylaşımları sizi rahatsız ediyor mu?

D. OKUL SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORULAR

8. Okulunuzdan bahsetmek ister misiniz? (Öğretmenler, Ders konuları, sayıları ve süreleri vs.)

9. Okulda telefon kullanımı ve internet üzerinden eğitim konuları hakkında bahsetmek ister misiniz?

- Telefon kullanımı yasak mı? (siz kullanıyor musunuz?)
- Yüz yüze eğitim ile internet üzerinde faydalandığınız dersler arasında fark görüyor musunuz?

10. Okul öğretmenlerinizden bahsetmek ister misiniz?

- Okul öğretmenleriyle ilişkiniz ve samimiyetiniz nasıldır?
- Okul öğretmenleriniz dersi aktarmada yada katkı sağlamada yeterli midir?
- Ders sırasında öğretmeniniz telefonu ile ilgileniyor mu? (bu durum sizin derse olan uyumunuzu etkiliyor mu?)

11. Okulda internet kullanımınız hakkında bahseder misiniz?

- Okulda internet ile ilgili herhangi bir ders alıyor musunuz? (bu derste internetin zararlı kullanımıyla ilgili bilgilendirme yapılıyor mu?)
- İnterneti öğretmenleriniz ile iletişim kurmak için kullanıyor musunuz?

E. İNTERNET ERİŞİMİ VE KULLANIMIYLA İLGİLİ SORULAR

12. Kullandığınız telefonun özelliği nedir? (internete bağlanıyor mu?)

13. Telefon/tablet ya da bilgisayar kullanırken yalnız olmayı tercih eder misiniz?

14. İnternet kullanımınızla ilgili neler anlatmak isterseniz?

- İlk ne zaman tanıştınız?
- İnternete nereden erişiyorsunuz?
- İnterneti daha çok ne için kullanıyorsunuz?
- İnternette ne tür oyunlar oynuyorsunuz?
- İnternette kendinize örnek aldığınız kişiler kimlerdir?
- İnternetteki reklamlarla (oyun/ alışveriş vb.) ilgileniyor musunuz?
- İnternette en çok hoşunuza giden konu nedir?
- İnternet üzerinden tek başına kredi kartıyla alışveriş (oyun, kıyafet, kitap vb.) yaptınız mı?
- Hafta içi ve hafta sonu günleri içinde interneti ne sıklıkla kullanıyorsunuz?
- Sizin için internet kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
- İnternete 1-2 gün ulaşamadığınız zaman, kendinizi nasıl hissedersiniz?

15. Sosyal ağ hesaplarınızdan bahseder misiniz?

- En sık kullandığınız uygulamalar ve sosyal ağlar nelerdir?
- Birden fazla hesabınız var mı?
- Profiliniz gizli mi?
- Paylaşımlarınız neyle ilgili?
- Tanımadığınız biriyle iletişim kuruyor musunuz?
- Tanımadığınız kişiler ekli mi? (Kişi/kişilerin yaş aralığı nedir?)
- Sosyal medyada yaptığınız paylaşımların beğeni sayısı sizin için önemli mi?
- Takipçi sayınızı arttırmak ister misiniz?
- Sizin için sosyal ağ kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
- Kendinizi sanal ortamda (internette) daha iyi ifade ettiğinizi düşünüyor musunuz? (nedenini anlata bilir misiniz?)

16. İnternet siber dünyası hakkında ne düşünüyorsunuz?

- İnternette işlenen suçlarla ilgili bilginiz var mı? (Örnek verebilir misiniz?)
- İnternet üzerinden, herhangi bir yolla sizinle doğrudan iletişime geçmeyi deneyen kişilerle karşılaştığınızda nasıl tepki veriyorsunuz? (örneğin telefon, E-posta, vs.)
- İnternette mesaj göndererek, sizi rahatsız eden sitelerle karşılaştığınızda ona nasıl tepki veriyorsunuz?
- İnternette cinsel içerikli görüntülerle karşılaştığınızda nasıl tepki veriyorsunuz? (siteyi izlemeye devam ediyor musunuz?)
- “Başkasının parası veya malını alma veya zarar verme konusunda” sizi ikna etmeye yönlendiren veya teşvik eden sitelerle karşılaştığınızda onu yapmayı düşünüyor musunuz veya nasıl tepki veriyorsunuz?
- İnternet üzerinde kumar oynamaya teşvik eden sitelerle karşılaştığınızda onu yapmayı (kumar oynamak) düşünüyor musunuz veya nasıl tepki veriyorsunuz?
- İnternette Sigara, Alkol ve Uyuşturucu kullanmaya teşvik eden sitelerle karşılaştığınızda nasıl tepki veriyorsunuz?
- İnternette sizi Şiddet içeren davranışlara teşvik eden sitelerle karşılaştığınızda nasıl tepki veriyorsunuz?
- İnternet üzerinden, kötü düşünceler (tehlikeli veya yasadışı faaliyetler) öğretmeye çalışan kişi ya da sitelerle karşılaştığınızda onu öğrenmeyi düşünüyor musunuz veya nasıl tepki veriyorsunuz?
- Başkasının bilgisayar, ağ veya sitesini hekleme (bilgilerine sahibinin bilgisi veya izni dışında erişip, okuma, değiştirme, zarar verme veya mahvetme) konusunda sizi ikna etmeye yönlendiren veya teşvik eden sitelerle karşılaştığınızda nasıl tepki veriyorsunuz?

F. TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞIYLA MÜCADELEDE

17. Teknoloji bağımlılığı bildiğiniz gibi ciddi bir sorundur, bununla mücadele etmek için (Önlemek veya Kurtulmak için) önerileriniz nelerdir?

- Sizce internet bağımlısı kişiler için farklı hizmetler geliştirilmeli midir? Ne tür hizmetler geliştirilmelidir?
- Teknoloji bağımlılığından kurtulmakla ilgili yeni bilgilere ve becerilere ulaşmakta sizce mevcut kaynaklar yeterli midir?
- Teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, sizce bağımlılığı önlemek ve bağımlılıktan kurtulma hususunda arkadaşın ve Ailenin rolleri ne olabilir?
- Teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, sizce Sosyal Hizmet Uzmanının ve Okul Yönetimi ve öğretmenlerinin katkıları neler olabilir?

- Teknoloji bağımlılığıyla mücadelede, sizce Sivil Toplum kuruluşlarından (STK) ve Devletten beklentiler ne olabilir?

18. Teknoloji bağımlılığı konusunda, herhangi bir eklemek (bizimle paylaşmak) istediğiniz konu var ise lütfen belirtiniz: . . .

Zaman ayırdığınız için teşekkür eder, başarılar dileriz,

Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Ek 10. Derinlemesine Görüşme Formu - Farsça

فرم مصاحبه

الف. اطلاعات فردی

1. لطفاً درباره موضوعات زیر و خودتان توضیح دهید.

- جنسیت، سن و وضعیت تحصیلی و غیره
- فعالیت هایی که در اوقات فراغت انجام می دهید. (ورزش، مطالعه کتاب، اینترنت، وقت گذرانی با خانواده، صحبت و یا بازی با دوستان و غیره)
- آموزشها و فعالیت های فوق برنامه خارج از مدرسه (موسیقی، نقاشی، ورزش، زبان خارجی و غیره)

2. لطفاً در مورد خانواده خودتان به سوالات زیر پاسخ دهید.

- سن، شغل و مدرک تحصیلی پدر/مادر و خواهر/برادر هایتان
- ارتباط و صمیمیتتان بین اعضای خانواده
- در هنگام بروز مشکل ابتدا با چه کسی در میان می گذارید؟

ب. سوالات مربوط به دوستان

3. لطفاً در مورد دوستان مدرسه ای خود به سوالات زیر پاسخ دهید.

- صمیمی ترین دوستانتان
- ارتباط و صمیمیتتان با دوستان مدرسه
- تعدد، نحوه (حضوری و یا اینترنتی)، علت و موضوع ملاقات خارج از مدرسه
- بازی های مشترک (آنلاین، آفلاین و بازیهای محلی)
- در مورد ارتباط اینترنتی با دوستان مدرسه

4. لطفاً در مورد دوستان اینترنتی (دوستان خارج مدرسه ای خود که در اینترنت آشنا شده اید) به سوالات زیر پاسخ دهید.

- صمیمی ترین دوستانتان
- میزان استفاده شما از اینترنت برای دوستیابی های جدید
- ارتباط و صمیمیتتان با دوستانی که در اینترنت آشنا شده اید
- تعدد، نحوه، علت و موضوع ملاقات و وسیله ی ارتباط با دوستان اینترنتی

5. لطفاً در مورد دوستان هم محله ای و یا دوستانی که در هر مکان دیگر آشنا شده اید و مداوم در ارتباط هستید، توضیح دهید (بجز دوستان مدرسه ای و اینترنتی).

ج. سوالات مربوط به وضعیت خانوادگی

6. لطفاً در مورد نظر خانواده تان در خصوص استفاده شما از اینترنت توضیح دهید.

- آیا به صفحات اینترنتی که خانواده شما تمایلی به مشاهده شما ندارند وارد می شوید؟
- آیا اتفاق افتاده که در صورت ورود والدین و یا دیگران به اتاقتان، صفحه اینترنتی که در حال مشاهده آن هستید را تغییر دهید؟
- آیا در خصوص استفاده شما از اینترنت خانواده تان محدودیت ی اعمال می کنند؟
- آیا فکر می کنید قابلیت استفاده شما از اینترنت از دیگر اعضای خانواده بهتر است؟

7. لطفاً در مورد استفاده از اینترنت توسط خانواده تان توضیح دهید.

- والدین شما تا چه میزان از اینترنت/شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند؟
- آیا فکر می‌کنید خانواده هنگام استفاده از اینترنت از شما غافل شده‌اند؟
- ارتباط و صمیمیتان با دیگر اعضای خانواده در شبکه‌های اجتماعی چگونه است؟
- آیا پست‌های به اشتراک گذاری شده در اینترنت توسط اعضای خانواده، شما را ناراحت می‌کند؟

د. سوالات مربوط به مدرسه

8. لطفاً در مورد مدرسه تان توضیح دهید. (معلمها، موضوعات درسی، تعداد و ساعات درسی و غیره)
9. لطفاً در مورد استفاده از تلفن هوشمند و موضوعات آموزش مجازی توضیح دهید.
 - آیا استفاده از تلفن هوشمند در مدرسه ممنوع می‌باشد؟ (آیا شما استفاده می‌کنید؟)
 - آیا به نظر شما تفاوتی بین آموزش حضوری و مجازی (کلاسهای اینترنتی) وجود دارد؟
10. لطفاً در مورد معلمان تان در مدرسه توضیح دهید.
 - ارتباط و صمیمیتان با معلمان مدرسه چگونه است؟
 - آیا نحوه ی تدریس و انتقال مفاهیم درسی توسط معلمهایتان برایتان کافیست؟
 - آیا در حین تدریس، معلمهایتان زمانی صرف استفاده از تلفن همراه خود می‌کنند؟ (آیا این وضعیت تمرکز شما را به درس تحت تاثیر قرار می‌دهد؟)
11. لطفاً در مورد استفاده از اینترنت در مدرسه تان توضیح دهید.
 - آیا در مدرسه درسی درباره اینترنت دارید؟ (آیا در این درس در مورد استفاده مضر اینترنت اطلاعاتی داده می‌شود؟)
 - آیا از اینترنت برای ارتباط با معلمهایتان استفاده می‌کنید؟

ه. سوالات مرتبط با دسترسی و کار با اینترنتی

12. ویژگیهای تلفنی که استفاده می‌کنید چیست؟ (آیا کار با اینترنت ممکن است؟)
13. آیا ترجیح می‌دهید هنگام کار با تلفن، تبلت ویا رایانه تنها باشید؟
14. لطفاً در مورد استفاده تان از اینترنت توضیح دهید.
 - چه موقعی اولین بار با اینترنت آشنا شدید؟
 - از کجا به اینترنت متصل میشوید؟
 - بیشتر برای چه کاری از اینترنت استفاده می‌کنید؟
 - چه نوع بازی هایی را در اینترنت بازی می‌کنید؟
 - از اینترنت، افرادی که آنها به عنوان نمونه و سرمشق برای خودتان انتخاب می‌کنید چه کسانی هستند؟
 - آیا به تبلیغات (بازی/ خرید و غیره) در اینترنت علاقه دارید؟
 - جذاب ترین موضوع در اینترنت برایتان چیست؟
 - آیا به تنهایی با کارت اعتباری از طریق اینترنت خرید (بازی، لباس، کتاب و غیره) انجام داده اید؟
 - در روزهای وسط هفته و در روزهای آخر هفته، روزانه چند ساعت با اینترنت مشغول میشوید؟
 - مزایا (جنبه های مثبتی) و معایب (جنبه های منفی) استفاده از اینترنت برای شما کدامند؟
 - وقتی 1-2 روز نمی‌توانید به اینترنت دسترسی پیدا کنید، چه حسی دارید؟
15. لطفاً در مورد حسابهای شخصیتان در شبکه اجتماعی توضیح دهید.
 - از بین شبکه های اجتماعی کدامیک را بیشتر از بقیه استفاده می‌کنید؟
 - آیا بیش از یک برنامه از شبکه های اجتماعی دارید؟
 - آیا عکس پروفایلتان در شبکه اجتماعی پنهان است؟

- پستیایی که در شبکه های اجتماعی به اشتراک میگذارید بیشتر در چه موضوعاتی هستند؟
- آیا در شبکه های اجتماعی با افراد ناشناس ارتباط برقرار میکنید؟
- آیا افراد ناشناس هم جز دوستان خود در شبکه های اجتماعی هستند؟ (متوسط سن فرد/افراد فوق الذکر چند است؟)
- آیا تعداد پسندیده ها برای پستیایی که در شبکه های اجتماعی به اشتراک میگذارید برایتان مهم است؟
- آیا میخواهید تعداد دنبال کننده ها را افزایش دهید؟
- مزایا (جنبه های مثبتی) و معایب (جنبه های منفی) استفاده از شبکه اجتماعی برای شما کدامند؟
- آیا فکر می کنید در محیط مجازی (اینترنت) خود را بهتر شناسایی و معرفی می کنید؟ (لطفاً علتش را بیان کنید)

16. نظرتان در مورد دنیای سایبر اینترنتی چیست؟

- آیا از کارهایی که توسط اینترنت انجام شده و جرم محسوب میشوند آگاهی دارید؟ (آیا می توانید مثال بزنید؟)
- در مواجهه با افرادی که از طریق اینترنت، به هر وسیله سعی کرده اند، مستقیماً با شما ارتباط برقرار کند عکس العملتان چیست؟ (به عنوان مثال تلفن، ایمیل و غیره)
- در اینترنت هنگام مواجه شدن با سایتهایی که با ارسال پیام، شما را ناراحت می کنند، چه عکس العملی نشان می دهید؟
- آیا هنگام مواجهه با تصاویر جنسی در اینترنت، چه عکس العملی نشان می دهید؟ (به تماشای سایت ادامه می دهید؟)
- هنگام دیدن سایت هایی که "شما را ترغیب یا تشویق می کنند" پول یا اموال شخص دیگری را بگیری یا به آنها آسیب برسانید"، به انجام این کار را وسوسه میشوید ویا چه عکس العملی نشان می دهید؟
- در اینترنت، هنگام مواجهه با سایت هایی که شما را به قمار تشویق می کنند، آیا به انجام آن (قمار) وسوسه میشوید ویا چه عکس العملی نشان می دهید؟
- هنگام مواجه شدن در اینترنت با سایتهایی که به سیگار کشیدن، الکل و مواد مخدر تشویق می کنند، چه عکس العملی نشان می دهید؟
- در اینترنت، هنگام مواجهه با سایتهایی که شما را تشویق به رفتار و عملکرد خشونت آمیز می کنند، چه عکس العملی نشان می دهید؟
- در اینترنت، هنگام مواجهه با افراد یا سایتهایی که افکار بد (فعالتهای خطرناک یا غیرقانونی) را بصورت آنلاین آموزش میدهند، آیا به یاد گیری آنها وسوسه میشوید ویا چه عکس العملی نشان می دهید؟
- هنگامیکه با سایت هایی روبرو می شوید که شما را تشویق و متقاعد کنند به هک کردن رایانه، شبکه یا سایت شخص دیگری (دسترسی، خواندن، تغییر، آسیب رساندن یا از بین بردن اطلاعات، بدون اطلاع یا اجازه صاحب آن)، چه عکس العملی نشان می دهید؟

و. مبارزه با اعتیاد به تکنولوژی (اینترنت)

17. اعتیاد به اینترنت و تکنولوژی همانطور که می دانید یک مشکل جدی است، در مبارزه با این نوع اعتیاد (پیشگیری و رهایی) پیشنهادتان چیست؟
- بنظر شما آیا برای افراد معتاد به اینترنت و تکنولوژی، خدمات ویژه ای می بایست ارائه شود؟ (چه نوع خدماتی)
 - آیا فکر می کنید منابع موجود برای دستیابی به اطلاعات و مهارت های جدید جهت رهایی از اعتیاد به اینترنت و تکنولوژی کافی است؟
 - به نظر شما، نقش دوستان و خانواده در مبارزه با اعتیاد به اینترنت و تکنولوژی (پیشگیری و رهایی) چه می تواند باشد؟
 - در مبارزه با اعتیاد به اینترنت و تکنولوژی، به نظر شما نقش و سهم مددکاران اجتماعی، مدیریت و معلمین مدرسه چه می تواند باشد؟
 - به نظر شما، در زمینه مبارزه با اعتیاد به اینترنت و تکنولوژی، از سازمان های مردم نهاد و دولتها چه انتظاراتی میتوان داشت؟
18. در مورد اعتیاد اینترنتی و تکنولوژی، اگر موردی علاوه بر موارد فوق الذکر وجود دارد که می خواهید اضافه کنید (با ما در میان بگذارید)، لطفاً فرمایید: . . .

با تشکر از وقتی که به این پرسشنامه اختصاص دادید و با آرزوی موفقیت. . .
محمدرضا پوراکبریان نیاز
دانشجوی دکتری گروه مددکاری اجتماعی
دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه حاجت نیه

Ek 11. Ölçek Kullanma İzni

18.05.2019

Gmail - Ölçek Kullanma İzni Hk.

Mohammadreza Pourakbarianniaz < >

Ölçek Kullanma İzni Hk.

3 messages

Mohammadreza Pourakbarianniaz < >

Fri, Nov 30, 2018 at 3:33 PM

To:

Sayın Doç. Dr. Selim GÜNÜÇ,

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisinde yayınlanmış olan *"Türkiye'de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik- Güvenirlik Çalışması"* isimli makalenizde kullanmış olduğunuz ölçekten, doktora tezimde faydalanmak istiyorum. Tüm etik değerleri göz önünde bulundurarak, mevcut ölçeği tezimde kullanmak için öncelikle izninizi istiyorum ve eğer cevabınız olumluysa (izninizi ve mevcut ölçeği) e-posta adresime göndermenizi rica ediyorum.

Saygılarımla,

MohammadReza PourakbarianNiaz

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Hizmet Bölümü - Doktora Öğrencisi
(Doktora Tez Danışman: Prof. Dr. Vedat Işıkhan)

Selim Günüş < >

Fri, Nov 30, 2018 at 8:58 PM

To: Mohammadreza Pourakbarianniaz < >

MERhaba kullanabilirsiniz

iyi çalışmalar

Doç.Dr. Selim Günüş
SiberPsikoloji
Psikoloji Bölümü
İzmir Bakırçay Üniversitesi

Associate Prof. Selim Gunuc
CyberPsychology
Psychology Department
Izmir Bakircay University

Post-Doc/Researcher
Psychology Department / CyberPsychology
Nottingham Trent University

From: Mohammadreza Pourakbarianniaz < >

Sent: Friday, November 30, 2018 1:33 PM

To:

Subject: Ölçek Kullanma İzni Hk.

[Quoted text hidden]

HacettepeDergisi2010.doc

<https://mail.google.com/mail/u/0/>

1/2

18.05.2019

Gmail - Ölçek Kullanma İzni Hk.

78K

Mohammadreza Pourakbarianniaz < >
To:

Sat, Dec 1, 2018 at 4:07 PM

Merhaba Hocam,
Gönderdiğiniz ölçęi kullanmama izin verdiğiniz için teşekkürler.
İyi günler

Saygılarımla,

MohammadReza PourakbarianNiaz

[Quoted text hidden]

Ek 12. Ankara- 22 Behmen İnan Okulu müdürünün onayı

بسمه تعالی

1399/ایبان/13

(03.11.2020)

ریاست محترم مجتمع آموزشی 22 بهمن آنکارا

باسلام

احتراما باستحضار عالی میرساند، اینجانب محمدرضا پوراکبریآن نیاز دانشجوی رشته مددکاری اجتماعی دانشگاه حاجت تپه، جهت انجام تز دکتری با عنوان الزامات مددکاری اجتماعی برای کودکان با اعتیاد به تکنولوژی (اینترنت و شبکه های اجتماعی) - نیاز دارم تا با توزیع پرسشنامه و مصاحبه، میزان موارد فوق را سنجیده و با ارایه پیشنهاداتی در جهت مرتفع سازی مشکل فوق و کاهش مضرات مربوطه اقدام نمایم (امیدوارم مطالعه و تحقیق حاضر در جهت رشد و پرورش جوانان مفید فایده باشد). لذا بدینوسیله خواهشمند است در صورت امکان دستور فرمایند اقدام مقتضی و معمول بعمل آید.

محمدرضا پوراکبریآن نیاز

دانشجوی دکتری گروه مددکاری اجتماعی

استاد راهنما: پروفیسور ودات ایشیکهان

دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه حاجت تپه

Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Hizmet Bölümü

Danışman Hoca: Prof. Dr. Vedat İŞIKHAN

Tez Başlığı: TEKNOLOJİ BAĞIMLISI OLAN ÇOCUKLARIN SOSYAL HİZMET GEREKSİNİMLERİ

Ek 13. Etik Komisyon İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Tarih: 15/03/2021
Sayı: E-35853172-300-00001499384
0001499384

Sayı : E-35853172-300-00001499384
Konu : Mohammedreza POURAKBARIANNIAZ (Etik Komisyon İzni)

15.03.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 01.03.2021 tarihli ve E-12908312-300-00001472587 sayılı yazımız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora programı öğrencilerinden **Mohammadreza POURAKBARIANNIAZ**'ın **Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN** danışmanlığında hazırladığı "**Teknoloji Bağımlısı Olan Çocukların Sosyal Hizmet Gereksinimleri (Ankara-22Behmen İran Okulu Örneği)**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **09 Mart 2021** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 36AD419A-D33C-4D5B-8CF5-1B8A06552284

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/hu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Sevda TOPAL

Bilgisayar İşletmeni

Telefon: 03123051008

Ek 14. Doktora Tez Çalışması Orjinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: .../.../2022

Tez Başlığı: TEKNOLOJİ BAĞIMLISI OLAN ÇOCUKLARIN SOSYAL HİZMET GEREKSİNİMLERİ
(ANKARA – 22 BEHMEN İRAN OKULU ÖRNEĞİ)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin, .../.../2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

.../.../2022

Adı Soyadı: Mohammadreza POURAKBARIANNAZ
Öğrenci No: N11243906
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Programı: Doktora

DANIŞMAN ONAYI

Tarih: .../.../2022

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN